

Bugüne kadar yedi kitabı yayınlanan *Francois-Olivier Rousseau, L'enfant d'Edouard* (1981) adlı kitabıyla Médicis Ödülü'nü, *La Gare de Wannsee* (1988) adlı kitabıyla da Fransız Akademisi Bü-yük Roman Ödülü'nü aldı. George Sand ile Alfred de Musset'nin büyük aşkını anlatan *Aşkın Büyüsü* aynı adla filme çekildi. Senaryosunu *François-Olivier Rousseau* Murray Head ve Diane Kurys ile birlikte yazdığı filmin başrollerini Juliette Binoc-he ve Benoît Magimel paylaşıyor.

Nina Companeez için

I

1857

"Kaderin bir cilvesi sonucu önce ben dünyaya geldim. İkimizin içinde, silik kalan hep bendim... BazılarO ilhamın parlak ışıkları içinde, kaynağını ele vermeyen I inanların kılavuzluğunda, yalnız başlarına ilerlemek f için yaratılmışlardır; bazılarıysa onları izlemek için, yir- ; mi adım geriden ve karanlıkta gizlenerek.

"Oldum olası gurur kaynağıydın. Evde olağanüstü bir yerin vardı... Babam, annem, hizmetçiler hepsi de, o farklı yaratılışının gereklerini yerine getirmek için karşında iki büklüm olurlardı. Bir deha olduğun, daha okuldayken arkadaşlarının arasında ağızdan ağıza dolaşmaya başlamıştı bile. İnsan ne farkına varmaksızın seni görüp geçebilirdi, ne de seni sevmeksizin senin farkına varabilirdi..."

Paul de Musset konuşmasını kesmek zorunda kaldı. İri bir damla yaş yanağından süzülüyordu. Sabırsız bir hareketle elini kaldırıp tıpkı bir böceği ezercesine hoyratça yanağını sildi.

Tam o sırada', topluluğun içinden, teni ve yüz hatlarıyla biraz Karayıplılara benzeyen irice bir adam masmavi gökyüzüne bakarak mırıldandı: "Mayısta ölmek, tam da şairlere yaraşır bir incelik!" Bu sesli düşünce yakındaki birkaç kişinin dönüp bakmasına neden olunca Dumas sözlerini sürdürdü: "Mezarların arasındaki yollardan uzanan yeşil dallar yüzünden mezartaşları görünmüyor; mezarlık değil park sanki..."

Parkta hayli kalabalıklar; sayıları sanıldığından çok. daha fazla. Çünkü aslında gömülen, unutulmuş bir şair; coşkun yüreğiyle yaşamın vasatlığı içinde mahvolan,

9

sonra da sahte akademik başarılarla canlı canlı tahnit edilen bir yüzyıl çocuğu...

Lüle lüle kır saçları redingotunun yakasına kadar inen ellilik bir adam, saygı durumunda bulunan topluluğa şöyle bir bakıyor ve Dumas'ya doğru eğilerek Sain-te-Beuve'ün, Merimee'nin ve hatta bohem serbestlikten tiksindiği ve askeri katılıktan yana olduğu bilinen Vigny'nin de orada olduklarını işaret ediyor.

Ayrıca, 1830'dan beri 'küçük Sandeau' olarak anılan ve şimdi kır altı yaşına merdiven dayamış kişi de orada. Ortada dolaşmasına izin verilmediğinden, sürgün edildiği Jersey'de adını iyice efsaneleştiren Hugo'ya gelince; o da bunun gibi bir törenin, en azından kendisini temsil edecek biri olmadan gerçekte anlam taşımayacağını bildiğinden, oğlu Charles'ı kendi adına oraya gitmekle görevlendirmiş.

Kır saçlı adam, Hernani Savaşı'nın emektar askerlerini bir bir sayıp döktükten sonra kanısını belirtiyor: "Yaşarken çoktan ölmüş birine hoşça kal demek için fazla kalabalığımız doğrusu." Dumas başını-, sallıyor ve ona şu karşılığı veriyor: "Bu sizi şaşırtmasın, Delacroix, burada gömülen romantizm, yani biraz hepimiziz!"

Şairin ailesi mezarı başında toplanmış. Ufak tefek bir ihtiyar olan anne Edmee de Musset'nin, yas

kıyafetleri içinde yaşını kestirmek kolay değil; kadının kırılğan görüntüsü, büyük acıların keskinleştirdiği doğasını olduğundan farklı gösteriyor. Yani başında oğlu Paul duruyor; ve bu zavallı çocuk için biraz cüretkâr bir değerlendirme yapılacak olursa, bedbahtlığının başlıca sebebinin tam da mezarlıkta bulunduğu söylenebilir...

En çok sevilen oğlanın anısına kasvetli bir övgü konuşması yapmak, hayatta kalan evlada düşmüştü. Paul de Musset, bir kâğıt parçasının üzerine karaladığı birkaç cümleyi okumaya başlıyor; bunlar Alfred'in bir şiirinden alınma dizeler:

10

Aziz dostlarım ben öldüğümde Mezarıma bir söğüt ağacı dikilsin Severim yaprak yüklü o hüznü dalleri Solgunluk bana dingin ve kıymetli bir eş gibi gelir Ve uyuyacağım yerin üstünde İnce uzun gölgesi gezinir...

Şairin isteğine saygı gösterilmiş, mezarlığın bahçıvanlarından birisi, içine yatık olarak küçük bir ağacın konulduğu bir el arabasını ite ite oraya doğru yaklaşmaya başlamıştı.

O sırada üzüntüsünden kahrolan Paul de Musset, söylevini tamamlamakta güçlük çekiyordu. Genelde soğuk ve gösteriş meraklısı olan bu adam, o anda, bastırılmış hıçkırıkların titrettiği bir sesle konuşmasını bitirmeye çalıştı: "Seni seven bizler, gençlik dizelerinde ölümsüzleşen bu dileğini yerine getirmek istedik, saygı ve sevgiyle..."

Bahçıvan, çukurun başına söğüdü dikti. Çoktan porsumuş dalları yerleri süpüren bu cılız ağaççık öyle açması ve gülünç bir görüntü sergiliyordu ki, orada bulunan pek çok insan rahatsızlık duyarak bakışlarını başka yöne çevirdi. Tam o sırada Paul de Musset, ansızın, abartılı bir edayla yeniden başladı:

- Yerinde rahat uyu yüce şair... ey büyük insan... Ardından, kafasını ayaklarının dibinde açılmış çukura doğru uzatıp bu kez epey alçak bir sesle ekledi:

- Rahat uyu küçük kardeş...

Mezarcılar tabutu çukura indirmek için dört bir yanını iplerle sarmışlardı. Paul de Musset artık gözyaşlarını tutamıyordu. Erkek kardeşine beslediği sevgi, tüm yaşamı boyunca, pek de masum sayılmayacak duygularla lekelenmişti hep. Alfred'e olan hayranlığı, kıskançlıkla karışmış, için için duyduğu kör bir hınç ona yüreğini açmasına engel olmuş ve hemen her zaman öfkesi sevecen-

11

ligine baskın gelmişti. Ancak, ölümün, fani rekabetlere ve anlamsız kıskançlıklara son verdiği şu andan sonra, yaşamının geri kalanını şairin anısını yüceltmekle geçirecekti.

Bu uğurda ona canı gönülden destek çıkacak, en az onun kadar tutkulu bir ortağı daha vardı. Bu kişi Alf-red'in kısa süreli bir gönül ilişkisi yaşadığı, eşsiz güzellikte birkaç mektup yazarak adını gelecek kuşaklara armağan ettiği şu meşhur Matmazel d'Alton-Shee'den başkası değildi; yani Bayan Paul de Musset'den.

Paul'un erkek kardeşinin, onun eski bir metresiyle evlendiğini görüp şaşırınlar, bundan hiçbir şey anlamamışlardı: Paul bu kadını sevmişti, çünkü o bir zamanlar Alfred'in sevdiği kadındı; hepsi bu. Romanlarda kullanılmayacak kadar yapmacıktır Bayan de Musset'nin adı, başa gelecek bir yazgıyı ya da en azından duyulacak bir gönül eğilimini sanki önceden haber verir gibidir: Ai-mee... Sevilen... Ama onun hoş bir tesadüf eseri adı buydu.

Tam tabutun çukura indirildiği sırada bir kadın belirdi. Geç kalmış, kalabalıktan birkaç metre uzakta, geri planda durmayı yeğlemiş, buna karşın pek çok kişi onun orada olduğunu çoktan fark etmişti. Delacroix, Sain-te-Beuve'e fısıldadı:

- Bakm, George gelmiş...

Kederinden perişan bir halde olan Paul de Musset George Sand'i görmemişti. Ayrıca, o anda meydana gelen iğrenç bir olay, gösterebileceği azıcık dikkati de tamamen kendi üstüne çekmişti. Mezarlık görevlisi, tabutu çukura indirmeden önce Paul'ün ayaklarının dibine çömelmiş, elindeki tornavidayla tabutun gümüş kulplarını sökmeye uğraşiyor; bir yandan da söylenerek bunların masraflara dahil olmadığını iddia ediyordu.

Buna karşılık anne Bayan de Musset, oğlu Alfred'in felaketine sebep olan bu kadını daha görür görmez tanımıştı. Ömürlerinde topu topu bir kez yüz yüze gelmişler-

12

di, o da yirmi beş yıl önce bir faytonun loş karanlığında... Ama tıpkı aşk gibi, nefretin de, bir çehreyi insanın belleğine nakış gibi işlediği bir gerçektir.

İki kadın açık mezarın üzerinden birbirlerini tepeden tırnağa süzüyorlardı. Bayan de Musset, dimdik gözlerinin içine bakan bu gözlerde kinine karşılık bir kin ya da en azından bir parça meydan okuma görmeyi yeğlerdi... Ama hayır; Bayan de Musset, kadının bakışlarında derin üzüntüden başka bir şey okuyamamaktan ötürü allak bullak olmuştu. Aralarında bu denli büyük, bir duygusal patlama yaşanırken, her ikisinin de ağlamıyor olması şaşkınlık vericiydi; o anda ortak bir noktaları vardı yine de: Toprağa verilen bu adam yaşamlarının en değerli yıllarını simgeliyordu.

'Küçük Sandeau', bu sessiz hesaplaşmayı dikkatle izledi. Duyguların şiddetliliği ve zaman içinde körelme-yişi onun için hayran olunacak niteliklerdi; çünkü Sandeau kendisinin bu konuda ne beceriksiz olduğunun farkındaydı. Bugün burada Alfred'in cenazesinde bulunmasının nedeni dostluk değildi; birbirlerini iyi tanıdıkları bile söylenemezdi. Neden, romantik bir dayanışma duygusu da değildi. Sandeau'da bukleleri dışında romantizmi çağrıştıran hiçbir şey yoktu. Başyapıtı olduğu söylenen *Mademoiselle de la Segliere* de, zaten Paul Bour-get'nin psiko-sosyolojik dramlarının üstü kapalı olarak baş gösterdiği, yüksek tabakadaki sınıf çatışmalarının anlatıldığı, biraz yapmacık bir hikâyedir. Buna karşın yüce edebiyat Jules Sandeau'nun, iradesi dışında yaptığı bir katkıdan ötürü ona yine de minnettardır: Bir zamanlar arkadaşı Balzac'a, Lucien de Rubempre karakterini esinlemiş olan Sandeau'dur. Ama Sandeau vasat tutkularından birkaçım gerçekleştirmek uğruna yaşarken, Rubempre bulunduğu hapishanede intihar etmiştir.

Sandeau Musset'nin cenaze töreninde bulunmakla, orada, kısa bir süredir üyesi olduğu dillere destan birliği temsil etme şerefine erişeceğini umuyordu; bu onun için

13

üzeri işlemeli ^ frakını, kılıcını ve çift köşeli şapkasını gösterme fırsatı olacaktı. Ama sonuçta kıdemli olmasından ötürü bu şerefe Vigny erişmişti.

- Göreceksiniz, dedi Sandeau yanındaki kadına George Sand'i işaret ederek, birazdan yanımızdan geçecek ve bana selam vermeyecek.

Genç kadın ona dönüp soran bakışlarla yüzüne baktı:

- Bunca yıldan sonra birbirinize hâlâ dargın mısınız yoksa?

- Dargınlıktan da öte bir şey, diye düzeltti Sandeau, doğrusunu söylemek gerekirse bırakın selam vermeyi, yüzümü görmek bile istemiyor... Dememiş miydiniz!

Siyahlara bürünmüş bir kadın yanlarından gölge gibi geçmiş, mezarların arasından ustaca sıvışıp anayola doğru koşar adımlarla uzaklaşmıştı. Sandeau gözden kayboluncaya kadar kadının arkasından baktı.

- Her şey bir yana, birlikte adına mutluluk denecek şeyler yaşadık, diye iç geçirdi Sandeau, ama o bunları hatırlamak istemeyecek denli gururlu biri. Oysa haksızlık ediyor; şu yaşta, onun da benim de mutlu hatıralara tutunmamızda yarar var.

Onunla ilk kez Châtre'da karşılaştık, babamın arkadaşları olan ev sahiplerimiz son derece hatırı sayılır, aynı zamanda berbat insanlardı; orada akşam yemeğinden sonra müzik çalınır ve yazı denetleme kurulundan çıkan son yazılar üzerine yorumlar yapılırdı.

O zamanlar on dokuz yaşındaydım, ben de herkes gibi şairdim ve o kasvetli salonda canım sıkılıyordu. Derken onu gördüm; kocası Baron Dudevant'm kolunda içeri giriyordu. Onun da canı sıkılıyordu, bunu bir bakışta anladım. Ne evlilik ne de anne olmak onu oyalamaya yetmemişti; hayatta sevdiği tek şey avlanmak olan o herifin yanında kendini taşra yaşamının içine hapsolmuş

14

hissediyordu. Birlikte romanlardan konuştuk; onun okuduklarından, benim yazmayı istediklerimden; beni kendisini ziyaret etmem için Nohant'a davet etti.

O yaz sık sık oraya kadar uzandım. Bazen atla gezmek için öğleden sonra gittiğim olurdu; beni yemeğe alı-koyarlardı, ardından yarasalı terasa çıkıp serinlikte bir süre daha çene çalardık. Burası, bir önceki yaz yapılan hayvan kırımının anısına yarasalı teras olarak adlandırılmıştı. Baron ve arkadaşları, hızla üreyip çoğalan ve duvar kaplamalarının kıvrımları arasında sıkışıp kalan bu memelilerin kökünü kazımak için fenerleri toplamış ve bir atış yarışması düzenlemişlerdi... Bu marifetlere tanık olan ufaklıklar, Maurice ve Solange, yıllar sonra bile hâlâ kâbuslarında bu olayı sayıklamışlardır.

Saat on bir dedi mi ben izin isteyerek kalkardım.

Küçük Dudevantların bakıcısı olan Boucoiran, eline bir fener alır ve beni atımı bırakmış olduğum ahırlara kadar geçirirdi. Boucoiran beni sevmezdi, bunu gayet iyi biliyordum. Edebiyat konusunda uzman geçinirdi; No-hant Şatosu'nun sahibesine olan aşkı için için yanıp tutuşuyordu, ama bu ateşi dışa vurmaya bir türlü cesaret edemiyordu. Yayınlanan ilk kitaplarımdan elde ettiğim başarılar ve bu sayede kadınlardan gördüğüm ilgiyle, ben onun sahip olmayı düşleyebileceği her şeye sahiptim. İyi niyetle, bunu itiraf etmesinin bana dokunacağını, biraz sakar, biraz renksiz, üstelik akranım olmasına karşın beni kendisiyle dostluk kurmaya iteceğini düşünmüştü belki de; ama, evin sahibesine duyduğu aşkın hayal kırıklığından kaynaklanan üzüntüyle karışık öfkesini asaletle gizlemeyi yeğliyor, içi kan ağlayarak da olsa, bana kafasında tasarlamakta olduğuna o olağanüstü eserden söz ediyordu. Ben de öcümü almak için onu elinde feneriyle tıpkı bir uşak gibi iki adım önümden yürütmeye özen gösteriyordum.

Aradan beş dakika geçtikten sonra atımı bir ağacın gövdesine bağlar ve karanlık çimenlikten geçerek şatoya geri gelirdim.

15

Merdiven, pencerenin pervazına dayanmış, beni bekliyor olurdu. Bu merdiven gözüme her şeyden önce masallara ya da efsanelere özgü bir düş nesnesi gibi gözükür; kaçak sevdalıları birbirlerine kavuşturacak olan basamakları, sonsuz mutluluk içinde adım adım kendinden geçişin evrelerini simgelerdi. Ama yine de dış cepheden aşağıya doğru inen bir su oluşunun ve karman çor-man sarmaşıkların da çok işe yaradıklarını söylemeliyim...

Genellikle ona kavuşmamdan çok kısa bir süre sonra merdivenlerde Baron'un ayak seslerini işitirdim. Karısının odasının önünde bir an durup bekler, ardından kapının arkasından, "Mumunu söndür artık Aurore, vakit epey geç oldu..." diye bağırdı. Aurore da biraz yapmacık bir sesle ona cevap verirdi: "Öyle yaptım, sevgilim!.."

Mumu birlikte üfleyip söndürürdük.

Birbirimizi işte o yaz sevdik. İlhamlarımızı birleştirip bir de kitap yazdık ve yazarının adına Jules Sand dedik.

Bir ya da iki kez, tanyeri ağarırken ondan ayrıldığım sırada, ava gitmeye hazırlanan Baron'un beni fark etmesinden korkmuştum. Hatta bir gün, merdivenin dibinde beni suçüstü yakalayiverdi. Her şey bir yana, bu, düpedüz ölümle düello yapmaya eşdeğerti. Ne var ki o, durumun çok açık olmasına karşın, beni görmezlikten gelmişti. Arkama dönüp bakmaya cesaret edemiyor, olayı bu kadar ucuz atlatmış olduğuma afallamış bir halde oradan uzaklaşıyordum ki arkamdan bana seslendiğini işittim:

"Bay Sandeau, bir dahaki sefere merdiveni dayarken en azından çiçeklerimi ezmemeye özen gösterin!.."

Onun gibi bir kadını kendine bağlamak için sahip olması gereken parlak niteliklerden yoksun bulunan Casimir Dudevant'ın soğuk ve ruhsuz biri olduğunu kabul etmek gerekiyordu...

16

Hayatta bir araya gelemeyecek iki insanı tutup ev-lendirmişlerdi. Burjuvazinin olanca görkemiyle Eski Re-jim'in koltuklarına yerleştiği 19. yüzyılın o ilk günlerinde toplumun iki sınıfı arasında doğmanın cezasını çekmek de kaçınılmazdı. Ama bu ayrıksı durum, Aurore ve Casimir'in ortak yazgıları olmuş ve onları sağlıksız birlikteliklere sürüklemişti. Bir aşçıyla bir baronun oğlu olan Casimir, ikinci evliliğini Polonya krallarının ve Change Köprüsü kuşbazının soyundan gelme bir kadınla yapmıştı.

Çevrelerindeki insanlar, her iki tarafın sosyal eksikliklerinin birbirini dengelemesinin, sağlam bir ilişkinin temellerini atabileceğini düşünmüşlerdi.

Ya da en azından, bu ikisi, tartışmalar sırasında ailelerini birbirlerinin başlarına kakmazlardı. Ama bu tür bir beklenti içinde olmak, kişinin, karşısındaki insanın iyi niyetine haddinden fazla güvenmesi anlamına geliyordu ne yazık ki. Çünkü ilişkileri kötüye gitmeye başladı başlayalı Aurore ile Casimir'in aile kavgalarının başka bir konusu yoktu artık. Aurore kocasının kaba sa-balığına verip veriştirip onu mutfakta yetiştirdiği için böyle olmakla suçlarken; Casimir de, kendi hesabına, karısının italyan ordusunun askerlerini gözleyen hafifmeşrep annesine yüklenip duruyordu...

Ayrılmalarının sorumlusu ben olabilir miydim? Sanmıyorum. Olsa olsa bunu çabuklaştırmışımıdır. O yazın sonunda Aurore'a, veda edip Berry'den ayrılırken, daha sonra Paris'te benimle buluşacağını söyledi... Ona hiçbir şey sormamıştım...

Aşkın Büyüsü

II

1832

Nohant Şatosu'nun salonunda bir adam sinirli adımlarla bir aşağı bir yukarı yürüyordu; derken tehditkâr bakışlarına aldırmandan dimdik gözlerinin içine bakan genç bir kadının önünde durdu. Ama aklından geçeni yapmaktan vazgeçmiş gibi, içki kadehlerinin dizili olduğu küçük yuvarlak masaya yöneldi. Elindeki kadehi yeniden doldurup bir dikişte içti. Hemen ardından kadehi biraz göstermelik bir öfkeyle şöminenin mermer dikmesine fırlattı; kadeh çarpmanın etkisiyle tuz buz olmuştu. Bu manzaraya tanık olan, korku içindeki zavallı noter yardımcısı için gördükleri son derece üzüntü vericiydi.

- Sayın Baron, diye savunmaya yeltendi adamcağız, mantıklı olun; sırf Narbonne'daki malikânenizden yılda on iki bin papel geliriniz var, bunun yanında eşiniz hanımefendi, Paris'te yaşayabilmek için sizden aylık iki yüz elli frank istemiş çok mu?

- Orada âşığıyla birlikte yaşamak için, diye gök gibi gürlledi Casimir Dudevant, gözü dönmüş bir halde yeniden dolanmaya başlamıştı. Boynuzlanmayı pekâlâ kabullenebilirim, ama üstüne bir de para vermek istemem doğrusu! Evlendiğimde altmış bin franklık bir çeyiz param vardı; bugünse geneleve gitmek için

yüz papel dilenecek hale düştüm. Karımın zirzoplukları beni perişan etti!

Aurore tek kelime etmeden ona bakıyordu. Sarsılmaz görünmek istiyor, içindeki korkuyu bastırmaya ya da en azından belli etmemeye çabalıyordu. Kocasının şiddet göstermeye ne denli yatkın olduğunu ve bu derece öfkeliyken üçüncü bir kişinin orada bulunmasının da

18

onu durdurmaya yetmeyeceğini biliyordu. 'Noteri çağırmakla hata ettim,' diye geçirdi içinden, 'yalnızken ona daha iyi söz geçirir ve yola gelmesini sağlayabilirdim. Ele güne karşı soytarılık etmekten kendini alamıyor bir türlü.'

Casimir Dudevant, otuz yaşında hâlâ filinta gibi gözükmeyle gurur duyuyor, Paris'te modası çoktan geçmiş yüksek yakalı ve kuyruklu mavi redingotunun içinde pek boylu boslu duruyordu. Bunun dışında, gerçek kişiliğini yansıtan kasap kılıklı bir adamla, köy hayatı süren önemsiz bir soylunun ilginç bir karışımıydı. Kızılımtırak renkli gür favorilerinin çevrelediği yüzü, köyün temiz havasından ve haddinden fazla şarap içmekten kızarmış olsa da, hâlâ yakışıklıydı.

- Size önerilen anlaşma hakkaniyetlidir, diye homurdandı yeniden noter, sizden istenen sadece bir imza atmanız...

Casimir kendisine uzatılan kâğıdı adamın elinden koparıncasına çekip aldı ve avucunda buruşturup tortop etti. Noter onu yola getirmeye uğraşıyordu:

- Sayın Baron, kendinize hâkim olun, çok rica ederim!..

- Noter Des Claveaux, diye karşı çıktı Casimir, ansızın yumuşayan bir sesle, siz karımın kontratlara, anlaşmalara, noter tasdikli antlaşmalara falan olan zaafını bilmezsiniz... Bu onun benliğine işlemiş; yazılı olan her şeye karşı hastalık derecesinde bir düşkünlüğü var. Evliliğimizin başlarında Montaigne'in *Denemeler*'ini okuyacağıma dair ona yazılı bir güvence vermek zorunda bile kalmıştım... Buna karşılık o da bana Bay Aurelien Seze ile, o zamanki âşığı yani, birbirlerine gönderdikleri mektupları denetleme hakkı tanımıştı. Bu yazışmalardan pirenemem gerekmiyordu, çünkü söz konusu olan platonik iç döküşlerdi. Siz platonik aşk nedir bilir misiniz, Noter Des Claveaux? İsterseniz karım size ilginç bir tanımlamasını yapabilir! Oh, bu kadarla kalmadık tabii, üstüne bir Grandesagne'ımız ve bir de küçük San-

19

deau'muz oldu. Ve büyük olasılıkla adını bilmediğim daha niceleri!..

Aurore, onun böyle çırpınması karşısında neredeyse merhamet duyacaktı. 'Gürültü patırtıyı seviyor,' diye geçirdi içinden, 'gürültü patırtı etmeyi seviyor. Yorgun düştüğünde sakinleşecek ve iki saat boyunca karşı çıktığı her şeye birdenbire razı oluverecek...' Aurore, Casimir'den çizmeyi aşan şeyler istediğinin farkındaydı: No-hant Şatosu'nu, çocukları kendisine bırakması ve onu koşulsuz ve bütünüyle özgür kılması. Ama bütün bu istediklerini bir çırpıda sayıp dökmek niyetinde değildi, içinde yaşadıkları dönemde, yasalar önünde her zamanki gibi önemsiz varlıklar olarak görülen kadınlar için büyük başarıların birer sabır ürünü olduğunu, bir şeyi temelinden yıkmak söz konusu olduğunda sonuca ulaşmak için ne denli emek vermek gerektiğini öğrenmişti: Elde edilmek istenenler karşısındakinden usul usul sızdırılacaktı, sökülüp alınmayacaktı...

İşte Aurore, asla cesaretini yitirmeksizin, bunun için çabalayıp duruyordu. En sonunda davayı kazanan kendisi olacaktı; ne istediğini biliyordu çünkü. Casimir'in kanı beynine sıçramış bir halde karşısındakine sataşması; bu derece açık bir kendine güven karşısında pek sökmüyordu doğrusu. Davranışlarının sürekli değişmesi, ne derece kararsız olduğunun bir göstergesiydi aslında. Gök gibi gürlüyor, acı acı alay ediyor, sonra da yanıp yakılıyordu. Karşısındakinin gözünü korkutmaya çalışırken ânında fikir değiştiriyor; bunun yerine karşısındakinin yüreğini parçalamaya ya da güldürmeye yelteniyordu... Kadına gelince; onun, uğruna varını yoğunu feda edebileceği tek bir amacı vardı: bu adamdan

kurtulmak ve çekip gitmek.

Orada durmuş, hâlâ şu zavallı iki yüz elli frank için tartışıyorlardı. Bu tür maddi sıkıntıların nedenini kimsenin anlayamamasına karşın, çiftin on yıldır kronik bir rahatsızlık içinde yaşadıkları da bir gerçektir.

20

Kadın yine de zengin sayılırdı, Nohant'daki araziyle on iki bin altın gelir getiren Narbonne'daki şu ünlü malikâne de onundu. Gel gelelim Casimir'le evlendiğinde kendi mal varlığı üzerindeki bütün haklarını kocasına devretmiş, şimdiyse Paris'te geçinebilmesi onun keyfine kalmıştı.

O sırada tartışmalar umutsuz bir hal almaya başlamıştı ne yazık ki. Casimir yeniden sövüp saymaya başlamıştı. Noter Aurore'a baktı ve elinden bir şey gelmediğini ifade edercesine ellerini havaya kaldırdıktan sonra yazı takımını kapattı. Amandine Aurore Lucie Dupin ile kocası Casimir Francois Napoleon Dudevant'ın birbirlerinden karşılıklı rızayla resmen ayrılmalarını sağlayacak anlaşma o gün imzalanamayacaktı.

Artık körkütük sarhoş olan Casimir, yeniden karısının önünde durdu. Kadın bir an onun kendisini tokatlayacağından korktu, ama hayır. Casimir ona annesinin bir orospu olduğunu hatırlatmakla ve anasına bak kızını al deyiminin ne kadar doğru olduğunu zamanında akıl etmesi gerektiğini söylemekle yetinmişti. Karısının tepki göstermemesi, hatta yüzünün bile pek solmaması, onu iyice öfkelenmişti; kadının suratına oradan çekip gitmesini, çünkü evinde bir kaltak istemediğini haykırdı.

Kocasının yüzü Aurore'unkine çok yakındı, buram buram alkol kokan soluğunu üzerinde hissediyordu. Adamın yüzüne dikkatle baktı; sinirden kıpkırmızı olmuş ve gerilmiş .bu çehredeki gri gözlerde çocuksu bir şaşkınlık okunuyordu yine de.

— Ben burada her zaman kendi evimdeydim ve kılımı kıpırdatmaya niyetim yok, dedi Aurore.

Kapıyı çarparak çekip giden Casimir olmuştu.

Aurore notere baktı ve her ikisi de rahat bir soluk aldılar. Ama tam o sırada, yandaki odadan kırılan bir camın şangirtisi duyuldu. Bu, kapısı hep kilitli duran silah odasının camıydı. Boucoiran'm gözetiminde dışarıda oynamakta olan çocuklar alışılmışın dışında bir şeyler olduğunun farkına varmışlardı (çünkü, zemin kattaki di-

21

ğer bütün odalar gibi, silah odasının sürgülü kocaman camları da parka açılıyordu).

Boucoiran, ansızın bir felaketi önlemek istercesine eve doğru ilerlemeye başladı. Aurore'un içini panik sarmak üzereydi. Tam kendini toparlayıp bir hamle yapmaya karar vermişti ki yandaki odadan bir patlama duyuldu; hemen ardından bir gürültü daha...

Boucoiran olduğu yerde kalakalmıştı, çocuklar arkasından yetiştiler. Onları evden uzaklaştırmak için ellerinden tuttuğu gibi yarı yoldan döndürdü; Aurore cesaretini toplamış, yandaki odaya, Casimir'in yanına gitmişti... Oradaydı işte, sağ salim ve ayılmış. Namlusundan dumanlar tüten tüfeği hâlâ elindeydi. Mermi, Marechal de Saxe'm bir portresini delip geçmiş, portrenin tam omzuna, tam da Saint Esprit şeref nişanının üzerine isabet etmişti.

- Eh, Fontenay'de bulamazdı böyle mermi, dedi Ca-simir.

Yalancıkdan kabadayılık taslarken, yüzünde, ne zaman bir budalalık yaptığının farkına varsa takındığı o afallamış ifade okunuyordu.

Aurore bir kocasına, bir de kötü bir Largilliere taklitçisi tarafından çizilmiş portresinde kurum kurum kurulan büyükbaba Maurice de Saxe'a baktı. "Tuvali onartıp silah odasının camını değiştirdik mi

tamamdır,' diye geçirdi içinden; sonuçta önemli bir hasar yok... Aurore'un gözüne birden her şey basit, hatta eğlenceli gözüküyordu. Az kalsın olanlara gülecekti hani.

22

III

Châtre'dan kalkan yolcu arabasının ön tarafındaki bölmede üç kişilik yer bulabilmişlerdi. Kare biçimli oda-cıkta, tıpkı uçakların birinci mevkiinde olduğu gibi, aynı tabakadan insanlar yolculuk yapardı. Ama burada birkaç oturma yerinden başka bir şey bulunmadığından, içerde, uçaktakine göre çok daha samimi bir hava esiyordu.

Manzara arabanın camlarından sağlı sollu akıp giderken, ön taraftaki küçük pencereden de sürücünün redingotunun sarkan etekleriyle atların toparlak kıçları gözüküyordu.

İçleri kıtık kıtık olmuş rahatsız oturma yerlerinin üzerinde yolculuk yapmak hayli demokratçaydı kuşkusuz; ama yürekte eşitlik yanlısı bir zihniyet bile, ilke olarak, şu ikinci mevkiyi tıka basa dolduran insan yumağıyla, otuz, bilemediniz yirmi saat boyunca kucak kucağa oturmayı pek istemeyebilirdi. Bu kapalı yerde, üst üste yığılmış yolluklardan yayılan yumuşak peynir ve küflenmiş sucuk kokuları bir yana; insan bir de hayatı boyunca hiç taharet çanağı görmemiş bir avuç köylünün ve bu nesneyi kullanmanın yerleşik ahlaka ters düşeceği görüşündeki memur ve dükkân sahiplerinden oluşan birkaç küçük burjuvanın o kendilerine has pis kokularını da çekmek zorunda kalıyordu... Herkes kendine göre yo-rumlasa da, hijyenin son derece yeni bir kavram olduğu unutuluyordu. Kendi zevki için yolculuğa çıkmak da öyleydi... 1830'da toprak ya da kaldırım taşı döşeli yolların sarsıntısına, yolcu arabalarının soğğunun üstüne bir de tahtakurulu ve buz gibi hanlar da eklendi mi yolculuk kimi zaman kaçınılmaz olarak tam bir cehennem azabına dönüşüyordu.

23

Her on iki kilometrede bir atları değiştirmek üzere menzilde durmak, biraz soluklanıp bacakların uyuşukluğunu gidermek gerekiyordu. Bu da yaklaşık üç yüz kilometrelik bir yolda yirmi beş kez mola vermek demekti ve bu molaların, insanlara yolun bitip tükenmeyecekmiş gibi gelmesindeki payı hiç de azımsanmayacak ölçüdeydi kuşkusuz.

Yolda giderken her şey, masum yolcunun para kesesinden mümkün olduğunca fazla sarı lira sızdırmak için örgütlenmişti sanki. Öğlen dedi mi yolculuğa ara veriliyor, sofraya örtüleri temiz, konuksever bir han bulunuyor, derken yiyecek bir şeyler ısmarlanıyor; gel gelelim, mantarlı omler kızarıp da şarap fıçından çekilinceye kadar arabaya binme vakti çoktan gelmiş oluyordu; pek tabii ki hesap ödenmiş olarak. Hancıyla sürücünün suç ortaklığı sonucu elinizi sürmeye fırsat bile bulamadığınız bu yemek, sizden daha şanslı biri çıkıp da mideye indirmeden önce, daha üç-dört kez masaya konup konup kalkıyor ve her seferinde de parası almıyordu.

Châtre ile Paris arasındaki bağlantıyı sağlayan Kraliyet taşıma işlerine ait arabalar, yolcularını genellikle Notre-Dame-des-Victoires Sokağı'nda indirirlerdi. Ama 1832'nin bu haziran akşamında arabanın yolcuları indirip de arabalıya varması mümkün değildi, çünkü Paris ateşe ve kana bulanmıştı.

Saint-Merri Manastırı'nda kana gömülerek son bulacak olan bu devrim başlangıcının, tarihte olduğu kadar edebiyatta da yeri vardır; nitekim Victor Hugo, Eponi-ne'in bir barikat üstündeki ölümünü ve Jean Valjean'm, kanalizasyonların içinden, Marius'un bedenini taşıyarak firar etmesini işte bu 5-6 Haziran 1932 tarihinde cereyan eden olaylar sırasında kurmuştur...

Olayları kısaca anımsatalım. Her şey, öğleden sonra monarşi karşıtı bir öğrenci alayının, İmparatorluk'un bir generalityken muhalefet üyesi olmuş ve sonra Paris'i kasıp kavuran kolera salgınında yaşamını yitirmiş Ma-ximilien Lamarque'm cenaze konvoyuna eşlik etmek üzere toplanmasıyla başlamıştı.

24

Kışkırtılmış olan Saray, yasaklanmasına karar vermeseydi, bu kendi halinde kalabalık kimsenin gözüne çarpmayacak ve sonunda toplandığı gibi yine kendi kendine dağılacaktı kuşkusuz.

Ama, kendi halinde bir gösteriyi bir isyana dönüştürmek için çok da fazla çaba harcamaya gerek yoktu.

1830'daki üç günlük isyandan beri sokaklarda dans etmemiş olan-Paris halkı, mahzenlerinden ve çatı katlarından kırık dökük mobilyalarını, eskimiş ot minderlerini, hurdaya dönmüş tuhaf demir parçalarını; sözün kısası bir barikat inşa etmeye yarayan bütün döküntülerini yeniden ortaya çıkarmış, demokrat Kral Louis Philippe de askeri birliklerini yollara salmıştı. Akşam sularında ortalık artık her iki tarafa ait cesetlerden geçilmiyordu, ama isyancılar daha çok kayıp vermişlerdi.

Charenton parmaklığını aşarak Paris'e giren yolcu arabası, Saint-Louis Adası'nın burnuna kadar, rıhtımlar boyunca kazasız belasız ilerlemişti. Ama Celestins Kışla-sı'nı biraz geçince, askeri birliğin körlemesine açtığı yayılım ateşinden canını kurtarmaya çalışan isyancı tayfasına ya da tesadüfen oradan geçmekte olan insanlara rastlamaya başlamışlardı; hepsi de arabanın sürücüsüne belirsiz bir yönü işaret ederek bağrışıyorlardı:

- O taraftan gitmeyin, herkese ateş ediyorlar!

Araba, isyanın hızının henüz kesilmediği Hötél-de-Ville Mahallesinden uzak durmak umuduyla, eski Mairais'nin dar ve karanlık sokaklarına dalmıştı.

Saint-Antoine Sokağı'nın çevresinden dolaşıp daha yukarıdaki bulvarlara ulaşmak, çünkü uzun ve geniş anayollar kolay kolay tıkanmazdı ve ortalık genellikle sakin olurdu, ardından Vivienne Sokağı'nın yeni uzantısından geçerek Bourse Meydanı'na varmak; bildik güzergâhından sapmış olan sürücünün yapmayı amaçladığı tam olarak buydu işte. Ama amacına ulaşacak zamanı olmayacaktı... Daha bir dakika öncesine kadar sakin gözükken bir meydanın bitiminde, sağ taraftan ilerleyen askeri birlikle, sol taraftan gelen başka bir saldırıdan kaç-

25

mak amacıyla geri çekilen silahsız bir kalabalığın arasında sıkışıp kalıverdiler.

Yolcu arabası yerinden kımıldayamıyordu. Askeri birliğin yaklaştığını anlayan yolcular, arabadan inip koşar adımlarla oradan uzaklaşmaya başlamışlardı. Sürücü de atların koşumunu çözmüş ve arabayı öylece terk etmişti... Ortalık ana baba günüydü.

Aurore, Maurice ve Solange'a, "Tekerleğe tutunun!" diye bağırdı.

Çocuklar henüz çok küçük olduklarından, Aurore gözü dönmüş kalabalığın onları sürüklemesinden korkmuştu.

Meydanın orta yerinde tıpkı denizden kumsala fırlatılmış aciz bir nesne gibi kalakalmış olan yolcu arabası, daha ilk saldırıda yanlamasına devrilmişti... Aurore, seyyar merdivene tırmanarak ikinci kata çıkıp orada duran sandığın ipini çözdü ve üst üste yığılmış çantaların arasından, babasından kalan ve üzeri, İmparatorluk köylerinin en değerli malı sayılan keçi derisiyle kaplanmış ahşap yolculuk sandığını aramaya koyuldu. Nihayet aradığını bulmuştu; kapağını açtı. İçinde bulunan şalları, elbiseleri ve şapkaları, askeri birliğe meydan okumak için bir araya geldiklerinde, isyancıların -hiç kuşkusuz- yakacakları ateşi besleyeceklerdi. Aurore buna hiç aldırmıyordu, üzerine adının baş harflerinin işlenmiş olduğu tuvaletini de bir işe yaramayacağından gözden çıkardı. Bu ona evlilik hediyesi olarak alınmıştı ve Majestele-ri'nin tedarikçisi Aucoc'a ismarlanmıştı.

Derken, en kıymetli mal varlığına el' attı; bu, nar çiçeği renginde maroken bir portföydü, içindeyse, çalaka-lem yazılarla dolu iki yüz defter yaprağı dizilmişti; yazdığı romanın taslağıydı bu. Portföyü yeniden çantasının içine koydu.

Üst kattan aşağı inen Aurore, etrafı son derece sakin bulduğuna şaşırı. Çünkü insanlar, çok değil, daha bir dakika öncesine kadar dört bir tarafa koşuşturuyor-

26

lardı. Meydan artık bomboştu, ama çocuklar ortalarda gözüküyorlardı.

Aurore adlarını haykırdı: Maurice! Solange!

Maurice, meydanın kuytu bir köşesinden sesine cevap vermişti, Aurore bir arabanın aralık kalmış kapısından onu hayal meyal görebiliyordu. Solange da oradaydı ve erkek kardeşine sınıksız yapışmıştı...

Aurore onlara doğru koşup ikisini birden kucakladı. Maurice ona neden ağladığını sormuştu; ani korkudan kuşkusuz ya da onlara tekrar kavuşmanın sevincinden, pek bilemiyordu...

Tam o sırada, yorgunluktan bitap düşmüş bir kadın arabanın kapısını araladı ve onları içeri sığınmaya davet etti. Yan sokağın ağzından, üniformalıların oluşturduğu kırmızı-mavi bir kitle çoktan fark edilmeye başlamıştı bile. Askeri birlik gittikçe yaklaşıyordu... Tam o sırada, nereden bittiği belli olmayan on iki yaşlarında küçük bir fırıncı çırağı belirdi; çocuk, elindeki ekmeği sanki ortada hiçbir şey yokmuş gibi, canla başla müşteriye teslim etmeye çalışıyordu.

Derken pencereler açılmaya başladı; insanlar dört bir taraftan el kol işaretleri yaparak saklanmasını hay-kırıyorlardı. Fırıncı çırağı hiç tepki vermeden olduğu yerde durup pencerelere doğru şaşkın şaşkın baktı...

27

IV

İnsan, kendini bir başka kentte sanırdı, hatta neredeyse bir başka gezegende. Buradan yayılım ateşinin sesi duyulmuyordu, ortada ne ölü vardı ne de yaralı. Tiyatroların ve kafelerin girişlerindeki karpuz lambalardan yayılan ışıklarla gündüz gibi aydınlanmış olan bulvarda, rengârenk kıyafetler giyinmiş insanlar uyuşuk uyuşuk dolanıyorlardı.

Kalburüstü insanların buluşma yeri olan Chez Tor-toni'nin kapısından girip çıkan, ardı arkası kesilmeyen müşteriler, girişin iki yanına dizilmiş avcılarının arasından geçmek durumunda kaldıklarından, başka tarafa gi-demiyorlardı. Avcılar üzerlerine parıl parıl yanan özel kıyafetler giymişlerdi. Derken içlerinden bir tanesi'buyurdu:

- Sayın Lord Seymour'un arabası!

Parislilerin *Sayın Lord Hayta* lakabıyla çağırdıkları iriyarı, pancar suratlı ve favorili bir adam olan Lord Seymour, iki kolunda birer kızla tam kapıdan çıkıyordu ki, bu kez bir başka avcı az önceki buyruğu tekrarladı:

- Sayın Lord Seymour'un arabası!..

Az ötede, faytonun birinden genç bir kadın inmişti. Kadının yarımda adeta sürüklercesine yürüttüğü iki de çocuk vardı; bu saatte çoktan yataklarına girmiş olmaları gereken ufaklıkların, uykusuzluktan gözleri şişmişti. Kadın arabacının parasını ödeyip önüne döndüğünde, insanlar elbisesinin üzerinde irice bir kan lekesi bulunduğunu fark etmişlerdi. Kadın kafenin girişine yöneldi. Aceleyle basamağa adımını atmıştı ki yanlışlıkla Lord Seymour'un kolundaki kadınlardan birine çarptı.

- Hem itip kakıyorsun, hem bir özür bile dilemiyorsun, diye ciyak ciyak bağırmaya başladı kadın.

28

Aurore tıpkı kurulmuş makine gibi özürler mırıldanırken bir yandan da telaşla yürümeye devam ediyordu. Çirkef kadın arkasından yeniden başladı:

— Pes doğrusu, ben de bunu bir şey sanmıştım! Yetmezmiş gibi kanlı elbisesini de üstüme sürdü! Ah, Tanrım! Dua etsin ki erkek değilim!

Aurore içeri girmek istemiş, ama avcının biri önünü kesmişti, adama bakıp mırıldandı:

— Çekilin dostum, geçmemize engel oluyorsunuz. Ses tonundan, adam, bu *kadınla* işi olduğunu anlamıştı; buna karşın ona karşı koymaktan çekinmedi:

— Bu halde içeri giremezsiniz, dedi parmağıyla elbisesindeki kan lekesini işaret ederek, Tortoni hastane değil!

— Yaralı değilim, diyerek adamı yatıştırmaya çalıştı Aurore, en ufak bir sıyrığım bile yok; adamı eliyle nazik, ama kararlı bir biçimde hafifçe itti; bırakın da geçeyim, beni bekliyorlar...

Birilerinin onu beklediği o kadar da kesin değildi, ama neyse ki tam o sırada kafenin dip tarafında oturmakta olan Sandeau imdadına yetişti. Aurore'u fark etmiş ve onu, içinde bulunduğu güç dui-umdan kurtarmak için yanma koşmuş, üzerindeki kan lekesini görünce kaygılanmıştı. Aurore tekrarladı:

— Hiçbir şey yok, ben iyiyim... Askerler insanların üzerine ateş açtılar da...

Sandeau her nedense Aurore'un sözlerini düzelterek yinelemişti:

— Ulusal muhafız birliği isyancıları kovalıyor.

Sandeau'nun, başından geçen olaylara bu denli kayıtsız kalması, o an Aurore'u hayretler içinde bırakmıştı; kadının afallamış bir halde gözlerini uzun zaman yüzünden ayırmadığını fark eden Sandeau hemen ardından ekledi:

— Buraya gelmekle iyi yaptın, nereden akıl ettin?

— Kapıcın... önce senin evine gitmiştik de... Ardından, iki saat boyunca faytonla Paris'te dört dönerek seni aradık; tabii barikalardan sakınarak!

29

Sandeau onu oturduğu masaya götürdü, ama burası, lüle lüle uzun sarı saçları 'köpek kulağı' olarak adlandırılan tarzda yapılmış genç bir kadınla, favorileri kırılmış kırk yaşlarında bir adam tarafından çoktan tutulmuştu. Masaya yaklaşan Aurore'u fark eden adam ayağa kalkıp sordu:

— Bayan yaralı mı?

Sandeau adama hayır anlamında başını sallayarak durumu açıkladı:

— Askeri birlikle isyancılar arasında sıkışıp kalmışlar, ucuz atlatmışlar doğrusu...

Derken aynanın birinde kendi görüntüsüyle karşılaşan Aurore, üzerindeki kan lekesini görünce Sandeau'nun koluna iyice abanmıştı. Bu kez yardım etmek için ayağa fırlayan, sarışın genç kadın oldu; kadın Aurore'un baygınlık geçirmesinden korkarak öneride bulundu:

— Ona biraz amonyak koklatmak gerek! Aurore karşı çıktı:

— Bayılma âdetim yoktur, siz iyisi mi çocuklara bir bardak şekerli su getirin...

— Su mu, diye haykırarak atıldı favorileri kırılmış adam, unuttunuz galiba, Paris'te kolera salgını

var!..

Ardından Sandeau'ya dönüp ekledi:

— Başlarına bir devrim sardırmadan rahat edemeyecekler. Bu rejim, aptallığından ölecek.

Onları bir yere oturtup sıcak şarap ve yiyecek ısmarladılar. Ama yorgunluktan bitap düşmüş olan çocuklar, daha içecekler gelmeden oturdukları kanepede başlarını birbirlerine dayayıp çoktan uykuya dalmışlardı. Aurore etrafına şöyle bir bakmıp şaşkınlık içinde gözlemlerini dile getirdi:

— Ne tuhaf, insan bu kafenin dört duvarı içindeyken, dışarıda ortalığın gayet sakin olduğuna inanabilir doğrusu; insanlar sanki hiçbir şey olmamış gibi limonatalarını içmeye devam ediyorlar, olup bitenden haberleri bile yokmuş havasındalar...

30

- Haberleri var, diye güvence verdi kır favorili adam, ama gözlerinde canlandıramıyorlar. Buna hayal gücü eksikliği de diyebiliriz sevgili bayan, ortalama insanın rahatlığı da bundan ileri geliyor zaten.

- Belki daha başka kaygılar peşindedirler de ondan böyle davranıyorlardır, diye atıldı Sandeau, burayı mekân edinenler edebiyatımızın seçkin insanları ne de olsa.

Bunları söylerken bakışları, farkına varmaksızın, yanlarındaki masada oturan ve kendilerinden başka herkese, adeta ezercesine hor ve alaylı bakışlar fırlatan dört *züppe* gence kaymıştı...

- Şairler, diye belirtti Sandeau bilgichlik taslayarak, onlarda siyaset kafası yoktur; düşünsel güzellik arayışında olduklarından, bayağı gerçeklikleri hor görüyorlar diye kmayamazsınız onları.

- Onları hiçbir şeyden dolayı kmayamazsınız, sadece onlara acıyabilirsiniz...

Aurore, öfkeden çılgına dönmüş bir halde sözlerine devam ederken, farkında olmadan ses tonunu yükseltmişti:

- Bundan kısa bir süre önce, Deux-Portes Soka-ğı'nın köşesinde, ekmeğini teslim etmek için yola çıkmış küçük bir fırıncı çırağı vardı. Ama bir anda kendisini askeri birliğin açtığı yaylım ateşinin ortasında buluverdi. Onun korunmak için hasır sepetini tıpkı bir kalkan gibi önüne nasıl siper ettiğini gördüm, sonra yüzüstü yere düştü. Yanma kadar koştum, başını dizlerime dayadım ve gözlerim kapattım... Aurore heyecanını belli etmemek için dudaklarını ısırıp ve devam etti: İşte böyle, adını asla kimsenin bilemeyeceği bu zavallı çocuğun öldürülüşü bana bir Turenne'in ya da bir Marceau'nun kahramanca ölümünden daha sarsıcı geldi... Ve ben bir şair olsaydım, bunu anlatmadığım sürece kendimi asla hiçbir şey söylememiş sayardım herhalde...

Bu uzunca konuşma sırasında masaya bir suskunluk çökmüş, ama hemen ardından züppelerin masasından gelen alaylı bir gülüş bu sessizliği bozmuştu.

31

— insanın dünyasını zehir etmek size mahsus, diye haykırdı siyah saçları pırl pırl parlayan irice bir adam, boyu da sırık gibi uzundu.

— Siz ne dersiniz, diye atıldı tam karşısında oturan narin yüzlü sarışın adam, yaşı hayli gençti... Geceyi nerede noktalayacağımızı bilemeyen bizler, barikatların üstüne gitseydik nasıl olurdu acaba?

— Français'e gitmeliydik, diye memnuniyetsizliğini dile getirdi ilk ikisinin çekişmesini fırsat bilen bir üçüncüsü.

— Barikatların, dedi saçları pırl pırl parlayan esmer adam, her zaman için *Barjaset'den* daha eğlenceli

olacaklarına eminim!.. Karşımda Fransız oyuncu birliğini görmektense, askeri birlikle burun buruna gelmeyi yeğlerim doğrusu.

Bunları söyledikten sonra hepsi birden zengin kalkışı yapıp otel sahibini itekleyerek dışarı çıktılar.

— Bu kadar... bu kadar sivri dilli bu genç adamlar da kimler, diye sordu Aurore.

Sandeau sabırsızlıkla onu bilgilendirmeye koyuldu:

— Şu Alfred Tattet, milyoner çocuğu; yanındakiler de her zamanki tayfası: Roger de Beauvoir, Felix Arvers ve Alfred de Musset... Gand Bulvarı'nın kaymak tabakası işte, diye olayı sonuca bağladı, böylesine seçkin bir tabakayı karşısında görmekten adeta büyülenmiş bir sonradan görme hoşnutluğuyla...

— Gerçekten mi, dedi Aurore, ben de bunları hafif kafayı bulmuş matrak berber çocuklar sanmıştım...

Aurore'un daha görür görmez Sandeau'yla bir ilişkisi olduğundan şüphelendiği sarışın genç kadın ansızın ayağa kalkmıştı. Gri favorili adam sordu:

— Gidiyor musunuz Marie?

— Evet, diye yanıt verdi genç kadın, sizden ayrılmam gerek, beni bekliyorlar... Bunun üzerine el çantasından bir kartvizit çıkarıp Aurore'a uzattı.

— Paris'te arkadaşlara ihtiyacınız olacak, dedi sıcak bir gülümsemeye, beni her öğleden sonra evimde bulabilirsiniz, Paradis-Poissonniere Caddesi, 27 numarada otu-

32

itiorum... Adım Marie Dorval, oyuncuyum, bazı kaba eleştirmenler aksini iddia etseler de...

Aurore'u hayretten ağız bir karış açık bırakarak oradan uzaklaşmadan önce tekrar arkasına döndü ve onun kendisinden kuşkulandığını tahmin etmiş olacak ki, kaygılarını dağıtmak için ekledi:

- Bir kadının erkek gibi yürekli olması hoşuma gider, ne var ki bir erkeğin bir kadın kadar güzel olmasını istemem; işte bu yüzden Sandeau ve ben iki iyi arkadaşız hepsi o kadar, öyle değil mi benim minik Sandeau'm?...

Aşkın Büyüsü

33/3

V

Sandeau ve Marie Dorval isimleri Aurore'un Paris'te geçirdiği ilk zamanlarla özdeşleşiyor, son derece baş döndürücü, bir o kadar da maceralı bir yeniliği simgeliyorlardı.

O zamanlar hemen her yerde ağızlarda dolaşan iki sözcük vardı: *özgürlük ve derbederlik*. Adını George olarak değiştiren Aurore'a, o güne kadar farkına varmaksızın kaçırmış olduğu ne var ne yoksa zevkini çıkarmak ve keşfetmesi gereken her şeyi keşfetmek için, günün yirmi dört saati yetmez olmuştu... Yirmi sekiz yaşında ve iki çocuk annesi olmasına karşın kendisini daha yolun başındaki gencecik bir kız gibi hissediyordu.

Sandeau'yla birlikte, eğri büğrü tavanlı küçücük odaları olan bir çatı katında oturuyorlardı. Ev iki bölmeden oluşuyordu ve bu iki bölme basit bir kapıyla istendiğinde birbirinden ayrılıp istendiğinde birleştirilebiliyordu. Böylelikle, olur da Casimir'in aklına ansızın karışım ve çocuklarını ziyaret etmek geliverirse; onun orada bulunduğu sırada Aurore'un oturduğu bölmeden Sandeau'nunkine açılan ara

kapı kullanım dışı bırakılabilecekti... Ve böylece görüntü kurtarılacaktı.

George'un odasının penceresinden Saint-Michel Rıhtımı gözüküyor, uzaklara bakınca Notre-Dame'ın kuleleriyle Saint-Charles Köprüsü'nün duvarları seçiliyordu. Balkondaysa leylaklar ve hammelleri vardı.

Bu güzel çatı katıyla Marie DorvaFin locası arasındaki mesafe George'a çok kısa geliyordu; sık sık Marie'nin yanına gidiyordu da zaten. Bu arada Sandeau da kuşkulandırmaya başlamış, hatta biraz da kıskançlaşmıştı.

34

Aurore ona ağzının payını veriyordu. Daha kocasının otoritesinden kurtulamamışken tutup bir de âşığına mı hesap verecekti? Hem zaten bunlarla uğraşacak zamanı yoktu onun, yapacak işleri vardı. Gerçekten de öyleydi; dur durak bilmeksizin çalışıyor, Paris'in kitapçılarıyla edebiyat salonları arasında adeta mekik dokuyordu...

Gel gelelim, daha Paris'e adımını attığı o meşhur haziran gecesinin kaderi, sanki pusuda bekliyormuşçasına çabucak ağlarını örmüş ve Aurore'a kendini tanıtmaya fırsatını yaratmıştı...

Marie Dorval kalktıktan sonra, derin düşüncelere dalmış gibi gözükten gri favorili adam, dalgınlığından sıyrılıp ansızın Aurore'a dönerek sordu:

— Şu küçük fırıncı çırağının öyküsünü diyorum, basit ama dokunaklı sözcüklerle yazarak anlatabilir misiniz-

İniz acaba? Şöyle iki, bilemediniz üç sayfalık bir şey ha-' linde...

Sandeau, Aurore'un cevap vermesine fırsat verme--f. den atıldı:

- Elbette anlatabilir! Ah, özür dilerim sizi tanıştırmayı unuttum: Hyacinthe de Latouche, *Figaro* 'nun müdürü, Barones Dudevant, birlikte *Rose et Blanche'* yazdığım bayan...

— Jules Sand siz misiniz yoksa, diye haykırdı gri favorili adam, bir yandan da gözünü dikmiş büyük bir dikkatle Aurore'un yüzüne bakıyordu.

- Bizdik, diye yanıtladı Aurore. Kitabı kocamın adıyla imzalayamayacağım için Sandeau kendi adının yarısını bana ödünç verdi.

— Siz de bunu kullanın, diye salık verdi hemen *Lato- : uche, Aurore Sand...* kulağa hiç fena gelmiyor.

- Ben bir erkek önadı kullanmak kararmdayım, dedi Aurore, çünkü kadınların sözünü dinleyen

,: yok... Adımı Georges olarak değiştireceğim, atam Podi-ebrad'inki gibi, George, ama sonunda 's' olmayacak, George Sand...

35

i

George Sand'i yepyeni bir dergi olan *Revue des Deux Mondes'un* genç müdürü Francois Buloz'yla tanıştıran acaba Sandeau muydu, yoksa Latouche mu? Edebiyatta yenilik peşinde olan Buloz'nun kafasında görkemli bir tasarı vardı; ki, bir süre sonra Boucicaut da ticaretini yapmaya başlayacaktı bunun: Dönemin bütün yetenekleri aynı dergide bir araya gelecek; bu yazarların fikirleri makaleler, izlenimleri fıkralar, romanları da tefrikalar halinde yayınlanacaktı...

George geleceğin bu para babasıyla ilk karşılaştığında, adamın üzerinde yalnızca bir gömlek vardı ve adam tokalaşmak için ona elini uzatmaya çekinmişti; çünkü elleri, bir türlü çalışmayan İngiliz yapımı bir

baskı makinesinin sorunlu civatalarıyla uğraşmaktan yağ ve mürekkep içindeydiler.

Buloz, yıllar geçtikçe, gücünü kabul ettirmekten kaynaklanan güvenin etkisiyle değişecek; o ilk başlardaki hoşluğunun yerini, zamanlığa zorbalığa varan buyur-gan tavırlar alacaktı. Ondand nefret eden Edmond de Goncourt, 'Kapıcı' diye adlandırdığı bu adamın elindeki yetkiyle insanları nasıl da parmağının ucunda oynattığını ve beğenisine sunulan bir makaleyi, hem de yazarının gözleri önünde, karalayıp, düzeltip kuşa çevirmekten nasıl da zevk aldığını anlatıp dururdu. Ama, ilk tanıştıkları zamanki atılganlıklarının içinde, George ve Franço-is'nin kafasındaki tek şey, hırslarını daha rahat doyurabilmek adına, birbirlerine iyi davranmaktı.

George ona kitaplar verecekti; Buloz da, genç yaşında edindiği deneyimlerin ışığında, aynı görüşü paylaşan insanları barındıran, çekişmelerle dolu küçük edebiyat dünyasında ona kılavuzluk edecekti, ki George, bu küçük dünyaya kahramanca bir atılım yapmıştı bile.

O zaman kent içinde bir başka kent vardı, geleceğin anahtarlarını gizli bir silah gibi içlerinde taşıyan, hırpani, çığırkan, asi gençlerle dolu bir kent... George, işte bu romantik derbederlik şehrinin kapılarını zorlamaya karar vermişti...

36

Onu Saint-Beuve'le Dumas mı tanıştırdı? Onu Bal-zac'a Saint-Beuve mü takdim etti? Yoksa onu Delacro-ix'ya ilk götüren Balzac mıydı; orası tam olarak bilinmez. Ama bütün bu insanlar, sonunda George'un dostları ve hayranları olmuşlardı.

George, Paris'in vaat ettiği karmakarışık umutlar arasından, eşsiz yeteneği nasıl tanıyacağını biliyor; bir önsezi, onun, başrolde oynayacaklarla her zaman figüran olarak kalacakları birbirlerinden ayırmasında şaşmaz bir pusula görevi görmüştü.

Düşünceleri ve ünlüleri anlatan hiçbir şey elinden kurtulmayacaktı. Çok kısa bir süre sonra bütün gazetelerde yavaş yavaş adını duyurmaya başlamıştı bile. Buralarda güncel konular üzerine makaleler yazıyor, kendine arkadaşlar ediniyor ve edebiyat salonlarında makalesinin provalarını gözden geçirirken küçük puroların tadını çıkarıyordu.

Ya Sandeau ne durumdaydı?

Sandeau çok geçmeden kendini yüzüstü bırakılmış hissetmişti. Aşk, diye hayıflanıyordu, Aurore'un Paris'teki yeni hayatında ikinci sıraya düştü. Aşk, onun kaderiyle buluşmalarından yalnızca bir tanesi... Bir süre sonra, içinden geçenleri, bu kez daha acılı bir biçimde şöyle ifade edecekti: "Onu buralara kadar sürükleyen şey ben değilmişim, ihtirasıymış..."

İhtiraslar; Geprge, ihtirasları olduğunu yadsımak şöyle dursun, bunları gerçekleştirecek azme, cesarete ve çalışkanlığa sahip olduğunu düşünüyordu. Sandeau, sevgilisinin bu olağanüstü enerjisine hayrandı, ama onun gibi olmayı aklının köşesinden bile geçirmiyordu. Geor-ge'sa onu şimdilik yalnızca uyusuk olmakla eleştiriyor, tembellik sözcüğünden henüz çekiniyordu. Oysa Sandeau bu konuda ayıplanmaya alışkındı; Balzac bile yapardı bunu.

Zavallı Sandeau! Neden kader, onu bu edebiyat devlerinin gölgesinde yaşamaya mahkûm etmişti ki? Ve neden, yakışıklı ama içi kof bir adam olarak, kalemleri,

37

mürekkepleri ve bir fincan kahveleri oldu mu, on beş saat boyunca masa başında aralıksız yazabilen, edebiyatın bu üstün yetenekli ağır işçileriyle arkadaş olmaya çabalıyordu sanki? George ne zaman ona tatsız tuzsuz söylevler çekse, ne zaman onu disiplinsizlik ve isteksizlikle suçlamaya kalkışsa, o da şakayla karışık şu karşılığı veriyordu:

- Benim beynimde sizinki gibi küçük çelik bir çark yok da ondan, sevgili bayan...

Bazen de Sandeau onu, kendisini artık eskisi gibi sevmemekle, boyuna çingar çıkarmaya çalışmakla suçluyordu. Edebiyat onları birbirlerine düşürüyordu, politika da öyle; bir fikir, bir sözcüğün tanımı, kısaca bir hiç yüzünden kavgaya tutuşur olmuşlardı. Gülüp geçecekleri olaylar bile onlar için birer tartışma malzemesiydi artık; örneğin şu kaçık Berry Düşesi'nin dertleri konusunda olduğu gibi; kadın Louis Philippe'i tahtından indirip yerine yaşça büyük erkek kardeşini geçirmek istiyordu; George bir gün gazeteye göz atarken, onun tutuklandığını okumuştur.

- Berry Düşesi'ni tutuklamışlar, diye haykırdı. Nantes'da meşrutiyet yanlısı iki ihtiyar kadının evinde gizleniyordu; kötü niyetli biri onu ihbar etmiş. Fransa'da insanı ihbar edecek biri hep bulunur...

Sandeau acı acı alay etti:

- Senin gibi ateşli bir cumhuriyetçinin tutup da kral yanlısı bir kışkırtıcının sıkıntılarına üzülmesi beni şaşırttı doğrusu!

- Burada duyulan bir cumhuriyetçi değil, diye karşı çıktı George, öteden beri kadın kahramanlara bir zaafı olan tefrika yazarı. Kadınlar tarafından gerçekleştirilen kahramanca eylemler hoşuma gidiyor. Tanrı biliyor ya, bunun için pek fırsatları olmuyor! Sen kendi ağzınla söyledin: kral yanlısı bir *kışkırtıcı*... Bu sözcükte kadınlığı çağırıştıran hiçbir şey yok. Günün birinde böyle kadınları tanımlayacak ayrı bir sözcük uydurmak gerekecek... Ama, senin gibi bir gerici, böyle bir şeyi elbette

38

kabul etmeyecektir, diye sözlerini noktaladı gözle görülür bir küçümsemeyle.

- Söylediklerini kabul edersem, sende zevk mi kalır, diye sertçe karşılık verdi Sandeau. Aramızdaki cinsiyet savaşları sona ererdi, ben de artık boyun eğdireceğin bir rakip olmaktan çıkardım. Sen de görüşlerinin etkisini bir daha benim üzerimde deney emezdin. Öyle sanıyorum ki, seni rahatsız etmek için yapacağım son şey, seninki-ne ters bir görüşü savunmak...

Huzuruna çok düşkün olan Sandeau, böylelikle uzlaşma sağlamaya çalışıyordu. Tartışmaların sonunda süngüsü ilk düşen hep o oluyordu.

Bununla birlikte, bir gün George'u sorgulama cesaretini gösterdi:

- Bize neler oluyor, Aurore? Geçen yazı hatırla, No-hant'daki gecelerimizi hatırla... Karşılıklı konuşurken, leb demeden leblebiyi anlıyor, bunun da ötesinde, bakışarak anlaşıyorduk. Sana ne oldu böyle? Neden bu kadar değiştin?

George bir an düşüncelere daldı; ama Sandeau cevap vermesi için baskı yaptığından, o da ona yalan söylemek istemedi.

- Belki de aşk olduğu yerde saymıyor, deyiverdi üzülenek, belki de benden çok içinde bulunduğumuz koşullar değişti... Gecenin karanlığında seni beklerdim, panjurlarıma küçük çakıl taşları atardın, boynunu kırmak pahasına merdivene tırmanırdın... Şimdiyse, koridoru aşman yetiyor ve ben, yumuşak tabanlı keçe ayakkabıların yüzünden, geldiğini işitmiyorum bile...

Söylenecek her şey söylenmişti.

Sandeau'nun gözden düşüşüne tanık olan Paris halkı, bir rakibi olduğundan şüphe etmeye başlamıştı. Senaryolar uyduruluyor, dedikodular yapılıyor, yeni âşığın kim olduğu hakkında tahminlerde bulunuluyordu. İnsanlar öküz altında buzağı arıyorlardı sözün kısası.

Sandau kendi hesabına olayı çözmüştü bile. Bir atışmanın sonunda, George'un kapıyı çekip çıkmaya çok-

39

tan hazır olduğu bir anda arkasından seslenerek bunu gösterdi de:

- Marie Dorval'e saygılarımı ilet! George hiç oralı olmadı:
- Hiç unuttur muyum!

Marie onu teselli ediyordu. Marie onu anlıyordu. Otuz yaşının sağduyusuyla, bu değersiz, budala delikanlılardan yorulan beynini dinlendiriyordu. George, San-deau'yu sevmiştir; çünkü onda bulduğu gençlere özgü o sevimlilik, çekicilik ve incelik, Casimir'in ezici erkekli-ğiyle taban tabana zıttı. Ama bütün erkeklerin ortak bir noktaları vardı işte, hepsi de bencildiler ve evde zorbaca davranmayanları da, kendi yolunu çizmiş bir kadının hayatında olsa olsa birer ayak bağıydılar. Marie bütün bunları biliyor, bu konuda George'a hak veriyordu. O da Vigny'yle hiç mi hiç mutlu değildi. George, ona aşklarının ne durumda olduğunu sorduğunda şu yanıtı almıştı:

- Cehennemde nasıl yaşanırsa öyle işte. Çabuk parlayan, kuşkucu ve kıskanç biri; bu huylarını biraz bırakınca da beni aldatıyor. Elden ne gelir, diye iç çekmişti, kötü kaderimiz bizi yalnızca sanatçıları sevmeye mahkûm etmiş; bunlar da erkek milletinin en kötöleri, hassasiyetleri pek bol, bir nebze yürekleri olsaydı ya!..

Sandau içinse şu yorumu yapmıştı:

- Onda ne bulduğunu hiç anlayamadım doğrusu, yakışıklılığı bile bana sıkıcı geliyor...

George kendine bir redingot ve birkaç pantolon diktirmeye karar vermişti, içinde efsaneleşeceği bu giysiler bir tahrik olarak algılanıyor, insanlar bu tarzı birtakım eğilimlerin dışavurumu olarak değerlendirmeyi yeğliyorlardı; ya da en azından yalnızca erkeklerin gözde olduğu bir dünyada, bir kadına bahşedilen konumdan biraz daha fazlasını talep etmenin kurnazca bir yolu...

George o kadar art niyetli değildi. Nohant'dayken de, köyde bitkilerle haşır neşir olurken, devamlı iş gömlekleri ve köylülerin giydiği pantolonlardan giyerdi; er-

40

kek giysilerinin sağladığı avantajları daha önceden sınamıştı yani. Bu tercihi yapmasında etken olan yalnızca, bu avantajlardan haberdar olmasıydı, hepsi o kadar.

— Artık bıktım, diye aklıyordu kendini, elbisemin etekleriyle sokakları süpürmekten sıkıldım. Ardından bildik bir özdeyişle kendini ifade ediyordu: Paris'te balık baştan kokar, zavallı kadın da etek uçlarından... Erkek kıyafetleri içinde beni avukatın ya da noterin yanında çalışan küçük bir memur sanacaklar, yağmurlu günlerde fayton bulmakla zaman kaybetmeyeceğim ve canımın istediği her yere bir erkeğin koluna girmeye ihtiyaç duy-, madan gidebileceğim!

Acaba bir önsezi miydi onu bu kararı almaya iten? Olayların gelişimi bunun böyle olduğunu düşündürecekti...

George bir öğleden sonra ansızın eve döndüğünde, Sandau'yu yandaki temizlikçi dükkânında çalışan, apartmana çamaşır teslim etmeye gelen çirak kıza yakaladı. Tam da sevgilisinin kendisi yokken nasıl oyalandığını düşünür duruyordu; gördüklerinin bir düş olduğuna bahse girebilirdi. Fakat alelacele giysilerini toparlamaya çalışan küçük çamaşırçı çırağının görüntüsü onu bu yanılığsından kurtarmıştı işte.

Bu olay George'un çekip gitmesi için bir bahane olmuştu.

Yeniden Paris'i arşınlamaya başladı, ama bu kez bir daire bulmak amacıyla. Maddi olanaklarının yetersizliği yüzünden, huysuz kapıcıların gezdirdiği, küçücük pencerelerden ışık alan tavan aralarında yaşamaya mahkûmdu. Yüzlerce kat çıktı, binlerce basamak tırmandı. Derken, bir gün, Malaquais Rihtımı'ndaki bir binanın en üstünde asılı duran küçük bir tabela gözüne ilişti... Ev dört büyük odayla, küçük bir sandık odasından oluşuyordu. Merdivenler çok dikti, ama yukarının manzarası, merdiven tırmanmaya değiyordu doğrusu. Dairenin holündeki ve salonundaki camlar Louvre'a bakıyordu. Arka taraf-

41

taysa, alabildiğine Güzel Sanatlar Okulu'nun bahçesi uzanıyordu.

Salonu mor halılarla kaplayacak, içini yavaş yavaş, Yunan bağımsızlık savaşı ve yeni oryantalist akımın etkisiyle moda olan sedir, yastık, nargile, deve eyeri gibi, Türk ve Doğu kaynaklı özgün eşyalarla donatacaktı. Yatak odasının camları Güzel Sanatlar Okulu'nun yemyeşil bahçesine açılacaktı. Yandaki odada Maurice ve So-lange birlikte uyuyacaklar; Boucoiran da onlara ders vermek için geldiğinde, sandık odasında yatacaktı.

İlk ziyaretçileri, Marie Dorval oldu. Eve ulaştığında soluk soluğaydı, ama her zamanki gibi ışı ışı gözüküyordu. George'a kurdeleyle bağlanmış ufak bir paket uzattı; George sabırsızlıkla açtı paketi. İçinden pelesenk çerçevesi, ikisini yüzleri birbirlerine dönük olarak gösteren bir kurşun kabartma çıkmıştı.

- İyi de bu biziz, diye atıldı George, hani geçtiğimiz akşam, vodvil locasmdayken!..

Marie Dorval başıyla onayladı:

- Bayan Audie ikimizi bu halde çiziktirivermiş. Gözünü dikip bize ters ters baktığını söylüyordun ya, anımsadın mı?.. Bu kez, kadın kötü niyetinden öyle bakmıyor-muş.

George Marie'ye küçücük dairesini gezdirdi; Marie, bahçenin manzarasına hayran kaldı:

- İnsan kendini kırda gibi hissediyor, diye belirtti. Gerçek bir Parislinin dudaklarında, bu sözlerin bir iltifat olmadığı gayet güzel hissediliyordu.

Marie, George'u sık sık ziyaret edebilecekti; çünkü *Marie Stuart'*ı yeniden oynayacağı Odeon buraya pek de uzak sayılmazdı.

İki arkadaş her öğleden sonra buluşur olmuşlardı. Bohem çevrelerden gelen en son haberleri yorumluyor, Delacroix'ın Fas'tan aldığı bir tarife uyarak nane yap-raklarryla kaynattıkları çaylarını içerlerken, bir yandan da birlikte oldukları erkekleri çekiştiriyorlardı. Ateşin yakınında bir yerde, birbirlerine sokulup Hindistan'dan

42

gelme bir şala birlikte sarınarak pencereden dışarı bakıyor, Louvre'un duvarlarında güneşin batışını seyrediyorlardı. Bayan Audie'nin, biri sapsarı diğeri koyu esmer iki kadını görüntülediği, adeta zıtlıktan doğan uyumu temsil eden resmi, duvarda, İmparatorluk tarzı yazı masasının üstünde yerini almıştı. Bu küçük resim, Geor-ge'un Paris'te oturacağı bütün dairelerin duvarlarını sırayla süsleyecek; daha sonralarıysa Nohant'daki mavi odada, anısına çok önem verildiğinden özenle saklanan değerli eşyaların arasına konulacaktı. George ve Marie Dorval'in birbirlerine darılmasından sonra bile, doğasını hiç kimsenin kesin olarak kavrayamayacağı bu tutkulu arkadaşlığın bir kanıtı olmayı sürdürecekti.

Erkekleri her fırsatta yeren, buna karşın onları kadınların hayatında kötü bir zorunluluk olarak gören Marie, Sandeau'nun yerine birini bulmayı kafasına koymuştu bir kere. Bir sevgili, diye iddia ediyordu,

insana sadece zevk vermekle kalmaz, aynı zamanda bir sosyal statü edinmeyi sağlar; ayrıca, toplum içinde saygın bir konuma sahip olmanın güvencesi ve koşulu da olabilir. George edebiyat çevrelerinde sözü geçen, nüfuzlu bir adama sevgisini bağışlarsa, âşığının gücünden ve ününden bir parça sebeplenebilirdi. Bu yüzden, George'a koca adaylarının bir listesini çıkarmayı teklif etti. Liste kolayca yapılabilirdi, üstelik bir hayli de kısa olacaktı, çünkü Marie'ye bakılırsa Paris'te öyle çok fazla deha yoktu. George ona'karşı çıktı:

— Sanıyor musun ki ben bir deha arıyorum! Eğer yeni bir âşık istesem, bu adam, tam tersi, gayet sade bir insan olurdu.

Marie onu hemen gerçekçi düşünmeye davet etti:

- Aklının köşesinden bile geçirme! Sadelik senin tarzın değil. Anlaşılması güç, küstah ve çekilmez bir dehadan başka kim seni ister ki? Zaten Adele Hugo da bunu çok iyi anlamış; sen Sandeau'dan ayrıldın ayrılalı koca adamına göz koyacaksın diye ödü patlıyormuş. Uykularının kaçtığını bile söylüyorlar...

43

- Söylesinler de rahat uyusun, diye karşılık verdi George gülerek, her kadın gibi ben de üstün yeteneğe hayranım, ama kendini salan erkeklere karşı özel bir eğilimim yok doğrusu.

- Bu durumda Balzac'ı hiç önermeyeyim, dedi Marie.

- Hayır, diye onayladı George, bana Balzac'ı önerme.

Marie bir başka ad ortaya atmadan önce bir an durdu; ardından sordu:

- Delacroix'ya ne dersin?

- Bu, kaş yapayım derken göz çıkarmak olur; elime vasat bir sevgiliden başka bir şey geçmeyeceğini bile bile, iyi bir arkadaştan olurum.

Marie'nin kafasında bir ışık yandı:

- Ya Dumas?

George gülmesini saklamadı. Dumas, gizlice ücretli yazar çalıştırmakla nam salmıştı...

- Ben onun yerine kitap yazarım; o da çakırkeyif bir halde akşam yemeğine çıkar artık...

Daha fazla ne söyleyeceğini bilemeyen Marie, yarı şaka yarı ciddi atıldı:

- Madem öyle Merimee... Emin ol, deha falan değil, ama en azından dilbilgisi yanlışlarını düzeltmekte işe yarayabilir...

George bu kez gülmedi; aksine, daha Merimee'nin adını duyar duymaz bembeyaz kesildiğine, Marie yemin edebilirdi.

- Onunla bir denememiz oldu, diye itiraf etti sonunda George, bu konuda söylenebilecek tek şey, işin sonunun gelmediğidir. Bazı buzları eritmek isterken insanın nasıl onurunun kırıldığını bilirsin...

Marie kulaklarına inanamıyordu. Arkadaşından, yankıları senelerce sürecektir olan o hüsrana gecesini, beri taraftan, kendini kurtarmak niyetiyle Merimee'nin de, o gece hakkında, konsolun üstüne iki Fransız altını bırakmayı içinden geçirdiğini hesaplı bir incelikle dile getire-

44

ceği o hüznü buluşmayı bütün ayrıntılarıyla anlatmasını istedi...

Her ikisi de, kendi açlarından hiç de onur verici bulmadıkları bu aşk fiyaskosunun suçunu ötekinin üstüne atacak; Merimee kadını tutuk, beceriksiz, yapmacık ve) fizyolojik olarak duygusuz olmakla suçlarken, George da bu tek gecelik erkeğini, hep cinsel yetersizliğinin verdiği korkuyla hatırlayacaktı.

Ne olursa olsun, bu öykü Marie'nin inadını iyice per-çinlemişti; ona göre, eski sevgilinin kötü hatırasını ancak yeni bir sevgili silebilirdi.

Marie önce Guerin'i, ardından da Musset'yi önerdi. George Guerin'i çok mistik, Musset'yi ise çok züppe bulunduğunu söyleyip, çekingen bir gülümsemeyle ekledi:

— Onun açık mor pantolonlarıyla benim yünlü gri takımlarımın, ne kadar uyumsuz duracağını bir düşünsene!..

Marie umutsuzca içini çekti. George onun elini tuttu:

— Artık arama, Marie... Şu an için kalbim seninle dolu ve bu bana yetiyor. Seni tanıdığıma çok memnunum. Hiç beklemediğim bir zamanda karşıma çıktın, senin gibi birini hayal bile edemezdim. Buradasın işte ve varlığınla yaşamımı dolduruyorsun. Büyük dostlukların da, tıpkı aşk gibi, insanın aklını başından ahverdiğini bilmezdim doğrusu...

r

f

45

VI

Daha yirmi ikisine yeni basmıştı. Victor Hugo, ilk dizelerine övgüler yağdırmıştı. Bir deha olduğu artık herkesçe biliniyordu; o ise, buna ya gerçekten aldırıyor ya da aldırılmaz gözüküyordu.

Umutsuzluktan yana yaşanması gereken her şeyi yaşamış olduğunu düşünüyordu; genç yaşma karşın üzüntüden; kendi neslinin korktuğu ve *iç bunalması* olarak adlandırarak büyük bir saygı duyduğu o özel duygudan da fazlasıyla nasibini almıştı.

Bir önceki hafta, bir akşam Odeon'da ilk oyununu sahneletmişti: *Bir Akşam*; oyun tam adı kadar sürdü. *Venedik Gecesi* bir temsilden öteye geçemedi. Aktörler, dörtte üçü boş olan salonda kıkırdamalarla karşılandılar; ayrıca sahnedeleyen ağızlarından çıkan repliklerden bazıları... sözün kısası, oyun bir felaketti.

Tiyatronun müdürü olan biteni kulisten izliyordu. Artık oyunun yazarına tek kelime etmiyor, sanki o orada yokmuş gibi, çevresine emirler yağdırıyordu:

- Çabuk olun, kımıldayın, perde insin!.. Yarın yeniden *Belleville BakiresVni* sahneleyeceğiz... Bakın bakalım Saint-Aubin boş mu...

Ardından, alnından süzülen terini kurul ayarak devam etti:

- Bir daha hiçbir güç bana genç yazarların oyunlarını sahneletemez.

Alfred'in bu küstahlıklara yanıt vermeye niyeti yoktu. Bununla birlikte onun da yakınmak için gerekçeleri yok değildi. Oyuncular oldubittiye getirildiklerinden, rollerini ezbere bilmiyorlardı; oyunun bir kerecik olsun kostümlü provası yapılmamıştı; yalnızca, her oyuncunun kendine ait bölümü aktardığı, genel bir okuma yapılmış-

ti, hiçbir işe yaramayan gereksiz bir okuma, sahneye filan çıkılmadan; tiyatro dilinde 'İtalyan prova' denen türden bir prova.

Birden herkesi şaşkına döndüren bir şey oldu: Müdür bir yandan kaş göz işaretleri yapıyor, bir yandan da sahnedeki kadın oyuncuya el kol hareketleriyle bir şeyler anlatmaya çalışıyordu. Fakat kadının zihni salondan' gelen tepkilerle öyle meşguldü ki, müdürün kendisine işaret ettiğinin farkında bile değildi. Zambaklar gibi bembeyaz giyinmiş genç kadın, bir Büyük Kanal bahçesini temsil edecek şekilde tasarlanmış olan dekorun arasından yavaş yavaş sahnede gerilemeye başlamıştı. Derken durdu ve seyircilere karşı repliğini söylemek üzere, bahçenin çevreleyen, kafes biçiminde çitlere yaslandı... Onun bu hareketi üzerine, müdürden esaslı bir yakarış yükseldi. Artık el kol hareketlerine hâkim olamayan adam, oyuncuya doğru adeta fısıldayarak haykırıyordu:

- Sakın arkanı dönme! Tanrı aşkına! Sakın dönme! Sahnedeki kadın kendisine anlatılmak isteneni bir

türlü anlayamıyordu. Müdürün yağdırdığı anlaşılmaz emirler yüzünden, şaşkınlığı bir kat daha artmıştı. Salonun çeyreğini dolduran ve neredeyse ağzının içine gire-, cek olan bir seyirci topluluğunun karşısında oynamak, pek eğlenceli sayılmazdı. Çare olarak kulise yaklaşmayı deneyecekti... Bu niyetle olduğu yerde yüz seksen derece döndü ve sırtı seyirciye dönük olarak, sahnenin ortasında dikilmekte olan eşinin karşısında çakılıp kaldı. Onun bu hareketi üzerine, seyirciler artık kahkahalarla gülmeye başlamışlardı...

Müdür kuliste gök gibi gürlüyordu:

- Perde! Tanrı aşkına! Perde!..

Alfred de Musset, biraz solmuş olarak, felaketin sona ermesini bekliyordu. Ona eşlik eden arkadaşı Tattet de, kahkahaları boğulmamak için kendini zor tutuyordu. Alfred bundan ötürü ona kızmıyordu. Sonuç olarak, olay gerçekten de komikti; neden biri çıkıp da genç başoyuncuya, şu meşhur bahçenin çitlerinin, daha o öğleden sonra boyandığını söylememiştir ki... Kadın sırtını döndü-

günde, bembeyaz elbisesinin arkası, uçuk yeşil çapraz çizgilerle doluydu. Olup bitenler, kime olsa komik gelirdi; yazar hariç, elbette...

Alfred, localara giden koridor boyunca yürüdü, bomboş kantini geçti ve merdivenlerden aşağı indi. Olası merhamet gösterilerinden kendini soyutlamak ya da belki de oyuncuları gırtlaklamamak için salon tarafından çıkmayı yeğlemişti... Kelimesi kelimesine felaketinin tiyatrosuna dönüşen bu yerden kaçıp gitmeye can atıyordu. Utanmasa koşacaktı hani...

Arkadaşı Alfred Tattet arkasından yetişip onu kolundan yakaladı ve ikna etmeye çabaladı:

- O kadar da önemli değil. Daha çok gençsiniz, başka oyunlar yazacak, başka tiyatrolarda sahneleyeceksiniz; oyuncuların rollerim ezberleyecekleri yerlerde...

Alfred de Musset umutsuzca başını salladı:

- Bir daha asla! Bu akşam, hayvanat bahçesine elveda dedim!

Alfred, hayvanat bahçesi diyerek çiğeri beş para etmez insanlar takımını kastediyordu: müdürleri, oyuncuları, eleştirilenleri... ama ne yazık ki bir yapıtın kaderi tamamen bunların elindeydi ve hepsi de özgün olanı bayağılaştırmak, doğal/otantik olanı bozmak, yeni bir yeteneği de cehaletlerinin ve zevksizliklerinin bulduğu o en düşük ortak paydaya dahil etmek işinde birbirlerinin suç ortağıydılar. Ve ne yazık ki, halk da onlar kadar zevksizdi.

- Bütün bunlar onlar için çok yeni, dedi Tattet. Anlayabilmeleri için onlara zaman verin. Sonunda onlar sizin ayağınıza gelecekler...

- Ayağıma filan gelecekleri yok, diye acı acı gülümsedi Musset, ve ben de onların seviyesine inmeyi asla istemeyeceğim!

Tattet, başarısızlıkların ve küçük düşürücü davranışların Musset'yi üzdüğünü, ama bir yandan da gelişmelerle dolu yüreğine su serptiğini de gayet iyi biliyordu. İnsanların anlayışsızlığı, onları küçük görmekte ne ka-

48

dar haklı olduğunu kanıtlıyordu işte; yaşadığı hayal kırıklıkları, hayatın ne değer verilesi ne de yaşanması bir yanının olmadığı yönündeki inancını körüklüyordu... Tattet arkadaşına baktı, yüzünde büyük hayal kırıklıklarının yarattığı o ketum ve saplantılı ifade okunuyordu; ciddi nevrozların öncesinde beliren o ifade... Tattet, daha da kötüsüne meydan vermemek için sözcükleri toparlamaya çalıştı.

- Ne umuyordunuz ki, dedi alaycı bir tavırla, uzun uzun alkışlanacağınızı mı? Yoksa sizi omuzlar üstünde taşıyacaklarını filan mı? İyi de zavallı dostum, siz başarı için değil, şöhret için doğdunuz!.. Bu ikisi tamamen farklı şeyler!..

Musset omuzlarını silkti; şöhret sözcüğünü duyunca, yüzünde alaycı ve ümitsiz bir gülümseme belirdi.

— Siz gülün bakalım, diye gözdağı verdi Tattet, ama şöhret er geç gelip sizi bulacak, bundan kurtuluşunuz yok. Bunu söylüyorum ama, şöhret de sizi mutlu etmeyecek! Hem zaten, hâlâ içinizde bir şeyler kaldıysa, onu da şöhretin yıkacağına bahse girerim!

Aynı gece, biraz daha geç bir saatte, Tattet'nin tayfası yeniden bir araya geldi. Grupta, Musset'den başka Felix Arvers ve Edouard Roger de Beauvoir vardı; bu ikisi de romantizm adı verilen yeni akımın delişmen ve ateşli birer savunucusuydular.

Arvers'den günümüze, yalnızca ilk dörtlüğü hatırlanan, gerisi zaman içinde çaresizce unutulmaya mahkûm olmuş, hâlâ pek çok şiir antolojisinde yer alan bir sone kalmıştır. Arvers'in bu dokunaklı şiiri yazmasındaki esin kaynağı, Charles Nodier'nin kızma olan aşkıdır; hemen herkes bu şiirin en azından ilk dörtlüğünü duymuştur:

Ruhumun gizi var, hayatımın bilmecesi Ebedi bir aşk bir an gibi geçiverdi Acının çaresi yok, onu da içime attım, Beni bu hale koyan asla bir şey bilmedi...

Aşkın Büyüsü

49/4

Roger de Beauvoir'nın da bir parça şairliği vardı, ama o daha çok roman yazıyordu. O da daha sonraları, *Paris'in Cehennemleri* ya da *Aziz Georges'un Atlısı* gibi, toplum dışına itilmişlerin serüvenleriyle adını duyuracaktı...

Hiçbirinin yaşı daha otuz yoktu; hepsinin de, gençliklerini mümkün olan en zıpır ve en çarpıcı biçimde ziyan etmek yolunda ortak bir çabası vardı.

Bu gençler arasında bir süredir Notre Dame ziyaretleri moda olmuştu. Gece oldu mu katedralin içine girive-riyorlardı —Notre Dame o zamanlar kaderine terk edilmiş yarı harabe bir haldeydi ve canı isteyen herkes din-gonun ahırına girer gibi buraya girebiliyordu-

Çan kulesine uzanan bir döner merdivenden yukarı çıkılıyor, böylelikle, otuz, bilemediniz kırk santim genişlikte, üstü kapalı bir balkona varılıyordu; balkon, nakışlı büyük tekerlek pencere boyunca uzayıp gidiyordu... Bu tehlikeli tünekten bakıldığında, Paris ayaklar altına seriliyordu artık; o zamanın Paris'i, en

yüksek binaların bile beş katı geçmediği bir Paris...

Aşağıdaki boşluk biraz başınızı döndürdüğünden, yapmanız gereken, için için korksanız da, tıpkı bir ip cambazı gibi ustaca hareket edip küçük sütunlara tutunmaktan kaçınarak; her adımda kırk metre yüksekten Son Yargı Kapısı'nın önüne çakılmak tehlikesini yaşayarak bir kuleden ötekine, bu balkondan geçmekten ibaretti.

O akşam, oraya Procopé'dan topladıkları hafifmeşrep kızlarla gelmişlerdi. Kızlar soğuktan şikâyet ediyor, bu genç züppelerin, kendilerini, hangi akla hizmet buraya getirdiklerini bir türlü anlayamıyorlardı. Yorgundular; ücretlerini cebe indirip, bir an önce gidip yatmak için sabırsızlanıyorlardı; çünkü şafak sökmeye başlamıştı bile. Kavalyeleri cambazlık yaparken, onlar ihtiyatlı davranarak merdivenlerde kalmışlardı. Kızlardan bir tanesi parmaklıklara doğru bakıp başını salladı:

— Bunu inşa edenin yüksekten korkmadığı kesin!..

50

Ardından kızcağız Tattet'den, bu gözü pek mimarın adını öğrenmek istedi.

Tattet gülmekten kırılarak, balkonda dengede durmaya çalışan Musset'ye seslendi:

— Bunu duydunuz mu? Dostumuz Notre Dame'ı kimin inşa ettiğini soruyor!

Musset arkasına dönmeksizin yanıtladı:

— Victor Hugo tabii ki!

Bu şakada gerçeklik payı da vardı. Notre Dame de Paris'yi yeniden moda haline getiren restorasyonun temellerini atacak olan, Hugo'nun romanının yarattığı havaydı.

Devrim sırasında yağmalanan, çanları, tepesindeki külahları, isyancıların Fransız kralları sanarak yerlere atıp parçaladığı, yirmi sekiz Yuda Kralı'na ait yontuları elinden alman Notre Dame, artık yer yer çırılçıplak kalmış, yer yer de XIII. yüzyıl heykellerinin yerlerini belli eden deliklerle dolu bir cepheden ibaretti. Hugo'nun hayal gücü sayesinde, daha o zamandan efsaneleşmiş olan Quasimodo ve Esmeralda imgeleri, bu kasvetli iskelete bir nebze de olsa hayat veriyorlardı. İki kuleyi birbirine bağlayan, düşlerle dolu balkona kadar çıkmaya niyetlendiği vakit, Musset'nin zihnini kurcalayıp duran da onlardı işte, bu roman kahramanlarının hayaletleri... Şakanın dozunun kaçtığını düşünen Tattet, arkadaşına geri dönmesi için seslendi, ama Musset'nin ona kulak astığı yoktu...

Ortalık iyice ağarmıştı. Basse-des-Ursins Soka-ğı'ndaki avlulardan birinde, kuşbakışı otuz-kırk metre aşağıda, ev işleriyle uğraşan bir çift, bir kolera kurbanının pılı pırtısını yakmakla uğraşıyordu. Derken adam gözlerini katedrale doğru kaldırdığında, girintili çıkıntılı parmaklığın üstünde sallanır gibi gözükten bir karaltı gördü. Kafasını iki yana salladı:

— Sanki Paris'te yeterince ölü yokmuş gibi bir de...

Musset sütuna tırmandı, orada doğrularak parmaklığın tepesine ata biner gibi tünemeyi başardı. İşte orada panikledi, bulanık görmeye başlayan gözlerini yumdu.

51

- Yukarda havalar nasıl, diye takıldı Beauvoir.

- İlginç, dedi boğuk bir sesle, insan ne ilerleyebiliyor ne gerileyebiliyor, ne çıkabiliyor ne de inebiliyor.

Tam o sırada bir ses, hızır gibi imdadına yetişti:

- Kolumu tut ufaklık!

Soldaki kulenin yarı yüksekliğine, altları boş olarak çan kulesinin pencere kanatlarını onaran işçiler rahat çalışabiliyorlar diye dar bir sahanlık inşa edilmiş, dik açılı payandalarla desteklenmişti. İhtiyatsız tırmanıcıya yardım etmek için kolunu uzatan adam, bu işçilerden biriydi işte; o sabah işe en erken o gelmişti.

Musset bir an havalandığını sandı. Gözleri hâlâ sımsıkı kapalıydı. Gözlerini yeniden açtığı anda, sahanlıkta güvenlikteydi; karşısında da, gri saçları ve yaşlı askerle-rinki gibi bıyıkları olan çam yarması gibi bir adam duruyordu. Musset kendisini kurtaran kolun neden o kadar güçlü olduğunu anlamıştı: Tek başına, iki kolun işini yapmaya alışmıştı. Adam ceketinin boşta kalan kolunu işaret ederek kısaca açıkladı:

- Friedland... Hemen ardından ekledi:

- Ben İmparator'a yüreğimi vermiştim, o ise sadece kolumu aldı!

Musset, saygıyla karışık bir merakla bu sakat ihtiyarı seyre dalmıştı. Herhalde muhtaçlıktan yarım aylıkla işçilik yapmak zorunda kalan bu adamcağız, yüzyılın en parlak olaylarından birkaçını bizzat yaşamış olmalıydı kuşkusuz.

1830'un delikanlıları, İmparatorluğun savaşlarla dolu geçmişini büyük bir hayranlıkla andılar. Alfred de Musset de, yakın kuşakların işgal yıllarında takındığı tavrı anıp duranlardandı. Her iki durumda da sözü edilen dönemlere duydukları hayranlığın nedeni aynıydı: Gençlik, Tarih'in bu yaşlı ülkede son kez yazıldığını yüreğinde duyuyordu.

Notre Dame'dan indikten sonra, nasıl oyalanacaklarını bilemiyorlardı. Türk hamamlarına gidip kendileri-

52

ni, önce sert bir keseyle insanın derisini yüzen, ardından nazikçe kemiklerini kıran bir tellağın ellerine mi bıraksalardı, yoksa Gand Bulvarı'ndaki kumarhanelerden birine kapağı atıp oyuncuların 'kollu çark' diye adlandırdıkları şu aleti mi deneselerdi acaba? O saatte açık olabilecek tek yer, kumarhaneydi; alkol ve kadın bulunabi-

lecek tek yer; çünkü Procope kızlarının ikisi de bu son derece uçuk adamlardan iş çıkmayacağını anladıkların-

j; dan, çoktan sıvışmışlardı.

Bir yerlerde saat altıyı vuruyordu. İyice göçmeden yatmaya gidebilirlerdi hâlâ. Musset, Tattet, Arvers ve Beauvoir kaldırım taşlarına bastonlarını vura vura sokakları arşınıyorlardı. Paris'te in cin top oynuyordu. Halk hâlâ uykuda mıydı, yoksa dışarı çıkıp da salgının

İmiyasmalarıyla yaşamlarını tehlikeye atmaktan korktuklarından, evlerine mi sinmişlerdi? Adım başı, kırmızı bir fener, salgın mağduru bir evi işaret ediyor; adım başı, bir kor yığnında, koleradan ölmüş birinin eşyalarıyla çamaşırları yakılıp kül ediliyordu. Hemen her yerde, kapı önlerindeki cesetleri kaldırmakla görevli arabalardan vardı; o uğursuz sinyallerini öttürerek, yayaları cesetlere yaklaşmamaları için uyarıyorlardı... Ama her şey bir f yana, bu ölüm manzaralarına karşın, hayat her zamanki

f hay huyuyla akıp gidiyordu yine de. Turfanda sebze ara-

..! baları, Paris'i besleyecek olan sığır ve koyun sürüleri, Seine boyuna, yıkanmaya götürülen fayton atları... Yavaş yavaş uyanarak bağırmaya başlayan sucular, giysi satıcıları, bileyciler, hasır işçileri, porselen tamircileri, hurdaçılar, çaputçular, yorgancılar, köpek kırkıcılar... 1830 yılının Paris'ine o kendine has görüntüsünü ve çekiciliğini veren de, işte alacalı bulacah seyyar zanaatkar kalabalığının kaynaşp durmasıydı.

Rihtımı dönünce, yeni kurbanları toplamak üzere Hotel-Dieu'den hareket eden iki arabaya rastladılar. Arvers, uzaklaşmakta olan arabanın arkasından bakarak mırıldandı:

— Bütün Paris göçüp gidiyor, kıyamet bu!

53

- Yoksulların kıyameti, diye düzeltti Tattet; döneme kulp bulmak için hiçbir fırsatı kaçırmazdı. Atalarımız vebaya karşı mücadele verirlerdi, bizse koleradan ölüp gideceğiz...

- Yo hayır, diye karşı çıktı Roger de Beauvoir, biz bundan ölmeyeceğiz. Kamu düzeni yıkılıyor, sosyal yapı temelinden sarsılıyor, ulus hastalıktan kırılıyor; ama en temel erdemlerden yoksun, gereksiz, aylak insanlar olan, üstelik ölümden filan da korkmayan bizler, olağanüstü bir sağlığın nimetlerinden yararlanıyoruz!

- Bizi ayakta tutan afyon olmalı, diye kestirip attı Musset esneyerek.

54

VII

Tattet'nin evinde parti vardı. Bembeyaz elbiseler ve siyah takımlar içindeki gösterişli kalabalık, kırmızı ve altın sarısı ağırlıklı kocaman salonlarda salınıp duruyordu. Deveria'nın fırçasından çıkma bir tabloyu andıran bu manzarada, basit simgelere vurgun on romantik yılın başlıca renkleri bir araya toplanmıştı: saflığın simgesi beyaz, yasın rengi siyah, tutku ve aşkı çağrıştıran kırmızı, bütün yakıcı ve parlak yanılışmalar içinse altın sarısı; erişilmez hazineler, alevler...

Bir müzisyen topluluğu, taşkınlıklara elverişli loş bir ortam yaratmak amacıyla sadece birkaç şamdanın ışığıyla aydınlatılmış salonlarda, günün moda havalarını çalarak dolaşıyordu. Yiyeceklerle dolup taşan masalar, İspanya'dan getirilen ananaslarla az bulunan şekerlemelerden oluşan meyve piramitleriyle bezenmişti. İçi kum dolu havuzlarda şampanyalar soğutuluyor, üzerinde kıvılcımlar parlayan punç kadehleri elden ele dolanıyordu.

İşin doğrusu, Tattet'nin düzenlediği gecelerin adı kötüye çıkmıştı; geceyi onurlandıranlardan pek çoğu, ertesi gün, bir gece önce orada olduğunu inkâr edeceklerdi; ama o anda herkes, konuklarına sürpriz yapmakta üstüne olmayan bu fırlama milyonerin şatafatlı kepazeliklerini görmek için sabırsızlanıyordu...

Son seferinde, Therese'in yerinde barınan iki kızın, sirk gösterisi tadımdaki bir kavgasına tanık olmuşlardı. Kızlardan biri, gladyatörlerin üç dişli dirgeni yerine, eline bir çatal almıştı; öteki ise, tıpkı düşmanını ağına hapsetmeye uğraşan bir gladyatör gibi, etekliğini üstüne atarak onu yakalamaya çalışıyordu.

55

O gün, sirkin yerini kümes almıştı. Bu beylerin fantezileri, kalçalarında saçak saçak benekli koca tüylerle, ortalıkta emekleyerek dolaşan, önlerine atılan ekmeğin kırıntılarını kuşlar gibi gagalamaya çalışan, bir sürü yarı çıplak tavuskuşu-kadın yaratmıştı.

Çılginca eğlenceyi daha da ilginç kılmak adına, parktaki gerçek tavuskuşlardân da getirtilmişti. Işıklardan ve gürültüden korkan hayvancıklar can havliyle oradan oraya koşuşturuyorlardı. Tattet bahislere giriyor, ona buna meydan okuyor, kızları yüreklendirmeye çalışarak, tavuskuşlarını kabarcak kadar uyarmayı başarabilirlerse, onlara birer ödül vereceğini söylüyordu... Hele hele, bu zavallılardan biri, kuşlardan biriyle çiftle-şiyormuş gibi yapabilirse, bunun çok nadide bir görüntü olması nedeniyle, olağanüstü bir ödülü hak etmiş olacaktı... Derken hayvan davranışını yöneten o tuhaf mekanizma ansızın kuşlardan birine mucizeyi gerçekleştirmesini buyurdu: Bir tavuskuşu kabarmıştı işte.

Vaat edilen ödül, kızların üstüne sarı liralara halinde avuç avuç yağıyor, onlar da bunları gagalar gibi yapıyorlardı; çırpınıp dururken, utanmak şöyle dursun, iyice neşelenmiş gibiydiler.

Tattet onların çabalamalarını büyük bir dikkatle izledikten sonra, şezlongun birinde yarı uzanmış halde, bir şeyler çizmekte olan Musset'ye döndü:

- Para her şeyi kokuşturdu!.. Bunu size bir milyoner söylüyor... Şunların haline bir bakın hele... Gören de kadınların bizi penisimiz için sevdiklerini sanır; gerçekte, sevdikleri yalnızca para keselerimiz!..

Musset, Tattet'nin kastettiği şeye nezaket gereği, gülümsedi, ama canının sıkın olduğu her halinden belliydi. Bu akşam, içi daralıyordu.

Tattet şöyle bir göz atmak için Musset'nin resim defterini eline aldı. Kâğıdın üzerine, kurşunkalemle, salonun ta öbür ucunda duran, Musset'nin bakışları karşısında tıpkı boa yılanının önündeki keçi gibi donup kalmış genç bir melezin portresi karalanmıştı.

56

- Onu Therese'den buldum, diye açıkladı Tattet; adalardan gelmiş gibi bir havası var... Yeni olduğu nasıl da belli, gerginliğini hâlâ üzerinden atamamış...

Salonun öbür ucunda, suratı, yapma buklelerle çevrili, çizgili, kırmızı elbiseli bir kadın, melezin yanında durmuş, bir şeyler söylüyordu:

- Aldırma, bir saat sonra hepsi körkütük sarhoş ola-/ cıklar, o zaman mutfağa gidip bir şeyler atıştırabiliriz,

sonra da bir fayton çağırırız...

Melez kadın bakışlarını Musset'den ayırmaksızın, bir tür korkuyla mırıldandı:

- Ne kadar da genç...

- Daha yirmisinde, diye onayladı kırmızılı kadın, ; ama kırıklıklara taş çıkartır. Kolla kendini, kadınlara karşı çok merhametsizdir, onlardan intikam alıyor...

Melez kadın başını arkadaşına çevirip, soran gözler-i le yüzüne baktı.

- Bir kadın yüzünden elbette, diye belirtti kırmızılı kadın, ilk metresi, onu aldatmıştı da... Bunu acayip me-

«Şeyle yaptı!.. Erkekler, bize benzemezler, iş aşka gelince !/ aşırı duyarlı ve karmaşık oluyorlar; eski yaraları eşe-le-! yip durmadan edemiyorlar bir türlü... Ne tuhaf, diye ek-; ledi neredeyse anlaşılmas bir sesle, hayal kırıklıklarının f. erkekleri sertleştirirken kadınları uysallaştırması... Der-i ken elini melezin çıplak omzuna koydu. " / — İstersen terastan dolanıp sıvışabilirsin, kilerde bu-

luşuruz. Birazdan arkandan gelirim...

Fakat melez daha terasa çıkar çıkmaz, Therese kızları arasında zulmüyle nam salmış sarışın genç adamla burun buruna geldi; onu görür görmez, az önceki büyüye tekrar kapılarak, olduğu yerde kalakaldı.

Adam, tek kelime etmeksizin, onu tuttuğu gibi kendine çekip sınıksı sardı ve elini eteğinin altına sokuver-di. Melez, naylon çorabın üzerinden genç adamın elinin bacağında yukarılara, teninin o ılık ve mahrem bölgesine doğru gezindiğini hissediyordu; parmaklar kasığından kılı uçgenine hafifçe değerek geçmiş, cinsel organının içine kaymışlardı. Genç adam yüzünü hoyratça kı-

zmkine bastırđı ve dilini ağzına sokmak istedi. Kız dudaklarını araladı; bu, kızların bir müşteriyle yaşamaya razı olmayacakları bir temastı, çünkü dudaklarını genellikle, kalplerinin sahibi olan erkeklere teslim ederlerdi.

Bu ince ayrıntıları gayet iyi bilen Musset, kollarım biraz gevşetti ve dikkatle avının yüzüne baktı; gözlerinde hain bir ifade belirmişti. Belli belirsiz bir sinsilik barındıran bir sesle sordu:

- İstiyor musun?

Kız bir solukta razı olmuştu.

Alfred bunun üzerine kızı itiverdi. Kabaca değil, ama yumuşakça hiç değil; öylece; artık işe yaramadığından bir kenara fırlatılan cansız bir nesne gibi.

- Yazık, dedi yalnızca.

Terasa çıkan kapının aralığından, sahnenin sonuna tanık olan Tattet'nin alaycı kahkahası duyuldu.

- Beni hep şaşırtacaksınız Musset! Çelişkilere ve itiraz etmeye olan merakınız nereye kadar sürecek? Bütün arkadaşlarınız bunu merak edip duruyorlar!.. Bununla birlikte, diye devam etti, uzaklaşmakta olan melezi gözleriyle izleyerek, tuhaf ama, kadınlar her zaman kendilerini aşağılayan erkeklerden hoşlanıyorlar...

- Hayır, diye düzeltti Musset, kendilerini anlayan erkeklerden hoşlanıyorlar, aşağılanma daha sonra geliyor...

- Ben onları hemen aşağılayıveririm, diye karşı çıktı Tattet, hiçbir zaman da anlamam.

- Bu da hiç ihanete uğramadığınızı gösterir... Kadınlar sizi aldatırken, onları anlamanız için ipucu vermiş olurlar... Hayat boyu verip verecekleri de budur zaten!..

- Hadi canım, diye karşı çıktı Tattet, size hiç zevk vermediler mi yani?

- Ben zevk aramıyordum ki! Onlardan istediğim zevk değildi ki!

- Neydi o halde?

- Tutku... samimiyet...

Musset terası çevreleyen parmaklıklara abanmıştı. Çok içmişti; başı dönüyordu; akşam serinliği bile ayıltamıyordu onu.

- Ne tür bir samimiyet bu, diye ısrarla sordu Tattet. Musset büyük bir gösterişle:

- *Duygusal* samimiyet, dedi.

Bunları söyler söylemez, parmaklıklardan aşağı sarkıp kustu.

Tam o sırada, evdeki uşaklardan biri, yanında kalın bir pelerine sarınmış, soluk soluğa bir adamla çıkageldi.

- Bay Musset, diye sordu adam, bir Tattet'ye, bir Musset'ye bakarak... -Musset bir adım öne çıktı- Sizi

acilen evden istiyorlar, diye konuşmasını sürdürdü (Paris içinde yazılı mesajları götürüp getiren, iş başına para alan bir ulaktı bu), babanız... durumu çok ciddiymiş!

Usta bir binicinin, Paris yakınındaki Auteuil Kö-yü'nden, bugünkü Montmorency Bulvarı'ndaki Grenel-le-Saint-Germain Sokağı'na ulaşması ne kadar sürer dersiniz? Dört nala at süren Alfred de Musset'nin, o gece evine varması yirmi dakikayı bulmadı.

Musset, kapıcı dairesinin ufak penceresinde asılı duran kırmızı feneri görmezlikten gelip avluya girdi; ağabeyi Paul'ü, çarşafı, yastıkları, bir de döşeği cayır cayır yakan kocaman bir ateşi körükler bulduğunda, hâlâ bir şey anlamamış gibi davranmakta direniyordu.

- O nerede, diye sordu soluk soluğa.

Paul'den bir yanıt alamayınca eve doğru koştu, hışımla kapıyı açıp hole atılarak merdivenlere yöneldi. Daha ayağını ilk basamağa atarken Paul'ün sesini işitti:

- Yukarı çıkma! Orada kimse yok artık!..

- Annemle Hermine neredeler, diye bağırdı Alfred, babam nerede?

- Annem kardeşimle birlikte evvelki gün gitti, diye açıkladı Paul de Musset, arada bir eve uğrasaydın, bir güle güle deme fırsatını bulabilirdin... Onları Melun'a gönderdim, Desherbiers dayımlara.

59

— O nerede, diye üsteledi Alfred, ürkek ve şaşkındı. Paul de Musset başını önüne eğdi, boğuk bir sesle,

bir çırpıda söyleyiverdi:

— Onu az önce götürdüler...

Bunu der demez, başını kaldırıp kardeşine baktı, yüzü gözyaşlarından sırlıklam olmuştu, acı acı gülümseyerek ekledi:

- Babanın ölümünü bile kaçırdın.

Paul yediği tokadın etkisiyle sendeledi. Alfred onu yakalamış şiddetle tartaklıyor, bir yandan da haykırıyordu:

- O nerede? Onu görmek istiyorum!

Çığlıkları yavaş yavaş hıçkırıklara dönüştü ve Alfred sonunda kendini Paul'ün kollarına bıraktı. İki kardeş birbirlerine sarıldılar, gözyaşları birbirine karışıyordu.

Burası, kolera salgınının Paris varoşlarında yarattığı sayısız ceset mahzeninden biriydi. Yardım arabaları, toplamış oldukları, gömülecek zaman ve yer olmadığı için yakılacak olan cesetleri buraya bırakıyorlardı. Mahzen öyle kapalı bir yer filan da değildi. Mahzenin yarım mil öteden duyulan, iğrenç, iç bulandırıcı kokusu, meraklıları oradan uzak tutmaya yetiyordu.

Girişteki, küçücük bir penceresi olan kulübede duran adam, gelip geçen arabaları ve tahmini olarak nereden geldiklerini kaydediyordu. Başa gelen her şeye alışıldığından, bu soğuk ve ağırkanlı adamın da kokuya aldırış ettiği yoktu; koku onun, kulübesinde çorbasını pişirmesine bile engel olmuyordu.

İnsan, ayrıca görevleri gereği, cesetlerle çok haşır neşir olan, arabacı, mezarcı, vb. kişilerin, insanın içini kaldıran en tiksindirici salgın manzaralarına çabucak alışmalarına, direnemeyip yenik düşenlerin sayısının da pek az oluşuna şaşır kalıyordu. Öyle çok sıkı tedbirler aldıklarından filan da değil hani;

mikroplu evlere girerlerken ağızlarını ve burunlarını kireç kaymağına batırıl-

60

miş mendille korumak dışında, hiçbir önlem almadıkları gibi, cesetlere de çıplak elle müdahale ediyorlardı.

Bağışıklık ilkesi keşfedilmişti; gel gelelim henüz uygulama alanı kısıtlı ve sorunluydu. Sağlıklı bir hastaya, daha önceden irinli bir kabarcığa batırılmış bir iğneyle çiçek hastalığı mikrobu enjekte edilmesinin dışında (ki bu yöntem dört kişiden birinin ölümüyle sonuçlanmaktaydı), aşı diye bir şey yoktu; işi ya şansa bırakmak gerekiyordu ya da bulaşıcı hastalıklardan korunmaya yarayan bazı temel hijyen kurallarına.

Cehennemi andıran bu yerin bekçisi de, işte bu yüzden, siyah takım elbiseli delikanlının, içeri girmek için ısrar etmesine bir anlam veremiyordu. Genç adam, hayatını tehlikeye atmak pahasına, araba sümcülerinin aynı gece, daha erken bir saatte Grenelle Sokağı'ndan getirdikleri bir erkek cesedini görmek için çırpınıyordu.

Genç adama, gözü korksun diye, üst üste yığılı bez torbalardan oluşan, hayaleti andıran bir tepeciği gösterdiler: Bunlar, yakılmayı bekleyen cesetlerdi. Aradığı ceset orada olabilirdi de, olmayabilirdi de; hem kimbilir, belki de en alttaydı...

Genç adam sendeledi, beti benzi attı, az kalsın bayılacaktı; ama çabucak kendini toplayıp elini cebine attı ve bir avuç altın çıkardı. Bunları, kısa bir süre önce, Tat-tet'nin evinde, kazandığı bir bahiste kazanmıştı; milyonerin pek keyif aldığı şu saçma bahislerden biriydi...

— Yüzünü gösterdiğiniz her ceset için size bir altın vereceğim, dedi mezarlılara.

Adamlar torbaları altüst edip suratları görebilmek için ortalarından bir bir yarararak, gün ağarınca kadar çalıştılar. Genç adam son altınını da elden çıkardığında artık durdular. Hiçbir şey bulunamamıştı.

Sabah ayazında yeniden Paris'e dönen adam, ne insanların falanca akşam Tortoni'nin Yeri'nde rastladıkları o alaycı, züppe gençti, ne de bir gece önce Tattet'nin evinde gördükleri o sefahat düşkünü utanmaz. Yaşadığı korkunç gece onu tepeden tırnağa değiştirmişti. Çocukluğu geride bıraktıktan sonra pek az insanda yaşamaya

61

devam eden o tasasızlık hali de uçup gitmişti. Kendini bambaşka biri gibi hissediyordu. Ve içinden, bu *bambaşka* birinin, kendini olduğu gibi ortaya koyacağına dair söz verdi.

62

VIII

1833

Küçük bir platformun çevresine, sıra sıra sandalyeler dizilmişti. Salon doluydu. George Sand'in son kitabından bölümler okuyan Marie Dorval'in sesi dışında, ortalıkta gıt çıkmıyordu. Halka açık okumalar modaydı; Hugo'da, Nodier'de, Recamier'nin Abbaye-aux-Bois'daki evinde düzenlenen, amatörlerin, edebiyat dünyasından insanların ve eleştirilenlerin ilgisini çeken okuma günlerinde, romanlar ve genellikle tiyatro oyunları ele almıyordu.

Genelde yazarlar kendi yapıtlarını okurlardı. Örneğin bir Chateaubriand; dinleyicileri coşkulanırmakta kimse onun eline su dökemezdi. Bir taraftan Abencera-geşlarm sonuncusunun ölümünü tumturaklı bir edayla, ayrıntılı olarak anlatırken, öbür taraftan, kendi nesrinin güzelliği karşısında hâkim olamadığı gözyaşlarıyla sıırsıklam olmuş yüzünü, şamdanların ışığına tutmaya özen gösterirdi.

Bazen, rastlantı sonucu dinleyici bulmuş, kırgın, minnet fukarası bir yazarın; mantık ve incelik ölçütleri göz önünde bulundurularak saptanmış olan süreyi aştığı da oluyordu, insanlar, Delphine de Gerardin'in evindeki, beş uzun saat süren o okuma faslını, haklı olarak dehşetle anıyorlardı.

George Sand dinleyicilerin sabrını kötüye kullanacak yapıda bir kadın değildi. Ana tema olarak kadının i cinsel güçsüzlüğünü (kabaca frijilik) işlediği söylenen son romanı *Lelia'nın* bir bölümünü, kendi yerine Marie Dorval'e okutmayı yeğlemişti; okuma ara ara klasik on ikilik dizelerle bölünüyordu.

63

Ne var ki başlarda saygının ürünü olan sessizlik, giderek renk değiştirmeye, bir ürpertinin ifadesine dönüşmeye başlamıştı. Kadın oyuncunun, Arsenal'in bu koca salonunun lambripleri altında yankılanan sesinden işiti-lenler, ilk şiirlerini okuyan romantik bir şairin söyleyebileceklerinden çok farklı, alışılmadık türden sözcüklerdi.

— ... Evlilikte kadın, boyun eğmiş bir millettir... Aşk, hatta evlilik yatağı, bir genelev havasına bürünmüştür... İşte bu yüzden, bizim neslin erkeklerinin işine gelen kadın; para puldan başka derdi olmayan, zevki umvirsamayan orospudur... Namuslu kadınınsa, diyerek sözlerine nokta koydu Marie Dorval, elyazması kitabı kapatmadan önce, yazgısına boyun eğmekten ya da intihar etmekten başka seçeneği yoktur.

Francois Buloz hararetle alkışlamaya başladı, ama ona katılan pek yoktu. Dinleyiciler ayaklanıp çabucak dağıldılar. Yandaki odada şurup ve dondurma ikram ediliyordu.

George Marie'nin yanma yaklaştı.

— Eee, diye sordu kadın oyuncu iltifat bekleyerek. Hayli kaygılı gözükten George, bu defa arkadaşlığın gereklerini umursamadan, yalnızca yanıt vermekle yetindi:

— Bana öyle geliyor ki işim bitti!

Saint-Beuve yanlarına gelmişti. Yazarı mı, yoksa yorumcu mu öncelikle kutlaması gerektiğini bilemediğini belirterek, gözü pekliklerine hayran kaldığını söyledi; onların yerinde başkası olsa, yalnızca kariyerini düşünerek hareket ederdi. Bu sahte iltifatı iyice allayıp pullamaya vakit bulamadan, Buloz onu kolundan çekştirerek şöyle dedi:

— *Revue de Paris*'nizeleştirmeni gitmek üzere. Bize bir iyilik yapın, Beuve, yakalayın onu, sizin ona sözünüz geçer, bizi yerin dibine batırmasını engelleyin!

— Onu ne diye davet ettik ki, diye çıkıştı George, düşmanımız olduğunu pekâlâ biliyorsunuz...

64

- Kesinlikle, diye karşılık verdi Buloz, ne var ki düşmanlarınızın orada buraya dağılmalarındansa, elinizin altında bulunmaları her zaman iyidir!

- Ama bu onun zehir zemberek bir makale yazmasına engel değil.

- Olsun. Size kaç defa söyledim, reklamın iyisi kötüsü olmaz...

George, bu iyimser düşünce karşısında gülümsedi:

- O halde bana bir sigara verin Buloz, öylesi daha iyi olacak.

Buloz, isteğini yerine getirirken ona takılmadan edemedi:

- Size daha önce de söyledim, ortalık yerde sigara içmeniz edebiyat dünyasındaki yerinizi sarsabilir...
- Rakiplerinizin bize karşı neler planladıklarını düşünecek olursak, buna bir idam mahkûmunun son sigarası da diyebiliriz.

Buloz cevap vermeye zaman bulamadı, çünkü tam o sırada yanlarına bir kadın yaklaşmıştı. Kendini hayır işlerine adanmış kadınlar için yoksulluk neyse, edebiyat da onun için oydu. Teklifsizce George'un koluna girerek Bu-loz'ya dönüp şöyle dedi:

- Günün kahramanını kaçıyorum...

Ardından, karşı koymasına karşın uzak bir köşeye sürüklemeye çalıştığı George'a:

- Yanlış düşünmeyin, siz olay yarattınız... Herkes çok etkilendi. Bakın nasıl da vahim durumdalar...

George şöyle bir etrafına bakmıdıysa da, insanların yüzlerinde kınama ve rahatsızlıktan başka bir ifadeye rastlay amamıştı.

- Aynı etkiyi yaratabilecek bir de Chateaubriand var bence, diye devam etti kadın. Okumasının sonlarına doğru, o kadar gözyaşı döküyor ki, kendi yazdıklarını okuyamaz hale geliyor. Neyse ki Dorval çok daha yalın. Ona bayıldığım söylenemez, ama bayağı işinize yaradığını da itiraf etmeliyim...

Bu arada genç bir adam Buloz'nun yanına yaklaşıp 'mırıldandı:

Aşkın Büyüsü

65/5

— Sizden beni George Sand'e takdim etmenizi rica ediyorum!

— Bundan daha kolay bir şey olamaz, diyerek onayladı Buloz, adamın arzusunu dile getirişindeki içtenlik ve coşku, yazarın büyük ihtiyaç duyduğu iltifatları sıralayacağını gösteriyordu. Sırası gelmişken, dedi Buloz adamın arzusunu yerine getirmeden önce, erkek kardeşinizin geleceğini sanıyordum...

Genç adam sıkıntılı bir gülümsemeye yanıt verdi:

— Alfred'i tanırırsınız, dâhi çocuk görüntüsünden ödün vermez... Kendisinin başrolde olmadığı toplantılardan pek hoşlanmaz...

Kadın hayranının elinden kurtulmayı başaran George, yeniden Buloz'nun kanatlarının altına sığınmıştı.

— Kadın o kadar konuşkan ki, dedi George, söylediklerini anlamanıza bile fırsat bırakmıyor. Bana iltifat mı etti, yoksa korkunç şeyler mi söyledi, pek anlayamadım.

— Kuşkusuz, biraz ondan, biraz ötekinden, diye konuyu kapattı Buloz. Ardından yanındaki genç adamı işaret ederek: George, izin verirseniz sizi meslektaşınız ve hayranınız olan Paul de Musset'yle tanıştırayım.

Paul de Musset karşı çıktı:

— Meslektaş unvanını kabul etmiyorum, kendimi sizin gibi bir dehayla aynı kefeye koymayı aklımın ucundan bile geçiremem.

George, bu saygı dolu ifadeden çok etkilenmişti; bu, o akşam ona bağışlanan yegâne iltifattı. Biraz kırık dökük bir gülümsemeye genç adama cevap verdi:

— Bu akşam bende bir pırıltı gördünüzse, korkarım bu düşüncede olan bir tek siz varsınız sevgili bayım.

Onu geleceği konusunda kuşkulu görmekten hoşlanmayan Buloz sabırsızca araya girdi:

— Yapmayın George!.. Oyunbozanlık etmeyin!.. Ve siz sevgili Paul, siz de çok alçakgönüllüsünüz. Yeteneğinizi keşfedecek bir avuç insanız şurada... *Başucu Sehпасı*, örneğin, hiç fena sayılmaz...

— *Gece*, diye düzeltti Paul çekinerek.

66

Buloz anlamış gibi görünmüyordu; Paul, bunun üze--rine bir daha belirtti:

- Adı, *Gece Sehпасı*'ydi...

- Ben de öyle demek istemiştım, diye ısrar etti Buloz yüzüzce.

Kitabının adını yanlış söyleyerek Paul de Musset'ye hakaret etmiş olsa bile, bunu o kadar umursamıyordu. Paul, doğru Musset değildi ne de olsa. Onun, birlikte çalışmak için çabaladığı Musset, ötekiydi... Edebiyat tarihi, böyle acıklı ikililerle doludur; sanat tarihi de öyle.. Chenier kardeşler, Le Nain kardeşler derken, şimdi de Musset kardeşler. Sanki doğa, olağanüstü bir canlıyı ancak iki kerede yaratabiliyormuş gibi; deha olanın yanında hep müsveddesi de oluyor, bu sayede ömür boyu saygı görüyordu. Paul ağabeydi ve edebiyat toplantılarında adını ilk duyuran oydu; ama artık, Alfred'in erkek kardeşi diye anılmaya mahkûmdu.

Buloz, bir ara yanlarından ayrılmış, bir-iki eleştirmeni tebrik etmeye gitmişti. Paul de Musset, George Sand'le yalnız kalınca, cesaretini toplayıp konuşmaya başladı:

- Uzun zamandır size takdim edilme onuruna erişmeyi düşünüyordum, bütün yazılarınızı okudum... 17. yüzyılın ünlü kadınları üzerine bir kitap yazmayı tasarlıyorum. Bana sık sık esin kaynağı oluyorsunuz: Bugün yaşasalardı, Ninon de Lenclos ve Mme de Lafayette, tıpkı sizin gibi *Revue des,Deux Mondes*'la çalışırlardı diye düşünüyordum.

George gülümsedi, Buloz yeni üyenin öylesine hayır demezdi kuşkusuz!.. Ama ansızın, Paul de Musset'nin yüzündeki gülümsemenin yerini kaygılı bir kasılma aldı. Az önce içeri Alfred girmiş, kapının pervazına yaslanmış, bıkkın ve alaycı bakışlarını konuklarda gezdirmeye başlamıştı. Paul de Musset, Beuve'ün o sırada, Buloz'nun ona yüklediği görev hakkında açıklamada bulunmak üzere George'un yanına gelmesini fırsat bilerek, kardeşinin yanına gitti.

Sainte-Beuve, George'a bilgi verdi:

67

- Sizi elimden geldiği kadar savundum, ama *Revue de Paris*'de, hakkınızda iyi şeyler yazılmayacak.

Bunu söylerken, karşısındakini gerçekten içten olduğuna inandırmak için, fazlaca abartılı bir merhamet ifadesi takınmıştı.

Az ötede, Paul Alfred'e sesleniyordu:

- Hangi bataktaneden geliyorsun?

- Buraya benzemeyen bir yerden, diye cevap verdi genç adam, yani eğlenceli bir bataktaneden!

- O halde geldiğin yere geri dön, diye salık verdi Paul, okumayı kaçırdın. Şimdi tutup George Sand'e kendini tanıtmak, kabalığının üstüne tüy dikmek gibi olur.

- Ben almayayım, diye karşılık verdi Alfred, buraya sırf punç için geldim, edebiyatın Meryem Ana'sma tapınmaya değil!

George onlara döndü. Alfred'in son sözlerini işitmiş-ti. Yarı kızgın, yarı şakacı bir tarzda sordu:

- Sözü ettiğiniz kişi ben miyim? Alfred hiç istifini bozmadan ona yöneldi:
- Özür dilerim, kardeşim Paul, sizi selamlayacak kadar değerli bulmuyor beni.

Ardından, küstahlık kokan, yapmacık bir pişmanlıkla ekledi:

- Parlak zaferinizde bulunamadığım için çok mahcubum.
- Hiç kendinizi üzmemeyin, diye karşılık verdi George aynı tonda, yokluğunuzu unutturacak bir sürü olay oldu.

Buloz, tam o sırada yanlarına gelmişti:

- Bakıyorum da buzlar erimiş!

En fazla gelecek vaat eden iki yazarı ilk kez yüz yüzediler; Buloz'nun dudaklarından şu sözler kendiliğinden dökülürdü:

- George Sand ve Alfred de Musset... Nesir ve şiir... Alfred alçakgönüllü bir edayla düzeltti:
- Olsa olsa kuraldışı şiirler, nereden baksanız...

Başka koşullar altında, Musset'nin küstahlığı ve kafa yapısı George'u eğlendirebilirdi, ama o gece hiç de eğlenecek halde değildi, içinden bu görüşmeyi uzatmak

68

gelmediğinden, Buloz'yu da çekiştirerek oradan uzaklaştı.

Birden her şey canına tak etmişti. Çekip gitmek istiyordu; bu kötü bakışlardan ve bu düşmanca ortamdan kendini soyutlamak... Tam kapıya doğru yönelmişti ki, karşıdan siyahlar içinde bir adamın geldiğini fark etti. O sırada Buloz da kulağına eğilmiş, bu adamın ağzından çıkan her sözün edebiyatçılar için en ağır yargıyla eşanlı olduğunu fısıldıyordu. Capo de Feuillide'di adı; ne yapacağı asla önceden kestirilemeyen, herkesin öcü gibi korktuğu bir eleştirmen. Adam George'un karşısında saygıyla eğildi, yüzünde ciddi bir ifade vardı.

- Bayan, dedi, bir sonraki makalemde bu akşama geniş yer vereceğim...

Yeniliklerden pek hoşlanmayan Capo de Feuillide, özgün yapıtların kendilerine özgü bir güçle, en beklenmedik anda ortaya çıkarabildikleri umulmadık destekçi olabilir miydi? George bundan hâlâ pek emin değildi, ama gene de adama teşekkür etti.

- Bana teşekkür filan etmeyin, diye karşı çıktı Capo çok yumuşak ve tatlı bir ses tonuyla konuşmaya çalışarak, sizi rezil kepaze edeceğim! Zaten rezillikten de hoşlanırsınız, diye sürdürdü, sesinde bu kez kallesçe bir merhamet seziliyordu... Kendinize erkek süsü vermeye çalışıyorsunuz, ama bana sorarsanız, bir kadından bile daha aşağısınız! Cümle bilginiz de, ancak bir yığın edepsizliği art arda sıralamaya yetecek kadar. Korkmayın, diye son sözlerini söyledi oradan uzaklaşırken, yazdıklarınız iyi satacak! Ağırılığınca! Gübre gibi!

Her şey çabucak olup bitti. Buloz Capo'nun peşinden fırladı; herkesin içinde neden hakaret ettiğini öğrenmek için değil, ama kimbilir bir ümit, belki kandırırdı da adam sivri kalemine biraz olsun hâkim olurdu... İnsan ya tüccardır ya değil!

George şaşkınlık içinde, olduğu yerde donup kalmıştı. Kalbi, soluk almasını engelleyecek kadar hızlı

çarpıyordu. Bir elin kolunu kavrayıp avucunun içine serin ve

69

kabarcıklı bir şey tutuşturduğunu hayal mey al hissetti; bu, bir şampanya kadehiydi...

- İçin, dedi Musset'nin sesi. Sakın ağlamayın! Dudaklarınızı ısırın, ama ağlamayın. Bu zevki yaşatmayın onlara!

Oradan kaçıp gitmek istiyordu, bu salondan, bu evden... Ne var ki Musset ona engel oldu. George'u kolundan sıkıca kavrayıp bir kanepeye oturttu, bir yandan da gevezelik ederek onu avutmaya çabalıyordu:

- Küçük eğlentilerin sakıncası işte, dedi patavatsız bir havayla, insan dinleyicilerin öfkesi karşısında, savunmasız, öylece kalakalıyor... Teselli olsun diye konuşmuyorum, bir keresinde bir oyunumu sergilemek gafletinde bulunmuştum. Daha ilk temsilin sonunda halka karşı, Oaligula'nın Romalılara karşı hissettiklerini hissediyordum; bir tek kafa kalsın, o da bir hamlede uçurabilmek için!

George şaşırmıştı:

- Halktan bu denli tiksiniyor musunuz?

- Aslında hayır, diye yanıtladı Musset, benim için o kadar aşağılıklar ki, onlardan tiksiniyorum bile... Bayağı yazarlara değer vermelerinden öğreniyorum yalnızca. Hoşlarına gitsin de ne olursa olsun... Örneğin kimler gibi diyeyim... Neyse, ad vermeyeyim, sis; dilediğinizi anlayın, sırf şu salonda bu tanımlamaya uyan en az on tane var... Ama siz ve ben bu takımdan değiliz.

İnsanı hem tedirgin eden hem de baştan çıkartan o ses tonuyla konuşmaktan ansızın vazgeçmişti. Şimdi, önemli bir görüş ileri süren bir insanın, ciddi ses tonuyla konuşuyordu:

- Siz ve ben, diyerek konuşmasını sürdürdü gözünü George'un yüzünden ayırmadan, yazmanın verdiği mutluluğu başka hiçbir şeyden alamayacağımızı gayet iyi biliyoruz. Övgülerin buna hiçbir katkı getirmediğini de... Hepsi hepsi bir adet Capo de Feuillide'in yargılamaları, bunun da hiçbir şeyi eksilttiği yok...

70

— Yargıları pek önemsemiyorum, diye onayladı George, asıl anlam veremediğim ve beni allak bullak eden, duyduğu kin...

Musset bu kez bir kahkaha patlattı:

— Bir eleştirmenin kini için değer mi yani? Satırı on dört paralık bir kin için?

George gülümsemesini tutamadı.

- Olaylara yaklaşımınız insanın içine su serpiyor doğrusu, dedi -hemen ardından boşalan kadehine göz attı-... Bana teselli veren alkol değilse tabii... kadehinizde şampanya bırakmadım.

Musset içecek bir şeyler getirmek için kalktı. George onun arkasından baktı. Çok değil, daha bir saat önce biri çıkıp da Alfred de Musset hakkında ne düşündüğünü sorsaydı; bir saniye düşünmeden, kendini beğenmiş züppenin teki, derdi... Ama şimdi, kafası bir hayli karışmıştı... Bu ilk karşılaşma sayesinde aralarında bir arkadaşlığın doğup doğamayacağını bilemiyordu, yollarının bir daha kesişip kesişmeyeceğini de. Ama içinden bir ses, bu adamı bir daha asla görmemesi gerektiğini söylüyordu; onun dokunuşunun ve sözlerinin yarattığı baş döndürücü etki, asla belleğinden silinmeyecekti.

George düşüncelere dalmışken, Buloz sinirli ve huzursuz bir halde yanına geri döndü; yüzündeki

ifadeden, kafasının içinde gene kırk tilkinin birden dolaştığı anlaşılıyordu.

- Sevgili George, özel yaşamınız yayıncınızı hiç mi hiç ilgilendirmez biliyorum, diye başladı, alacağı cevabı önceden kestirerek, önlemini alan bir insan havasında; ama sizden çok rica ediyorum, olur olmaz herkese sırlarınızı açmayın... Özellikle de Marie Dorval'e. Siz ve Merimde hakkında yaydığı fiyasko olayı nedir bilmem ama, her neyse, salonda duymayan kalmadı. Bunlar Meri-mee'nin kulağına gitsin istemem doğrusu. Haklı olarak incinir ve unutmayın ki size zararı dokunabilecek bir konumda o...

Hakaretler yetmezmiş gibi bir de ihanetler. George öfke ve şaşkınlık arasında gidip geliyordu; o salonda ka-

71

yıtsız şartsız güvenebileceği tek insan, Marie Dorval'di. George uzaktan, onun bir yerde Beuve'le çene çaldığını fark etti. Ansızın ayağa kalkıp yanlarına gitti:

- Ufak bir açıklama Marie, rica ederim!

Bu buyurgan ses tonu karşısında afallayan Marie, George'u uzun uzun süzdü. Aralarında hararetli bir tartışmanın geçeceğini sezinen ve buna tanık olmak istemeyen Beuve ise çaktırmadan geri çekilmeye çalışıyordu. Ama George onu durdurdu:

- Kalınız Beuve! Bir şeyden haberiniz yokmuş gibi davranmayınız. Yok öyleyse, bu salonda olayı bilmeyen bir tek siz kaldınız demektir...

Yeniden Marie'ye döndü:

- Sana verdiğim sırlara neden ihanet ettin? Niyetin ünümü iki paralık etmek mi?

Dimdik gözlerinin içine bakan Marie'nin yüzünde alaylı bir acıma ifadesi vardı:

- Dalga mı geçiyorsun? Hangi ününü? Ünü az önce kazandın sen, işte tam burada...

Eliyle, az önce üzerinde kitap okuduğu platformu işaret ediyordu...

- Ve bunu elde etmek için de benden faydalandın; insanlar, senin edepsiz itiraflarını benim sesimle bağdaştıracaklar çünkü...

Marie'nin ihanetinin nedeni buydu demek. Yüreği hınç ve küskünlükle doluydu. Bir dost olarak, *Ulja'nın* okunmasının yaratacağı skandali ve mücadeleyi paylaşmak istemişti. Ama bir oyuncu olarak, dinleyicilerin düşmanlığı karşısında şaşırılmış, gururu kırılmıştı; bu yüzden de, uğradığı başarısızlığın intikamını almıştı işte.

- Mutlu olmalısın, diye konuşmasını sürdürdü Marie, insanlar senden söz etsinler istiyordun... Al işte, herkes seni konuşuyor... Ünlü bir adam tavlamaı istiyordun... Daha bu akşam seninle yatmaktan başka bir şey istemeyecek; üstelik artık hiç çekinmeden bunu sana teklif edebilecek en az otuz adam var bu salonda...

72

George bir an kaskatı kesildi. Yaşamının en yakıcı ve en özel sırlarını barındıran yanı, gözlerinin önünde harcanıp gidiyordu. Öylesine yıkılmıştı ki, öfkelenemi-yordu bile. Marie'ye bakarak, üzüntüyle başını salladı ve dudaklarından, harabeye dönen güzelim arkadaşlıklarının mezartaşma yakışan şu sözler döküldü:

— Seni sevmiştim Marie, sen benim sevdiğim tek kadındın...

Oturdukları kanepeye geri dönen Alfred, George'u orada bulamayınca şaşırmişti. Hayal kırıklığı giderek bir iç sıkıntısına dönüyordu, çünkü iki elinde de birer kadeh tutuyordu... Arkasına dönüp kendisini gözetleyen Paul'ün gözlerinin içine baktı:

— O nerede, diye sordu.

Paul kimden söz edildiğini anlamazlıktan gelmiş, ama Alfred tek kelime etmeden gözlerinin içine baktığından, itiraf etmek zorunda kalmıştı:

— Gitti sanırım.

Alfred bardakları tek ayaklı yuvarlak masanın üstüne bırakıp gözden kayboldu.

Bir saniye sonra, bu kez George Alfred'i arıyordu. Masanın üstünde duran şampanya kadehlerini fark etmişti. O sırada Paul'ü gördü; hafif sıkıntılı bir gülümsemeyle:

— Kardeşiniz nereye gitti?

— Bir dakikayla kaçırdınız, diye hayıflandı Paul, az önce gitti... Bir başka kutlamaya, başka buluşmalara... Gece onun için daha yeni başlıyor...

George cevap vermeye fırsat bulamadan, Buloz ansızın yanlarında bitiverdi. Aralarına girerek duyduğu güzel haberleri iletmeye koyuldu:

— George, dedi, her yerde sizi arıyorum... Herkes ısrarla sizi istiyor... Sizinle tanıştırayım diye yaltaklanıp duruyorlar bana...

Kalabalıkların böyle birden görüş değiştirmesi, nadir görülen bir olay değildir; dinleyiciler topluluğunun

73

da, başka kalabalıklardan bir farkı yoktur... Kınamalar konçertosu çalarken, bağımsız olarak tanınmaya büyük önem veren insanlar arasından bir-iki kişi çıkıp da, eğlenmek adına, bir-iki uygunsuz övgü notasına basmaya-görsün; genel kanı ânında kaypakça değişir, tam tersine döner ve sergilenen alçakça tavırların yerini bu kez abartılı saygı gösterileri alır...

- Ben size dememiş miydim, dedi Buloz sevinçle. Bu bir başarı!

74

IX

Malaquais Rıhtımı'ndaki evin altı üstüne gelmişti. Salondaki Aubusson halısı durulmuş, mobilyalar oraya buraya dağılmış, giriş kapısının her iki kanadı birden açılmıştı. Solange küplere binmiş bir halde salonla sahanlık arasında mekik dokuyor, tırabzandan aşağı sarkarak, iki adamın kan ter içinde, uflaya puflaya sırtlarında yukarı taşıdıkları acayip bir nesnenin yavaş yavaş eve doğru ilerleyişini gözlüyordu. Artık annesine haber ve~se iyi olacaktı:

- Merdivenlerde bir tabut var!

— Seni küçük sersem, o tabut değil bir küvet!

George kollarını kıvrımış, önüne de bir önlük takmış, altı zamklanmış ince bir örtünün yere yayılması işiyle uğraşıyordu; bu örtü sayesinde, sıçrayan sular parkelerinin üzerinde leke bırakmayacaktı. George'un 'Berrylilerim' dediği iki kişilik sadık grubu, Felix Pyat ile Edouard Planet, örtünün iki köşesinden tutmuş, hafifçe kaldırıyor; hizmetçi Catherine'le Boucoiran da, kalan iki köşeyi çekiyorlardı.

Ortalıkta iç yeleği ve donuyla dolaşan bir adam, bu kargaşayı dikkatle izliyor; hoşnutsuzluğunu açığa vurmadan da çekinmiyordu. Bu adam, kabalığı, pislği ve George Sand'e duyduğu büyük hayranlıkla nam salmış olan, *Artiste'in* kasıntı eleştirmeni Gustave Planche'di.

Adam, kendisi için düşünülen işkenceye iyi niyetle boyun eğerek, George'a karşı hissettiklerinin boyutunu tam anlamıyla kanıtlamış olacaktı. George da sırf bu pis kokulu kart bekâr yıkansın diye, salonu Türk hamamına çevirmişti. Bu insafsız kararın nedeni ne miydi? Planche'in Delacroix ile olan bir randevusu. Öfkeli ve leş kokulu eleştirmenin, ressamın önünde çırılçıplak poz

75

vermesi gerekiyordu. Önemli bir ilkçağ kompozisyonunda, atının altında kalmış ölü bir savaşçıyı canlandıracaktı da...

Beuve de oradaydı. Hiçbir hazırlığa elini sürmese de, piposunu tütürerek bütün olup bitenleri dikkatle inceliyordu. George'un evine ne zaman gelse, biraz bayağılaş-tığını hissediyordu; çünkü, hiçbir şey soğuk ve mesafeli yaradılışına, tanık olduğu şu bohem zirzopluklardan daha uzak değildi. İşte bu zirzopluklar ve bunlara meyilli genç kadın da, kuşkusuz bu yüzden, onda bu kadar hayranlık uyandırıyor. George'a, yaşam tarzı olarak benimsediği ve ilgi çekici bir seyirlik olarak dostlarına da yansıttığı bu ahenkli düzensizlikten dolayı bayılıyor. Ona karşı hissettiği, çelişkili ve ihanetlere açık türden de olsa -çünkü işin içinde biraz arzu, hafif kıskançlık, aşka benzer bir alınganlık da vardı- yine de içten bir dostluktu.

Küvet hamalların sırtında salona sokulmuştu; Catherine adamlara rehberlik yapıyordu.

- Onu şöminenin önüne koyun.

Auvergne şiveli hamallar çinko küveti yere bırakıp bacalı acayip fıçıklara (içi köz dolu bir hazne, suyun sıcak kalmasını sağlıyordu) üçüncü bir kanaldan gelen suları içine boşaltmaya koyuldular. Bu sırada, genç bir işçi de beş kat aşağı merdivenden döne döne inen ve kullanılmış olan suyu doğrudan avluya boşaltmaya yarayan esnek borunun ucunu, tahliye musluğuna sabitlemekle uğraşıyordu.

Planet ve Pyat iç yeleğini çıkarmaya uğraşırken, Planche âdet yerini bulsun diye, homurdanarak kurtulmaya çabalıyordu:

- Yıkanacağım söylenmişti, suyun içine batacağım değil! Bu ilkel uygulamalara karşıyım. Suyun teması üstderiyi tahriş eder, ayrıca beyni sulandırır. Bunu atalarımız da çok iyi bilirlerdi zaten, klasik yazarlarımız neden pis kokarlardı sanıyorsunuz?... Montaigne ve Descartes banyo yaparlar mıydı acaba!

76

Planche soyundukça, Planet ve Pyat cesaretlerinin kırıldığını hissediyorlardı. Şaşkınlıktan soluğu kesilen Pyat, acıklı bir inilti koyverdi:

- Descartes'ı bilmem, domuzcuğum, ama bu senin için bir lüks olmayacak!

Fizyolojik olaylara olan merakının kıskırttığı Planet, Planche'in en son ne zaman banyo yaptığını öğrenmek isteyince, Planche belleğini yokladı. Olayın üstünden bir hayli zaman geçmişti kuşkusuz; ama hatırdan çıkmayacak kadar sıra dışıydı: O meşhur emirlerin resmen ilan edildiği o temmuz ayının çok sıcak bir günüydü... X. Charles'm egemenliğinin son zamanlarıydı o halde; üç yıl ancak olmuştu.

Küvete zorla sokmaya kalktıkları zaman, Planche sıcak suyun bedenine değmesiyle birlikte çığılı basmış, ardından ciyak ciyak bağırarak söylenmeye başlamıştı: Bunların kendisine yapmak istedikleri istakoz işkence-siydi!.. Fakat taş yürekli cellatları laftan anlamıyor, onu zorla boynuna kadar suyun içine batırmaya çalışıyorlardı. George ise, bir elinde uzun saplı bir fırça, öbür elinde bir kalıp sabunla, bu tarihi olaya bizzat yönetmeye hazırlanıyordu.

İşte tam o sırada, aralık kalmış kapının pervazında beklenmedik bir ziyaretçinin karaltısı belirdi.

Onu ilk fark eden Beuve oldu:

- Musset!.. Seni hangi rüzgâr attı böyle?

Mesajı alan George, elinde soba borusuyla, o geceki düzgün redingotlu ve pamuklu Nankin pantolonlu genç adamı görmek için başını kaldırdı.

Genç adam, orada Beuve dahil, başka hiç kimse yokmuşçasına, doğrudan George'la konuşmaya başladı; öyle ki, odadakiler, onun için birer görünmez adamdılar sanki.

- Böyle ansızın geldiğim için özür dilerim, dedi... Hemen ardından ekledi: Ben başka zaman geleyim...

Ne var ki, gitmek için herhangi bir atılım yapmadı. Orada öylece durmuş, George'a bakıyordu.

77

George yüzünün kızardığını hissetti. Onun bu beklenmedik ziyaretinden duyduğu mutlulukla, ona böylesine bayağı gözükmeyen verdiği sıkıntı birbirine karışmıştı. Tıpkı mutfakta çalışan bir hizmetçi gibi ellerini önlüğüne sildi ve gözüne giren inatçı bir perçemi tuttuğu gibi arkaya doğru itti. Çekinerek Musset'ye doğru ilerleyerek, kendi hesabına, adeta özür diler gibi çabuk çabuk mırıldandı:

- Burada her zaman birileri olur, gelen giden hiç bitmez, tam bir yolgeçen hanı...

Kendini toparladıktan sonra diğerlerini tanıtmayı akıl etti:

- Herkesi tanıyorsunuz, dedi, arkadaşım Pyat, arkadaşım Planet ve Planche, eh tabii...

Musset, onları tammasaydım bile tanımak arzusu duymazdım, gibilerden elini şöyle bir salladı:

- Kitabınızı okudum, dedi girizgâh filan yapmadan. Odanın öbür ucundan Planche'in yarı kızgın, yarı alaylı sesi geldi:

- Bay de Musset, bu aşağılanmaya boyun eğmemin tek nedeni, bilin ki, arkadaşımız George'un sırtımı sabunlamaya söz vermiş olmasıdır. Ben üşümeye başladım! Size emir vermek gibi olmasın ama, kapıyı kapatabilir misiniz lütfen?

George onu dinlemiyordu bile. Gözleri Alfred'in dudaklarına takılmış kalmış, onun ağzından çıkacak hükmü bekliyordu.

Alfred bunu gayet iyi biliyor, ama gereken sözcükleri toparlayamıyordu bir türlü. George'a, romanlar yazan bir Bayan Filanca'ya yakışacak türden sıradan iltifatlar yağdırmak, ona iğrenç geliyordu. Derken eğilip öpmek üzere George'un elini tuttu:

- Bayan George Sand, dedi çabucak, siz bir edebiyat dehasısınız!

Ama Planche'in sesi tekrar araya girerek, onları daldıkları derin sarhoşluktan çekip çıkardı:

-Bay de Musset, kapıyı kapatmak istemediğinize göre, banyomu paylaşmak ister misiniz?

78

Solange annesinin yanına gitti. Bir elinde tasmaından çektiirdiği küçük bir av köpeği, mızımızlanıp duruyor, ağlamaklı bir sesle George'a isteklerini hatırlatıyordu:

— Anne, hani söz vermiştin, Brutus'ü yıkayacaktık...

Konforun sınırlı olduğu ve ev harcamalarında kesenin ağzının sıkıldığı şu günlerde, herkes banyo masrafından kısmayı kendine görev bildiğinden, evin köpeğinin ailenin bütün fertlerinden sonra, geriye kalan ılık suda yıkanması uygun düşüyordu.

George Solange'ı tatlılıkla başından savdı:

— Daha sonra canım, daha sonra...

Küvetin çevresinde bekleyen genç adamlar, orada yüzüstü bırakıldıkları için çok öfkeliydiler; birden akıllarına parlak bir fikir geldi. Planche'in az önceki davetine katılarak, hep bir ağızdan tempo tutmaya koyuldular: "Musset banyoya!"

Musset, bu çocukça şakaya hoşgörüyüyle gülümseyerek, George'dan izin istedi:

— Kötü bir zamanda geldim... Sizi rahat bırakayım... Kapıya gitmek üzere arkasını dönerken, ayaküstü

kurulan 'Berryliler' korusu, aynı kışkırtıcı tonda yeniden başladı:

— Musset banyoya!

Musset'nin aklına ansızın bir fikir geliverdi. Solan-ge'a eğilip kollarının arasındaki minik av köpeğini kapdı. Ardından küvete doğru ilerledi ve köpeği nazıkçe Planche'ın kucağına bırakıverdi:

— Sıramı ona devrediyorum.

Gülüşme ve kınamalara kayıtsız kalarak oradan uzaklaştı. Küçük köpek küvetten dışarı fırlamış, var gücüyle hırıldıyor, bir yandan da silkelenerek Berrylilerin üstüne su. sıçratıyordu. Musset kapıdan çıkmadan George'a dönerek:

— Başka bir gün gene uğrarım, dedi.

George, bir anlık bir kararsızlıktan sonra, Musset'nin peşinden sahanlığa koştu.

79

Alfred merdivenleri çoktan inmişti bile; bir alt kattan rüzgâr gibi geçmekte olan adamı yakalayabilmek için, George, tırabzandan aşağı sarkmak zorunda kaldı. Telaşla seslendi:

- *IX. Charles'in Ölümü'nde* Bocage'ı izlediniz mi? Musset yanıt vermek için başını yukarı kaldırdı:

- Oyun berbat gibi gözüküyor!

George buna katıldığını ifade edercesine başını salladığı halde, gene de teklifini yaptı:

- Bu akşamki oyun için bir locam var, eğer ister... Musset kararını vermişti bile.

- Saat altıda uğrar sizi alırım.

IX. Charles'in Ölümü için, boşuna can sıkıcı bir oyun dememişlerdi. Çağdaşlarının 'ateşli bir iletişim ustası' olarak gördüğü Bocage'm sergilediği türlü maskaralıklar da, bu yavan melodrama bir nebze olsun ruh katmaya yeterli olamamıştı. Ne ortalıkta salman kabarık İspanyol etekleri giyinmiş kadınlarla kırmalı yakalıklar takmış kibar beyefendiler, ne de Muhafız Birli-ği'nden ya da köşedeki at kasabından ödünç alınmış takviye atlar, ancak işporta malı takvimleri süsleyen resimler tadımdaki bu sıradan ve anlamsız

tarihi sahnelerin, bir gerçeklik izlenimi uyandırmasını sağlayabilmişlerdi. "Bir oyunda ruh varsa," diye kanısını bildirmişti Musset, "bilin ki ona hayat veren sözcüklerdir; yalnızca sözcükler, tabii oyuncuların onu katletmesinden önce..."

Faytona binme zamanını sürekli erteleyip yürüye yürüye geri döndüler; gece hâlâ öyle ılık, öyle aydınlıktı ki...

O dönemin Paris'inde yürümek için, iki sağlam bacak ve iki keskin göz gerekirdi. İnsan her an sınır taşlarından birine çarpma, kalkmış bir kaldırım taşma takılıp tökezleme ya da çöpleri de önüne katıp sürükleyen bir derecikte ayakkabılarını lekeleme tehlikesiyle karşı karşıyaydı. Sokaklar genel olarak ışıklandırılmıştı. Sağ yakadaki birkaç şık ana cadde, yavaş yavaş piyasaya çıkmaya başlayan gaz lambalarıyla aydınlatılıyordu; yi-

80

ne de pek çok yol, hâlâ, karşılıklı iki cephe arasına gerili bir ipte asılı duran, büyücek bir fitilli fenerden yayılan ışıkla yetinmek zorundaydı. İşte bu fenerlerin fitil uçlarından sızan karamsı yağ da, yolun tam ortasında yağlı yapış birikintiler oluşturuyor, bu da, potinler ve etek uçları için adeta bir kâbusa dönüşüyordu.

Ama, bunlara aldırmadan yoluna devam eden yürekliler, zahmetlerinin karşılığında ilgi çekici, zengin bir gezi yapmış oluyorlardı. Paris, Haussman öncesinin Paris'i yani, hiç bozulmamış; o büyüklü karmaşası içinde, yüzyılların ürünü darmadağın bir birikinti halinde, olduğu gibi duruyordu. XV. Louis döneminden kalma görkemli konakların yanı başında Ortaçağ kalıntıları vardı; genel bir plan gözetmeksizin oluşturulmuş, kıvrıla kıvrıla uzayıp giden sokaklar, yollarını şaşırmışçasına, sonunda yine kendilerine dönüyorlardı.

Toplumdaki uyumsuzluklar, en az yaşama tarzın-kiler kadar çarpıcıydı. Bu durumda, 1830 yılında, sokakta yürüyen bir insan da; sakinlerinin tuhafılıklarını yakalamak için evlerin çatılarını kaldırtıp da tepeden içeri bakmaya ihtiyacı olmayan bir Picarro gibiydi. Eskicisiyle para babası aynı sokaklarda, aynı binalarda oturur, kimi zaman da aynı merdivenlerden inip çıkarlardı. Fakirhaneyi saraydan ayıran, birkaç merdiven basamağıydı yalnızca, hepsi o kadar. Soylunun evindeki badem kurabiyeleri ve demir eşyalarla, tavan arasında yaşayanın panjurlarına astığı tel dolapla kanarya kafesinin arasındaki zıtlıktan kimsenin rahatsızlık duyduğu yoktu.

Malaquais Rıhtımı'na gelmişlerdi. George, tonozun altında, kapıcının barındığı küçücük odanın kapısını aralayarak, içeride, küçük bir masanın üzerinde duran el şamdanlarından birini kavradı; bunlar, kiracılar yukarı rahatça çıkabilsinler diye oraya konmuşlardı. Derken odanın dip tarafındaki yatakta bir gölgenin kıvıldığını fark etti; kafasına gece bonesi geçirmiş biri yatakta doğrulmuş, ona bakıyordu. Sand usulca kim olduğunu belirttikten sonra aynı tonda ekledi:

- Rahatsız olmayın Evrard Ana, uyuyun!..

Aşkın Büyüsü

81/6

Musset orada ondan ayrılacakmış gibi davrandı, ama George onu tekrar alıyordu:

- Benimle bir dakikalığına yukarı kadar gelebilir misiniz? Size vermek istediğim bir şey var da...

El şamdanının ölgün ve titrek ışığına güvenerek merdiven çıkmak, hem yavaş hem de ihtiyatlı hareket etmeyi gerektiren tehlikeli bir serüvendi. Beşinci kata ulaştıktan sonra, George'un anahtarını kilide soktuğu sırada, kapının açılmasıyla birlikte dışarı sızan hava, şamdanın alevini söndürüvermiş ve onları karanlığa mahkûm etmişti. Bu durum karşısında ikisi de sınırdan gülmeye başladılar; hele Musset, körlemesine yürümeye çalışırken yanlışlıkla bakırdan bir şemsiyeliğe çarpıp da bunu gürültüyle yere yuvarlayınca, sınırları iyice gevşedi.

— Şşşt, yavaş olun, diye mırıldandı George, Bouco-iran'ı uyandıracaksınız...

— Boucoiran mı? O da kim? Köpek filan mı?

Birden koridor zayıf bir ışıkla aydınlandı; ışık gitgide büyüyordu. Bu Boucoiran'dı; elinde bir lambayla çıka-gelmiş, holün avizesini yakmaya uğraşıyordu. Mus-set'nin son sözlerini duymuş olmalıydı; yüzündeki sert ifade bunu gösteriyordu. George mahcubiyetini gizlemek için şaşırmış gibi davrandı:

!— Siz hâlâ yatmadınız mı Boucoiran?

- Yarınki dersleri hazırlıyordum da, dedi genç adam her zamanki kederli ses tonuyla.

— Boucoiran bizim yardımcımızdır, diye açıkladı George rahat ve konuşkan bir edayla, her şeyle o ilgilenir!

Konuşması çocukların odasından gelen bir iniltiyle bölündü. George, Musset'yle Boucoiran'ı baş başa bırakıp telaşla odaya yöneldi.

- Öğrencilerinizden memnun musunuz, diye sordu Musset öğretmene.

Soru sorarken, sessizliği bozmaktan başka bir amacı yoktu. Ne var ki, içinde herhangi bir fesatlık olmamasına karşın, sesinin biraz sinsi ve alaycı bir tonda çıkması-

82

na engel olamamıştı. Boucoiran, insanın içine sıkıntı veren bir ağırbaşlılıkla yanıtladı:

- Maurice iyi çalışıyor. Temel geometri problemlerini çözmeye başladı... Solange da becerikli; mektuplarını gayet iyi yazıyor, özellikle de ingilizce olanları... Oyun nasıldı?

- Berbat! Beş perde de çocukça dizelerle geçti. Zaten bu da ilk ve son sergilenişiydi...

Boucoiran, yazık, gibilerden başını sallayarak, bilgiç bilgiç yanıt verdi:

• - Romantik dramın geleceğini hayra yormuyorum; bu tür, mükemmeli çok çabuk yakaladı. Dumas'nın ve Hugo'nun yapıtları yüzünden, halk hiçbir şeyi beğenmez oldu. Bir *Valoisların Sarayı*'ndan, bir *HernanV*'den sonra, basbayağı vasat oyunlar haliyle tutulmayıp bir gecede sahneden silinmeye mahkûm oluyorlar...

Musset ona alaylı bir sırıtmayla karşılık verdi:

- Dumas'nın ve Hugo'nun başyapıtları mı?.. Bunları başyapıt olarak görüyorsanız bu durumda siz çok kolay beğeniyorsunuz demektir! Şu uyduruk Ortaçağ... Şu ucuz Rönesans... Ortalık; ellerini bellerine dayayıp sayfalarca atıp tutan bir alay beceriksiz çocukla dolu...

Boucoiran'ın yanıtı, derin üzüntüsünün öfkeye dönüştüğünü yansıtan bir yüz ifadesiyle onu süzmek olmuştu.

- Ne oluyorsunuz allahaşkma, diye şaşkınlığını dile getirdi Musset; ne söyledim de bu kadar şaşkırdınız? Yoksa size çok mu dokundu?

Boucoiran,. gerçeği yadsımak için, her zamanki gibi aşırı yapmacık ve soğuk bir tavır takınarak:

- Hiç de değil; ben yalnızca, sizin gibi, arkasından gelecek vaat eden bir yetenek diye konuşulan bir adamın, yüzyılın bu en yüce iki insanını böyle aşığılamasına şaşkırdım, hepsi o kadar...

- Size henüz 1833 yılında olduğumuzu hatırlatırım. Takvimlere bakılırsa, bu yüzyıl, sizin az önce ima ettiğinizin tersine, henüz sona ermiş değil. Bu da hâlâ her an, bir dehanın doğabileceği anlamına geliyor.*..

83

Tam o sırada, George da kucağında Maurice'le yanlarına geldi. Çocuk hemencecik uyumamak için kendiyile mücadele ediyordu.

- Bir kâbus görmüş, diye açıkladı George.

- Aman ne güzel, diye haykırdı Alfred bunun üzerine. Ondan bir yazar çıkacak demektir!

Bu vakitsiz ziyaretçinin mizacından hoşlanmadığı açıkça belli olan Boucoiran, odasına çekilmek üzere davranmıştı. George, Maurice'i yatağına yatırılmak üzere, onun kucağına teslim etti. Çocuk güçlükle karşı koydu, o kadar uykusu vardı ki.

George Alfred'le yeniden yalnız kalmıştı. Onu salona götürerek arkası hafifçe arkaya eğik, yüksek koltuğa buyurmasını işaret etti; kendi de onun tam karşısındaki divana oturdu.

- Bu ev, dedi Alfred; derbeder tayfanızın istilasına uğramadığı zaman ne kadar da sakın gözüküyor.

- Derbederlerim hakkında kötü konuşmayın ama, diye dudak büktü George gülümseyerek; dostlukları, sizin düşüp kalktığınız züppelerinkinden iyidir. Onlardan daha kaba sabadılar, ama onlar kadar sefahat düşkünü olmadıkları bir gerçek.

- Kötü şöhretimin cezasını çekmekten kurtulamayacağım anlaşılır.

- Sızlanıp durmayın; bunu, başarınızı ve servetinizi çekemeyen meslektaşlara borçlusunuz.

Alfred ayağa kalktı, kendisine bağışlanan ve pek de değer vermediği bu avantajların hemen hepsini elinin tersiyle ittiğini gösteren sabırsız bir hareketle:

- Edebi başarılar umurumda bile değil, iyi bir servet elde etmekten başka bir düşüncem yok.

Bir o başa bir bu başa yürürken sanki gitmekle kalmak arasında kararsız gibiydi. Alnına çizgiler toplanmış, o nedeni belirsiz, bildik bıkkın ifade gelip yüzüne oturmuştu gene.

George özür dilercesine mırıldandı:

- Bana yanlış iletmiş olmalılar...

84

I

t

- Hayır hayır, hakkımda size söylenenlerin hepsi doğru. Ben tehlikeli ve değişken bir adamım; ne zaman en iyiyi bulsam, içimden bir güç, ona erişernej^eçeğim korkusuyla beni o şeyi harap etmeye itiyor...

George'un tam önünde durmuş, dikkatle yüzüne bakıyordu:

- Bana bir söz verin, asla beni sevmeye kalkışmayacaksınız. Aşka karşılık vermesini bilmem ben...

George, salonun, yüzünün kızardığının anlaşılmasına engel olacak kadar karanlık olmasına şükretti.

- Şu kötü yüreğimde hâlâ bir yer kaldıysa, diye sözünü sürdürdü Alfred, bunu bir kadına değil, gerçek bir arkadaşına veririm ancak... Onu siz almak ister misiniz?

George, evet, anlamında belli belirsiz başını salladı. Alfred tam parmaklarının ucundan öpmek üzere eğilmişti ki, George onun niyetini sezip dostça tokalaşmak üzere elini uzattı. Alfred ekledi:

- Beni geçirmenize gerek yok; yolu biliyorum. Tam kapıdan çıkmak üzereyken, George arkasından seslendi:

- Durun biraz!.. Küçük yuvarlak masanın üzerinde duran defteri alıp Alfred'e uzattı:

- Bunu okumanızı isterim.

- Tarihi bir dram olmasa bari...

- Tam da öyle, ama içim rahat etmedi bir türlü... Sizin de fikrinizi almak istedim; tavsiyelerinizin, bunu yola sokmama yardımcı olabileceğini düşündüm... 'Gerçek bir dost' için bunu yapacak mısınız?

Alfred ilk sayfayı açıp yürek parçalayıcı hazin bir sesle kitabın adını okudu:

- *1537'de Bir Komplolardan* muzipçe ekledi:

- Şimdiden bayıldım doğrusu...

George aynı gece, saat üç sularında kapının ziliyle uyandı. Uykudan şişmiş gözlerle gidip kapıyı açtı. Şamdanın alevi sahanlığın karanlığında, merdivenleri dörder dörder çıkmaktan soluk soluğa kalmış, saçları kar-

85

man çorman olmuş, kravatının iki ucu göğsünden sarkmış bir halde, duvara yaslanmış bekleyen Musset'yi aydınlatıyordu; adam sanki kendi kendisiyle yumruk yumruğa kavga etmişti.

- Saatin kaç olduğundan haberiniz var mı?

Bu sıcak bir karşılama değildi belki, ama George, şaşkınlıktan o anda söyleyecek başka bir söz bulamamıştı.

Alfred'in alınmış bir hali yoktu. Biraz soluklanır soluklanmaz, yaptığı tek açıklama şu sözleri haykırmak oldu: ./

- İşte oyun diye buna denir! Bu, bu aklımı başımdan aldı. Siz elinizde nasıl bir cevher tuttuğunuzun farkında değilsiniz! İşte her şey burada! Dramın özü, dönem, karakterler... Sizin şu Lorenzo var ya, Hamlet ayarında bir şey... Hamlet'in İtalyan olanı!..

Bir an duraksadı; George'un uyku sersemi suratından, biraz uygunsuz bir saatte geldiğini sanki yeni fark etmişçesine:

- Sizi uyandırdım, dedi, çok üzgünüm. Vakit geç... Şey ben, yarın gelsem daha iyi olacak.

- Zaten *yarın* oldu bile, dedi George, onun dönüp gideceğini anlar *anlamaz*.

Alfred'i elinden tutup içeri aldı.

Mutfakta ısıtılmak üzere hazır bekleyen bir çaydanlık kahve vardı. George fosforlu kibriti çakıp ateşi

yaktı.

- Bu hikâyeyi nasıl yarattınız, diye sordu Musset.

- Hiçbir şeyi kafadan uydurmadım; siz de biliyorsunuz ki Lorenzo gerçekten yaşadı ve gerçekten de Alexandre de Medicis'nin kuzeniydi. Varchi'nin Floransa tarihçelerinden, suikastla ilgili ayrıntıları buldum...

- Kahramanınız hoşuma gitti; hatta bana uygun olduğunu bile söyleyebilirim.. Sanırım ruhumda onun ihanetini anlamamı sağlayan, beni alçaklığından mutluluk dujmaaya iten çok karanlık şeyler var... Buna karşılık oyunu bitirışinizi beğenmedim... İnsan, işi biten karakterleri ortadan kaldırır, merhamet bunu gerektirir. Lorenzo'nuzun, onu bir köşede unutulup gitmeye mahkûm

86

etmeyesiniz diye size nasıl yalvardığını görmüyor musunuz? Herkese ibret olacak, yüzkarası bir biçimde ölmeye nasıl da can atıyor!

- Ama Alexandre'm ölümünde durum farklı; bunda bütün kozlar oynandı.

- Hayır, yanılıyorsunuz; bütün kozlar oynanmadı! Lorenzo'nun yaptığına nfile olduğunu önceden bilmesi gerekiyordu. Alexandre'm ölümünden sonra halkın, sırası geldiğinde Lorenzo'yu öldürtecek, astığı astık kestiği kestik yeni bir hükümdar seçmesi gerekiyordu.

- Her şey yeni baştan mı başlamalıydı yani, bunu mu demeye getiriyorsunuz?.. Özgürlük bir hamlede elde edilmese miydi yani?.. Ama o zaman da çok umut kırıcı bir son olurdu.

- Bu mümkün olan tek son, inanın bana... Kaldı ki insanlar hayallerinin gerçekleştiğini görmekten korkarlar. Kendi kendilerine özgürlük hayali kurarlar, ama bu onları için için korkutur; baskı ve zulüm altında yaşamak daha rahat gelir... Ne oldu, diye konuşmasını kesti George'u süzerek, cumhuriyetçi damarınıza mı bastım?

George iki fincan koyu kahve doldurup birini Alf-red'e uzattı.

- Benim cumhuriyetçi damarım daha neler görmüş! On yıl boyunca Chateauroux'da baron eşi olarak yaşadım ben... Baskı ve zulüm hakkındaki yargınıza gelince; bunda haksızsınız; ben bunları evlilikte yaşadım, inanın hiç rahatlık vermiyor insana...

George bir an' duraksayarak yarı meraklı yarı kuşkulu gözlerle Alfred'e bakıp sordu:

- Bana kralcı olduğunuzu söylemeyin sakın!

- Ama öyleyim, diye belirtti Alfred -inceden alay ediyor, ama gülmediğinden karşısındaki bunun alay olduğunu anlayamıyordu-, bütün ailem kralcıdır. Annem dışında; o hâlâ Bonapartçı... Bilmiyor işte, ne yapsın; onun öldüğünü söylemeye cesaret edemedik bir türlü.

İkisi birden gülmeye başladılar. Mutfağın camından günün ilk ışıkları sızıyordu. Sabahın bu erken saatinde Paris'te olduğunu kavrayamıyordu insan; doğada her-

87

hangi bir yerdeydiler sanki, örneğin bir nehirle bir bahçenin arasında ve çevredeki bu dinginlik, köylerdeki hışırtı ve kuş civıltılarıyla dolu o sahte dinginliğe eşdeğerti...

Tek kelime etmeksizin uzun uzun birbirlerinin yüzüne baktılar. Ama içlerinden birinin, dünyada onlardan başka kimsenin kalmadığı duygusuna, o aldatıcı duyguya karşı mücadele etmesi, benliklerini saran bu tadına doyumaz uyuşukluktan her ikisini de çekip çıkarması gerekiyordu. Bunu ilk başaran

George oldu:

- Peki ne yapacağız şu Lorenzo'yu? Öldürsek mi acaba?
- Size söyledim, bence bu mantıklı tek son.
- Tamam o zaman, geriye bir tek son bölümü yeniden yazmak kalıyor.
- Siz beni yanlış anladınız; oyunun tamamının baştan yazılması gerekiyor.

Alfred, Lorenzo'dan, Alexandre'dan ve Floransa'dan, kısaca her ikisinin de keşfetmekten hoşlanacakları Me-dicisler döneminden söz etmek bahanesiyle her gün gelmeye başlamıştı... İyi ama bu, gerçekten de bir bahane miydi? Tasarlanan oyun, karşılıklı deneyimlerini ve hemen her konuda birbirine ters düşen inançlarını ortaya çıkarıyordu; bu cinayet ve ihanet hikâyesi üzerinden birbirlerinin karakterini anlamaya çalışıyor, birbirlerini keşfediyorlardı. Bazen Alfred, daldığı derin düşüncelerden birden sıyrılıp soruveriyordu:

- Hiç birisine ihanet ettiniz mi? George dürüst olmaya çalışarak:
- Olabilir...
- Asıl merak ettiğim, bunu yaparken zevk duyup duymadığınızı.
- Neyse ki hayır!
- Bu durumda sizin yüreğiniz, Lorenzo'yu anlayamayacak kadar saf. O aşkın verdiği zevkin aynısını ihanetten de alan biri...

88

- Ahlaksızlığı aklım almıyor bir türlü, diye itiraf etti George; hatta böyle bir şeyin varlığına bile inanamıyorum...
- Sevdiğim ilk kadın -ki bunu çok geç anlamışım-dır- sırf sonunda bana ihanet etme zevkini yaşayabilmek için beni baştan çıkarmıştı... Bu kahpelikten sonra beni de kitabına uydurmuş oldu... Sizin Lorenzo'yu da bana benzediği için anlayabiliyorum ya zaten... Bana öyle çok benziyor ki, bazen, hiç tanımadığınızı halde, beni bu kadar iyi nasıl hayal edebildiğinize şaşırıp kalıyorum...

George saf saf gülümsedi:

- Ama bu bir tesadüf; ben en kötüyü düşündüm ve ortaya siz çıktınız.

Kısa süre içinde, birbirlerinden hiç ayrılamaz olmuşlardı. Dumanaltı olmuş mor salonun tütün kokusu çok boğucu geldiğinde dışarı çıkıp hayran hayran Louvre'u, İtalyan resimlerinin sergilendiği salonları geziyor; öğlenleri açık havada bir külah kızarmış patates yiyerek karınlarını doyuruyorlardı. George sokak satıcılarının tezgâhlarındaki türlü şekerlemeleri, kızarmış patatesleri, kestaneleri, elma şekerlerini, baharatlı ekmekleri ve kâğıt helvaları görür görmez oburlaşıveriyordu. Ona göre bu durumun suçlusu soyaçekimdi; 'halktan gelen yanı' daha ağır basıyordu.

Bazen, tartışmalarını Tuileries'nin ağaçlıklı yollarında gezinirlerken sürdürüyorlardı. Alfred, verdiği öğütleri can kulağıyla dinlemediği için George'u eleştiriyordu:

- Hâlâ olayı kavramış değilsiniz... Karakterleriniz sert ve kasıntı tipler... Sanki onlardan ürküyor gibisiniz...
- Bu doğru, diye onayladı George; geçmişin yüce karakterlerine teklifsiz davranamıyorum.

- Ağzınızdan çıkanı kulağınız duyuyor mu! 'Geçmişin yüce karakterleri'ymiş! Onlara adeta tapıyor olmanıza şaşmamak lazım!.. Bizim, bir görevimiz var George; bu görev de hayatı yansıtmak, gerçek olanı yani, tiyatrunun

89

işine gelenleri değil! Bırakın biraz da soylu yanınız konuşsun... Vasat düşünceleri hor görmeyi öğretsin size... Ya da daha da iyisi, size miras kalan öbür yarıya güvenin; dobra dobra konuşmaktan ve yeri gelince kral çıplak demekten çekinmeyen halkın bilgeliğine güvenin! Neden bana öyle bakıyorsunuz?... Biliyor musunuz; doğumunuzla ilgili ayrıntıları bana anlattığınızdan beri, size gıpta ediyorum... Siz, toplumun iki uç kesiminin birleştiği yerde hayat bulmuş birisiniz... Tam olarak hiçbir dünyaya ait değilsiniz, hiçbir gruba bağlı değilsiniz; siz fikrinde ve zevkinde özgür, eşi benzeri bulunmaz bir bohemsiniz... Ne var ki, bu özgürlüğün tadını tam olarak çıkaramıyorsunuz. Yeniyetme zıppıktı bir edebiyatçı gibi, basmakalıp olan her şeye büyük saygı duyuyorsunuz... Geçmiş ve geçmişteki 'büyük kişilikler' geleneksel kurallara sıkı sıkıya bağlanmayı gerektirmez... Geçmiş sanki bugümmüş gibi algılanıyor... Ve şu yüce karakterler de tıpkı bizim gibiler. O dönemlerdeki bizleriz onlar... Gülüyorsunuz... Benimle eğleniyor musunuz?... Haklısınız, bunu hak ettim galiba; çektiğim nutuklarla kendimi gülünç duruma düşürüyorum...

Günler geçiyor ve insanlar ikisinin arasındaki benzerliğe şaşıp kalıyorlardı; tartışmaları okumalar, okumalarıysa araştırmalar izliyordu.

Kütüphanelere koşuyor ve belki Julien de Medi-cis'nin soyuna, bayraktar Sylvestre'in başı çektiği Ciompiler ayaklanmasına ya da Savonarola ayaklanmasına değiniliyordur umuduyla, toz pas içindeki belgeleri yüklenip geri dönüyorlardı. Medicisler ve Floransa hakkında bilmedikleri kalmamalıydı; Lorenzo'nun dirilişi bu derin araştırmaya değerdi doğrusu.

Bazen saatlerce birlikte bir şeyler karalıyor; aynı sayfayı küçük notlarla, düzeltmelerle ve eklemelerle dol-duruyorlardı; ta ki artık tamamı okunmaz bir hal alana kadar. Ancak aşırı yorgunluktan artık kollarını kaldıramayacak hale geldiklerinde nokta koydukları bu çalış-

90

ma için en uygun zaman, sigara dumanı içinde geçen gecelerdi.

Bir sabah çocukları gezmeye götürmeye hazırlanan Boucoiran, önce salonun kapısını tıklattı, ancak içeriden cevap gelmeyince kapıyı hafifçe araladı. Avizenin çevresine kalınca bir duman tabakası çöreklenmiş; George ve Alfred orada, üzeri darmadağın kâğıtlarla kaplanmış küçük masada, kafa kafaya vermiş uyuyorlardı. Başları karalamalarla dolu kâğıtlara gömülmüştü, bir önceki akşam çok çalışmış olmalıydılar. Boucoiran kapıyı usulca kapattı.

Buna karşın oyunun ilerlediği yoktu. Sahnelerin temellerini birlikte atar, diyalogları birlikte yazarken, görüşleri örtüşeceğine, birbirini geçersiz kılıyordu. Henüz ortaya elle tutulur bir şey çıkmamıştı; örneğin birinin bulduğu bir sözcük, öteki tarafından düzeltilmeyi bekliyor, bir repliğin yerine bir başkası konuyor, kısaca hiçbir şey kesin olarak belirlenemiyordu.

Tasarladıkları dramın, ancak çok özel bir ilhamla biçimleneceğini ilk kavrayan George oldu. Alfred'in, Shakespeare ve Sophokles'ten bir şeyler, aldığı, öte yandan Hugo'ya hiçbir şey borçlu olmadığını düşündüğü modern tiyatroyla ilgili düşüncelerinden söz ettiği bir gün, *1537'de Bir Komplo'mın* ilk taslağının yazılı olduğu küçük defteri ona uzatarak şunları söyledi:

- Alın, bunu size veriyorum. Ondan bir başyapıt çıkarın!

Birlikteliklerinden duydukları masum mutluluğa son verecek umulmadık bir olay gerçekleşirse olmaz mıydı sanki?

Çevreden gelebilecek tehlikelere karşı, kıskanç insanların çevirdikleri dolaplardan kendilerini korumak

için, ortalarda gözükmemekten başka tedbir düşünmemişlerdi. Artık yüzlerini gören yoktu; davetleri geri çeviriyor, mektupları cevapsız bırakıyorlardı. İnsanlar onla-

91

rın öldüklerini ya da kaybolduklarını düşüneceklerdi neredeyse.

George ısrarla peşine düşebilecek can sıkıcı adamlara karşı da bir çözüm bulmuştu. Kapının ziline kumanda eden sicimi vidalı halkaya dolamış, böylelikle zilin ses çıkarmasını engellemişti. Beklediği iki kişinin; çocuklarla gezintiden dönen Boucoiran'la, ilham gelsin diye ya da afyon bulmak için kısa süre için dolaşmaya çıkan Alf-red'in, birer anahtarları vardı.

Ama kötü kader işte; bu kez, zilden ses çıkmamasına köpüren ziyaretçinin cesareti kırılmamış, aksine, yanıt veren kimse olmadığını görünce, kapıyı iterek içeri süzülmişti.

Adam şimdi holdeydi. Bu yabancı evde, temkinli, ama kararlı adımlarla, daha da içerilere doğru ilerlemeye koyuldu. Mutfığa açılan kapıya gelmişti; içeri baktığında birinin fırının üzerine eğilmiş bir şeylerle uğraştığını gördü. Bu George'du; üzerinde genişçe kollu bir kaftan; saç başı darmadağın, kahve yapıyordu. İşini rahat görebilmek için kaftanın kollarını kıvrırmıştı. Evde henüz herkes uykudaydı.

Ziyaretçi mutfak kapısının tam ağzında duruyordu. George'un kafasını kaldırıp onu görmesiyle, hayretten hafif bir çığlık atması bir oldu.

— Seni korkuttum mu, diye sordu Casimir Dude-vant, zil çalışmıyordu, kapıyı da açık görünce girmemde bir sakınca olmadığını düşündüm.

— Burada ne işin var?

Adam şapkasını masanın üstüne koydu, ardından bir sandalye çekip adeta üzerine çöktü. Yorgunluktan yüzü gözü şişmiş, elbiseleriye toz içinde kalmıştı.

— Bütün gece yolculuk yaptım. Ayağımı daha yeni yere bastım.

George onun önüne bir fincan koyup içine sıcak kahve boşalttı. Casimir küçük yudumlarla kahvesini içerken bir yandan da George'u süzüyordu.

92

- Paris'e işlerini halletmek için mi geldin, diye sordu George; konuşurken son derece rahat gözükmeye çalışıyordu.

Btmunla birlikte nedenin bu olamayacağını da gayet iyi biliyordu; Narbonne'daki şu meşhur otelin geliri senet olarak doğrudan ona teslim ediliyordu.

Casimir George'un sorusunu duymazlıktan gelerek, konuşmaya başladı:

- Châtre'da herkes senden bahsediyor, ünlü biri olup çıktın. Salonun, edebiyat camiasının merkezi gibi gözüküyor...

- Abartmayalım; ziyaretime gelen birkaç yazar arkadaşım var, hepsi bu.

George, kocasına neden geldiğini sormasının boşuna olduğunu farkındaydı. Casimir karısının kuşkulandığını seziyor, bu da onun, çoktan ağızdan çıkarması gereken baklayı bir türlü çıkarmayarak olayın zevkini çıkarmasını sağlıyordu. George sabırla bekliyordu, kararlıydı; onun bu sefilce hesaplaşmadan dilediği gibi zevk almasına izin verecekti.

Ama Casimir, daha o dakika bu kedi-fare oyununun kendilerine yakışmadığına karar vermiş olacak ki,

bu kez en berbat kuruntularını sayıp dökmeye başladı:

- Aurore... Buraya çocukları götürmek için geldim. Buna karşı çıkmayacağını biliyorum. Her ne kadar bencil olsan da, aslında kötü bir anne değilsin. Sen de her zaman için onların iyiliğini istersin... Ancak seçtiğin yaşam biçiminde onların yerinin olmadığını sen de pekâlâ farkmdasın.

- Ama bu doğru değil, diye karşı çıktı George. Benimle çok mutlular. Onları asla ihmal etmedim, onlara sevgimi veriyor, zamanımı ayırıyorum, sağlıklarıyla ve eğitimleriyle ilgileniyor...

- Konuk ağırladığın akşamlar Maurice'in gece yarısına kadar uyanık kalmasına izin vererek mi? Ya da Solange'a, salonun orta yerinde çırılçıplak dolaşan adamları göstererek mi?

- Bunları sana kim söyledi?

93

— Boucoiran yazdı.

George'un, yediği ihanet darbesini hazmetmeye çalışırken, bir an soluğu kesilmişti. Casimir, sergilediği sakin tavırla zeytinyağı gibi üste çıkacak durumdaydı; bu da George'a, alışkın olduğu bağırıp çağırılmalarından ve tehditlerinden daha ürkütücü geliyordu:

- Oğlumun, senin şu bohem toplantılarının havasını soluyarak büyümesini istemem. Ne de kızımı, senin şu ar damarları çatlamış ufak gözdelelerinden biri tarafından baştan çıkarılma tehlikesiyle karşı karşıya bırakmayı... Haklı olduğumu sen de biliyorsun; bunu taa yüreğinden hissediyorsun.

George karşı koyacak ve kendini savunacaktı daha; ama o anda meydana gelen beklenmedik bir olay, kocasının gözünde kendini aklaması için son şansını da elinden aldı. Evin öbür ucundan bir adamın sesi geldi:

— ikinci sahne için bir fikrim var sanırım!

Alfred, George'un armağanı olan oyunu kabul etmişti. Dehasının dönüştürme yeteneğine teslim edilmiş olan *1537'de Bir Komplo*'nun adı değişecek ve *Lorenzaccio* olacaktı. Bunun üzerinde şimdilik yalnız başına çalışıyor olsa da, ilk esin kaynağından uzaklaşmaya pek niyeti yoktu. Her gece Malaquais Rıhtımı'nda, müsveddeler, kitaplar ve afyonlu pipolarla dolu o mor salonda alıyordu yine soluğu.

George'dan yanıt gelmeyince, Alfred onu mutfakta, av bekçileri gibi cicili bicili giyinmiş yabancı bir adamla karşı karşıya buldu. George, adamı Alfred'e tanıttı:

- Alfred de Musset, Baron Dudevant, kocam.

Alfred adamı başıyla selamladı, ama Casimir karşılık verme gereğini duymaksızın, kibirli bakışlarla genç adamı süzmeye koyuldu. Üstüne başına bakıldığında, adamın burada ziyarette değil, bizzat kendi evinde olduğu hemen anlaşılıyordu - hadi bunu es geçip fesatlık aramadan, sabahın bu erken saatinin ziyaretler için uygun olabileceğini varsayacak olsa bile... Ama hayır; yakaladığı son bir ayrıntı ona, bu genç adamla karısının

94

ne kadar teklifsiz olduklarını anlatmaya yetmişti: Nasıl mı? Rakibi olduğunu düşündüğü adamı tepeden tırnağa incelerken, ayaklarındaki işlemeli şıpıdıklar gözüne ilişti; baronlara özgü taçlarla süslü bu şıpıdıkların üzerlerinde, iç içe girmiş olarak, kendi adının baş harfleri işliydi. Aurore bunları evliliklerinin ilk zamanlarında kendisi için işlemiş olmalıydı.

Bu olaydan tam otuz yıl sonra III. Napoleon'a bir mektup yazarak Fransa'nın gelmiş geçmiş en ünlü boynuzlusu olmasından ötürü kendisine Fransız liyakat nişanı verilmesini talep edecek olan adam; o an

orada klasik kıskançlık gösterileri sergilemeyi gereksiz bulmuş, yalnızca George'a tavsiyede bulunmakla yetinmişti:

- Onları uyandırın iyi olur... Öğlen arabasında dört kişilik yer ayırttım.

Gitmişlerdi işte. George onları kucaklarken ağlama-maya gayret etmişti. Bu ani gidişin önceden ayarlanmış olduğuna, yalnızca Nohant'da yazı geçirmek için kendisinden ayrıldıklarına ve çok kısa bir süre sonra tekrar geri döneceklerine inanmalarını istemişti... Casimir de çocukların önünde onu küçük düşürme çığlığını göstermemişti... Şimdi artık onu ne görebilir ne de işitebilirler-di, gören mide spazmı geçiriyor sanırdı; acıdan iki büklüm olarak, kolu kanadı kırık bir halde, holdeki küçük kanepeye yığıldı. Hıçkırıklar içinde adeta boşluyordu. Alfred onun yanı başına diz çöktü, elini avucuna alıp şefkatle mırıldandı: '

- Ben buradayım, senin için çok büyük bir şey değil belki ama bilmeni isterim, ben buradayım...

George hıçkırıklar içinde, yalvarırcasına:

- Sizden rica ediyorum, dedi, pencereye kadar gidip, bakın bakalım gitmişler mi, yoksa hâlâ oradalar mı, benim gücüm kalmadı...

Alfred rıhtımın köşesinde duran faytona bir göz attı. Maurice çoktan içine oturmuştu, yüzünde üzgün bir ifade vardı. Annesinin güven verici sözlerine rağmen, o, bu apar topar gidişte mantıklı bir taraf göremiyordu...

95

Arabacı, Casimir'in emirleri doğrultusunda sandıkları yüklüğe koyma işini tamamlarken, Boucoiran da So-lange'ı arabanın oturma yerine yerleştirmek üzere kucaklamıştı. Küçük kız, ayrılıktan öyle pek yaralanmış gözüküyordu; o an, bütün benliğini, yapacağı bu uzun yolculuğun heyecanı sarmıştı, köpeği Brutus'e yanma oturmasını buyurdu. Hayvanlara beslediği sevgi, küçüklüğünden beri sevimlilikten nasibini pek alamamış bu yaratığın biricik erdemiydi. Annesinden beklediği sevgiyi göremeyen bu çocuk, bir gün gelip Chopin'in yüreğinde ona rakip olarak intikamını alacak; bir süre sonra her iki çocuğunu da daha bebekken kaybederek acılı bir anne ve heykeltıraş Clesinger'in, bitip tükenmez para sıkıntıları içinde mahvolan, terk edilmiş eşi olacaktı. So-lange'm, hayal kırıklıklarından örülü yaşamı içinde hayvanlara olan düşkünlüğü gittikçe artacak, sonunda onları insanlara yeğlemeye başlayacaktı. En son can yol-daşıysa, mezbahadan kurtarılmış bir eşek olacak ve hatta onun için, Paris'teki dairesinde bir yatak bile hazırlayacaktı... Bizler, geleceğin bu insan sevmez ihtiyar kadıncağızının göstereceği bu delice eğilimin; geçmişte, çok ulu bir ağacın gölgesinde yetiştiği için güdük kalan, bu içten pazarlıklı mızımız çocuğunun açlığını biraz olsun gidermesini diliyoruz.

— Fayton hâlâ orada, dedi Alfred.

George pencereye koşmak için ayağa fırladıysa da, Musset kollarıyla sararak oraya yaklaşmasına engel oldu.

— Hayır, bakmayın! Bu size daha çok acı verir... Ardından fısıldayarak ekledi:

— Bu adamdan öğreniyorum, sizi mutsuz eden herkesten öğreniyorum.

George'un alınına ve yaşlar süzülen yanaklarına birer öpücük kondurdu.

— Sizi ağlatanları tek tek düelloya davet edip öldürmek isterdim...

George, bedenini saran kollarını gevşeterek onu nazikçe itti:

96

- Beni yalnız bıraksanız daha iyi olacak, dedi bitkin bir sesle.

Alfred, onun, acısıyla baş başa kalmak istediğini anlamıştı. Kendisinden isteneni yaptı. Kapıyı çekmeden önce George'a dönüp mırıldandı:

- Bana yazın. Nerede oturduğumu biliyorsunuz. İşaretinizi bekleyeceğim.

Aşkın Büyüsü

97/7

X

Sevgili dostum Alfred,

Ne durumda olduğumu merak ediyorsunuzdur kuşkusuz. Bir ay boyunca tamamen acımla baş başa yaşadım; sonra, kendimi yazmaya verdim. Şu an sakın olduğumu söyleyebilirim ve hatta mutlu. Yaşantımı işgal eden bütün o kaçıklara yol verdim; şu anda eksikliğini duyduğum tek dost sizsiniz. Eğer bir gün, her şeyden el etek çekmiş bir yalnızın hücrelerine girmeyi düşünürseniz, bilin ki orada sevgiyle karşılanacaksınız.

George'unuz.

Bu mektup, bu mesaj... Alfred'in bir aydan fazla zamandır beklediği şey gerçekleşmişti işte. O da sözünü tutmuş, George'un kapısına dayanmaya yeltenmemişti. Ne zaman gezintiye çıksa, ayakları onu kendiliğinden Malaquais Rihtımı'na götürmüş, George'un oturduğu binanın merdivenlerini dörder beşer çıkıp da kapısının ziline asılmamak için kendini zor tutmuştu. İyi de olmuştu; işte şimdi ilk hamle ondan gelmişti.

Onu çok bekletmeyecek, bir saat içinde Malaquais Rihtımı'nda olacaktı. Aynadaki görüntüsüne baktı; saçları karman çorman olmuş, diken diken kalkmıştı; bütün gece yazı yazmıştı. Her gece oturup yazıyordu ve *Lo-renzaccio* artık neredeyse bitmek üzereydi. Daha tıraş olacak, giyinecek, Larive'i bir fayton bulması için yollayacaktı... Tam o sırada yaşlı hizmetkâr oda kapısını tıklattı. Larive, bir hayli eski ve görkemli Musset malikânesinin, Alfred'in çatı katındaki odasına çıkan merdivenlerini tırmanmaktan hâlâ soluk soluğaydı. Bir an dinlendikten sonra, Alfred'e bildirdi:

98

- Aşağıda sizi görmek isteyen genç bir adam var; M. Buloz tarafından gönderildiğini söyledi.

- Ona hemen ineceğimi söyle.

Larive tam çekilecekken, Alfred onu alıkoydu:

- Şunu nasıl takmışsın, bir bak hele, diye şefkatle takıldı.

Eliyle yaşlı adamın buruşuk kravatını bağladı, ardından düğmeleri yanlış iliklenmiş yeleğine biraz çekidüzen verdi. Larive, çok zahmetli bir yaşantının sonunda elde edilen emekliliği hak edecek yaşa çoktan gelmişti; ne var ki hizmet ettiği ailenin dışında gideceği başka hiçbir yeri yoktu. Bu hirpani görünümüne rağmen, Bayan de Musset'nin hâlâ onun hizmetiyle yetinmesi, Lari-ve'in ta Alfred'le Paul'ün doğumlarını görmüş, artık neredeyse halılar ve mobilyalar gibi, evin bir parçası olmuş olmasından kaynaklanıyordu. Hizmetçi aylığının ödenmesinin hep unutulması da, işte bu yüzdendi.

Larive'in gözleri de pek iyi görmüyordu; kendisini Buloz'nun aracısı olarak tanıtan genç adamın nasıl da narin yapılı, dolgun göğüslü ve pürüzsüz yanaklı olduğunu fark edememişti. Ama Alfred tongaya düşmemiş ve kılık değiştirip de gelen ziyaretçisini içten bir sevinç çığ-lığıyla karşılamıştı:

- George! Sizi nasıl sabırsızlıkla beklediğimi bir bilerseniz!.. Mektubunuzu yeni aldım.

- Ziyaretime gelmenizi bekleyecek sabrı gösteremedim, dedi George mahcup bir edayla; ve kendim gelmeyi tercih ettim.

- Ne iyi ettiniz, diye karşılık verdi Alfred, bir yandan da onu, labirenti andıran dolambaçlı koridorlardan geçirek kendi katma çıkan merdivenlere doğru götürüyordu.

Bir salonun aralık kapısından Hummel'in bir parçasının melodileri duyuluyordu. Alfred ve Paul'ün genç kız kardeşleri olan Hermine de Musset, yaşantısının en güzel yıllarını piyanosunun başında geçiriyordu. Ama büyük bir tutkuyla sevdiği müziğin, ona aynı ölçüde karşı-

99

lık verdiği söylenemezdi. Ne sabrı ne de çalışmaları işe yarıyor, Hermine'in piyano çalışı, yavan ve eğreti kalıyordu. Umut edilen mucize gerçekleşmemişti bir türlü; aksine, aylardır üzerinde çalıştığı bu parçası da, olanca görkemini ve lezzetini yitirmişti.

Alfred, George'u çalışma odası olarak kullandığı küçük odaya soktu. Bir keşiş hücresi kadar beyaz olan odaya, Bayan de Musset'nin kullanmadığı ağır mobilyalar atılmıştı. Yazı yazmak için bir masa vardı yalnızca, oturmak için bir minder ve orada burada uçuşan elyaz-malarıyla kâğıtlar...

- Öyle mutluyum ki, dedi Alfred ziyaretçisinin ellerini yeniden avuçlarında sıkarken; şimdi bana her şeyi anlatın bakalım... Biliyorsunuz, çalışmaya başladım ve bu arada hiç kimseyi görmedim...

Masanın üzerindeki darmadağın kâğıtlar, sözlerini doğruluyordu.

- Ben de Buloz'ya oyundan söz ettim, dedi George, bunu dergisinde yayınlamak istedi.

Alfred, yazıp beğendiği tiradlardan bazılarını Geor-ge'a okuma arzusunu frenleyememişti... derken bir replik daha, bir replik daha... Böyle böyle bütün bir sahneyi okudu, ardından bütün bir perdeyi. Zamanın nasıl çabuk akıp geçtiğinin ve akşam karanlığının bastırıldığının farkına bile varmamışlardı. Lorenzo ve Alexandre, akşamın alacakaranlığında, o küçük odada hayat bulmuşlar, her yeri düşsel varlıklarıyla doldurmuşlardı. George kendini iyice kaptırılmış, adeta büyülenmişti. Tam o sırada kapı çalındı; Alfred, yüksek sesle okumaktan kısılan sesiyle, gönülsüzce seslendi:

- Girin!

- Ne hoş bir sürpriz, diye haykırdı Paul de Musset, George'u görür görmez.

Elinde tuttuğu lambayı erkek kardeşinin çalışma masasının üstüne bırakmasıyla birlikte, karanlığın canlılar ve kurgusal hayaletler arasında yarattığı, o nadir görülen uyumlu hava da yok olup gitmişti.

100

- Yalnız olduğumu sanıyordum, sana ışık getireyim dedim, ama ben galiba sizi rahatsız ettim! Çalışmanızı böldüm...

- Hiç de değil, diye karşı çıktı George, Alfred bana yeni oyununu okuyordu, öyle büyüleyiciydi ki zamanın nasıl geçtiğini anlamamışım.

- Bilirim, diye onayladı Paul de Musset; bana gösterme lütfunda bulunmadı, ama ben birkaç sahnesini okumakta bir sakınca görmedim; okuduğum kadarı yeterince çarpıcı...

- Paul yazdıklarımı benden gizli okumaya bayılır, diye açıkladı Alfred açık bir hoşgörülle; bunlara henüz bitirmediklerim de dahil. En sonunda yazdıklarımı kilitleyip kapısına da bir sürgü takacağım gibi gözüküyor.

- Bunun akıllıca olmayacağını sen de gayet iyi biliyorsun, dedi Paul, bayan ziyaretçinin elini öpüp çekilirken.

O an Alfred'in gözlerinde çakan zaptedilmiş bir öfkenin şimşekleri, Paul'ün fırlattığı okun tam da yerine isabet ettiğini açığa vuruyordu -bu imanın arkasında, onun, yalnızca yakınları tarafından bilinen bir sırrı yatıyordu-. Alfred zaman zaman sarsıntılı sinir krizlerine tutulurdu ve böyle anlarda onu, bazen kendinden bile korumak gerekirdi.

- Sürgüyle neyi kastetmek istedi, diye saf saf sordu George, Paul'ün kapıyı kapatıp çekilmesinin ardından.

- Hiçbir şey. Kardeşim gizemli havalara girmeye bayılır... Yavan ve tekdüze kişiliğine bu sayede renk katacağını umuyor.

- Çok zalimsiniz, diye Paul'ü savundu George, gülümseyerek.

Genç adamın içini karartan o sıkıntılı havayı dağıtmak isteyen George, gayet uçarı bir tonda konuşmaya özen göstererek:

- Aklıma öyle çılgınca bir şey geldi ki, dedi; ama her ne olursa olsun bunu size söylemeliyim.

- Hadi söyleyin, diye haykırdı Alfred, o da Geor-ge'un uçarı edasını kapmıştı.

101

- Kışa çok az kaldı. Havaaların soğuyacağını ve sokakların çamur içinde kalacağını düşününce ansızın korkuya kapıldım. İçimden yolculuğa çıkmak geldi. Uzaklara, çok uzaklara... İspanya'ya, İtalya'ya, İstanbul'a... Saçma, öyle değil mi?

- Tamamen öyle, diye onayladı Alfred, öbür gün hareket edersek, bu ayın sonunda Floransa'da olabiliriz.

- Aralığın ilk günlerini Siena'da geçiririz.

- Yeni yılda da Venedik'te oluruz!..

Birbirlerine baktılar. Uzaktan bir yerden, kalın kapılar ve uzun koridorlar ardından Hermine'in durmadan tekrarladığı Hummel'in parçasının, insanın adeta içini kıyan, kapı gıcırıtısına benzeyen, sinir bozucu notaları duyuluyordu... Birbirlerine bakıyorlardı ve hiç kimsenin ve hiçbir şeyin onları, bu uçuk yolculuğa birlikte çıkmaktan alıkoyamayacağını çoktan anlamışlardı.

- Biraz aptalca olacak, ama size bir şey söylemek istiyorum, dedi Alfred, benimle alay edecek ya da yalan söylediğimi düşüneceksiniz belki ama ben... ben size âşık oldum.

George önce şaşkına dönmüştü. Onu bu denli şaşırtan, itiraf edilen duygunun kendisi miydi, yoksa yalnızca bunun itiraf edilmiş biçimi mi, orasını pek kestiremi-yordu. Bu haberin hoşuna mı gittiğini, yoksa huzursuzluk mu verdiğini, hiç bilemiyordu ayrıca... Ama bir şeyler söylemesi gerektiğinin farkındaydı. Derin bir soluk alarak, yarı ciddi yarı dalgacı bir edayla yanıtladı:

- Hah, bir bu eksikti!

- Bay Alfred, diye *sızlandı* Larive usulca, yaşlı Ro-ze'un yemeklerinden yeme lütfunda bulunmuyorsunuz. Bu durum onu çok üzecek...

Larive haklıydı, Alfred tabağına bir parça butu zor almıştı. Aç değildi. Bir şiiri ya da romanı bitirmek üzere olduğu zamanlar böyle oluyordu; böyle zamanlarda, il-

ham ateşi, yalnız ruhunu değil, bedenini de besliyordu sanki. Üzerinde çalıştığı yapıt hakkında tasarladıkları ona hem zevk, hem doyum sağlıyordu.

- Boş verin sevgili Larive, diye araya girdi Bayan de Musset, oğullarım nadide varlıklarıyla masamızı onurlandırmışlar şurada, onlardan bir kerede pek çok şeyi onurlandırmalarını beklemeyelim.

- Hadi anne, abartıyorsunuz, diye karşı çıktı Paul de Musset, bir yandan da, tabağını tıka basa doldurmaya çalışıyordu.

Ama annesi onun söylediklerine kulak asmamış ve özellikle birini hedef almaksızın aynı yarı acı, yarı tatlı tonda konuşmasını sürdürmüştü:

- Küçüklüğünüzü hatırlıyor musunuz, o zamanlar burası nasıl da hareketliydi... Dört bir yandan koşuşturmalarınız ve kahkahalarınız duyulurdu. Hermine üst üste yirmi beş kez Hummel'in parçasını çalardı... Şimdiyse sessizlikten başka bir şey duyulmuyor.

Paul masanın üzerinden uzanarak annesinin elini şefkatle okşadı.

- Ama yine de hepimiz senin yanındayız, öyle değil mi anne!

Bayan de Musset elini çekerek soğuk bir biçimde kestirip atmıştı:

- Bu o kadar ender oluyor ki... Kısa bir süre sonra Hermine de evlenip beni terk edecek.

Hermine annesinin düşüncesinin kendisine ne denli korkunç geldiğini ifade etmek için, hayır anlamında başını sallayarak boğuk bir sesle mırıldandı:

- Asla, asla!

Onun böyle karşı çıkması, annesinin bütün dikkatini üzerine çekmişti; kadın onun henüz tabağına elini bile sürmemiş olduğunu fark etti. Alfred'in iştahsızlığı ilham ateşinden, Hermine'inki ise, çok daha ciddi temellerden kaynaklanıyordu: Yemek yemeye karşı önüne geçilmez bir tiksinti duyuyor; bu durum neredeyse kronik bir orucu andırıyordu. Henüz iştahsızlık / anoreksi olarak adı konmamış bu hastalığı bilmezden gelmeyi yeğle-

yen Bayan de Musset, büyük bir dikkatle kızına doğru eğilip hafif sinirli, bilerek biraz sertleştirdiği bir tavırla söylendi:

- Hiçbir şey yemiyorsun tatlım; lokmalar ağzında şişiyor... Bu gidişle seni beslemek gerekecek...

Hermine'in yalvarıp yakarmalarına kulak asmadan, odadan çıkmakta olan Larive'e buyurdu:

- Larive! Bayana servis yapın... Sızlanmakta haksızım aslında, diye devam etti sonra, bir önceki konuya geri dönerek; yalnızlık, kadınların alışılmış yazgısı... Yalnızlık ve sonrasında...

- Anne, diye haykırdı Paul, onun o korkunç sözcüğü telaffuz etmesini engellemek için.

- Haklısın, dedi Bayan de Musset, bu kez sesi başka çıkıyordu. Hüzünlü şeylerden söz etmeyelim, neşeli olalım, tıpkı eski günlerdeki gibi!.. Alfred, bana bir satranç borcun var; ne zaman karşıma geçeceksin bakalım?

- Ne zaman isterseniz anne.

- Bu akşam?

- Bu akşam mı... Şey, bu akşamlık...

- Bu akşamlık sıvışabilsen, diye atılmıştı ki Paul, Alfred'in daha cümlesini tamamlamasına fırsat vermeksizin; Bayan de Musset derhal duruma müdahale etti:

- Paul, bu ne patavatsızlık! Erkek kardeşinin kibarlar âlemi içinde yükümlülükleri var; sen düşeslerin gözdesi bir kavalie olmak ne demektir, bilir misin...

Hermine kardeşine yazık dercesine kınayıcı bir bakış fırlattı, derken annesinin kendisinden tarafa bakmadığına emin olduğu bir anda, tabağındakileri çabucak peçetesinin içine boşalttı.

- Eh ne yapalım, dedi Bayan de Musset zoraki bir iyi niyetle, madem sizi hiç göremeyeceğim, o halde bana hayatınızı en çok neyle geçirdiğinizi anlatmalısınız; en azından bunu bilmeye hakkım var!

- Dün görevdeyken, diye anlatmaya başladı Paul işyerinde olup biten matrak olaylarla annesini eğlendireceğini umarak, Cezayir hükümet başkanının bir iş için

104

gönderdiği özel görevliyi karşıladık. Adam yalınayaktı ama sırtında bir redingot...

Bayan de Musset sabırsızca oğlunun sözünü kesti:

- Paul! Bir tek sen konuşuyorsun. Bırak biraz da başkaları konuşsun. O kadar gevezesin ki, yemeğini yemeyi bile unutuyorsun... Bak herkes tabağındakileri bitirdi, bir tek seni bekliyoruz...

Ardından, en son sırlarını açmaya davet edercesine küçük oğluna döndü.

Alfred bu kez davete uydu. Birkaç saniye sessizliğini korudu; içini açmak için doğru sözcükleri toplamaya çalışıyordu:

- Bir süredir, diye başladı, bir aydır filan, şiirlerimde daha önceden bulunmayan bir olgunluk fark ettim. Bu olgunluğa erişeceğimi biliyordum; bunun çok büyük bir acının etkisiyle gerçekleşebileceğini biliyordum ya da çok büyük bir aşkın... Acıdan sıyırDIM; olağanüstü bir kadını seviyorum...

Bayan de Musset'nin bu itiraf karşısında beti benzi atmıştı. Kızı Hermine'e dönüp mırıldandı:

- Hermine, sen kalkabilirsin.

Bu, aslında, izinden çok bir emirdi. Hermine bu sözlerin ne anlama geldiğini gayet iyi anladı ve kendinden bekleneni istemeye istemeye yerine getirdi. O odadan çıkar çıkmaz, Paul kapıyı arkasından kapattı.

- Başlarda, diye konuşmasını sürdürdü Alfred, Ge-orge'la aramızdaki şeyin, yalnızca yazarlıktan kaynaklanan bir arkadaşlık olduğunu sandım... Belki de gerçekten öyleydi... Ama kısa bir süre sonra, ondan uzakken canımın çok sıkıldığını fark etmeye başladım... Buna karşın, onun kokusuyla dolu bir odada yalnız kalmak, bana huzur veriyordu... Biz... biz birlikte İtalya'ya yolculuk yapmaya karar verdik.

Bu uygunsuz, ama büyük bir içtenlik ve temiz yüreklilikle yapılmış itiraf, Bayan de Musset'nin bıçak gibi sözlerinden daha güzelini hak ediyordu kuşkusuz:

105

— Senden on yaş büyük olan ve yasal kocası taşrada bir yerlerde hâlâ sapasağlam hayatını sürdüren

bir kadınla yolculuğa filan çıkmayacaksınız!

— Aralarında hiçbir bağ kalmadı, diye karşı çıktı Alfred, adam ona özgürlüğünü bağışlamış.

— Ah, tabii! Hep böyle söylerler!

— Anne, diye yalvardı Alfred, lütfen onun hakkında bu şekilde konuşmayın. Onu tanıdığınız zaman ne kadar...

— Yo, hayır, diye haykırdı Bayan de Musset irkilerek, hayır! Namını duydum, benim için bu kadar yeterli!.. Az kalsın zavallı Sandeau'nun ölümüne neden olacakmış; bunu da biliyorum, adam onun uğruna kendini öldürmek istemiş...

— Bunu size kim söyledi, diye sordu Alfred; şaşkına dönmüş, keyfi kaçmıştı.

— Paul'den işittim.'

Alfred kardeşine baktı, onun yandaşı olduğunu sanıyordu, birden delice bir öfkeye kapıldı. Bayan de Musset odayı terk etmek üzere ayağa kalktı. Az sonra kızılca kıyametin kopacağını sezmiş ve bu manzaraya tanık olmak istememişti. Korkaklığını gizlemek için, onuru kırılmış da onun için kalkıp gidiyormuş gibi davranmakta üstüne yoktu.

Kapı arkasından kapandığında, yandaki müzik odasından, Hummel'in parçasının melodisi yeniden işitildi.

106

XI

Adam orada, sahanlığın karanlığında duruyordu; saçları karman cormandı, parlayan gözlerinde inceden bir telaş okunuyordu. Elinde kocaman bir çanta, kolunun altındaysa, bir tabloya benzeyen, kare bir paket vardı. Uygunsuz bir zamanda gelmişti, çünkü kadın çıkmak üzereydi. Giyinme faslı yeni bitmişti; geç bile kalmış, kapıcıyı fayton bulmaya göndermişti.

- Size ne oldu böyle, diye sordu George, şaşkınlıkla.

— Az önce evi terk ettim. Erkek kardeşimle aramızda şiddetli bir tartışma geçti de. İki seçeneğim vardı; ya evden çekip gidecektim ya da onu gırtlaklayacaktım. Bu gecelik burada kalabilir miyim? Yalnızca bir geceliğine...

— Girin, dedi George hiç düşünmeden; ardından kenara çekilerek ona yol açtı; salonum ve sedirim emriniz-dedir... Ne yazık ki benim çıkmam gerekiyor...

- Rica ederim, siz bana bakmayın, ben burada yok-muşum gibi davranın. Bir yemek daveti mi? Ya da bir balo filan?

- Girardinlerde bir resital. Bana eşlik etmek ister misiniz?

— Teşekkürler, bugünlük yeterince işkence çektim. Konuşurken bir yandan da kolunun altındaki paketi açmıştı; paketten, 15. Louis tarzı eski bir çerçeve içinde, kiremit kırmızısı mum boyayla çizilmiş bir portre çıktı.

- Bu da ne böyle, diye sordu George, bir anlam verememişti.

— Fragonard'ın *Kurdeleli Kız'ı*. Onu şuraya asmama izin verir misiniz? Onsuz gitmeye içim elvermedi, kendimi bildim bileli hep yatak odamda asılı durur.

- Ne güzeller gördü kimbilir, diye takıldı George, elbisesinin üstüne siyah kehribar bir kolye asmaya çalışıyor, bir yandan da boy aynasında nasıl görüldüğüne bakıyordu.

Aynadaki görüntüsünden pek emin olmadı; kaygıyla ziyaretçisinin fikrini sordu:

- Biraz fazla 'kadın edebiyatçı' havalarında olmadım ya?

Alfred, George'un omuzlarını saran kaşmir şalın ucunu tutarak bir an düşündü, sonra:

- Şalınız, dedi, fazlalık yapan belki de bu.

Kaşla göz arasında şalı çekip alıverdi. George o an üzerinde yalnızca, taftadan, koyu kırmızı sedef yansımalar saçan sade elbisesiyle kalıverdi.

— Böyle harika oldu, dedi Alfred onu hayranlıkla seyrederken.

George kemerine, Delacroix'ın Fas'tan onun için getirdiği, menevişli kısa kılıcı taktı. Kınını süsleyen turkuvaz taşlar, kılıcın o yırtıcı görünümünü yumuşatmış, ona bir mücevher havası vermişlerdi.

— Kılıç mı kuşanıyorsunuz, diye şaşkın şaşkın sordu Alfred.

— Hiç belli olmaz; Paris tehlikeli bir şehir. Alfred kılıcı inceleyerek ona takıldı:

— Sizinle bir korunun köşesinde karşılaşmak hiç hayırlı olmaz doğrusu.. Ama yine de, diye geri adım attı, yüzünde tuhaf bir anlatımla George'u süzerek...

George 'u kollarına alı vermemek için kendi kendisiyle savaşmak zorunda kaldı. Mücadelesinde başarılı olabilmesinin tek nedeniyse, kardeşiyle giriştiği o şiddetli kavganın gözlerinin önünden bir türlü gitmiyor olmasıydı. Paul'ün, ümitsizliğin verdiği bir çığlıkla suratına haykırdığı o iğrenç sözler hâlâ kulaklarında yankılanıyordu çünkü:

- Onu sevdiğini sanıyorsun, çünkü ona saygı duyuyorsun, demişti Paul. Tabii, bu senin için yeni bir şey! Ama ben seni bilirim... sonunda bundan da bıkacaksın.

Çok yakında namusluluğun da ahlaksızlık kadar sıkıcı olduğunu keşfedeceksin!..

Ve tam Musset malikânesinin kapısını çekip çıkarken, sanki özellikle onu kalleşçe arkasından vurmak için düşünülmüş o korkunç suçlama:

- Yazık seni sevenlere, sevgi asla bağışlamayacağın bir zayıflık!

Bu sözler hâlâ içini acıttığından, mırıldanarak Geor-ge'a gitmesini söyledi:

- Çabuk gidin, yoksa geç kalacaksınız! Ama George kılını bile kıpırdatmadı.

Birkaç dakika sonra kapıcı kadın kapıyı tıklattı:

- Fayton aşağıda bekliyor, diye haber verdi, arabacının acelesi var ve...

Kapalı kapının ardından evin hanımının sesi geldi:

- Ona yüz papel verin ve yollayın gitsin...

O akşam, Girardinlerin evinde bir araya gelenler, George'un yokluğuna hayıflandılar.

Sonra, çok sonra, yalnız başlarmayken ilişkilerinin başlangıcını anımsamaya, o mutlu günlerin sarhoş edici uçarılığını tarif edecek söz bulamayacaklardı. Sevgilerini sözle dile getirdiklerini hatırlamayacaklardı bile. Böyle bir itiraf onlar için fazla klasik ve yüzeysel kalırdı. Bir duygu insanın benliğine işlediğinde, onu söze dökmeye gerek kalmaz; her davranış, sesteki her tını ve her soluk onu durmaksızın yineler ve doğrular.

Sokaklarda gezinmelerini anımsayacaktı George, Jardin des Plantes'da, egzotik hayvanların kafeslerinin çevresinde dolaşmalarını, sonra, Mehmet Ali'nin zürafa-sına yem diye avuç avuç gül yaprakları verişlerini.

Ulusal cephede göreve çağrılmış olan Alfred'in kışla kapısında nöbet tuttuğu bir gece, bir faytona atlayıp uzun buklelerini asker şapkasının içine saklamaya çalışan o kuşkulu nöbetçiden bir öpücük alabilmek uğruna, uyuyan Paris'in öbür ucuna kahramanca gidişini anımsayacaktı.

109

Mutluluk anlatılabilir mi? Onlarınkı elle tutulamaz bir şeylerden örülmüştü sanki; birlikte yaşadıkları her şeye sinen parlak ışığı duyumsuyorlardı yalnızca...

Sonbahar başlarında bir gün, Fontainebleau Orma-nı'nda yaptıkları o gezintiyi anımsayacaktı bir de. Alfred onu bir kayanın üstüne çıkarmıştı; uçsuz bucaksız ağaclar deryasına uzandığından buraya 'benim burnum' diyordu. Onu uçurumun ta kenarına kadar götürmüş ve kollarına alarak orada o dakika birlikte ölmeyi teklif etmişti. Çünkü, diyordu, bir daha asla bundan daha kusursuzunu bulamayız, asla şimdikinden daha mutlu olamayız...

George korkmuştu; Alfred onun debelendiğini hissetmişti. Bunun üzerine kendini toplayarak, ondan, bu deliliğinden ötürü özür dilemişti:

- Nasıl bir adam olduğumu görüyor musun, demişti; sana vermek istediğim onca şey var; içlerinden en iyisi olarak seçebildiğim ise, benimle ölmeyi istemek...

Ardından cesaretini toplayıp ona kaçıp kurtulmasını salık vermişti:

- Henüz vakit varken kurtar kendini!

Ama George, ona daha da sıkı sarılarak mırıldan-mıştı:

- Artık çok geç.

"Bir daha asla şu dakika olduğumuzdan daha mutlu olamayacağız," demişti Musset... Gerçekten de, mutluluklarını sonradan asla aynı kaygısızlıkla yaşayamadılar. Bu olay sayesinde, insanoğlunun sınırlarını ve neler yapabileceğini kavramışlardı. Bunu artık unutamayacaklardı.

Kusursuz bir uyum içinde geçen günler sayesinde kendilerini zaten çevrelerinden uzaklaşmış hissettiklerinden, haftalardır erteledikleri yolculuk gününü artık belirlemeye karar verdiler. Kendilerine başka gerekçeler buldular elbette: Yok Alfred *Lorenzaccio*'yu bitiremi-yordu bir türlü, yok yerel öğelerden biraz ilham almayı umuyordu; İtalya'yı oyununa biraz olsun katabilmesi

110

için tanıyıp keşfetmesi, mermerlere dokunması, sarayları görmesi gerekiyordu... En azından arkadaşlarını böyle uyuttular.

Delacroix, Paris'e veda edişlerinin onuruna, bir parti verdi.

Delacroix, konuklarını zemin kattaki geniş bir salonda ağırladı; burası aynı zamanda onun atölyesiydi. Duvarlarda seçkin resim salonlarından getirilmiş koca koca tuvaler sıralanmıştı; ve hepsi de ressama ilham veren curcunalı şenlikleri ya kanlı işkenceleri betimliyordular.

Kalabalıktan iğne atılsa yere düşmüyordu; romlar ve aperitifler içiliyor, hiç kimsenin dinlemediği bir usta, arpının tellerine dokunuyor, sayısız sohbetin birbirine karıştığı o uğultulu gürültünün içine, sabun köpüğü gibi patlayıveren, yumuşak ezgiler salıyordu.

Bohem dünyasının bütün adlarının bir araya geldiği bu toplantının, alışılmış kibarlar toplantılarından belli belirsiz de olsa ayrılan tek özelliği, buradaki egzotik havanın biraz daha öne çıkarılmış olmasıydı: Delacroix Kuzey Afrika ziyaretinden, nadide kumaşlar, rengârenk lambacıklar ve sedef kakmalı bir sürü küçük mobilya getirmişti. Kadınlar kendi istekleriyle şapka yerine türban takmışlardı; genç erkeklerse boyunlarına, neredeyse çenelerini bile saklayan o gösterişli yakalıklardan geçirmişlerdi: 'İsyancı yakası' denilen bu yakalıkları takan kişi, romantizmin dogmalarına boyun eğmediğini ifade etmiş oluyordu.

Ressamlarla şairlerin pek sevdiği türden, Berberi kılıklı katıksız bir Doğulu, gerçekten örnek alınacak insanlarla kötü ressamlardan oluşan bu tuhaf kalabalığın arasına karışmıştı. Orta yaşlı, narin yüz hatlarına sahip, donuk bakışlı bir adamdı. Üzerinde Doğululara özgü dik yakalı bir redingot, başındaysa kırmızı bir fes vardı. Adam geçerken, yuvarlak bir sehpanın başına oturmuş, sırayla nargile içen iki kıza selam verdi. Kızlardan, hey-

kel gibi bedeni olan ve oturduğu yerde kasılıp duran, arkadaşını uyardı:

- Bu bilmem nerenin paşası... Bir milyoner...

Öbür kız cesaretini toplayıp nargilenin ucunu yabancıya uzatarak:

- Küçük bir nefes çekmek istemez misiniz, beyefendi, dedi, size ülkenizi anımsatsın diye...

Türk, kızı kibirli bir gülümsemeyle süzdü:

- Sizin deyiminize göre benim ülkemde, genç bayan, nargileyi genellikle hamallar ya da ayakkabı boyacıları sever. Yüksek tabakadan insanlarsa, başka şey içerler.

- Ya onlar ne içerler, diye sordu kız; bozulmuştu.

- Herkes gibi Havana puroları tabii ki! Derken, bir yandan da cebinden bir sigara çıkarıp irice bir şamdanın alevinde yaktı.

Gavarni Dumas'a eğilerek, uzaklaşmakta olan yabancıdan mırıldandı:

- Şu adamı görüyor musunuz, Yanya Paşası; hani şu, Hıristiyanların gözlerini oyan Tebelen aslanının halefi. Görünüşe bakılırsa, tam bir sanat meraklısı ve ince zevk sahibi biri.

- Onu geçen gün Ingreslerde gördüm, diye belirtti tanrıça gövdeli kız; tabloları onar onar alıyordu. Bütün atölyeleri tek tek dolaşiyor.

- Delacroix'ya haber vermek lazım, dedi Dumas; böylesi sanat düşkünleri, çayırlarda yetişmiyor.

- Bırakın, dedi Deveria; ben onunla ilgilenirim...

Birkaç iri adımda soluğu egzotik ziyaretçinin yanında alarak, 'modern sanatın bu Ali Baba mağarasında' ona kılavuzluk etmek üzere, koluna girdi.

Salonun dört bir yanında, insanlar gruplar halinde çene çalıyorlardı. Bir kibarlar toplantısında da, tıpkı tiyatrodaki gibi, ortaya çıkmaları dört gözle beklenen başrol oyuncularını vardı ve bir de önemsiz karakterler tabii ki. İşte bunların arasındaki, çamur içindeki ayakkabılarıyla bir şömenin mermerine yaslanmış duran bir adam, orada bulunan beş-altı davetlinin bütün dikkatini

Aşkın Büyüsü

113/8

üzerinde toplamıştı: Herkes adamın çevresinde toplanmış, onu dinliyordu. Kirli paçalı adam konuşurken, solgun alnına düşmüş bir tutam yağlı perçemi sabırsız bir hareketle arkaya doğru itti. O akşam kutlanan gidişi onaylamıyordu bir türlü. Daha doğrusu, Alfred'in yolculuğa çıkmak için öne sürdüğü gerekçeyi eleştiriyordu:

- Bizler, modele bakarak resim yapan sanatçılara benzemeyiz, diyordu adam, dolayısıyla insan tiyatro oyununa katacağı izlenimleri ve tatları kalkıp da ta cehennem dibinde aramaz... Bakın size bir anımı anlatayım... (Ötekiler, ona iyice sokuldular, anlatacakları daha şimdiden hepsini sarmıştı.) Yıl 1807 ya da 1808'di, İspanya Savaşı'nın olduğu zamanlar. General Hugo'yla buluşmaya gidiyorduk, kendisi babam olur, o zamanlar Kral Joseph'in emrinde çalışıyordu. Bütün bir gün yol gitmiştik, yorgundum, uykuya dalmışım. Derken yoldaki bir sarsıntıyla uyandım ve ışıkları fark ettim. Anneme, "Madrid'de miyiz yoksa?" diye sordum. "Tabii ki hayır, " dedi, "burada atları değiştirmek için mola verdik, o gördüklerin şu anda terk ettiğimiz kentin ışıkları. Adı Hernani."

Adam, dinleyiciler üzerinde nasıl bir etki bıraktığını görmek için bir an durdu; insanların yüzlerindeki saygıyla karışık şaşkınlık ifadesinden memnun kalmış olacak ki konuşmasını şu sözlerle noktaladı:

- Ya, işte böyle beyler! Peki ya orayı bir daha hiç görmediğimi söylesem bana inanır mısınız? Hem neden oraya geri dönecektim ki? İnsan kendi vatanından başka yerde iyi bir iş çıkaramaz. Corneille, *Seyyid'i* yazmak için kalkıp ta İspanyalara mı gitti sanki?... Hayır, buy-run bakalım!

Tam arkalarında duran Deveria da, elindeki şamdanı, freskteki ayrıntılar iyice gözüksün diye sallıyor, bir yandan da bu devasa kompozisyonu överek, adamda hayranlık uyandırmaya çalışıyordu:

- Şu hamura bir bakın, ya şu derinliğe ne demeli! Yeterince gerçekçi mi? Sergi salonunda asılı dururken,

114

hemen her gün, ona bakarken kendinden geçip bayılan kadınlar olurdu... Adı, *Sakız Katliamları*; modern tarihten bir yaprak. Sultan'ın yeniceğileri tarafından, Yunanlıların köklerinin kazmışım temsil ediyor...

Kırmızı fesli adam freskin tamamını görebilmek için birkaç adım geriledikten sonra, burun kıvrarak sordu:

— Bunu siz mi yaptınız?

— Elbette hayır, diye yanıt verdi Deveria; siz yaptınız!

Yanya Paşası gördüğü bu küstahlık karşısında gülümsemeye çalışarak:

— Siz ve öteki Batılılar, dedi, çok tuhafsiniz. Hem mahkûmlara acıyor, savaş alanlarında gördüğünüz

yaralı düşmanlarınıza yardım ediyorsunuz, hem de kalkıp sanat adına bu tür iğrençlikleri sergiliyorsunuz... Biz Doğulular, hırsızların ellerini kesen, yere düşen düşmanını affetmeyen vahşilerizdir; şairlerimiz ise, yazdılar mı şafak vaktinin güzelliğini mırıldanırlar, ressamlarımız eserlerinde bahçelerin taze, serin havasını yüceltirler... Dünyada eksikliği duyulan birtakım hoşlukları yaratmayacaksa, kişi yetenekli olmuş, neye yarar ki?

Salonun öbür ucunda, bahçeye açılan yüklük odasında kurulmuş olan sofranın başında, her zamanki bohem tayfası, George'la Alfred'in çevresini sarmıştı. Evin sahibi, kadehini kaldırmış, onur konuşunu selamliyordu:

— Hepimizi büyüleyen ve şimdi de başka fetihler uğruna bizi terk eden' kişinin şerefine, dedi Delacroix tumturaklı, ama hoş bir edayla, dostumuz George'a!

— Ve yüzyılın çocuğuna, diye ekledi Beuve, Mus-set'den yana dönerek.

Gustave Planche, konuşmaları noktlayan alkış konçertosuna katılmadı. Yüzünde perişan bir ifade vardı; boğazına düğümlenen hıçkırıkları bastırmaya çalışıyordu sanki.

Yüzünün halini gören Beuve, ötekilere belli etmeden sordu:

— Neyiniz var dostum?

115

- Düğünler ve cenazeler bana her zaman dokunur da, diye maskaralık etmeye başladı Planche, bu seferkinde her ikisi birden var: Tavşan, sazan balığıyla evlenmek uğruna, bekârlık hayatını gömüyor!

- Sazan balığı için teşekkürler, dedi George, Planc-he'm şakası ondan kaçmamıştı.

Ama daha fazla konuşacak fırsatı olmadı, çünkü menekşe moru, pırl pırl yanan bir elbise giymiş, şamdanlardan yayılan hafif ışık sayesinde cildindeki kırışıklıkları saklayabilen kendini beğenmiş bir kadın, yolculuk planları hakkında ağzından laf almak için yanma yaklaşmıştı.

- Yaptığınız şeyi ne kadar doğru bulduğumu bilmenizi isterim, dedi Marie d'Agout, aşkı sınamak gerekir. Böylece, hiç olmazsa ne bekleyeceğini bilir insan. Bakalım bu, yolcu arabalarının soğuşuna, hanların pisliğine ve rahatsızlığına direnebilecek denli güçlü bir duygu mu... Ha, işte o zaman derim ki bu uzun sürecek bir sevgi!

George sözcüklerin içine ustaca yedirilmiş olan fesatlığı anlamayacak kadar saf değildi. Kadınla eğlenmeye karar verdi:

- Ama işin özünü unutuyorsunuz, sevgili Ma-rie'ciğim! Bana şimdiden müjdelediğiniz bütün bu içler acısı durumların yanında, çekilen zahmetin bir karşılığı olacak elbet; düşünün, bir başkasının dediği gibi, *Pausil-lipe ve italya Denizi*.

- İtalya mı?.. Ah, tatlım, inan bu o kadar da abartılacak bir şey değil. Alın size bir örnek: Roma'yı görmek istiyordum ve kalkıp oraya gittim. Derken bir kolera salgını patlak verdi, böylece ben de kendimi Livorno'daki karantina hücrelerinde buluverdim... Ama sizin ve Mus-set'nin daha şanslı olacağınızdan eminim, diye noktalandı Beuve'ün yanlarına geldiğini görerek.

Eleştirmen, Marie d'Agout'nun son sözlerini duymuştu; sevimsiz havayı dağıtmak için:

- Siz bu uğursuz baykuşlara kulak asmayın, diye salık verdi George'a, bir yandan da koluna girmiş, onu

116

oradan uzaklaştırıyordu; çekemediklerinden böyle konuşuyorlar. Oradan olağanüstü izlenimlerle

döneceksiniz; hepimiz bu yüzden sizi biraz kıskanıyoruz.

— Ne yani, diye şaşkınlığını ifade etti George. Şimdi siz beni uyarmayacak mısınız? Bana yolcu arabalarının rahatsızlığından, yollardaki tehlikelerden, duyguların hassasiyetinden filan bahsetmeyecek misiniz?

— Hayır, bunların hepsi zaten bildiğiniz şeyler. Bana sizin hakkınızda kaygı veren başka şey. Sanatın en büyük düşmanı nedir biliyor musunuz?

— Kentsoyluluk mu?

— Hayır, mutluluk. İnsanın kafasının çalışması için, yüreğinin biraz kanaması gerekir. Eseriniz için kaygılanıyorum; ilham, aşkın verdiği büyük mutlulukla pek bağdaşmaz da.

— O halde kaygılanmanıza gerek yok, diye onun içini rahatlattı George, ilham benim için bir lüks, asla ele geçiremedim onu. Ben kendimi bir taşeron olarak görüyorum, şair değil. Taşeron yakıştırmam da yanlış, ben bir oduncuyum! Ruh halim nasıl olursa olsun, günde on beş sayfamı mutlaka deviririm.

— Bunu işittiniz mi Buloz, diye sordu Beuve, yanla-i ima gelmiş olan yayıncıya dönerek.

— İşittim, dedi Buloz, ama zerre kadar inanmadım.

j Le'/m'daki biçem, baltayla kesilmiş olamayacak kadar ince kaçmıyor mu?

— Dostumuz Beuve beni mutluluktan doğacak tehli-j: kelere karşı uyarıyordu da, diye açıkladı George gülümseyerek. Bu teorisini değerlendirmeniz için sizi baş başa bırakayım...

İki adamı da orada ekip Alfred'i bulmaya gitti. George sırtını döner dönmez, Beuve Buloz'ya :

— Bana dürüstçe cevap verin, dedi, siz bu ikisinin sonunun geleceğine inanıyor musunuz?..

George Alfred'i bulmuştu; o mahşer kalabalığının ortasında bile, yan yanayken, ıssız bir adada kalmış iki âşık gibi görünüyorlardı.

— Umulmadık bir çift, diye yanıtladı Buloz.

117

[i/](#)

- Bu bir çift değil, dedi Beuve, bu bir tezat, bu bir alacakaranlık...

Bunu söyledikten sonra, belli bir memnuniyetsizlik duyduğunu gizleyemeyen soğuk bir tonda kestirip attı:

- Ben onlarda gelecek görmüyorum...

Buloz, dürüstlük, yazarlarının aşkını da savunmasını gerektiriyormuş gibi, karşı çıkması gerektiğini düşündü:

- Sevgili Beuve, madem tahminlerde bulunuyoruz, izin verin bir tane de ben söyleyeyim. Aralarındaki bu kıvılcımdan bence büyük bir ateş doğacak, ben buna bütün kalbimle inanıyorum... Edebiyat tarihini aydınlatan şu büyük ateşlerden biri olacak onlarınki!

- Ve sizin gibi uyanık bir yayıncı da bu büyük ateşin nimetlerini toplayacak tabii, dedi Beuve sırtarak.

Az ötede George, Alfred'in kulağına eğilmiş fısıldıyordu:

- Bu insanlara ne oluyor anlamadım; çiğ sözlerden başka bir şey duyduğum yok... Sanki herkes bizi kıskanıyor...

- Bu çok doğal, diye karşılık verdi Musset; onların desteği ve izni olmaksızın, en önemlisi, onlar olmaksızın mutlu olabilmemize kızıyorlar.

- Madem öyle, neden bizi kutlamaya bu kadar meraklılar?

- Paris'in insanları da kendi gibidir; biraz okşar, biraz da tırmalarlar adamı.

- Aklıma korkunç bir fikir geldi, dedi George biraz çekinerek, onları ekip gitsek nasıl olur acaba?..

Ama fazla ileri gittiğinden korkarak, derhal geri adım attı:

- Yo, bu imkânsız, dostlarımıza bunu yapamayız.

- Haklısın, diye onayladı Musset, bu imkânsız... Sen önden ilerle, ben seni kapıda yakalarım.

George kapıya gitmeden önce, bir kanepenin üzerine bıraktığı kaşmir şalını almak için geri dönmek zorunda kaldı. Gustave Planche şalın üstüne oturmuş, uyukluyordu...

118

- Şalımı almama izin verir misin, dedi George, şalı kurtarmak için Planche'ı omzundan hafifçe sarsarak.

Planche homurdanarak doğruldu:

- Benden önce dostluğunu çekip aldın, ben buna hiç...

- Saçmalıyorsun, sarhoşsun sen!..

Musset kapıya kadar gittiyse de, dışarı çıkamadı; o , anda içeri giren Tattet yakasını bırakmıyordu bir türlü.

- Anlatılanlar gerçekten doğru mu, diye sordu Tattet. Yollara mı düşeceksiniz? Paris'ten ve bütün o şatafatından vaz mı geçeceksiniz? Şeytan, dünyadan elini eteğini çekiyor mu yoksa?

- Olsa olsa hacca gidiyordur...

- Durun size bir bakayım; gözler parlıyor, yanaklar kızarmış... Erdem yüzünüze nur yağdırmış!

- Erdemden çok tutkudandır.

- Bense bu kadını niteliksiz yazarın teki olarak görüyordum, meğer o ne büyüleyici bir kadınmış! Neyse, sevgili dostum Alfred, mutluluğunuzu pek anlayamasam da, bilin ki, anlamasam da bu duruma sevinecek kadar çok seviyorum sizi...

Tattet çene çalarak Musset'yi, parlak konuşmaların yapıldığı ve seçkin davetlilerin kümелendiği salonun orta yerine sürüklemişti yeniden. Tam o sırada Tattet'nin gözleri, örgülü saçlarını tepesinde toplamış, bağcıklı ipek potinlerinin ucunu şöminenin alevine doğru uzatan genç bir kadına takıldı.

- Hugo'nun sağındaki şu güzel sarışın da kim? Tam o sırada yanlarından geçen bir kadın, Mus-

set'nin konuşmasına fırsat bırakmadan, soru ortaya so-rulmuşçasma yanıt verdi:

- O Matmazel Drouet, lisedendir. Ben kendisiyle resmi olarak tanışmadığım için, sizi ona takdim

edemem, ama kocam, diye devam etti parmağıyla biraz suç-larcasma Hugo'yu işaret ederek, eminim o bundan zevk duyacaktır!

İhmal ettiği karısından yediği bu zilgit, koca adamı pek huzursuz etmiş benzemiyordu; Olympio'nun bakış-

119

larmdan bir ürperti gelip geçti. Tattet, araya giren bu olayın asıl konuyu dağıtacağı kaygısıyla, alçakgönüllülükle sordu:

- Eh Musset, şu ünlü *Lorenzaccio*'yu ne zaman alkışlayacağız bakalım?

- Hiçbir zaman!.. Ama çok kısa bir süre içinde, dostumuz Buloz'nun dergisinde okuyacağınıza kuşku yok.

- Bunun bir tiyatro oyunu olduğunu sanıyordum...

- *Öylezaten*, olasılıklardan arınmış, hüznü tutsaklıklardan kurtulmuş bir tiyatro oyunu... Bir oyunun başarısızlığa uğramasına neden olan şu öğelerden hiçbiri onda yok: halk ve oyuncular.

- Aziz Musset, diye haykırdı Beuve. Paralı rezillik onu rahatsız ediyor. Paralı rezilliğe son diyor!

- Ama bu bir çelişki, diye kanısını belirtti Hugo, yüzünde hoşgörülü bir gülümseme vardı.

- Hayır değil, diye ona karşı çıktı Musset; bu bir görüş. Ben buna *tek seyircili gösteri* diyorum. Benim seyircim, okur; dekorları ve sahnelemeyi de onun hayal gücüne bırakıyorum!

Deveria'nın mahvolmuş bir yüz ifadesiyle yanlarına gelişi, tartışmanın yönünü değiştirdi.

- Pekâlâ Deveria, neler oluyor, diye sordu Beuve kaygıyla.

Ressam kollarını havaya kaldırdı.

- Bütün ikna yeteneğimi, bütün ustalığımı kullandım, ama boşuna, diye itiraf etti Deveria, başaramadım. Şu Türk'e tek bir tablo bile satamadım.

George sıvışmanın yollarını arıyor, ama her seferinde, başarmasına ramak kalmışken, mutlaka karşısına kendisini yolundan döndürecek can sıkıcı biri çıkıveriyor. Bu kez de karşısındaki evin sahibiydi: George'un önünü kesip koluna girmiş, bir şeyler fısıldıyordu:

- Paul de Musset burada, sizi görmek istiyor...

Delacroix parmağıyla, giriş kapısının yakınlarındaki bir köşede duran Paul'ü gösterdi. George, Alfred'in ağabeyinin silüetini tanıdı.

120

— Teşekkürler Lacroix, dedi kolunu ondan kurtarıp yeni gelen konuğa doğru ilerlerken.

George Paul'ün yanına ulaştığında, adam başını eğerek ciddiyetle onu selamladı.

— Annem aşağıda, arabada, dedi, sizinle görüşmek arzusunda...

Fayton, sundurmanın önünde duruyordu. George gözükür gözükmez arabanın küçük kapısı açıldı ve bir el onu içeri girmeye davet etti.

George Sand ve Bayan de Musset daha önce hiç karşılaşmamışlardı; faytonun içini aydınlatan gaz lambasının cılız ışığında da birbirlerini tepeden tırnağa incelemeye fırsatları olmayacaktı. Loş karanlık, yüzlerindeki işaretleri gizleyecek, ancak konuşurlarken sesleri heyecanlarını ele verecekti. İlk konuşan Bayan de Musset oldu:

— Çocuklarınızla aranızda ne tür bir bağ var, bilmiyorum hanımefendi, ama Alfred'le aramızdaki sevgiye herkes hayrandır. Bir erkek evladın gidişi her zaman anne için bir yıkımdır. Buna kendimi hazırlamıştım, ama bu koşullarda olacağını tahmin etmiyordum doğrusu.

— Eğer bunun sorumlusu bensem, diye söze karıştı George tatlılıkla, sizden özür dilerim.

— Kendinizi bu kadar abartmayın, diye tısladı yaşlı kadın. Oğlum delice hevesler peşinde koşar her zaman, bunu belki biliyorsunuzdur... bilmiyorsanız da nasıl olsa öğreneceksiniz. Ve en çok sevdikleri de, sonunda hep en çok nefret ettikleri olmuştur.

Bayan de Musset cesaretsizliğe kapılmışçasına, ansızın sustu. Kısa bir sessizliğin ardından, bu defa çok daha sakin bir ses tonuyla:

— Sizi görmek istedim, çünkü sizinle şu yolculuk meselesini konuşmak istiyorum.

— Alfred uzun bir zamandır bunun hayalini kuruyor, diye savunmaya geçti George, italya fikri, ona en çok ilham veren şey. Şu sıralar bir oyunu bitirme aşamasında da...

121

— Biliyorum, diye kestirip attı Bayan de Musset; oğlum işleri hakkında bana hep bilgi verir. Ama böyle uzun bir yolculuk için, neden ilkbaharı beklemiyorsunuz?

— Alfred İtalya'ya yıl sonundan önce varmak istiyor.

— Ah bu sabırsızlığı, diye haykırdı Bayan de Musset... Sabırsızlığı onun tek düşmanı olmuştur hep! Daha küçücükken, bir seferinde ona bir çift kırmızı terlik hediye etmişlerdi. Onları o kadar sevmiştiki ki hemen ayaklarına geçirmek istiyordu. Kıyafetleri giydirilirken, o tepiniyerek yalvarıyordu: "Çabuk olun anne, çabuk olun!.. Yepyeni terliklerim bu gidişle eskiyecekler..." Bilmem bunları size neden anlatıyorum, diye iç çekti Bayan de Musset.

— O günden beri hiç değişmediğini ima etmek için olmasın?

— Bu doğru, diye itiraf etti Bayan de Musset; o hâlâ bir çocuk ve hep öyle kalacak... Bir yetişkin olarak doğan ağabeyi Paul'ün tam tersi...

Bayan de Musset, sanki içinden geçenleri okumak istercesine, karanlıkta dikkatle George'un yüzüne bakıyordu. Bir solukta, ağzından şunlar döküldü:

— Onu bana geri getirin, onu bana canlı olarak geri getirin, sizden bütün istediğim bu!

George yaşlı kadının elini tutmak istedi, ama kadın elini kaçırdı.

— Ona göz kulak olacağım, size söz veriyorum. Ona olan aşkımda sadakatimin en iyi işaretidir. Onu öyle seviyorum ki, tıpkı bir...

— Tıpkı bir anne gibi, diye yarı alaylı, George'un sözünü tamamladı Bayan de Musset.

Ama George, bu küçük okun cesaretini kırmasına izin vermeyerek yanıtladı:

— Evet, ayrıca bir anne gibi de.

Ayrılmadan önce Bayan de Musset, George'a bir kese uzattı:

122

- Bunun içinde yolculuğunuz için altı yüz frank var, madem engel olamadım... Bunu size emanet etmeyi daha uygun buldum.

George az önce tıklım tıklım dolu olan salona geri döndüğünde, içeride Türk paşası olduğu söylenen şu adamlarla, yarı sarhoş bir halde, divanda onun yanına uzanmış bir kızdaki başka kimsecikler yoktu.

— Herkes nereye gitti, diye sordu George şaşkınlıkla.

Paşa açıkladı:

— Dışarıdalar, bahçede; iki adam bir kadın yüzünden dövülecekmiş; onları seyretmeye gittiler... 19. yüzyılın ortasında hâlâ böyle çocukça tehlikelere atılacak zihniyette insanlar olduğunu, insanın akli almıyor!.. Bir de bize vahşi dersiniz!

— Senin ülkende düello yapılmaz mı, diye sordu kız. Türk, hayır, anlamında başını salladı.

- Peki o halde bir erkek boynuzlandığında, onurunu temizlemek için ne yapar?

- Çok basit, diye karşılık verdi adam gülümseyerek, sadakatsiz kadını bir çuvala tıkar, çuvalı da Boğaz'm sularına fırlatırlar.

George bahçeye açılan terasa çıktı. Bütün davetliler, balkondan tiyatro seyrederek gibi oraya dolmuş, çimenliğin iki ucunda karşılıklı duran delikanlıları görmek için itişip duruyorlardı.

Tasarlanan bu ölümüne çarpışmanın nedeni ne miydi? Bir kızın iki sevgilisi birden, o akşam davetlilerin arasındaydılar. Kız birine sevgi gösterirken, aksi gibi, öbür âşığı bunu görmüştü. Derhal tabancalar bulunmuş, Delacroix da apar topar bir doktor çağırtmıştı... İki âşık dövüleceklerdi.

George sevgilisini gördü; adam, parmaklıkların hemen arkasında, en ön sıradaki aylak takımının ortasında dikiliyordu. George, yanına gidip onu uzaklaştırmak için kalabalığın içinden kendine yol açmaya çalıştı. So-

123

nunda Alfred'in yanına ulaştı. Ama büyük bir şaşkınlıkla, Alfred'in kendisine karşı koyduğunu gördü. Bu kanlı gösteri, sıradan erkeklere çok çekici gelen bir şeydi; George üzüntüyle, sevgilisinin ötekilerden hiçbir farkının olmadığını anladı... Rakipler redingotlarını çıkarmışlardı. Ayaktaydılar, dirseklerini gövdelerine yapıştırmış, hiç kıpırdamadan bekliyor, incecik pamuklu gömleklerinin içinde, soğuktan ya da belki de korkudan, tir tir titiyorlardı.

- Ahmaklar, diye söylendi George, alçaklar!

- Onları nasıl alçak yerine koyabilirsin; adamlar onurlarını kurtarmaya çalışıyorlar, dedi Musset öfkeyle.

- Hiçbir şeyi savundukları yok, diye belirtti George. Cinayet kadar gülünç bir gelenekten vazgeçmeye bir türlü cesaret edemedikleri için alçak diyorum onlara.

- Bunun üstesinden nasıl gelebilirler başka türlü?

- Çarpışmayı reddederek... Gerçek cesaret, yaşanan bir sıkıntıyı aşmak için tabancaya ya da kılıca sarılmak değil, ilkel geleneklere meydan okumaktır!.. Beni seviyorsan, diye ekledi George sevgilisinin koluna daha sıkı sarılarak, asla düello yapmayacağına söz ver...

Alfred söz verip vermemekte kararsız gözüktüğünden, George yanıtı beklemeksizin atıldı:

- Hadi gel! Hazır onlar başka tarafa bakarlar ken gidelim... Çabuk olalım, yolların temiz havasını içime çekmek için sabırsızlanıyorum...

124

XIII

Bitip tükenmez gibi gelen molalarla, uzun ve sıkıcı bir yolculuk başlamıştı yeniden. Konaklanan her yerde, zıt yönlerden gelen yolcu kabileleri de değişiyordu.

İnsan zamanın geçtiğini ancak arabadaki yüzlerin değiştiğini görünce anlıyordu. Lyonlu tüccar ailenin yerini, Valensiya'daki bir papaz okuluna giden bir avuç din adamıyla, porselen resimler, yıllıklar ve takvimler satan bir işportacı almıştı, insanlar hanların avlularında bir kaşık çorba içmek ve güğümlelerini sıcak suyla doldurmak için kuyruğa girdiklerinde o da mallarını satmaya uğraşıyordu:

- Güzel porselen resimlerden almak istemez misiniz? Neler yok ki; imparatorluk destanı, İsa'nın hayatı, ünlü aşklar!.. Antonius ve Kleopatra; Philemon ve Ba-ukis...

Derken, genellikle körkütük sarhoş olan sürücü ortaya çıkıyor, gök gürültüsü gibi bir sesle yolcuları uyarıyordu:

- Marsilya yolcuları, arabaya! Ve yeniden yola koyuluyorlardı.

Çok sarp bir yokuşa geldiklerinde, atların yükü hafiflesin diye yolcular aşağı indiriliyor, herkes yokuşu yürüyerek tırmanmak zorunda kalıyordu. İşportacı mızımız-lanıyordu:

- Bizden aldıkları paralarla, arabaya dört yerine altı at koşabilirlerdi pekâlâ... Kraliyet taşıma işlerinde çalışan bir kuzenim var, emin olun sözlerime kulak verecektir!

Geceler genellikle hanların çatı katlarındaki koca yatakhanelerde geçiriliyordu; fazla yolcular için buralara ot minderler konulmuştu.

125

Kirişlerden islenmek üzere bekleyen jambonların sarktığı odalarda, kırık dökük mobilyalar istiflenmişti. İnsanlar ipler gerip üzerlerine çarşaf lar asarak odacıklar oluşturuyorlar, bu sayede yolculuk gecelerinin o iğrenç iç içeliğine bir ölçüde sınır koymuş oluyorlardı.

- Neden hep erkekler horlar acaba, diye sordu Alfred sırtüstü yatmış uyuyan işportacıdan gözlerini ayırmadan.

— Bilmem... belki de kadınlar nezaketen kendilerini tutuyorlar dır, diye takıldı George.

Ardından salıyla ot minderleri özenle kaplayarak:

— Duvar da kuş kulu kan lekeleri fark ettim, dedi. Tahtakurularma yem olmasak bari...

- Geri dönmek ister misin?.. Şimdiden cesaretini kaybetmiş gibisin...

— Kim? Ben mi, diye karşı çıktı George şaşkınlıkla; beni yıldır maya birkaç tahtakurusuyla birkaç horultudan daha fazlası gerek, inan bana. Hiç bu kadar mutlu olmamıştım...

Ne var ki sonu gelmeyen bu yolculukta çektikleri işkenceler; yollardaki yarıklardan kaynaklanan sarsıntılar, toz pas içindeki ot minderlere ve ilkel tuvaletlere sahip bu hanlarda konaklamak, ilk başta duydukları coşkuyu yavaş yavaş köreltmeye başlamıştı. Ne doğru dürüst uyuyabiliyor, ne de doğru

dürüst yemek yiyebiliyorlardı. Bir küvetin içinde buz gibi sularla yıkıyor, kendilerini bitkin ve pis hissediyorlardı.

Yine yokuş yukarı yürümek zorunda kaldıkları bir gün, tepeye ilk ulaşan George, ansızın yüzüne çarpan ılık havadan çok hoşlanmıştı. Havadaki yabancı kokuları içine çekti; ayaklarının altında gri ağaçlarla kaplı bir ova uzanıyordu; zeytin ağaçlarıydı bunlar.

Gördüğü manzara George'u adeta büyülemişti; birkaç adım arkasında sürünen Alfred'e dönerek haykırdı:

- Alfred, şuraya bak!

— Ne olmuş, dedi Alfred bıkkın bir sesle.

- Güney!

126

Marsilya'da, Cenova'ya doğru yelken açan bir İtalyan teknesine bindiler.

Limandan ayrılalı henüz iki-üç saat olmuştu ki, rüzgâr yön değiştirdi. Kısa bir süre sonra gökyüzü karardı, deniz yükseldi ve koyu kurşuni renkteki su kütleleri teknenin gövdesine vurmaya başladı.

Denizin bu azgınca kabarışının büyülediği George, güverteyi arşınlayıp duruyordu. Ön taraftaki köşkte bir eliyle küpeşteye tutunmuş, öbür eliyle piposunun lülesini geminin üstünden aşan dalgalardan korumaya çalışarak, yüzünü dalga serpintilerine bırakmıştı.

Teknenin altındaki oturma salonunda bulunan Alfred ise, kendini ölesiye hasta hissediyordu. Kalın ve sıcak giysilere bürünmüş, dizlerinde bir leğen, fırtına manzarasını kendisiyle paylaşması için onu kandırmaya çalışan yol arkadaşının çağrılarını öğürtülerle karşılık veriyordu.

Ertesi gün rüzgâr dindi. Tekne şimdi uçuk ve nemli bir sis tabakasının içinde ağır ağır ilerliyordu.

George ve Alfred güverteye oturmuşlar, uzakta, sis perdesinin içinde beliren şekilleri inceliyorlardı; renkler ve ışıklar belli belirsiz seçiliyordu. Bu, İtalya'yı ilk görüşleriydi.

George öksürüyordu, bir gün önce soğuk almıştı. Biraz ateşi de vardı.

Cenova'da, kentin aşağı bölümünde kalacak bir han bulmuşlardı. Limana yakın daracık sokaklardaki zevk ve eğlence havasını soluma hevesi, ilk kez yabancı bir yerde konaklamalarından mı kaynaklanıyordu acaba? Nedeni ne olursa olsun, Alfred bazı eski alışkanlıklarına dönmüştü. İlk akşam tek başına çıktı. İkinci akşamsa tam şafak sökerken geldi, George da bütün gece onu bekledi. En kötü anlarda bile boş oturmayı sevmediğinden, durumdan yararlanıp iki bölüm yazmıştı.

Günün ilk ışıklarıyla kapı açıldı, gelen Alfred'di. Bitkin gözüküyordu; yakası paçası dağılmıştı.

127

- Nereden geliyorsun böyle?

- Bedenim, ruhumun asla gitmeye cesaret edemeyeceği bir yerden geliyor, diye yanıtladı Alfred, bilmece gibi konuşuyordu.

Ardından George'un çevresine yaymış olduğu kâğıtlara aldırmadan, kendini yatağın üzerine atıverdi.

- Kâğıtlarım, diye haykırdı George.

- Neden yatakta yazarsın ki, diye homurdandı gözlerinden uyku akan Alfred... Ben kalkıp senin çalışma masana yatıyor muyum?

- Nerede yattığına zerre kadar aldırıyor, hiçbir yerde tek satır yazmıyorsun... Bu gidişle *Lorenzaccio* asla bitmeyecek... İç çekerek ekledi: Şimdi bana, 'Bir oyunu sahnelemedikten sonra bitirmek neye yarar?' diyeceksin.

- Tam bir fiyasko olacaksa sahnelemek neye yarar?..

Alfred artık onu dinlemediğinden, George kendi kendine mırıldandı:

- Dehanı hak etmiyorsun sen...

Alfred bir akşam George'u üzüntülü gördü:

- Dışarı çıkmam hoşuna gitmiyorsa, tek yapacağın beni alıkoymak. Yoksa çok mu gururlusun?

George, hayır, anlamında başını salladı.

- İnsan zorla elinde tutmaya çalıştığı şeyi elde etmiş değil, öldürmüş olur.

İlk hangi kenti ziyaret edeceklerine bir türlü karar verememişler, Roma, Floransa ve Venedik arasında kararsız kalmışlardı. Hatta dostlarına, arabada kura çekeceklerini söylemişlerdi.

Sonradan Venedik, anlaşılmaz bir biçimde, yavaş yavaş başlıca hedefleri olup çıkmıştı. Yıl sonundan önce orada olabilmek için, dur durak bilmeden ilerliyorlardı. Venedik'in hiç umulmadık mucizevi bir aurayla çevrenmesi, belki de ilk zamanlardaki o ahengin benliklerini artık terk etmiş olmasından kaynaklanıyordu; o ka-

128

dar sık tartışıyorlardı ki... Chatelguyon karaciğer hastalıkları için neyse, Venedik de tehlikedeki aşklar için oydu biraz.

1833 yılının son gününün sabahı Avusturyalı Venedik'e varmışlardı.

— Venedik burada yatıyor!

Yağmur altında, Slovenyalılar Rıhtımı'nı ve San Marco Meydanı'nı keşfeden Alfred'in dudaklarından dökülen ilk sözler bunlar olmuştu. Pencereci çan kuleleri ve l'ubbeler alçak gökyüzünde karaltı halinde adamakıllı beliriyor, sular altında kalan meydanlar kanallardan yavaş yavaş kurtuluyordu. Her yerde, tıpkı deniz suyundan çıkmış gibi soluk pembe renkte, dantel gibi işlenmiş taşlar göze çarpıyordu.

İşgal edildiğinden bu yana, yaklaşık kırk yıldır Venedik bütün neşesini kaybetmişti. Bonapart, 1797 yılında Campo-Formio Antlaşması'yla burayı Avusturyalılara bırakmıştı. Sekiz yıl sonraysa, damadının egemenliğinde bulunan İtalya krallığına katmak üzere, kenti onlardan tekrar geri almıştı.

1811 yılında hanedanın geleceğinin güvence altına alındığı öğrenildiğinde ve veliahtın hangi kentin unvanını taşıyacağı konusunda tartışmaya sıra geldiğinde, Venedik adı da bir süre Roma'nınkiyle birlikte anılmıştı. İmparatoriçe Marie-Louise bir kız doğurmuş olsaydı, çocuk Venedik sahibesi olacaktı...

Ama Venedik Cumhuriyeti, Lombardiya-Venedikli bir krallığın taşrası olarak, 1815 yılından itibaren Avusturya egemenliğine girmişti. Yaşadıkları Fransız işgalinden sonra, bu pek büyük acı değildi Venedikliler için; ama her yerde karşılına çıkan yuvarlak beyaz şapkalı ve kırmızı şeritli uçuk mavi pantolonlu subay alaylarının sürekli canlı tuttuğu bir acıydı... Avrupa'nın en şık giyinen ordusu, tarafından işgal edilmek Venediklileri pek teselli etmiş benzemiyordu.

Otelde odaları geniş, rahat ve maddi olanaklarının bir hayli üstündeydi.

George tükenmişti, hastaydı. Ateşi bir türlü düşmüyordu. Otele geldiklerinde, odasına kinin ve ayaklarını sokmak için bir güğüm sıcak su getirmelerini istedi. Kapıcı ona bir doktor çağırmanı önerdi.

Alfred odanın ortasında sinirli sinirli dolaşıyor, bir yandan da, hüzünlü bulduğu ağır Rönesans mobilyalarını, pencere aralığından hafifçe görünen gri deniz manzarasını, içeri gün ışığının girmesini engelleyen kocaman duvar kaplamalarını, kısaca her şeyi eleştiriyordu. Boğuluyordu adeta; hava alma isteğiyle yanıp tutuşuyordu. Rüzgâra ve yağmura karşı, pencereyi ardına kadar açtı.

— Rica ederim kapat şu pencereyi, diye bağırdı George, cereyanda kalıp iyice hastalanmaktan korkuyordu.

Alfred sabırsızlığını apaçık belli eden hareketlerle, söyleneni yaptı.

- Keyifsizliğinin nedenini öğrenebilir miyim acaba, diye sordu George, yoksa bu da nedensiz bunalımının etkisi mi?

Nedensiz bunahmıyım! Alfred, dehası ve çekiciliği nedeniyle sevdiği kadına uzun uzun baktı; artık onu ta-nıyamıyordu. O, George'un enerjisine gıpta ederdi; oysa şimdi hastalık onu mızız ve şikâyetçi bir kadın haline getirmişti. Başını döndüren ondaki pırıltıydı; oysa şimdi dizanteri ve ateş bütün göz alıcılığını alıp götürmüştü. O ondaki sevimli inceliğe, davranışlardaki asalete vurulmuştu... Şimdiyse karşısında eteklerini dizlerine kadar sıyrılmış, iki ayağını birden, sıcak su dolu bir leğene batırmış bir kadın vardı!

Kabaliğe ve bayağılığa direnebilecek güçte, olgun bir aşkı George'un ki. Oysa Alfred'in George'a duyduğu aşk, bir dolu düş ve fanteziyle yoğrulmuştu... Bu kadına, kafasında yarattığı o güzel hayale hiç de benzemediği için kızılıyordu. Ona karşı beslediği duyguları tehlikeye atmasına kızılıyordu. Yanında kalıp ona baktığını düşü-nemiyordu bile, nasıl davranması gerektiğini bilemezdi ki; hem zaten romantik aşkın merhameti dışlayan bir

doğası vardı. O an, aklında tek bir şey vardı: George'u varlığının dışında hayal etmek için, ondan kaçmak.

- Burası iç karartıcı, diye belirtti. Ben kente gidip biraz eğleneceğim. Bunalımımı dağıtacağım, senin dediğin gibi.

- Aynen öyle, diye onayladı George, iyi eğlen, hiç olmazsa bunu iyi beceriyorsun!.. Nereye gideceksin, diye sordu ardından, bir anda kaygıya kapılmış gibi.

- Venedik'te iki binadan birinde kumarhane var.

- Ötekinde de genelev! Aman iyi eğlen!

- Elimden geldiğince, diye belirtti Alfred sertçe. Paltosuyla şapkasını aldı.

- Özür dilerim, korkarım benden iyi bir hastabakıcı olmaz...

George başını salladı ve açık bir küçümsemeyle :

- Anlamıştım zaten, dedi.

- Sırası gelmişken, dedi Alfred tam kapıyı kapatıp çıkarken, bavullarımı aldırıp yandaki daireye taşınacağım... Ayrı odalarda kalmamız bizim için daha iyi olacak

usanırım.

Çok kısa bir süre sonra kapı vurulduğunda, George gelenin pişman olup geri dönen Alfred olduğundan o kadar emindi ki; yalnızca, gir, demekle yetindi.

Kapının pervazında görünen, tığ gibi narin, genç adam bir an duraksadı; George o kısacık zaman diliminde, adamın alımlı bir yüzü ve upuzun kirpiklerle çevrelenmiş menevişli, güzel gözleri olduğunu fark etmişti.

- Adım Pietro Pagello, dedi adam, doktorum... Beni itjuraya otel yönetimi gönderdi.

131

XIV

Doktor Pagello'nun reçeteleri üç gün içinde harikalar yarattı; George'un durumunda, daha şimdiden iyileşme görülmüştü.

Alfred yandaki daireyi tutmuştu; odalarına, ortak kullandıkları bir sofadan giriyorlardı. Canları istediğinde görüşüp, istemediğinde görüşmemelerini sağlayan bu düzen, George'a, çok uzak olmayan bir tarihte, Paris'te Sandeau'yla paylaştıkları evin düzenini anımsatmıyor değildi.

George iyileşirken, Alfred *gece hayatına daldı*. Onun, gayet açıkça sergilediği bu yabancılaşma, George'un elini kolunu bağlamış ve onu şaşkına çevirmişti. Venedik'te mi kalması, yoksa Paris'e mi dönmesi gerektiğine bir türlü karar veremiyordu. Daha tam anlamıyla iyileşmediği bahanesiyle, kararı sürekli erteleyip duruyordu... Böyle bir ruh hali içindeyken, ilginç bir adam ziyaretine geldi...

Sofanın eşiğindeki adam, yerinde duramayan, konuşkan, çirkin biriydi. Seyrek saçları melaninle boyanmış, yanaklarına da kireç gibi bembeyaz bir pudra sürülmüştü; üzerindeki giysiler, fazlasıyla yapmacıktı.

- Adım Sacy, Fransa Konsolosuyum, dedi adam öpmek için George'un eline adeta saldırırken. Ah! Aman Allahım, diye konuşmasını sürdürdü başını kaldırarak; nasıl da heyecanlıyım! *Lelia'mn* yazarı! Kanlı canlı karşımda duruyor!.. Sizinle bir dakika görüşmem mümkün mü acaba?

George, Konsolos'un içeri girmesi için yana çekildi. Adam heyecanla sözlerine devam etti:

132

- Gazeteler geleceğinizi yazmışlardı. Bütün Venedik sizi görmek için sabırsızlanıyor.

- Bütün Venedik mi, diye karşı çıktı George alçakgönüllülikle, bu çok onur verici bir şey.

- Ah! Eski Venedik Cumhuriyeti'nden eser kalmadı biliyor musunuz; Venedik, küçük bir Avusturya garnizonundan başka bir şey değil artık, diye karşılık verdi Sacy. Eğlencesi de az buranın, kaliteli yabancı da... Sırası gelmişken, buraya gelişimin iki amacı var aslında.

‘Dün akşam Veniers Kumarhanesi'nde Bay de Musset'yle tanışma onuruna eriştim. Akşam yemeğinden sonra bütün paraları kumara yatırmak burada âdettendir; Bay de Musset buna çoktan ayak uydurmuş gözüküyor. Dün gece şafak sökene dek şans onunlaydı. Ama gi-; derken, kazanmış olduğu beş yüz duka altınını götürmeyi unuttu!

Ufak tefek adam, bu sözlerin ardından, üç yakalı paltosunun cebinden deri bir kese çıkarıp George'a

uzattı.

- Bekleyin, dedi George, bunları ona kendiniz verirsiniz.

Tam uyandırmaya giderken, Alfred kapıda beliriver-di; saçı başı dağılmıştı, uyku mahmurluğunu hâlâ üzerinden atamamış gözüküyordu. Üstü başı bumburuşuk- /tu. Şafak sökerken otele gelmiş, kendini öylece yatağa Satmış olmalıydı. Kapının aralığında görüldüğü kada-; rıyla, odasının dağınlığını anlatacak sıfat yoktu. ; - Sacy, dedi dili dolanarak, ne hoş bir sürpriz! Ar-

'; dından George'a dönerek, hayretler içinde onu incelemeye koyuldu:

- Fakat sen, sen iyileşmişsin! Bu bir diriliş!

- Rahatsız mıydınız, diye telaşla sordu Sacy.

- Yolculuğun yan etkileri işte... Ama bu sabah kendimi çok iyi hissediyorum.

- Tam vaktinde gelmişim o halde, diye konuşmayı noktaladı Konsolos. Benim de sizin için planlarım vardı. Size kenti gezdireceğim. İtiraz filan istemem. Şu andan

' itibaren sizi bırakmam artık.

133

Bunlar öyle laf olsun diye söylenmiş sözler değildi. Sacy, Venedik'in, Byron'dan bu yana hiç ilginç ziyaretçisinin olmadığından yakınıyor, Byron'm çılgınlıklarını, sanki kendisi bizzat tanık olmuşçasma ballandıra ballandıra anlatıyordu. Kaderin eline düşürdüğü gafil yolculardan sonuna kadar yararlanmayı düşünüyordu Konsolos.

Onlara hapishaneleri ve sarayları gösterdi; Desde-mone'nin evini, Rialto Köprüsü'nü, Saint-Marie-des-Miracles'ı...

Konsolos, hem rahat etsinler, hem de gösteriş olsun diye, kirpi saçlı ve sakallı, gençten, irikiyim bir adamı da yanlarına aldı; Alessandro'ydu adı.

Giudecca'da ellerini kollarını sallaya sallaya dolaşırlarken ansızın yağmur bastırdı. Alessandro, lal rengi, taftadan geniş bir şemsiye açtı; şemsiye kafalarından fersah fersah yukarda gidiyordu.

Daracık bir sokağı döndüklerinde, bir kalabalıkla burun buruna geldiler. Kapıcıların ve Avusturya askerlerinin gözetimindeki hamallar, Musevi bir ailenin yürek burkan eşyalarını dışarı taşıyorlardı. Anne, yalvarıp yakarmalarına aldırış etmeyen askerleri paylıyordu...

— Bu manzarayla pek sık karşılaşyoruz ne yazık ki, diye belirtti Sacy. Kiralarını ödemedikleri için kapı dışarı ediliyorlar. Eşyalarını satıp da borçlarını kapatmayı becerebilirlerse, evlerine geri dönebilecekler.

Kadın yanlarına yaklaşmış, onlara bir şeyler söylüyordu. Konuştuğu dil anlaşılmıyordu; ama hareketleriyle ve yüz ifadesiyle, onları, kendisinden bir şeyler satın almaları için ikna etmeye çalıştığı açıktı.

Bu sefil eşya yığını içinde, göz kamaştırıcı bir parça vardı; yanlarında cıva dolu sütun başlıkları yükselen, alınlık kısmı rengârenk incik boncuklarla bezenmiş, Venedik işi kocaman bir ayna.

- Bu kaç para, diye sordu Musset, hemen ardından, cevap beklemezsizin, önceki akşam kazandığı altınları yaşlı kadının avucuna bir bir saymaya başladı. Kadıncağzın hayretten ağzı açık kalmıştı.

134

t.

- Ne yapıyorsunuz, durun artık, dedi Sacy bir süre sonra. Bu gidişle bütün mahalleyi satın alacaksınız!

Alessandro geride kalmış, hamallardan biriyle aynanın taşınma işini görüşüyordu.

Sabırsız Sacy ise George'la Alfred'i çoktan oradan uzaklaştırmıştı bile...

- Neyse, sonu iyi biten her şey, iyidir. Evlerine dönebilecekler... Şimdi lütfen acele edelim. Sefalet beni

• korkutur. Bulaşıcı bir şey olmasından korkmuşumdur hep...

Ne var ki, yüz metre bile gidemeden, başka bir engel yüzünden tekrar durmak zorunda kaldılar.

Tintoretto'nun bir öğrencisinin çizdiği, 'İsa'nın haçtan indirilmesi' sahnesiyle hayranlık uyandıran Sa-int-Prophetes Kilisesi'ne varabilmek için geçmeleri gerekken meydan sular altında kalmıştı. Belediye işçileri, üzerlerine basılıp geçilsin diye, koca koca kaldırım taşlarını yan yana dizmekle meşguldüler. i - *Suların yükselmesi*, bu da Venedik'in pek sevilme-

yen azizliklerinden biri işte, diye haykırdı Sacy. Napoleon'un bütün kanalları tıkamak gibi bir fikri olduğundan haberiniz var mıydı? Buna zaman bulamamış olması ne kötü!

Alfred, kaldırım taşlarını dizen işçileri izliyordu. f Ona kalırsa çok yavaş hareket ediyorlardı. Şu ayna faslı ';. onu bir an için eğlendirmişti, hepsi o kadar; bu turistik >; geziden sıkılmıştı, bu fazla konuşkan rehberden sıkılmıştı; resim kadar güzel bu kent öldüresiye sıkıcıydı. Dinsel tasvirlerin sıkıntısını dağıtacağından hiç umudu : olmamasına karşın, yine de sordu:

- Saint-Prophetes'e giden başka yol yok mu?

- Var, diye belirtti Konsolos eliyle belirsiz bir yönü işaret ederek, Marina Sokağı ve Fiori Köprüsü üzerinden gidilir, ama yol yirmi dakika uzar.

- Ben sizi orada yakalarım, diyerek, ani bir karar , verdi Alfred.

135

— Kaybolacaksın, diye ona karşı çıktı George, biz de seni beklemeyeceğiz.

Alfred arkasına dönüp, meydan okurcasına söylendi:

— Sizden önce oraya varacağım.

Bastonuyla şapkasını Alessandro'ya emanet eder etmez, koşarak oradan uzaklaştı.

— Şu geçidi tamamlamayacaklar bir türlü, diye iç geçirdi George.

Ardından, tek kelime etmeden potinlerinin bağcıklarını çözmeye başladı.

Çok kısa bir süre sonra, işçiler, eteklerini dizlerine kadar sıyırmış, meydanı yalınayak aşmaya çalışan, şapkalı bir genç kadınla karşı karşıya kaldılar.

Tam arkasından, dev gibi bir gencin omzuna binmiş, başının üstünde kırmızı bir şemsiye tutan iriyarı bir adam geliyordu. Bu tuhaf kuyruğun en arkasındaysa, koca bir aynayı yüklenmiş bir hamal yürüyordu. Aynada, buz gibi suyun içinde art arda dizilmiş yürüyen bir alay insanın görüntüsü yansiyordu.

— Bana gerçekten de olmadık işler yaptırıyorsunuz, diye sızlanıyordu Sacy... Su sizce de çok soğuk değil mi? Bana Byron'ı hatırlatıyorsunuz... Onun da durup dururken ocak ayının ortasında Büyük

Kanal'da yıkanacağı tutarmış!

Bu cesur kestirme yol sayesinde Saint-Prophetes Ki-lisesi'nin önüne ilk onlar gelmişlerdi. Ama orada da hayli dil dökmeleri gerekti; kilise, freskleri temizleyen zanaatkarların rahat çalışabilmeleri için ziyarete kapanmıştı çünkü.

Sacy'nin italyanca, Venedikçe ve Fransızca'dan oluşan ısrarları sonunda işe yaradı ve içeri girmelerine izin verildi.

Önce loş şahından geçtiler. Sunağın arkasındaki yarım daire biçimindeki bölmenin en dibinde, üzerine koca koca yük örtüleri gerilmiş bir yapı iskelesi kurulmuştu; iskelenin vitraylardan birinin önünü kapatması yüzünden içeri sızan gün ışığının yoğunluğu azalmıştı. Mum-

136

ların ölgün ve titrek ışığında, iskeleyi kaplayan örtülerin gizleyemediği tek freski görebilmek için sunağın tam önünde durdular. Haçın dibinde, hasta çocuk yüzlü bir İsa'yı mantosuyla sarmalamış olan Meryem Ana duruyordu. İskelenin üstüne çarşafların gelişi güzel atılmış olmaları, kompozisyondan arta kalan kısımdaki figürleri belirginleştirmişti. Dinsel tasvir sanatının geleneksel sınırlarını aşan bu yüzlerdeki dokunaklı ifadeler karşısında heyecanlanmamak elde değildi...

- Böyle harikulade şeyleri her gördüğümde, mistik bir coşkunun etkisiyle mi meydana çıktılar acaba, diye düşünmeden edemiyorum, dedi Sacy... 15. yüzyılın bütün yazarları içlerinde Tanrı'yı taşıyorlar mıydı, sizce de?

- Belki de öyle değil, dedi George, düşünceli bir edayla... Belki de bu yüzleri ve bedenleri son derece inançsız biri çizdi, ama yaptığı iş onu dine döndürdü. Sanatta Tanrısal bir boyut olduğunu düşünüyorum; hiçbir şeyin karşı koyamadığı Tanrısal bir boyut. Ben dinimi bir sayfanın ahenginde buluyorum örneğin, bir cümlenin kıvraklığında ya da bir sözcükte.

Tam tepelerinde, iskelenin eğri büğrü kirişine yaslanmış genç bir işçi, elindeki ince fırçayla bir bulutun üzerinde düzeltmeler yapıyordu. Sacy onun sallanıp duran görüntüsüne takılmıştı:

- Size bir şey söyleyeyim mi, dedi ansızın. Bana göre, Tanrı işte tam şurada!

İzlendiğini fark eden genç adam onlara doğru dönmüş, tüneğinin tepesinden yüzünde kocaman bir gülümsemeyle onlara bakıyordu.

- Tanrım, şuna bir bakın, diye devam etti Sacy. İtalyan erkeğinin şu kendini gösterme merakı yok mu! İki sene sonra ağzında tek dişinin kalmayacağına inanmak ne zor...

George, Konsolos'un sözlerine hoşgörülü bir gülümsemeyle karşılık verdi.

Birdenbire bedenini bir üşüme sarmış, sular altındaki meydanı çıplak ayaklarla geçme çılgınlığına kalkıştığına pişman olmuştu.

137

- Üşüdünüz mü, diye sordu Sacy; anlamıştı.

- Kilisenin rutubetinden.

- Rutubet yalnız burada olsa gene iyi, şehrin her yerinden sular sızıyor.

Sacy George'u kapıya doğru sürüklerken, iki sütun arasındaki sıraya diz çöküp yüzünü avuçlarının arasına almış olan kâhyasını fark etti.

- Benim günahlarım için de dua et Sandro, sana güveniyorum.

Kiliseden dışarı çıktıkları anda, iç avluda, koşmaktan soluk soluğa kalmış Alfred'le karşılaştılar.

- İlginç bir tartışmayı kaçırdınız, dedi Sacy. Bayan Sand ve ben, az önce, insan sanatta Tanrı'yı bulabilir mi acaba diye düşünüyorduk...

Alfred hâlâ soluk soluğaydı. Sacy'nin söyledikleri karşısında, hayır, anlamında başını salladıktan sonra, kesin bir edayla karşılık verdi:

- Sanatta, şeytandan başka bir şey bulamazsınız.

O akşam Venedik'te birlikte geçirdikleri ilk geceydi. Konsolos onları akşam yemeği için Florian'da bekliyordu. Bu oldubittiye karşı koyamamış, bunun üzerine buluşmaya en uzun yoldan gitmeye karar vermişlerdi.

Bir gondol kiralayıp, su üstünde kenti dolaşmaya başladılar. Büyük Kanal boyunca, üzerlerine mumlar konulmuş pek çok tablanın aydınlattığı Özel iskelelere açılan *konak* kapılarına rastladılar. Kapılarda, alaca bu-laca kıyafetler giyinmiş bir alay uşak duruyordu; hepsi de dört gözle davetlilerin gelişini bekliyorlardı.

Alfred gondolda ansızın George'a eğilip yüzünü saçlarının arasına gömerek mırıldandı:

- Saçlarına bayılıyorum, telleri karanlıklarla dokunmuş sanki... Bana tuhaf bir şey oldu, dedi ardından aynı mırıltıyla, George'a iyice sokulmuştu. Bugün öğleden sonra, sular altında kalmış o meydana vardığımızda, içimi daraltan korkunç bir sıkıntı duydum; boğulmanın eşiğinde olan bir adamın sıkıntısı, sanki bütün o sular yükselecek, yükselecek ve bizi yutacaktı... Oradan kaç-

138

mak istedim. Ama bu daha da kötüydü. Seni kaybetmişim gibi hissettim ve aklıma gelen ilk şey, sen yanımda olmadığın sürece yazamayacağım oldu...

"Daha bir hızlı koştum ve anladım ki... asla kaçmak için koşmuyordum ben, sana kavuşmak için koşuyordum, sana geliyordum; böylece sıkıntım da dağılıp gitti... Ben seninleyken yaşıyorum, ilham seninle geliyor... Beni asla bırakma!

Gondolün camından kıyıya yaklaştıklarını gördüler. Des Esclavons kıyısının fenerlerle aydınlatılmış pırl pırl sokaklarından yansıyan ışıklar; San Marco Meydanı'nı, o kasvetli havasından biraz olsun kurtarıyordu; meydanın hemen kıyısındaki *gündüz* gibi aydınlık Florian ise etrafa altın sarısı ve kırmızı ışıklar saçıyordu.

— Çocuksun sen, dedi George şefkatle. Aşkı arıyorsun, bulduğundaysa bu duygu seni tutsak ediyor. Böylece kaçırıyorsun, özgür olman gerekiyor çünkü... Özgür kaldığındaysa, bu kez yalnızlık seni korkutuyor... Ne istediğini bilmiyorsun... Delisin sen... Ama benim için fark etmez...

Bir öpücük, son sözcüklerini dudaklarında dondurdu... Gondol kıyıya yanaşıyordu; tam o sırada dışarıdan ağız dalaşma tutuşmuş insanların sesleri ve gondolcu-nun çaresiz itirazları geliyordu... Neler söylendiğini anlamaya çabalamaksızın öylece dinlediler... Gözlerini yummuşlardı; sonsuza dek böyle kalabilmeliydiler; birbirlerini, boğulup, yok olacak kadar sıkıca kucaklayarak...

Kısa bir süre sonra, birden, kurak bir sabah vakti akan bir çeşmenin o saf ve neşeli şırıltısını andıran buses işittiler; ses gondolün tepesinden geliyordu. Bir şey, gondolün tabaklanmış deriden gövdesine vurup duruyordu. Alfred neler olduğunu anlamak için merakla başını gondoldan dışarı çıkardı...

Büyük olasılıkla biradan kafayı bulmuş, sarı favori-li, irice bir asker, iskelede pantolonunun önünü açıp bir eliyle de cinsel organını tutmuş, gondolün tam tepesine işiyordu.

— Domuz herif, diye öfkeyle bağırdı Alfred. Sen ne yaptığını sanıyorsun? İçerde bir bayan var!

Sarhoş Avusturyalı asker bir küfürle ona yanıt verdi. Bunun üzerine Alfred iskeleye atlayıp adamın boğazına sarılmaya niyetlendi; ama, işgal ordusundan bir askere el kaldıran bir sivilin yaratacağı sıkıntıyı bilen gon-dolcu, korkuyla onu engelledi. George'sa koluna yapışmış, onu mantıklı düşünmeye ikna etmeye çalışıyordu:

— Çok rica ederim, dedi ona, kaba bir asker bozuntu-suyla kavgaya tutuşmayacaksın herhalde!

— Bırakalım da adam tepemize mi işesin yani?.. Alfred, en azından adamın küfrüne küfürle karşılık vermeye çabalıyordu. O an aklına, ailenin Bonapartçı üyesi olan dayısı Desherbiers'nin büyük bir saygıyla andığı adlar, Almanlar açısından birer bozgun olan şanlı zaferler geldi. Son derece kibirli bir edayla, üstünü başını düzeltmekte olan hödük askere verip verişirmeye başladı:

— Austerlitz'de başka türlü davramıyordunuz!

Ona bakan askerin yüzünde, kızgınlıktan çok şaşkınlık okunuyordu. Sözü edilen bu Moravie Tepesi'nin onun için anlam taşıyıp taşımadığı belli değildi. Buradan tutturamayacağını anlayan Alfred, daha başka yerlerin isimlerini saymaya başladı:

— Wagram'a ne demeli hıı, ya Hohenlinden!.. Ho-henlinden'i anımsadın mı peki?

İleride *Rhin Allemand'm*. yazarı sıfatıyla anılacak olan Alfred, kafasından geçenleri ifade edemediği kaygısıyla, şaşkınlıktan adeta donup kalmış olan askere, bu kez de IV. Henri'ye öğretilen ilk Almanca sözcükleri sıraladıktan sonra, şu cümleyi savurdu:

— *Erinnerst du dich an Hohenlinden?*George sızlanarak onu kolundan çekiştiriyordu:

— Gel! Konsolos bizi bekliyor.

Kapı, neşeli konuklarla dolu bir kafenin uğultusuna açıldı. Bu dumanlı, sıcak atmosfer, bir uşağın paltoları, şapkaları, bastonları aldığı girişte yakaladı onları.

Uzakta bir yerde, Sacy'yi fark ettiler; salonu derinleştir-sin diye konmuş kocaman, yaldızlı aynaların birinin önünde oturuyordu. Karşısında başka biri vardı; ama Sandro değildi. Adam, garson çağırmak için başını kaldırdığında yüzü de aynaya yansiyiverdi.

— Şuraya bak, dedi George, Konsolos'un yanındaki Doktor Pagello. Bize onu tanıdığından söz etmemiştin.

— Venedik'te herkes birbirini tanıyor galiba... George Alfred'in koluna girmek istedi, ama o kolunu hoyratça çekti.

— Neyin var, diye sordu George.

— Evli filan değiliz, bildiğim kadarıyla. Bir erkeğin koluna ihtiyaç duyuyordun madem, o zaman kocanın yanında kalsaydm.

George onu oracıkta bırakıp yerinden kalkmış ona doğru yürüyen Konsolos'un masasına gitti.

— Musset ne yapıyor böyle, diye şaşkınlık içinde sordu Konsolos, uzaklaşmakta olan şairden gözlerini ayır-maksızım.

George başını çevirip arkasına baktığında Alfred'in şapkasını almış, kapıdan çıkmakta olduğunu gördü.

— Sanırım gidiyor...

— Yazmak için elbette, diye atıldı Sacy. Aklına ansızın müthiş bir fikir gelmiş olmalı. Venedik'in şairler üzerinde böyle bir etkisi vardır işte... Byron da sık sık böyle yapardı... Bu arada arkadaşım Pagello'yu tanıyorsunuz sanırım...

O akşam Alfred Fenice'de bir maskeli baloya gitti. Otele sabaha doğru döndü. Yanında birtakım hafifmeşrep kadınlarla bindiği gondol, o sırada iskeleden dosdoğru kanala açılmakta olan bir sebzececinin gondoluyla çarpıştı.

Gürültüleri duyan George pencereye koştu. Dışarıda iki gondolcu, kayıktan kayığa sövüp sayıyor, bir yandan da suçlayıcı bir edayla, her türlü sebze ve meyvenin yüzmekte olduğu kavşağı işaret ediyorlardı. George, sonunda Alfred'i fark etti; balo kıyafetleri içerisindeki iki ka-

141

dmdan ayrılıp iskeleye atlamıştı, kadınlar uzaklaşmakta olan gondoldan ona hâlâ el sallıyorlardı...

George kapının kilidinin döndüğünü işitti, derken holde Alfred'in ayak sesleri... Kapısının önünde yalnızca bir anlık bir duraklama... Belki tokmağı çevirir diye boşuna ümitlenmişti George. Alfred tek kelime etmeden kendi odasına çekildi. Alfred'in uykusunun geldiği saatlerde, George güne yeni başlıyordu. Haftalar boyunca böyle yaşadılar işte; biri gündüz, öteki gece yaşayan hayvanlar olarak, pek az karşılaştılar... O alacakaranlıkta batakhanelere koşturmak için kalkarken, George daha şafak sökerken ayaklanıyor, önce ateşi yakıp günün ilk kahvesini içtikten sonra, her gün otuz sayfa ilerleyen romanını yazmaya koyuluyordu. Tıpkı Paris'te olduğu gibi, Venedik'te de, hayatını en iyi tanımlayan unsur, ucu sivriltilmiş kaz tüyünün kâğıt üzerinde gezinirken çıkardığı o tanıdık sestir. Roman, Buloz'nun eline, bölümler halinde düzenli olarak ulaşıyor, George da her zamankinden daha sık para isteyerek, onu bunaltıyordu.

George en sonunda bir gün her şeyi bitirme kararı alma yürekliliğini gösterdi. Otelin müdürüyle görüşüp tavan arasında duran eşyalarının indirilmesini istedi. Bu arada Alfred'e bir mektup yazdı:

Sevgili Alfred,

Bu yolculuk bir hataydı. Bizi birbirimizden ayırdığını düşünerek çevremizden kaçıp kurtulmak istedik; ama bizi asıl ayıran yaşamlarımızdı ve ne yazık ki onlar da bizimle birlikte geldiler. İkimiz için de üzgünüm Alfred, ama sağlıklı düşünüyorum ve gidecek olan benim. Annenin bana emanet ettiği parayı otelin müdürüne bırakıyorum. Elveda sevgili küçüğüm, kendine iyi bak.

George

Mektubu kapısının altından atmaya hazırlanırken, birden onu karşısında görme isteği, yüreğinde, bir veda

142

sahnesinden kaçınmasını buyuran sağduyuya baskın geldi. Kapıyı tıklattı. İçerden ses gelmedi. Cesaretini toplayıp kapıyı araladı ve içeri girdi. Yatak boştu. Alfred gece eve dönmemişti anlaşılır.

Giysiler ve kitaplar odanın dört bir yanına saçılmıştı. Alfred'in anı olarak saklamak istediklerini çizdiği o resim defteri de oradaydı; defter bir yolculuk güncesiydi biraz da. George sayfalarını şöyle bir karıştırdı; defter Alfred'in hüzünlü sefahat gecelerinin sessiz bir tanığıydı sanki; içine edepsiz görünümlü, çırılçıplak

kızlar resmedilmişti... George bu ucuz bedenlerin arasında ansızın kendi yüzünü fark etti; Alfred, bu karakalem profili, kendisi geceleyin yolcu arabasında uyurken çizmiş olmalıydı. George o sayfayı koparttı.

Aynı gün, daha geç bir saatte, George penceresinin tıklatıldığını duydu. Başını kaldırıp baktığında, karşısında bir kuş kafesi gördü; bir bastonun ucuna takılmış olan kafes boşlukta sallanıyordu. George hızla pencereye yöneldi, karşısında Alfred duruyordu. Notre Dame'daki marifetlerine yenilerini katmış ve ona en tehlikeli yoldan gelmişti. Holden geçmek yerine, iki pencere arasındaki cephe boyunca uzanan, daracık dar pervazın üzerinde yürümeyi yeğlemişti. Alfred, bilindiği gibi, heyecan verici yöntemlerle evlere girmeyi severdi. Normal yoldan gelmeye kalksa, George'un kendisini görmek istemeyeceği korkusuyla bu çareye başvurmuştu; hiç kimse, kendisini görmek adına hayatını tehlikeye atmış birini kolay kolay reddedemezdi ne de olsa...

George kafesi yakaladı, içinde, bir karatavuk vardı, kuş öterek oradan oraya sırıyordu. Hemen ardından penceresinin pervazından bacağını atıp içeri girebilsin diye Alfred'e elini uzattı.

Alfred odaya atlamış, alnına düşen bir tutam perçemi arkaya doğru ittikten sonra, duvara sürünmekten toz içinde kalan redingotunun kol ağzını silkelemeye koyulmuştu. Pençesine düştüğü bir çılgınlık nöbetinden ken-

143

dini sağ salim kurtardığı zamanlardaki o mutlu hal vardı üzerinde.

- Seni Carmine'le tanıştırayım, dedi kafesteki kuşu göstererek, kendisi benim yokluğumda sana arkadaşlık etmekle görevlendirilmiştir. Onun her ötüşünde bil ki seni düşünüyorum.

- O halde rahat olabilirim, öyle pek sık ötmeyecek-tir çünkü.

- Asıl önemli olan nasıl öttüğü, diye vurguladı Alfred hafiften sitem ederek... Ardından gene o kabına sığmaz tavrını takınarak, Lido'yu hiç görmedin, hadi hazırlan, bir gondol çağırdım. Aşağıda bizi bekliyor, dedi

- Yapacak işlerim var, dedi George, Buloz'dan bir mektup aldım, yazdıklarımın tamamını almadan tek kuruş vermeyeceğini söylüyor.

- İlham denen bir şeyin varlığından ve bunun gelmesi için insanın beslenmesi gerektiğinden haberi yok mu onun? Örneğin mermerlere dokunarak, sarayları gezerek... Hatırlasana, yapmak istediğimiz bunlar değil miydi? Yanılıyor muyum?

- Bunun için mi gecelerini Zatterre batakhanelerinde geçiriyorsun? Bence böyle küçük kaygılar için bu yolculuk fazla. Ama belki de ben yanılıyorumdur, Venedikli orospular Palais Royal'inkilerden daha göz alıcı, orası kesin.

- Güzel yazmak için çirkin yaşamam gerektiğini anlamadın mı yoksa, dedi Alfred ansızın parlayarak.

- Tabii, tabii.

George, çekmecesini açıp resim defterinden aldığı kendi portresini bulup çıkardı.

Alfred'in yüzünde kederli bir ifade belirdi.

- Diğer bütün o sayfaları yırtıp bir tek kendininkini bırakabilirdin, o zaman sana kızmazdım. Ama sen bu tür kadınlar hakkında benimle tartışmanın küçüklük olduğunu düşünerek kendini çekiyorsun.

George bir sigara yakıp dalgın dalgın Alfred'i süzdü. Az önceki sitemi, içinde meydan okuma isteği uyandır-

mıştı. Ama çok kısa bir süre sonra buna pişman olacaktı...

—! Şu kızlar, diye sordu, nasıllar? Şefkatli mi?..

Elini ona doğru uzattı, saçlarını, yüzünü okşadı, elini hafifçe boynundan aşağı kaydırarak gömleğinin düğmelerini açmaya koyuldu. Alfred anlamsız gözlerle ona bakıyor, nereye varmak istediğini bir türlü kestiremi-yordu...

— Yoksa hoyratlar mı?

Tahrik etmek istercesine, elini genç adamın cinsel organına attı. Alfred usulca kendini çekip kafesin yanına gitti. Kuş, tüneğinde sessizce duruyordu.

- Hayır, dedi elindeki beyaz farekulağı sapıyla hafifçe kuşu dürtükleyerek; açgözlü, işlerinin ehli, aynı zamanda da duyarsızlar. Kendilerini satmaktan başka bir şey bildikleri yok, ama fiyatı düşürmek de, erkeğin aldığı zevkin bir parçası.

George yatağın arkalığına yaslandı, gömleğinin düğmelerini açarak bir omzunu açıkta bıraktı.

Kuşu öttürmek için harcadığı bütün çabalar boşa çıkınca Alfred söylendi:

— Sanırım dilsiz...

— Ya ben ne kadar ederim, diye sordu George yeniden.

Alfred ona acı dolu bir bakış fırlattı:

— Kes artık!

- Hayatını kazanmakta utanılacak bir şey yoktur, diye dalga geçti George, yüzünde üzgün ve karamsar bir anlatımla.

Alfred onu uyardı:

- Onları taklit etmeye çalışma. Onlar... onlar bunu gayet doğal olarak yapıyorlar, Tanrı vergisi hayvansı bir güdü onlarınki.

Karatavuk ansızın ötmeye başladı.

- Bak, dedi George, artık benimle birlikte değilsin.

Alfred George'un yanına gitti, onu kollarına alıp yanağını yanağına bastırdı. Neredeyse şefkatli bir ses tonuyla, mırıldanmaya devam etti:

Aşkın Büyüsü

145/10

— Denemediğimiz yol kalmayacak, buna kuşku yok. Ben seni ne kadar çok sevdiğimi nasıl söyleyeceğimi asla bilemedim; sen de, söylesen bile, beni buna inandırmayı başaramayacaksın. Kıskançlığın bile yürekten değil, onurun zedelendiği için öyle davranıyorsun sadece. Sana sadık kalabilmeyi isterdim. Beni kendine bağlayabileceğini umuyordum, ama sen bunu beceremedin... Yataktaki soğukluğunu gideremedim. Tutku adına ne var ne yoksa, birbirimize kavuşmaya çalışırken yıkıp geçirdik...

George ona baktı; Alfred'in indirmeye hazırlandığı o öldürücü darbeyi çoktan yenişçesine

sersemlemişti. Alfred amansızca ekledi:

— Aşk için bu kadar çaba harcamamak. Beni başışla George, sanırım artık seni sevmiyorum.

Kapıya doğru yürüdü. George, bu saptamanın sertliği yüzünden bir an öylece donup kaldı. Ama yavaş yavaş1 için kaplayan öfke çabucak aklını başına getirdi ve kapıdan çıkmak üzere olan Alfred'e seslendi:

— İnsana acıdan başka bir şey vermeyen aşkını istemiyorum senin!

Alfred, bu ateşli tepki karşısında afallayarak dönüp ona baktı. Onun kederinden perişan olduğunu düşünüyordu çünkü.

— Kendine bir bak, dedi George gayet sakin bir ses tonuyla, çektiğin acılar seni nasıl da kötü biri yapmış, içindeki bütün güzellikler solup gitmiş, sandığın gibi deha çocuk da değilsin artık!.. Sen sadece nesin biliyor musun? Kumarhanedeki Hamlet mi desem? Ya da batakhanedeki Lorenzo?.. Ama hep başkaları suçlu, öyle değil mi? Sevgililerin yüreğini çiğneyip geçtiler, eleştirilenler oyununu yerden yere vurdular! Annen seni yeterince sevmeyi, kız kardeşin seni aşırı sevdi! Hayat, vaat ettiklerini vermedi, öyle mi? O da seni aldattı. O da seni hayal kırıklığına uğrattı. Asıl hayat senden bıktı. Sen kaybedilmiş bir davasın Alfred! Bundan kuşku duyuyordum; evet, ama şimdi eminim!

George sustu, soluk soluğaydı; söylenecek her şey söylenmişti. Kapı sessizce kapandı.

146

O akşam George eşyalarını toplayıp, Venedik'ten hareket edecek olan ilk yolcu arabasında, kendisi için yer ayrılmasını istedi.

Aynı gece Zatterre'de yabancı, sarhoş bir genç, bir fahişenin suratına işedi.

Aynı gece, limanın batakhanelerinden birinde, Al-mancası bir-iki sözcükle sınırlı bir sarhoş, savurduğu küfürlerle Galiçyalı askerleri tahrik ederek kavga başlattı. Mucize sonucu araya giren bir subayın sayesinde kavgadan sağ kurtuldu.

O gecenin sonunda, insanlar, kanalın buz gibi sula- rından, boğulduğunu sandıkları genç bir adamın bedenini çıkardılar; ama kıyıya yatırdıklarında hâlâ nefes alıyordu.

147

XV

George öyle kan ve yara görüntüsünden etkilenip bayılacak yaradılıştaki bir kadm değildi; buna karşın, düşkünler hastanesinin salonundan içeri girdiğinde sendeler gibi olmuş ve dengesini bulabilmek için bir duvara tutunmak zorunda kalmıştı. Salondaki leş, dışkı ve fenol karışımı koku dayanılır gibi değildi; George bunu duymamak için mendilini burnuna tuttu.

Hastalar salonda, lekeli çarşaf serili koca yataklarda, üçer beşer uzanmışlardı. Can çekişenlerin çıkardığı inilti bütünü odaya yayılıyordu. Ona yol gösteren bir rahibenin peşi sıra yatakların arasından geçerken, hastaların kolları umutsuzca kendisine uzanıyor; çekilen acıların değiştirdiği hasta suratlar kendisine doğru çevriliyor, dudaklardan türlü hırıltılar ve yakarmalar dökülüyordu.

George, ilk gördüğünde onu tanıyamadı. Yüksek ateş yüzünün ifadesini değiştirmişti. Üzerindeki ıslak giysileri çıkartıp çıplak, aba gibi kalın örtülerin altına yatırmışlardı onu. Titriyor, sayıklıyor, gözü kimseleri görmüyordu.

George'un onu bu cehennemden kurtarmaktan başka bir düşüncesi yoktu. Onu otele götürmek için sedyeci-leri çağırttı. Sonra aklına ansızın bir ad ve bir adres geldi. Hızla rahibeye: *Dottore Pagello... Farmacia Ancillo, Campo San Luca...* Hemen Doktor Pagello'ya haber verin, ne söylediğimi anladınız mı,

dedi.

George onun başucundaydı. Ne açlık hissediyordu ne de uykusuzluk; hayatı onun soluklarına bağlıydı. Aklına, olabilecek en kötü şeyi getirmek istemiyor ya da daha doğrusu, bunu tuhaf bir dinginlikle karşılıyordu. Kendi kendine ilk ve son olarak söylediği tek bir şey var-

148

di: O ölecek olursa, kendisi de onun peşinden gidecekti. Onun yanından bir an olsun ayrılmıyordu. Bütün yaşamı birkaç mekanik harekete indirgenmişti; Alfred'in alnını kuruyor, üzerindeki örtüleri göğsüne kadar çekip düzeltiyordu boyuna. Saatler akıp gidiyordu ve günler... O inliyor, anlaşılması güç bir şeyler mırıldanıyor, ter döküyor, pis kokular saçıyor, sakalları uzuyordu.

Doktor Pagello, George çağırır çağırılmaz geldi. Ne var ki hastanın durumunu teşhis etmekten ve sabretmeyi salık vermekten başka bir şey gelmiyordu elinden. O devirde, doktorlar, henüz emeklemekte olan tıp ilminin elverdiğince, az buçuk da olsa hastalığı teşhis ediyor, ama tedavi olarak ne yapmaları gerektiğini tam olarak bilemiyorlardı. Doktor Pagello gene de ilaç olarak şuruplar ve şifalı çaylar yazdı; ama sonuç olarak, işin önemli bölümü, kaderin elindeydi.

Doktor Pagello da George'la birlikte bütün bir gece hastanın başında nöbet bekledi. George gösterdiği özveriden dolayı ona bir teşekkür bile etmeyi akıl edememişti, durumun farkında olduğu bile pek söylenemezdi. Sabah hasta daha da kötüleşmişti, alnı cayıp cayıp yanıyordu, boynu boğum boğum şişmişti. George çaresizlikten deliye dönmüş bir halde, bir şeyler yapması için Pagello'ya bastırıyordu. Pagello elinden bir şey gelmediğini George'dan gizlemeye çalışmadan, gerçeği olduğu gibi itiraf etti:

— Onun için elimden hiçbir şey gelmez

George bağırp çağırmaya başladı; hatta hızını alamayıp dindirmeyi başaramadığı bütün acıların sorumlusu sanki oymuşçasma adamı tartaklamaya bile kalkıştı... Derken Pagello'nun, rahat uyuyabilsin diye kendisi için yazmış olduğu uyku ilacı şişesine saldırdı. Kendi kendini zehirlemek istiyordu.

Pagello'nun, şişeyi George'un elinden kurtarmak için onunla boğuşması gerekti. George direniyordu, derken suratına atılan bir tokatla sakinleşti, hemen ardından gözyaşlarına boğuldu.

149

Pagello onun için kaygılanıyor ve bir an olsun yanından ayrılmıyordu.

Bir koltukta, her an tetikte, uyukluyordu. Verilmiş sözlerini iptal etmiş, bütün öteki hastalarını unutmıştı Pagello... Bazen yorgunluktan bitkin düştüğünde gözleri kapansa da, hemen uyuşukluğundan silkinip, gözlerini açık tutmak için kendisini zorluyordu.

George'u izliyordu bir yandan da. Yatağın yanı başına diz çökmüş, sert bir sesle hastayla konuşuyordu George; Pagello, onun Alfred'e fısıldadıklarını işitiyordu:

- Ölemezsin... Buna hakkın yok, Ölmeyi yasaklıyorum sana, işitiyor musun beni? Bunu sana yasaklıyorum.

Şamdandaki mum yavaş yavaş tükendi, günün ilk ışıkları kalın perdelerden içeri sızmaya başladı. George uykuya dalmıştı. Pagello, omuzlarına bir örtü atmak için ona yaklaştı. Tam koltuğun arkasmdayken, George irkilerek uyandı.

- Bir şey yok, dedi Pagello elini omzuna koyarak, dinlenin hadi.

George kendini yeniden uykunun kollarına bıraktı; bu arada başı yana düşmüş ve yanağı hafifçe Doktor'un eline yaslanmıştı.

Hasta biraz iyileşmişti. Hâlâ ateşi vardı, ama eskisi kadar şiddetli değildi. George ve Pagello elbirliğiyle hastanın kanlı irinlerle lekelenmiş çarşaflarını değiştirmeye ve hastalıklı aciz bedenini yıkamaya koyuldular. Onu çırılçıplak soyarak, sıcak suya batırılmış bir süngerini karnında ve bacaklarında gezdirmeye başladılar. Her biri yatağın bir kenarında duruyordu; elleri ıslak süngerde buluşup farkında olmadan hafifçe birbirine değiyordu, bir defa, sonra bir defa daha... Doktor'un eli uzaklaşmakta acele etmiyordu...

Kaynayan şifalı bitkilerin kokusuyla dolan bu kapalı odada yaşadıkları tuhaf üçlü yakınlıktan, farkında olmadan haz duymaya başlamışlardı.

150

Derken bir gün, uykularken kulaklarına gelen iniltiyle silkindiler; hasta başını ve kollarını oynatıyor, yatağının içinde dönüp duruyordu. Pagello yatağa yaklaşıp üstündeki örtüyü kaldırdı: Çarşaf ıslanmıştı. Doktor Pa-gello'nun haykırışı bir sevinç çığlığını andırıyordu:

— işemiş! Bu, kurtulduğu anlamına geliyor. Ateşi hızla düşecek!

Alfred'in bilinci yarı yarıya açılmıştı; var olan her şeyi bulanık bir sis tabakası içinde algılıyordu. Odanın içinde sessizce dört dönen, ona kaynamış bitki suyu ya da sıcak şekerli su içirmek için zaman zaman üstüne eğilen kişiyi tanıyordu, ama bu değişken kadının kimliği onun için yine de belirsizdi; bazen annesi oluyordu, bazen de sevgilisi. Kapının pervazında duran esmer adamı da tanıyor, ama adını bir türlü hatırlayamıyordu... Hayal meyal onu son görüşünü anımsadı; aynalar ve ışıklarla donanmış bir kafedeydiler... Bu belirsiz anıdan hoşlanmıyordu, bu adamı sevmiyordu, hayır, nedenini bilmiyordu, ama adam onda kuşku uyandırıyor.

Bir gün, ikisi yandaki odadaydılar, alçak sesle bir şeyler konuşuyorlardı. Hemen ardından bir şişenin tıpasının açıldığını ve baş döndürücü şarabın bir bardağa lıkır lıkır dolduğunu işitti. Onları görebilmek için biraz eğildi. Önce adam içiyordu, sonra da kadın; kadın içtikten sonra bardağı masanın üzerine bırakıyordu. İkisinin de aynı bardaktan içtiğine emindi; ve bu paylaşım, ona göre, aralarındaki yakınlığın derecesini gayet güzel ortaya koyuyordu.

Artık hissizleşen kolunu, kendisinden çok uzakta, yatağın dışında bir yere asılmış olarak görüyordu. Bileğinin biraz üstüne bir yarık açılmıştı; bu küçük yaradan kan sızıyor ve damla damla dereceli bir bardağı dolduru-yordu. Kadın ve adam yatağının ayakucundaydılar; gülüşüklerini işitiyor, buğulu bir perdenin ardından hayal meyal görüntülerini seçiyordu. Şarap bardağını biri bira-

151

ıyor, öteki alıyordu. Esmer adam içerken, dudaklarını tam da kadınınkilerin değmiş olduğu yere isabet ettirmeye çalışıyordu. Alfred şarap içtikleri bardağın da tıpkı kanının aktığı bardak gibi kısa çizgilerle derecelendirilmiş olduğuna dikkat etti.

Beynine vuran ateş onu iyice tüketmiş, kafasında belirsiz, ürkütücü düşüncelerin oluşmasına neden olmuştu. Herkesten ve her şeyden kuşkuluyor, canına kastetmeye çalıştıklarını sanıyordu. Kimi zaman delice bir öfkeye kapılıyor, kendisini zehirlemekten başka bir düşünceleri olmadığı inancıyla, ona yemek yedirmeye kalkışanlarla adeta savaşıyordu.

Bedensel gücü giderek yerine geliyor, buna karşın akıl ve mantığında bir gelişme görülüyordu henüz. Pa-gello'nun, kendisini muayene etmek istediği bir gün yataktan kurtulup bir konsolun tepesine sığınarak, eline geçirdiği bir şamdani, sanki kafasını yaracakmış gibi Doktor'un suratına sallamaya başladı.

- Doktor Pagello seni tedavi etmek için burada, diye üzüntüyle söylendi George.

- Tedavi filan için değil, diye atıldı Alfred, tıpkı bir domuz gibi kanımı akıtmak için burada... Ben Fransızca konuşan bir doktor istiyorum! Gerçek bir doktor!..

- Ama ben Fransızca konuşuyorum, diye karşı çıktı Pagello; ben, ben *'dottore'um...*

Alfred öfkeyle haykırdı:

- *'Dottoj'e* değil, olsa olsa *'komplocu'* 1834'te bir komplo!.. Bu haykırıları işiten kat personeli ayaklanmıştı. Kapıcı çağırdı ve müdüre haber vermesi söylendi. Müdür, tehlikeye atılma pahasına, neler döndüğünü kendi gözleriyle görmeye geldi.

Şık bir otelde bir hastanın varlığı öyle pek hoş karşılanan bir şey değildi, hele bir de zirdeli olması daha da can sıkıcı bir durumdu. Müdür George'a durumu açıklayarak, on gün kadar önce gideceğini söylediğini, kendisinin de buna uyararak eşyalarını toplattığını anımsattı.

152

- Gidecek durumda olmadığımızın siz de pekâlâ farkındasınız, dedi George.

Müdürün zihnini kurcalayan bir başka şey daha vardı ve bin bir dereden su getirerek bunu ona hatırlattı: George'un ödeyeceğine söz verdiği şu küçük hesap, hâlâ kapanmamıştı.

Müdürün ziyareti sırasında Alfred'i odasına kilitlemek zorunda kalmışlardı. Ama o kulağını kapıya dayamış, onların konuşmalarını dinliyordu; içindeki huzursuzluk artık son seviyesine ulaşmıştı. Çığlıklar atıyor, saçma sapan sözler sayıyor, müdürün, özgürlüğünü elinden alacak bir komplo tasarladığını düşünüyordu; otel yöneticisi olarak geçiren bu adam, aslında bir tımarhane müdürüydü ve onu buraya hapsedmeyi planlıyordu!.. Öte yandan, George'un onunla nasıl dost olduğunu da kurmuştu; buna dayanarak tehditler savurmaya başladı

- Buradan çıktığım vakit, bütün âşıklerini öldüreceğim George! Hepsini tek tek gırtlaklayacağım!..

George paniğe kapılmamak için kendini zorluyordu. Gözleri ister istemez, kapıya, Alfred'in öteki taraftan çılgınca kurcaladığı tokmağa kayıyordu. Olay müdürün gözlerinin önünde olup bitiyordu. George'u ansızın nev-rotik bir gülme almış, ardından hıçkırıklar içinde bir sandalyeye yığıldı...

Aradan biraz zaman geçince, Alfred sakinleşti. Pagello ona afyonlu bir sıvı içirmişti.

- Onu kapatmamız iyi oldu, dedi George, bu gidişle ben de yakında onun gibi delireceğim...

Pagello onu teselli ediyor, yumuşak bir sesle sakinleştirmeye uğraşıyordu:

- Şu son günlerde yaptıklarınızı inanın çok az kadın yapardı, dedi Pagello. Cesur davranmaktan bir an için vazgeçin. Kendinizi sıkmayın ve ağlayın. Gözyaşı dökmek iyidir, insanı sakinleştirir. Uzanın şöyle...

Alfred'in şiddet gösterileri kesilmişti. Doktor'un tedavilerine gözle görülür bir uysallıkla boyun eğmiş gözü-

153

küyordu. Pek az konuşuyordu; yüzünde içten pazarlıklı bir ifade, kaçamak bakışlarla hasta bakıcılarını gözetliyordu boyuna; ona göre hepsi birer gardiyandılar aynı zamanda.

George bir akşam camı açtı, dışarıda kış için şaşırtıcı ölçüde yumuşak bir hava vardı, baharın habercisi bir hava. Gecenin içinde derin bir soluk aldı. Canı dışarı çıkıp dolaşmak istiyordu. Doktor da onunla geldi.

Sigara içerek Des Esclavons Rihtımı boyunca yürüdüler. Hiçbir şey konuşmamışlar, aralarında geliştiğini hissettikleri duygusal yakınlığa ilişkin tek söz etmemişlerdi. George, Alfred'in bakımı bahanesiyle filizlenen samimiyetin çok kısa bir süre sonra silinip gideceğini düşünüyordu. Pagello'nun yüzüne

bakmadan, ansızın konuşmaya başladı:

— Onun öleceğini sanırken, iyileşmesi için canımı verebilirim, diyordum. Şimdiyse bu hastalığın bitmesini hiç istemiyorum.

Pagello George'un ellerini avuçlarına aldı, onu kendine doğru çekmek istedi, ama George direndi:

— Hayır, dedi, bir daha onun yüzüne asla bakamam.

— Biz onu kurtardık, dedi Pagello, asıl önemli olan da bu... Siz ve ben,' ikimiz birlikte onu kurtardık. Sanki çocuğumuzmuş gibi...

Artık Doktor'a ihtiyaç kalmamıştı. Ziyaretleri giderek seyrekleşti, sonunda tamamen kesildi. Alfred de iyice kendine gelmişti. George onu kısa gezintilere çıkarıyordu; ama dolaşırken San Luca'da mola vermekten hep kaçıyorlardı.

Ne Venedik'te ne de italya'da kalmak istiyorlardı artık. Buloz'dan otel parasını karşılayacak kadar para alır almaz geri dönmeye karar vermişlerdi. George Milano'ya kalkan yolcu arabasında yer ayırttı.

Ne olursa olsun Doktor'a gideceklerini haber vermesi, ona bir hoşça kal demesi gerekirdi. Onu bir kez daha görmeden Venedik'ten ayrılamazdı.

154

George, bir sabah kaçıp Ancillo *Eczaesi'ne* gitti... Vitrinin arkasından onu seçebiliyordu; üzerine uzun beyaz bir gömlek giymişti, o sırada hassas terazide ilaç tozlarının dozajını ayarlamakla uğraşıyordu... George içeri girip onun için yazdığı mektubu uzattı; mektupta yüzüne karşı söylemeye cesaret edemedikleri vardı.

Doktor mektubu okumamak için direndi. Avuçlarına aldığı George'un ellerini bırakmayı da istemiyordu... Gitmesi gerekiyorsa ona engel olmayacaktı. Ama George, en azından bu sabahı ona ayırmalıydı... ve hatta bütün bir günü; bu kadarını hak etmişti

Doktor gömleğini çıkarıp şapkasını aldı. Ona Flori-an'a yemeğe gitmeyi ya da kentte gezinmeyi önerdi. George gezintiye karşı çıktı; Venedik artık onu korkutuyor, o da bu kent hakkında daha fazlasını öğrenmek istemiyordu...

— Tek derdimiz bu olsun, dedi Doktor.

Madem George Venedik'i sevmiyordu, onlar da Venedik'ten kaçarlardı.

Doktor oradan geçen bir gondolcuya eliyle işaret etti. Bir saat sonra Murano'daydılar.

Pagello, bir cam atölyesinde, George'a henüz sıcaklığını koruyan, kristal bir gül hediye etti. George gülün kış güneşinde pırıl pırıl yanışına baktı; o güne dek böylesine ışıltılısını almadığına karar verdi.

— Murano hoşuma gidiyor, diye itiraf etti George, aşiboyalı virane yapıların kıyı boyunca çevrelediği liman kentini seyrederken... Burası Venedik'in adeta karşıtı, onun kadar güzel değil belki, ama çok daha canlı, kıpır kıpır ve ben güzel olandansa yaşam dolu olanı yeğlerim hep...

Ardından uzakta, hayal meyal görünen bir başka adayı işaret ederek sordu:

— Ya şu görünen yer neresi?

— Saint-François-du-Desert, diye karşılık verdi Pagello... İsterseniz yarın da oraya gideriz.

155

— Yarın için, yarın konuşuruz, dedi George kesin bir dille. Şimdilik, yemek yiyecek bir yer bulalım, karnım çok acıktı.

Yanık yağ ve duman kokan küçük bir meyhaneye gittiler. İçeride, dörtgen bir masanın çevresinde yiyip içip eğlenen bir de düğün alayı vardı.

Yeni evli çift *makarnadan* onlara ikram ettiler; pastayı keser kesmez iki parça da bu iki soylu yabancıya ayrıldı. Ardından, ritim kenarlarındaki yosunlarla çamurların arasından toplanmış bodur istiridyelerle dolu birer ordövr tabağı geldi. Pagello ayağa kalkıp eğilerek çifte teşekkür etti.

Dışarıda bardaktan boşanırcasına yağmur yağmaya başlamıştı... Yağmurdan sıırıslıklam olmuş şapkası ve elinde orguyla bir gezgin müzisyen ansızın meyhaneye dalıverdi; orguyla bir vals havası çalıyordu.

- Yo, sevgili doktor, dedi George, beni dansa filan kaldırmayın. Unutmayın, gece bastırmadan Venedik'te olmamız gerekiyor.

Sular puslanmaya başlamıştı. San Marco Meydanı gün bitiminde, hele de Florian'ın ışıkları henüz yanma-mışsa, insanın içine kasvet veren bir görünüm sergiliyordu.

İskelede vedalaştılar.

- Ne güzel bir gündü, diye özetledi George, sayenizde lagün adacıklarını bile görmüş oldum... Yollarımız burada ayrılınsın.

Pagello karşı çıkmaya kalktıysa da, George onu engelledi:

- Hayır, burada! Gözlerini genç adaminkilerden kaçırmak için hafifçe başını çevirip ekledi:

— Doktor Pagello, siz olmasaydınız ne hale gelirdim?..

Pagello, ellerini avuçlarında tuttuğu için, George hızla konuşmasını sürdürdü:

— Yolumu şaşırdığım için size yöneldiğimi iddia etmeyeceğim, bu haksızlık olur. Neler hissettiğinizi biliyo-

156

rum, ben de size karşı aynı duyguları besliyorum... Ama her şeyin imkânsız olduğunu siz de gayet iyi biliyorsunuz. Elveda! Zaman zaman beni düşünün. Peşimden gelmeyin.

George ansızın kaçtı; ama birkaç adım ilerledikten sonra arkasına dönüp tekrar sıkı sıkı tembih etti:

- Sakın peşimden gelmeyin.

Otele geri döndüğünde Alfred'in dışarı çıkmış olduğunu görmek, George'un içini rahatlattı. Onunla ansızın karşılaşip saatlerce ortadan yok oluşunu haklı gösterecek bir gerekçe uydurmak zorunda kalmayacaktı neyse ki. Pagello'nun almak istemediği o mektubu çıkarıp tekrar okudu. Gidiş nedenini kaçamak sözlerle anlatmaya çalışması hiç de uygun kaçmamıştı. Yeni bir mektup yazmaya karar verdi. Ona bir şeyler yazmak, kendine itiraf edemese de, onunla birlikte olmanın bir başka yoluydu. Söylemeye cesaret edemeyeceği sözler, şimdi kaleminden kendiliğinden dökülüveriyordu. Gidecek ve ondan kesin olarak ayrılacak olmanın verdiği duygu itiraflarına, umutsuz bir dokunulmazlık kazandırmıştı. George ona *sevğilim* diye sesleniyor, birlikte geçirdikleri anları anımsatıyordu, hiç gerekmediği kadar hoş geçen o anları, hiç yaşanmaması gereken o hoş duyguları. Ardından Alfred'den söz etmeye başladı, onun için: *Bana ihtiyaç duyduğu müddetçe, ne kadar uzun sürerse sürsün, yaşamını onunkine bağlanmıştır*, diye yazdı. Ayrıca ne kadar acınacak durumda olduğundan, aslında hepsinin ne kadar acınacak durumda olduklarından söz etti.

Tam o sırada Alfred içeri giriverdi. George, yarısına kadar taze mürekkeple doldurulmuş kâğıdı, teiniz bir kâğıdın altına el çabukluğuyla sokuverdi. Alfred onun bu telaşını fark etmiş miydi acaba? Yüzü gülüyor, ruh hali kusursuz gözüküyordu. George'a bir sokak satıcısından aldığı menekşe demetini uzattı.

— Parma'dan gelmişler, dedi.

157

Ama yaklaşınca, George'un masasının üzerine koymuş olduğu kristal gülü fark etti. Bu sürpriz nesneyi dikkatle inceleyerek sordu:

- Bu da ne böyle?..

George'un ona yalan söylemeye ne gücü vardı, ne de isteği. Ona Pageilo'yu ziyaret edişini, yaptıkları kaçamağı ve Murano'da küçük bir meyhanede yedikleri öğle yemeğini açıkça anlattı. Alfred onu soğukkanlılıkla dinledikten sonra, pencereyi açtığı gibi menekşe buketini kanala fırlattı.

- Neden attın o çiçekleri, diye sordu George derin bir üzüntüyle.

- Sen zaten çiçeklenmişsin... Benimkiler yarın solacak cinsten ne de olsa.

- Çok bitkinim Alfred, dedi George içini çekerek, kaprislerini daha rahat olduğum bir zamana saklamamı rica ediyorum.

- Birbirimize bazı açıklamalarda bulunmanın zamanı gelmedi mi sence de? Bana itiraf edeceğin şeyler olduğunu düşünüyorum...

- Yarın sabah yola çıkacağız, şimdi itiraf değil, yolculuk için hazırlık zamanı bence.

- George, diye sızlandı Alfred yüreğindeki sıkıntıyı içtenlikle dışa vuran bir sesle, sana yalvarıyorum, deli olup olmadığımı bilmek istiyorum... Yalnız gerçeği bilir-sem bu konuda içim rahat edecek. Hastayken, hayal me-yal de olsa, ikiniz arasında olmadık hareketler yakaladım gibi geliyor bana... Bunlar gerçekten oldu mu, yoksa ben ateşten kaynaklanan hayaller mi gördüm? Bana söyleyebilirsin, bundan dolayı sana kızmayacağım.

- Ateş seni kendinden geçirmişti, diye güvence verdi George soğuk bir edayla.

Ama Alfred tatmin olmamıştı, ısrar ediyordu:

- Yemin et!

George bir hamlede ayağa kalktı; bu sözler onu adeta çileden çıkarmıştı; odanın dibindeki, vestiyer ve tuvalet olarak kullanılan küçük bölmeye yöneldi. Alfred'in

158

önünden geçerken, ruhunu huzura kavuşturmak adına, istediği yemini verdi.

- Yemin ederim.

George küçük bölmeden çıkarken sırtına bir pelerin atmış, şapkasının bağcıklarını bağlıyordu.

- Nereye gidiyorsun, diye sordu Alfred.

- Neresi olursa; beni içine çekmeye kararlı olduğun oyundan uzaklaşayım yeter ki...

- Seni korkutuyor muyum?

- Beni tüketiyorsun... Tam on gün boyunca ne yap-tımsa senin için yaptım, yaşamamı sağlamak için var gücümle uğraştım... Kendi işlerim büyük ölçüde aksadı, tek kuruşumuz kalmadı, üstüne üstlük otel müdürü de mücevherlerimi rehin almaktan söz ediyor... Ama bütün bunlar bir yana, ben yorulduğum Alfred, hem de çok yorulduğum.

Alfred'in beti benzi atmıştı; yüzünde hain bir ifadeyle konuşmasını sürdürdü:

- Düşkünler hastanesinde geberip gitmeme izin vermeliydin tabii! Böylece işinden de geri kalmamış olurdu!

George Alfred'in kışkırtıcı sözlerine yanıt vermemekte, olayın büyümesini engellemekte kararlıydı:

- Söylediklerini duymadım sayıyorum. Acımasızlığını ve nankörlüğünü de, hastalıktan arta kalan ateşine veriyorum.

- Nankör olduğum doğru, diye karşılık verdi Alfred acı acı sırtarak. Sen ve Doktor'cuğun beni kurtardınız... Ama ben de çok işinize yaradım öyle değil mi, itiraf et... Ben olmasaydım, hangi bahaneyle buluşacaktınız? Yaşamla ölüm arasında bilinçsiz bir halde gidip geliyordum nasıl olsa... Bundan daha iyi bir kılıf bulabilir miydiniz acaba?.. Ben bir şeyler gördüğümü söylesem bile, siz beni, bir şekilde, hayal gördüğümü inandıracaktınız ne de olsa!

Çalışma masasına yaklaştı, George'un çekmeceye saklamaya yeltendiği mektubu koparıncasına alarak, tehditkâr bir edayla elinde sallamaya başladı:

159

- Her şeyi anlamak için bu kanıtı ihtiyacım yoktu ayrıca!

Mektubu okumaya koyuldu. George onu durdurmaya çalışmadı. Sürüp giden derde son vermek için, Alfred'in bütün parlamalarına sessiz sedasız boyun eğiyordu. Alfred yüksek sesle okumasını sürdürdü; bir başkasına söylenmiş olsalar da, rakibi karşısında ona zafer kazandıran sevgi sözcüklerini telaffuz etmekten acı bir zevk duyuyordu:

"Bana ihtiyaç duyduğu müddetçe, ne kadar uzun sürerse sürsün, yaşamım onunkine bağlanmıştır..."

George karşı çıkmaya, hele inkâr etmeye hiç yeltenmedi; ulaştıkları noktada böylesi bir davranış ne ona ne de Alfred'e yakışmazdı. George belki de içten içe, birbirlerine vaat ettikleri, ama birlikte tadamayacakları o mutluluğu düşünüyordu... Bu kadar güzel başlayan bir birliktelik nasıl olur da böyle acı bir biçimde bitebilir, diye sorup duruyordu belki de kendine...

- Ama ben senin merhametini istemiyorum, diye öfkeden gözü dönmüş olan Alfred; merhametini gırtlığına sokacağım senin!.. Yalanlarını da!..

George'un kolundan yakalamış, bütün gücüyle sıkıyordu; ama George acıya karşı kayıtsızdı. Alfred mektubu avucunda tortop etmiş onun ağzına bastırıyor, bir yandan da deli gibi söyleniyordu:

- Sözcüklerini yedireceğim sana! Bütün o yalanlarını gırtlığına tıkacağım!

George ansızın Alfred'in ellerini boynunda hissetti; boğazı sıkılıyordu bu kez. Korkmuyordu, ama bildiği bir tek şey vardı: Eğer yaşamak istiyorsa bağırmanın zamanı gelmişti artık. Çığlık atmaya başladı.

Her şey ürkütücü bir bulanıklık içinde bir anda olup bitiverdi sanki. Koridordan ayak sesleri işitildi, ardından bağrışmalar, kapıya vurmalar...

Ansızın George'un çevresi bir sürü insanla dolmuştu, hepsi oradaydılar işte; gündelikçi kadın, otel

müdürü... Ve Pagello.

160

Pagello'nun George'dan vazgeçmeye hiç niyeti yoktu. George ayrılmaları konusunda sağlam gerekçeler ortaya koymuş olsa da, Pagello onun görüşme yasağına kulak asmayarak, son bir kez kendisini dinlemesi için yal-! varmak için otele koşmuştu... Ve tam vaktinde yetişmişti Pagello. Alfred'i ilk o zaptederek, tımarhaneye kapatmakla tehdit etti. Bu arada George kendini toplar toplamaz Doktor'a yalvarmaya başladı:

— Beni bir daha asla onunla yalnız bırakmayın! Alfred korku dolu gözlerle onları izliyordu. Kendine gelmiş, az kalsın nasıl bir suç işleyeceğini anladığında da, kendi öfkesinden korkmuştu. Kem küm ederek özürler diliyor, yalvarıyordu:

— Beni delilerin yanına yollamayın, ülkeme geri dö- heceğim. Paris'te beni tedavi ederler, iyileşirim o zaman.

Yalvarıyorum size, beni tımarhaneye kapatmayın...

Kimsenin onu dinlediği yoktu. Pagello George'un yanına diz çöküp onu kollarının arasına almıştı; zavalılık, t ani ürpertinin etkisiyle Pagello'nun kollarında yaprak ; gibi tir tir titriyordu. Pagello'ya ona yatıştırıcı sözler mırıldanıyordu. Ona âşıklara özgü o beylik sözleri söylü-| yordu: Onun yanındaydı işte, korkacak bir şey kalma-! mıştı, birlikte her şeye yeniden başlayacaklardı...

1:if".."

il"

f'i-

fi- i' "-'

,t"

kın Büyüsü

161/11

XVI

Hamallar eşyaları gondoldan yolcu arabasına taşıyorlardı. En büyük sandığı arabanın tepesine sürmüşlerdi. Doktor Pagello yükleme işini denetliyor, sakın sesiyle hamallara emirler veriyordu.

Alfred, çevresinde olup bitenlere kayıtsız gözükiyordu. Hayatının akışı başkalarının insafına kalmış, kendi iradesi elinden alınmıştı. Kendini kuş gibi hafiflemiş hissediyordu aslında. Gürültülü patırtılı bir mücadelenin ardından gelen o hüzünlü dinginliğe gömülmüş, ne söylenirse yapıyordu. Neredeyse bir haftadır böyle derin bir uyuşukluk içinde yaşayıp gidiyordu.

George, yolculuk sabahı onu geçirmek istemiş, Alfred de buna karşı çıkmamıştı; bunun onu üzüp üzmediği ya da rahatsız edip etmediği anlaşılıyordu; ne düşündüğü ya da neler hissettiği hakkında en ufak bir ipucu vermiyor, yalnızca gerekli olduğunda, kısa cümleler söylemekle yetiniyordu. Hissettiklerini açığa vurmuyordu.

Pagello sevgilisine verdiği söze sadık kalarak, o korkunç günden sonra ikisini bir an olsun yalnız bırakmamıştı. Birbirleriyle iki kelime zor konuşmuşlardı...

Yolcular yavaş yavaş arabaya binmeye başlamışlardı. Pagello, Alfred'e eğilip rıhtımdaki köprüde duran George'u işaret ederek:

— Ona bir hoşça kal de3dn, dedi.

Alfred'in hâlâ kararsız olduğunu gören Doktor, bu kez onu hafifçe itekledi:

— Hadi ama...

Yüz yüzeydiler işte. Ayrılmalarına neden olan o korkunç olaydan bu yana ilk kez görüşüyor, birbirlerinin yüzüne bakmaya ilk kez cesaret edebiliyorlardı. Alfred'in bitkinliği George'a dokundu. Yüzü solgundu; ha-

162

reketleri cansız; kısa süre önce geçirdiği hastalık yüzünden iğne ipliğe dönmüştü. George ansızın kaygıya kapıldı:

- Bu çok uzun bir yolculuk; bir süre daha beklesen iyi olurdu belki de.
- Madem sonum tımarhane, hiç olmazsa Fran-sa'dakilerden biri olsun, diye karşılık verdi Alfred.
- Sen deli değilsin, Paris'te çarçabuk iyileşecek ve her şeyi unutacaksın...
- Unutmak filan istemiyorum ben, diye ani bir öfkeyle atıldı Alfred, senin hastalığından iyileşmek istemiyorum...

George ne söyleyeceğini bilemiyordu. Yol kenarlarındaki vedalaşmalarda, ancak karşılıklı basmakalıp sözler verecek kadar zaman olurdu... George ise, öykülerinin böylesi bayağı sözlerle bitmesini istemezdi oysa...

Henüz konuşmadıkları bir konu daha vardı; George biraz çekinerek de olsa buna değinmeden edememişti: Birlikte yolculuğa çıkmalarına tanık olan Paris halkı, Alfred'in geriye tek başına döndüğünü görünce ne düşünecekti? Buna kafa yormak belki de anlamsızdı; ama George hayatının en dramatik anlarında bile çevresine yansıtığı görüntüden ödün vermemişti. Tanınmış iki insan olduklarından, Alfred'e, her ikisini birden kurtaracak birtakım politikalar önermeyi göze aldı:

— Dostlarımızla karşılaştığın zaman...

— Yolumu değiştireceğim! Hiç kimse bana, birlikte mutlu olduğumuz o dönemi hatırlatmasın diye yapacağım bunu... Beni en çok tasalandıran da bu zaten; kendimi birlikte yürüdüğümüz bir yolda ya da sık sık gittiğimiz bir yerde buluvermek... Tortoni'ye ilk gidişimde ne hale geleceğimi bir düşün; tek başıma ve içim sızlayarak... Sen bu yürek sızılarını duymayacaksın artık... Şanslısın aslına bakarsan; benden geriye kötü hatıralardan başka bir şey bırakmadım çünkü sana...

George onu dinlerken yanağından bir damla yaş süzüldü. Hayır, yanılıyorsun, anlamında başını salladı:

163

- Kötü hatıralarım olmadı benim; asla da olmayacak. Mutluluktan başka bir şey kalmadı aklımda...

Yolcu arabası hareket etmeye hazırda artık, bir tek Alfred'i bekliyorlardı. Pagello ona artık gelmesini işaret etti.

- Bana yazacak mısın, diye sordu George, bir an Alfred'in elini tutarak... Yoo, haklısın, yazma bana.

Alfred ansızın uzaklaşarak, elli metreyi ardına bakmadan, bir solukta aşip yolcu arabasındaki yerini aldı.

İçeride gözyaşlarını tutmasına gerek yoktu artık.

Yolcu arabası birden sarsıldı. George kendini tutamayıp gelmiş, arabanın kapısına asılmış, her şeye karşın yine de ondan kendisine yazmasını istiyordu:

- Bana yaz!.. Bana hemen yaz!..

Bundan sonra meydana gelecek olayların sorumlusu da, bu üç küçük sözcük olmuştu işte. Alfred ona şöyle yazmıştı:

Bana gitmemi söyledin ve gittim. Bana yaşamamı söylemiştin ve yaşıyorum... Neden düşündüklerimi açık açık yazmayayım ki; dört gün sonra aramızda üç yüz mil kadar bir uzaklık olacak ne de olsa. Böylesi bir uzaklıkta insanda ne kızgınlık kalıyor, ne de sinir nöbeti... Biz kendimizi kandırdık George; sen benim sevgilim değildin, annemdin. Biz birbirimiz için yaratılmıştık belki, ama yaşadığımız ensestti...

George derhal oyuna kapıldı. Bu parlak Oedipus'çu söylevi büyük bir coşkuyla onaylar gibi davranarak, Alfred için bir sevgili değil, ama ebedi bir dost ve bir kız kardeş olmak istediğini belirtiyordu. Alfred'in mektuplarındaki arzusunun ve kıskançlığın kıskacından kurtulmuş katıksız aşk söylevlerine, o da aynı tarzda taşkın duygularla yanıt veriyordu. Aralarında hep var olan o romantik yazım biçemi, sonunda alttan alta birbirlerini yüceltmeye götürmüştü onları. Onlara ulaşmak isteyenlerin kıyısında yürüdüğü gülünçlük girdabını ise hiç umursa-

164

iniyorlardı. Baştan sona aldanmış olabilirler miydi? Mektuplarla birbirlerine ilettikleri taşkın duyguların, yazışırken ne kadar kayba uğradığını yalnız kendileri biliyorlardı.

George onu, başka kadınlarla mutlu görmek istediğini söylüyordu; Alfred de onun, hak ettiği ölçüde sevme yeteneğine sahip bir başka erkekle birlikte olduğunu bilmekten huzur duyacağını... Ama tüm bunlara karşın, onları birbirlerine bağlayan en temel duygunun, bir anda yanlılıkla nasıl da fırtınalı ve acınacak bir tutkuya indirgendiğini hatırlatıp duruyorlardı...

Hem durmadan eleştirip kınadıkları, hem de didik didik ettikleri bu tutkuyu en ince ayrıntısına kadar irdelemekten, neredeyse birbirlerine olan güvenlerini yok eden bir sevinç duyuyorlardı aynı zamanda. Ne var ki birbirlerine karşı bir türlü güvensizlik duyamıyor, aralarına Sardunya Krallığı, İsviçre ve Fransa'nın yarısı girmiş olsa da, onlar kendilerini sonunda ölümlerin dirileceği korkunç ve akıl almaz bir oyunda gibi hissediyorlardı; hakkında durmadan konuşarak tükettikleri o koca ceset, küllerinden ansızın yeniden doğuyordu işte: Birbirlerini hâlâ seviyorlardı!

Yüreklilerindeki inanç ve kanıların bir anda yüz seksen derece değişmesinden doğan o küstahlıkla birbirlerini daha önce hiç bu kadar sevmemiş olduklarını söylüyorlardı. Daha önce çekilen bütün o acıların, iç döküşle-rin ve yaşanan çılgınlıkların ardından, şu noktada her şey tıpkı kostümlü bir prova gibi yeniden baştan alınıyordu sanki. Şimdi oyunu oynayacaklardı artık. Şimdi sevmenin gerçekte ne demek olduğunu biliyorlardı. Ve şimdi gerçekten acı çekeceklerdi.

Olaylarda farkına varılamayan küçük bir aldanma vardı. Aşk oyununun sizden kaçan ve size erişilmez gelen şeylerle gizli bir çıkar ortaklığı vardır. Alfred, George'dan uzaklaşarak onun gözünde sözle anlatılmaz biçimde, gerçek varlığını unutturacak ölçüde yücelmişti. Alfred, George'u terk ettiği dakikadan başlayarak ona, içinden kendini kovduğu yitik bir cennetin o büyü

165

{<:

dünyasını sunmuştu. Alfred ondan başka bir şey düşünemiyor, onu, kafasında olmasını istediği gibi canlandırıyor ve bu başkalaşım, onun, var gücüyle bütün yaratıcılığını ortaya dökmesini sağlıyordu: Yanında olmayan, erişilmez George, Alfred'in yeni şiiri oldu önce... Derken *Aşk Şakaya Gelmez'in* karakterleri arasında yerini aldı. Ardından onun hakkındaki düşüncelerinin yansıması olan *Fantasia* geliyor, hemen sonra, esmer gölgesi *Aralık Gecesi'ride* geziniyordu... Kısaca artık her yerde George vardı, Alfred ondan kaçamıyordu...

Dramın bir diğer perdesi Venedik'te yaşanıyor. George, çok kısa zamanda kavramıştı ki, eğer hayatta mutsuzluktan daha kötü bir şey daha varsa o da can sı-kmtısıydı. Zaten duyduğu bu sıkıntının yabancı olduğu değildi; evliyken duyduğuna çok benziyordu.

Otelden ayrılarak yeni sevgilisinin evine yerleşmişti. Pagello ailesi, kötü görünümlü bir kanal üzerindeki yıkık dökük bir konağın yarısına yayılmıştı. Aile antika koleksiyoncusu bir baba ile, hiç evlenmemiş, şair bir abladan oluşuyordu. Pagellolar sanata karşı kentsoylulara özgü bir merak duyuyorlardı; Doktor'un kendisi de, na-politen romanslarıyla aşık atmak için zorlama Venedik romansları yazıyordu.

George zamanının büyük bir bölümünü odasında geçiriyor, orada, alışkanlığını sürdürerek devamlı yazıyordu. Alfred'in ona vermiş olduğu kuş, odanın içinde özgürce uçuyor, arada gelip George'un mürekkepli kalemine konuyor, hokkasından mürekkep içiyordu. George mektuplarını almak için günde bir kez, Pagelloların konağından Ancillo Eczanesi'ne kadar olan yolu arşınıyordu. Bu alışılmış güzergâhında artık onu herkes tanıyor, insanlar bazen ona selam veriyorlardı.

George Pagelloları arada bir uğrayan Konsolos Sacy'nin fikrine katılıyordu; göz kamaştırıcı bir şehirdi burası evet, ama insan burada çok çabuk doyuşuyordu. Venedik de Bayonne ya da Chambery gibi bir taşra kentinden başka bir şey değildi işte. Bu çarpıcı benzeşme, Geor-

166

ge'a toplum içerisindeki yeni konumunu göstermişti; San Luca'da insanlar ona selam verirken, kendini, soyluların ve tüccarların kendisini eczacının sevgilisi olarak gördükleri Bayonne'daymış gibi hayal edebilirdi.

Kuş bir gün perdelerin tepesinden yatağı örten süslü tavanlığa uçmaz oldu. Mürekkebe olan aşırı düşkünlüğünün kurbanı olmuştu kuşkusuz; ve kapısı hep açık duran kafesine, bu kez ölmek için girmişti. Onun minik cesedini ilk bulan Pagello oldu; hemen onu pencereden aşağı, kanala attı.

George hıçkırıklarını tutamıyordu: Ona, Alfred'in hâlâ kendisini düşündüğünü söyleyen o kuş, bir daha asla ötmeyecekti. ikisini birbirine bağlayan en son halka da kopmuş gibiydi. George'un bu kadar şiddetli bir acı duyması karşısında şaşkına dönen Pagello, ona mantıklı olmasını, ölenin yerine bir başka kuş alabileceklerini söyledi. Ama gözyaşlarının asıl nedenini saklamak zorunda kalan George, haince bir keyifle karşılık vererek intikamını aldı:

- Paris'e dönüyorum... Oğlum ısrarla beni çağırıyor. Maurice'in ısrarla onu çağırıldığı yalan değildi, ama

George, annelik içgüdüleriyle kaygı duymasına karşın, gidip gitmemekte uzun süre kararsız kalmıştı.

- Bir kadının yalnız başına yolculuk edemeyeceği bir dönemdeyiz. Ben de seninle geliyorum.

Pagello, görev've saygı anlayışıyla, doğru bildiğini söyledi.

Birkaç gün içinde yola koyuldular. Doktor Pagello yol ve konaklama masraflarını karşılarsın diye yanına babasının koleksiyonundan Etrüsklerden kalma birkaç parça antika ile eski Venedik paraları da almıştı. Gittiği yerde bunları kâra dönüştüreceğinden kuşkusunu yoktu.

167

XVII

Alfred, Paris'te acıya alışmaya çalışıyordu. George'u çılgınca arıyordu. Oysa George, mektuplarıyla onun yanındaydı. Onu hatırlatan yüzlerce ayrıntı; örneğin geçmişteki yakınlıklarının damgasını taşıyan o yerlerde gezinmek, Alfred'in yüreğini beklediği kadar derin bir acıyla sızlatmıyordu, hayır. Aksine; şimdi o anılarla beslenmekteydi Alfred...

Malaquais Rihtımı'ndaki evin hizmetçisi Catherine ona suç ortaklığı etmiş, evin kapılarını açmıştı. Alfred o eve her gün gidiyor, toza karşı beyaz çarşaflara sarılmış avizelerin ve koltukların hayaletleri andırdığı o salonda tek başına oturuyordu. Yine böyle bir gün, içine sigaralar dizilmiş bir şapka buldu Alfred; George bunları İtalya'ya gitmelerinden önce hazırlayıp oraya koymuştu. Alfred" sigaraları yüreğinde zevkle karışık bir eziklelik bir bir içti. Havadan bozulmuş olan tütün, ağzında, tıpkı aşk bozgunlarından yürekte kalanı andıran, buruk ve yakıcı bir tat bıraktı...

Bazen dostu Tattet'nin kendisini oyalamasına izin veriyordu Alfred. Bildik sefahat âlemlerine birlikte dalıyor, içiyor, kumarda kaybediyor, afyon çekiyor ve batakhanelerin şafağında duyguların belirsizliği üzerine felsefe yapıyorlardı.

George, Alfred'e Paris'e döneceğini bildirdi, Pagel-lo'nun da kendisiyle birlikte geleceğini haber verdi.

Duyduğu hayal kırıklığının şiddeti, Alfred'in, kendine pek itiraf edemese de, George'un gelişine ne kadar umut bağladığını anlamasını sağlamıştı. Fakat kendini kaptırıp hayalini kurduğu o yeniden kavuşma bir türlü gerçekleşmeyecekti. George, birbirlerini görmekten ka-

168

çınımlarını gerektiren bir sürü mantıklı nedeni arka arkaya sıralamıştı bile.

George'un Paris'te ilk ziyaret ettiği Buloz oldu. Bu-loz onu görür görmez sevinçle haykırdı:

— Şu iki aylık kısa yolculuklarınızı bir kenara yazıyorum bilesiniz!

— Beni özlediniz mi?

— Yalnız ben değil; bütün bir Paris!.. Onlar da intikamlarını hakkınızda berbat şeyler anlatarak alıyorlar...

— Ne gibi şeyler?

— Bir Türk'le İstanbul'a gitmişsiniz sözde...

— Öyle yapsam iyi olurdu, diye dalga geçti George. Coşku ve heyecan içinde birbirlerine bakıyorlardı.

Buloz George'u sevgiyle omuzlarından tutup hafifçe sarsarak, yolculuktan dönenlere sıkça söylenen o beylik iltifatları sayıp dökmeye başladı: Yok uzaklara ülkelere yaptığı yolculuklar ona yaramış, yok daha da güzelleşmiş... Ne var ki sevgi gösterileri, dergide çalışan bir memurun ansızın içeri girmesiyle yarıda kesiliverdi:

— Patron! Gautier evde yok!

— Buraya bana bunu söylemek için mi geldiniz, diye haykırdı Buloz. Gautier'nin evde olmamasının beni ne biçimde ırgalamasını bekliyorsunuz acaba? Paris'te Ga-utier'den başka yazar mı yok? Gidin ortalığı bir kolağan edin, size bunun için para ödüyorum. Dumas'ya gidin, Soulie'ye gidin... Bakın; baskıya girecek bir dergim var ve şu an müşkülpesentlik gösterecek durumda değilim... Hadi şimdi gidin, gerekirse Paul de Kock'un kapısını çalın, ama bana elinizde kâğıtlarla dönün!.. Görüyorsunuz ya, diye söylevini noktaladı George'a dönerek, burada değişen hiçbir şey yok. Basıma bir saat kalmış, yirmi sayfa yazım hâlâ eksik...

George'un aklına ansızın parlak bir fikir geldi:

— Bir İtalya yolculuğu güncesi işinize yarar mıydı acaba?

Buloz kabul etti:

169

- Bu akşam teslim edebilir misiniz?

- Evet, ama dört yüz frank karşılığında.

- Çok pahalı, diye karşılık verdi Buloz, ama başka seçeneğim yok.

- Benim de, dedi George, ne yapayım; her zaman herkesin her şeyini ödemek gibi kötü bir alışkanlık edindim...

Yakınma havasındaki bu itiraf, yayıncıya, yazarına çok özel bir konuda soru sorma hakkını vermişti:

- Şu italyan da kimin nesi?

- Hayatımı kurtaran bir adam.

- Ben de onun Alfred'in hayatını kurtaran adam olduğunu sanıyordum... Ardından hafif alaycı bir tonda ekledi:

- Mutluluğu bulduysanız, sorun yok...

- Huzuru buldum ve bununla yetiniyorum.

- Alfred sizi görmek istiyor, deyiverdi Buloz ansızın, benden 'rastlantı sonucu' bir karşılaşma ayarlamamı istedi.

George, hayır olmaz, anlamında başını salladı.

- Beni katı mı buluyorsunuz?..

Buloz ne olumlu ne olumsuz bir yanıt verdi; her şeyden önce akılcı bir tipti ve gönül eğlendirmek onun uzmanlık alanına pek girmiyordu. Bunu gayet iyi bilen George onu aydınlatmaya çalıştı:

- Görmüyor musunuz kuzum? ikimiz arasında tehlikede olan sadece benim. Yaradan ona her şeyi başlatmış; deha, dehanın getirdiği nimetler ve kediler gibi, özgürce yaşayacağı bir sürü yeni hayat... sırf o hepsini ziyan etsin diye. Benimse bir tek yaşantım var ve ben onu düzene sokmak zorundayım... Şu yirmi sayfanız, bu akşam elinizde olacak.

Alfred, George'un Paris'e Pagello'yla birlikte geldiğini öğrendiği anda kendini yeniden o boğucu kıskançlık kışkıncısında buluvermişti. Hüzünlü ilişkileri boyunca yaşadıkları o beklenmedik olayları geçiriyordu aklından ve bütün suçu üzerine almaya da pek niyeti yoktu artık.

170

Özellikle, merak ettiği tek bir şey vardı ki içini acıtıyor, durmadan beynini kemiriyordu: George, daha başucun-da geceledikleri zamanlarda Pagello'yla sevgili miydi, yoksa ilişkileri, kendisi Paris'e döndükten sonra mı başlamıştı? Pek çokları için kronolojik bir ayrıntının ötesine geçmeyecek olan bu soru, onun için müthiş önem taşıyordu; içini yiyen bu kuşku sonunda gerçek bir saplantıya dönüştü.

Alfred evine kapandı. Perdelerini çekmiş, yatağında yatarken, ne saatin kaç olduğunun önemi vardı, ne

de mevsimlerden hangisi olduğunu... Puposundan yükselen yoğun afyon dumanı, onu dış dünyadan biraz olsun koruyordu. Tattet'nin onu bu bitkin ve perişan halinden kurtarmak için kapısına dayandığı bir gün Alfred ona içini döktü: " - Şu İtalyan'ı da çanta gibi yanında taşımış...

- Tamam, olay bitmiştir, yorumunu yaptı Tattet. r Hemen ardından ekledi:

— Tanrı aşkına, unuttun onu artık; bir başkasını bu-^ lun!

Alfred, acaba dostu Tattet'nin buyruğu üzerine mi, balolar düzenlenen evlerde sık sık boy göstermeye başla-v di gene?

Bir akşam, Musset ailesinin uzun yıllardır dostu olan Madam de R.'nin evine davet edilmişti. Orada ilk karşısına çıkan, erkek kardeşi Paul oldu. Alfred ve Paul, aynı çatı altında yaşamalarına karşın, birbirlerini pek az görüyorlardı. Alfred'in ipe sapa gelmez saatleri, dakik bir memur olan Paul'ün zaman anlayışıyla pek örtüşmü-yordu. İki kardeşin, olağanüstü durumlar dışında pek »' öyle bir araya geldikleri yoktu. Madam de R.'nin evinde düzenlenen bu balo da, sözü edilen o olağanüstü durumlardan biriydi işte. Henüz tam olarak yastan çıkmamış olan Bayan de Musset, kızı Hermine'i de yanında sürüklemişti; yaşlı kadın, gizliden gizliye ona bir koca bulmayı umuyordu.

171

%,,

İm

Paul, Alfred'i görünce yanma gidip kendi sanki aşırılıklara bayılmışçasma, şıklığına iltifatlar yağdırmaya koyuldu:

- Ortanca gibi açılmış bu göğüs firfirıyla olay yaratacağın... ama bence asıl yakışan pantolonun, üzerinde jilet gibi duruyor...

- Benim terzim modanın en son emirlerine göre hareket eder, diye karşılık verdi Alfred; seninkinden farklı olarak...

- Bazı terzileri genel ahlaka aykırı davranmaktan mahkemeye vermek gerek, diye kestirip attı Paul sırtarak.

Anne kız Mussetler, içeri girmeden önce, büyük holün bitişiğindeki vestiyerden bozma bir tuvalet odasında saçlarını düzeltiyorlardı.

Mümkün olduğunca ölçülü bir şıklıktan yana olan Bayan de Musset'nin işi çoktan bitmişti. Ne var ki Hermine yüzünden dışarı çıkamıyordu.

- Yalvarırım anne, bekleyin...

Hermine, gençlerin ortalıkta dans ettiği, insan kaynayan uğultulu salonları işaret ederek itirafta bulundu:

- Korkuyorum...

- Ulu Tanrım, iyi ama neden, diye sordu Bayan de Musset yapmacık bir şaşkınlıkla. Seni yiyecek halleri yok ya!

- O kadar kötü dans ediyorum ki... Bayan de Musset gözlerini havaya kaldırdı:

- Zavallı çocuğum, buna dereyi görmeden paçaları sıvamak denir! Dur hele, önce seni dansa kaldırsınlar bir!

insanlarla yüz yüze geleceği için sıkıntı duyan Hermine, biraz daha zaman kazanmaya çalışıyordu. Bu sefer, annesinin eski elbisesinden bozma tuvaletinin içinde rahat hissetmediğinden, kendini çok çirkin bulduğundan yakınmaya başlamıştı... Bayan de Musset, onu dikkatli bakışlarla şöyle bir süzdü:

172

™ - Senin yüreğin güzel... Gençsin de... Yaşamının her

ânını doğru değerlendirmekte acele davransan iyi edersin! Hem en azından bir parça gülümse; dansa kaldırılmadığın zamanlarda gülümsüyor olman çok önemli, yoksa insanlar seni can sıkıcı biri diye mimlerler... Sana verdiğim bu küçük sırları düşün ve gülümse!

Mussetlerin içeri girişi bayağı konuşulmuştu. Kötü-rüm bir kibar dul, yelpazesinin ucuyla Bayan de Musset'yi işaret ederek yanmdakine:

- Şu gelen Edmee de Musset değil mi, diye sordu, Ç' yanındakiler de çocukları olmalı... Yasma karşın insan

içine çıkabiliyor!

- Annelik görevi bunu gerektiriyor da ondan, diye yanıtladı beriki, ortada birine yamanması gereken bir kız var ne de olsa.

- Şu beyazlı ufaklık mı? Söylesene kuzum, şu Mussetler iyi bir aileden geliyorlar galiba? Salviatilerin soyundan geldiklerini duydun mu?

- Özellikle kendileri öyle olduklarını söylüyorlar... Neden sordun?

Kötürüm dul arkadaşına eğilip bir sır verir gibi kulağına fısıldadı:

- Adam etmeye çalıştığımız bir yeğenim var taşrada. Birkaç aşk yarası, biraz borç... pişman olmuş pis herifin teki... Şu kız diyordum, ona yarayabilirdi belki de... Onun hakkında ne düşünüyorsunuz, lütfen bana açık açık söyleyin... '

Arkadaşı fırsatı kaçırmadı:

- Son kolera salgınının devirdiği bir baba... sağlık arama. Edebiyat çevresinden iki ağabey... ahlak arama. Sohbet desen o da yok... İştahı ve çeyizi de yok ayrıca...

- Çeyizi yok mu, diye bir çığlık attı kötürüm kibar dul. Ah, zavallı küçük! Ne demeye buraya gelmiş sanki? Göle maya çalıyor.

Bu akşam davetinden çoktan bezmiş olan Alfred, erkeklerin, iki mazurka arası biraz soluklanmak için siga-

!t _____ • . _____ 173

ra içtikleri yüklüğe benzeyen yere sığınmış, kanepenin birinin üstünde yayılmış oturuyordu.

Mademki en temel nezaket kuralı onu bu toplantıdan sıvışmaktan alıkoyuyordu, o halde o da en azından kendini kaybetmeli ve bu sayede çevreyle bağlantısını koparmalıydı. Bunu sağlamak için de enfiye kutusunun içinde sakladığı afyon tohumlarını birer birer yutmaya başladı.

— Bunlar, boğazı yumuşatmak için mi, diye sordu gençten bir ses.

Başını biraz geriye attığında tepesinde beyaz tüller içindeki bir kadının durduğunu hayal meyal fark etti.

— Hayır küçük hanım, bunlar hayatı yumuşatmak için, afyon tohumları... İsterseniz size de seve seve verebilirim.

Genç kadın bir afyon tohumu alıp, Alfred'in şaşkın bakışları altında, sanki şekerlememiş gibi yutuverdi.

— Bu arada, sizden bir tane daha isteyeceğim sakıncası yoksa, dedi beyaz tülde siluet.

Alfred ona kışkırtıcı ve nükteli bir tarzda cevap vermek isterdi, ama hızla gelişen olaylara kendini kaptırmıştı ister istemez.

— İşte buradasın, diye haykırdı bir erkek sesi. Seni aramadığım yer kalmadı...

Genç kız, yeni gelen adama döndü; adam. daha gelir gelmez, şaşkınlık dolu bir edayla lafları arka arkaya sıralamaya başlamıştı:

— Musset! Kalburüstü akşam davetlerine mi katılmaya başladınız şimdi de!

Musset konuşanın kim olduğunu anlamak için doğ-rulduğunda karşısında, 'Tattet'nin eski tayfasından', ufak tefek, esmer bir adam olan Edmond d'Alton Shee'yi buluverdi.

Edmond yıllardır ortalarda gözüküyordu. Bir ara hakkında, Napoli sarayında diplomatik bir göreve atandığı ve orada önemli bir İngiliz senyörünün karısını baştan çıkarıp skandal yarattığı dedikodusu yayılmıştı. Hatta geceyi metresinin odasında geçirebilmek için oda-

174

cı kılığına girdiği bile söylenmişti. Edmond'un, becerisini ipe sapa gelmez dolaplar uğruna harcamasına neden olan iki tutkusu vardı: aşk ve politika.

- Edmond, diye haykırdı Alfred; nerelerdesiniz Allah aşkınıza? Rejim karşıtı komplo düzenlemeye devam mı hâlâ?

- Artık değil sevgili dostum, siz duymakta biraz geç kalmışsınız... Kral bana yüksek meclis üyeliği vaat etti. Asıl sizi sormalı? Burada ne işiniz var? Sizi evlendirmeye çalıştıklarını söylemeyin sakın!

- Beni değil, diyerek içini çekti Alfred, kız kardeşim Hermine'i...

- Bense küçük kuzinime göz kulak olmak için buradayım, dedi Edmond beyazlar içindeki genç kızın elini şefkatle okşayarak. Ama birbirinizi tanıdığınızdan haberim yoktu...

- Tanışmıyoruz zaten, diye düzeltti genç kız; beyefendi bana bir afyon tohumu sunma inceliğini gösterdi hepsi o kadar... Hemen ardından, kuzeninin afallamış yüz ifadesi karşısında ekledi: Eh madem öyle, tanışır

| sen de bizi!..

V. — Elbette, diye karşılık verdi kendini toplayan Ed-

mond; sevgili kuzinim Aimee, sana eşsiz şair ve kimsenin eline su dökemeyeceği dansçı Alfred de Musset'yi takdim ederim... Alfred, kuzinim Bayan Aimee d'Alton...

- Dansçı dedin de, diye hatırlattı Bayan d'Alton Ed-mond'a, bana vals yaptıracaktın...

- Unuttuğumu'umuyordum... Bayan d'Alton bunun üzerine Alfred'e dönerek:

- Bu becerinizden kuzenime de biraz bulaştırmanız gerekirdi; ne de olsa arkadaşısınız...

f Bunun üzerine Edmond d'Alton Shee, kasıla kasıla

İji hikmetlerini yumurtlamaya başladı:v ; - Saint Francois de Sales der ki: "Öyle danslar var-

lıdır ki, balkabağı gibidir; en iyileri bile beş para etmezler!" Bu sözün altına imzamı çıkarım ben. Ama illa ki vals yapman gerekiyorsa tatlım, benim yerimi en iyi dostum Alfred alacaktır...

175

Balo salonunun pistinde çiftler, birbirlerine sıkı sıkı sarılmış, son zamanların gözde ve bir o kadar da kötüye yorumlanmaya açık modası eşliğinde fır dönüyorlardı: Öteden beri hiçbir dansta eşlerin birbirlerine bu kadar yakın durmaları gerekmemişti. Ev sahibesinin yanında duran Bayan de Musset şaşkınlığını gizleyemedi:

- Evinde vals yapıldığını bilmiyordum!

- Her yerde yapılıyor, dedi Bayan de R. Ne yaparsın, moda...

Çevrelerinde, dans etmekten başları dönen genç kızlar, kavalyelerinin kollarına usulca yığılıp düşmeye başlamışlardı.

- Kendilerinden geçiyorlar, diye devam etti Bayan de R. Kelimenin hem gerçek hem de mecaz anlamında. Dolap hastalığı koyunlarda görülürdü; şimdi vals sayesinde genç kızlara da bulaştı...

Ayılıp bayılan güzeller, biraz uzansınlar da kendilerine gelsinler diye, yandaki salonlardan birine taşıyorlardı. Vals yapılan her yerde durum aynıydı. Verdiği baş dönmesinin ardından gelen bu yaprak dökümünün, bu moda dansın çekiciliğini daha da artıran bir unsur olmadığı söylenemezdi.

Salonda birdenbire çılginca bir fısıldaşma başladı; her ne olmuşsa son derece ciddiye benziyordu. Orkestra durdu, valsçiler de. Derken kalabalıkta, yerden kaldırdıkları baygın birini yüklenmiş, dansçıların arasından geçmeye çabalayan iki adam görüldü. Bayılan, Alfred'di; Bayan de Musset ve Bayan de R. onu fark eder etmez ayağa fırladılar... Adamların peşi sıra yürüyen Aimee d'Alton Shee özür dilercesine açıklamaya koyuldu:

- Başı döndü, onu tutamadım...

Bir kanepeye yatırılır yatırılmaz gözlerini açan Alfred, Aimee d'Alton Shee'nin kendisine kaygıyla bakan yüzüyle karşılaştı ilkin... Alfred ona gülümsedi, o da ona aynı şekilde karşılık verdi. Fısıltı halinde dudaklarından dökülen sözleri ona hangi gücün söylediğini kendisi de bilmiyordu:

176

- Bayan d'Alton Shee, benimle evlenir misiniz?

Alfred umutsuzluk yüzünden düşüncesizce bir harekette bulunarak, o güne dek sefih hayatın içine atılırken gösterdiği çılginlığı, evlilik hayatına atılırken de göstermişti.

| Aşkın Büyüsü

177/12

XVIII

Aimee d'Alton Shee, öteki zengin kısmetlere pek benzemiyordu. Serveti onu bağımsız kılmış, hatta kibar bir genç kız olmasına rağmen, zaman zaman kabuğundan sıyrılmamasını sağlamıştı. Bir sürü hayranı vardı; serüvenleri de dillerdeydi. Beri taraftan zengindi, bir ismi vardı ve edebiyattan da şöyle böyle

anıyordu. Ne tam orospu ne de tam süttten çıkmış ak kaşık denmeyecek bu kız, sefahat düşkünü bir şair için ideal bir eştı.

Sıradan erkekler de, gözü üstün başarı ve dehadan başka bir şeyi görmeyen Bayan d'Alton Shee'yi hayal kırıklığına uğratmışlardı zaten. Bu durum onu, yüzyıla damgasını vuran o son ulu çınara, imparator Napol-yon'a, taparcasına bir sevgiyle kendini adama boyutuna vadmıştı.

Şimdilik Alfred onu her gün görüyordu. Genç kız tu-hafllıklarıyla onu öylesine eğlendiriyordu ki, Alfred onu sevmediğini unutuyordu.

Alfred onu, Napolyon'la ilgili eşyalarla adeta çifit çarşısına dönmüş evinde ziyaret ediyor, kız da onu, İmpara-tor'u Longwood'da can çekişirken betimleyen, vakitsiz yapılmış koca bir tablonun durduğu tuvalet odasında karşılıyordu. Sonrasında, Malnaison'dan gelmiş, arı desenleriyle bezeli Sevres porseleninden takımlarda kahve içiyorlardı. Alfred içinde merak uyandıran bu biblo bolluğu arasında, onu hayranlıkla karışık bir hayrete düşüren, kafasında sorular uyandıran yeni bir şeyler buluyordu hep:

— Ya bu, neyin nesi?

- *Onursaçlarından bir tutam, diye açıklıyordu Aimee, Bayan Montholon, Sainte-Helene'den ayrılırken ona hatıra olsun diye vermiş...*

178

[f - Pek heyecan verici kutsal bir kalıntı! Eviniz tam

anlamıyla bir Napolyon tapmağına dönüşmüş... Ve siz de bu tapmağın eşsiz Vesta rahibesisiniz...

|; - Dalga geçmeyin, diye yalvardı Aimee, söz veriyö-

rum, evlendiğimiz zaman size bu 'heyecan verici kutsal kalıntıların' varlığını hissettirmeyeceğim. Tavan arasının yolunu tutacak hepsi; ben de ancak zaman zaman derin hayallere dalmak için yanlarına gideceğim... Sizin ruhunuz bile duymayacak.

Alfred, Aimee'nin ellerini avuçlarına alıp sıkarak ateşli ateşli yanıt verdi:

- Böylesi bir fedakârlıkta bulunmanızı asla kabul edemem! Napolyon'a olan bağlılığınız beni derinden etkiliyor; kendi hesabıma neler umabileceğimi gösteriyor bir yerde. Yaralanmış, aldatılmış biriyim... Sahip olduğunuz onurlu emanetlerin arasında bana da küçük bir yer açın, sizin yakınınızda... Onların güzelliğine elimden geldiğince gölge düşürmemeye çalışacağım... Eski eşyalar arasında bir enkaz; göze çarpmaz bile...

- Susun ne olur, diye karşı çıktı Aimee, böyle sözler duymak istemiyorum!.. Geçmişinizdeki yaraları saracağım, buna söz veriyorum!..

- Ne kadar iyisiniz... Ama bende geçmişten başka bir şey yok ki, bazen keşke diyorum, keşke bütün hayatımı baştan yaşasam.

Sevdiğini ve sevildiğini sanmanın verdiği o aldatıcı sarhoşluk içinde Bayan d'Alton daha da ileri gidip başka sözler de verme cesaretini buldu:

- Hayatınızı değiştireceğim! İyi olduğumu söylüyorsunuz... Ancak yürekten bağlandığım kişiler söz konusu olduğunda böyle olduğuma inanıyorum... Sadece iyi değil, aynı zamanda hırslıyım da... Çok param var; ve bu servetim sizin yükselmenizi sağlayacak. Ününüze ün katmak için bir edebiyat salonu açacağım. On yıla kalmadan Akademi'ye de girersiniz... Bana güvenin; size neşeyi ve mutluluğu yeniden öğreteceğim...

Alfred bunların çoğuna inanmamakla birlikte, yine de iyi niyetle cevap verdi:

- Sizden başka bir öğretmen istemiyorum... Bayan d'Alton iyice cesaretlenerek mırıldandı:
- Size bu denli acı çektirmiş birinin hatırasını bile sileceğim...

Aimee d'Alton, Alfred'in geçmişini gömmekte bu denli aceleci davranmakla, onun kafasında rakibesinin hatırasını canlandırmak gibi gereksiz tehlikelere girdiğinin farkında değildi...

Neyse ki George'un Bayan d'Alton karşısında baskın duruma geçecek bir hali yoktu; o, o sıralar çok farklı cephelerde çarpışmaktaydı çünkü. Sadece Venedik macerası hakkında Paris'te yayılan yalan yanlış söylentilerden kaynaklanan o iğrenç şöhretini silmek için mücadele vermekle kalsa iyi; bir yandan da mali durumunu biraz olsun düzeltip kapıcılardan kurtulması için de var gücüyle işine sarılması gerekiyordu.

Pagello'nun onun gözünde hâlâ bir parça çekiciliği var idiyse, Paris'e ayak basar basmaz o da yok olup gitmişti, iklim koşulları değişir değişmez birkaç saat içinde ölüveren tatil aşkları vardır... Pagello Paris'te eğreti kaçıyordu; George onun Alpler'in ötesinden gelen o hoş ve güçlü aksanını gülünç, daha dün renkli ve özgün bulduğu tavırlarını da kaba saba buluyordu artık. Ama her ne olursa olsun kaderine boyun eğerek, onu insan içine çıkarıyordu yine de... Doktorluk mesleğinin biraz bayağı olduğu düşüncesiyle onu etrafa arkeolog olarak tanıtmıştı. George'un ona bu haksız unvanı yakıştırmaması da bir başka hataydı; ama Pagello da antikalar söz konusu olduğunda önceden tasarlanmış olan bu oyunu sahtekârca yürütecekti.

Pagello için, baba koleksiyonundaki hazinelerden birkaçını satma vakti gelmişti artık.

George, salonuna hiç bilinmeyen ustaların tuvallerini ve Etrüsk kalıntılarını dizmiş, sergilediklerine bakıp hayran kalsınlar diye tanıdığı ne kadar sanat meraklısı varsa evine davet etmişti.

insanlar gelmişlerdi, evet, ama antikalara meraklı olduklarından değil, sırf şu meşhur İtalyan'ı görmek için... O gün Malaquais Rihtımı'ndaki ev tıklım tıklım dolmuştu.

George Pagello'yu bilgisiyle Venedik'te hayatını kurtaran adam olarak tanıtmış, orada bulunan herkes de Paris'in Doktor'a bir minnet borcu olduğunu haykırmişti... Ama, diye devam etti evin sahibesi, Doktor Pagello sadece harika bir doktor değil, aynı zamanda yetenekli bir arkeolog ve saygın bir antika meraklısı... Ardından adeta sözlerini kanıtlamak istercesine elleriyle çevresindeki Etrüsk buluntularını gösterdi:

- Bütün bu güzellikleri bize o getirdi.

Mor salon, bu nedenle, her türden tuhaf nesnenin sanki açık artırmaya çıkarılmış gibi etrafa serpiştirildi-ği, bir müzayede salonunu andırıyordu.

Davetliler kendi kendilerine bu toplantının gerçek amacının ne olduğunu sorup duruyorlardı. Derken içlerinden bir kadının bir diğerine dönüp ortamdaki genel şaşkınlığı gayet güzel dile getiren şu sözleri söylediği duyuldu:

- Lütfen beni aydınlatın sevgili dostum... Louvre'da mıyız, yoksa açık artırmada mı, anlayamadım! Biz buraya bunları seyredip hayran kalalım diye mi davet edildik, yoksa satın alalım diye mi?

O sırada bir topluluktan ötekine koşuşturmakta olan George, kadının bu sorusunu ânında duyarak, içerdiği yarı alaylı fesatlığı hemen algılamış, ama yapılan söz oyununu sanki hiç anlamamışçasma olayın üstüne gitmişti:

- Hayran olmak için tatlım! Her şeyden önce Doktor Pagello bize bu harika şeyleri gözlerimiz bayram etsin diye getirdi... Daha sonra yolculuk masraflarını karşılamak için bazılarında vazgeçecek; buna değecek bir sanat meraklısı bulursa tabii...

Ama, hiç sanat meraklısı çıkmadı. Doktor Pagello'nun sergisi öyle pek fazla heyecan uyandırmamıştı.

181

Doktor Pagello'nun Tintorettoları da Balzac'ın Marais paçavracılarında aradığı şu Rubensler ayarında bir şey-lerse, öyle çok bir değer taşıdıkları söylenemezdi. Alıcı gözüken bir adam, bronz bir Etrüsk buluntusunun tam önünde dikilip bunların aynısından kendi bronzcusunda da olduğunu, şömine süsü olarak çifter çifter satıldıklarını söyledi. Bütün bunlar yakınlığın verdiği rahatlıkla söylenen, en nihayet 'eşeklik' olarak nitelendirilecek yorumlardı gerçi... Ama birdenbire işin rengi değişiverdi. Antikadan iyi anlayan bir adam, küçük bir heykelciği yaklaşık beş dakika boyunca inceldikten sonra Pagel-lo'ya şiddetle yüklenmeye başladı:

- Siz bizimle dalga mı geçiyorsunuz bayım? Bunların Etrüsklerden kaldığını mı iddia ediyorsunuz yani?

- Ben ve ailem hep buna inandık, diye karşılık verdi Doktor vicdanının rahat olmasından kaynaklanan bir sakinlikle. Bunlar bana babamdan kaldı, ona da babasından...

- Daha ileri gitmeyin isterseniz, dedi bilirkişi. Bayım, büyükbabanız bunları yoldan geçen bir işportacıdan almış olmalı! Bunlar ülkenizde geçen yüzyılın sonunda İngiliz yolculara satılmak üzere düzinelerle üretilen, bayağı antika taklitlerinden başka bir şey değil...

George ağız dalaşını yumuşatmak için olaya müdahale etti; ortada yalnızca bir yanlış anlaşılmanın söz konusu olduğunu söyleyerek bunu gidermesi için de Pagel-lo'ya baskı yaptı.

Öte yandan, antikalardan anlayan adam, öfkesinden kudurmuş bir halde, haksız yere neredeyse ikiyüzlü damgasını vuracağı zavallı Doktor'un üstüne çullandı-ça çullanıyordu.

- Siz arkeolojinin hangi dalında çalışıyorsunuz bayım, diye sordu en sonunda, bu sayede Doktor'un maskesini düşürüp işini bitireceğini umuyordu.

Alcsine Pagello, bu durum karşısında, asaletini ortaya koyan hayli alçakgönüllü ve cesur bir tavırla yanıt verdi:

182

- Ben arkeolog değilim, diye karşı çıktı sakince. Venedikli basit bir doktorum sadece... Kadınların bir dediğini iki etmeyen bir erkek, aynı zamanda da değerli *Sin-yora'mn* dostu...

Bunları söylerken George'un elini öpmek üzere avuçlarına almıştı. Ancak saygı dolu bu ifade, ev sahibesinin sabrını taşırdı. George, ele güne rezil olmalarında Pagello kadar kendisinin de suçlu olduğunu gayet iyi biliyor, ama ağzından kendisini savunacak tek kelime çıkmıyordu.

Aynı akşam Doktor Pagello, yola çıkmak üzere bavullarını toplamıştı.

Bu olaydan birkaç gün sonra Paul de Musset, Aimee d'Alton'la tam anlamıyla tanışma fırsatını bulmuştu. Karşılaşmalarını ayarlayan Alfred'di. Paul'e yalnızca, Ordu'nun yaşlı askerleri yararına düzenlenen askeri müzik konserinin olduğu Tuileries Bahçeleri'ne gitmek kalmıştı. Kafasına üç renkli kokartlarla süslü bir şapka takmış olan Bayan d'Alton Shee, Musset kardeşleri gördüğünde yaşlı askerler için yardım toplamakla meşguldü:

- Çabuk gelin, diye seslendi, konser başlamak üzere!..

- Alfred, kolunuza girebilir miyim, ya sizin, Paul... Size Paul diye seslenmeme izin verir misiniz?

- Bu benim sizden istemeye cesaret edemeyeceğim bir onurdur, diye cevap verdi Paul büyülenmiş gibi. Aimee onları çayır tiyatrosuna doğru götürdü.

Paul ve Aimee birbirleriyle çok çabuk kaynaşmışlardı. Tartıştıkları konular üzerinde hemen fikir birliğine vardıkları fark ediliyordu. Paul Aimee'nin tarafında olduğunu söylerken, o da Paul'ün görüşlerine katıldığını açıkça ifade ediyordu. Alfred dehanın verdiği çılgınlıkların ve gafletlerin canlı bir örneğini sergilerken, ikisi, ortak yaklaşımlarıyla adeta akli ve sağduyuyu simgeliyorlardı. Aralarındaki bu fikir birliği yavaş yavaş Alfred'e

183

neredeyse rahatsızlık veren bir koalisyon havasına bürünmeye başladı. Paul, ona takılarak ortamı yumuşattı:

- Kıskanmıyorsun ya?

Alfred gülümsemeye çalışarak kardeşinin içini rahatlattı:

- Hiç şansın yok sevgili Paul. Aimee sadakatin ta kendisi. Mavi gözleri yalan nedir bilmiyor; o, kâbustan sonra görülen güzel bir düş sanki.

Aimee, George'u anımsatan bir söz geçtiğinde hep olduğu gibi sinirlendi ve bu kez hiç pervasız atıldı:

- Bu kadın size verdiği acının cezasını çekecek! Ardından, düzeltircesine ekledi: Çoktan çekti de zaten...

- Peki nasıl oldu bu, diye sordu Alfred gayet ilgisiz bir tavır takınarak.

- Olanları bilmiyor musunuz? O ve arkeolog diye tanıttığı İtalyan, sahte şeyleri millete antika diye yutturup satmayı tasarlamışlar... insanlar bugün bundan daha basit bir şey için bile hapse atılıyorlar... Neyse ki foyaları çabucak meydana çıktı da ele güne kepaze oldu...

Konunun tehlikeli bir boyut kazandığını sezinleyen Paul, Aimee'yi uyarmak istiyordu ama boşuna; onun, Paul'ün çaktırmadan yaptığı kaş göz işaretlerine aldırıldığı bile yoktu. Gözünü budaktan sakınmadan konuşmasını sürdürdü:

- Tabii ki suçu da İtalyan'a atmış ve adamı ilk yolcu arabasıyla ülkesine postalamış...

- Ne iğrençlik, diye haykırdı Alfred. Nasıl bu kadar alçalabilmiş, zavallı kadın!.. Bütün bunlar çok üzücü...

George'un yaşadığı son hayal kırıklıklarını işitmenin, Alfred'in ruhuna derinden işleyip onu gerçekten üzdüğüne inanmak hata olurdu; o an kolunda sepetiyle oradan geçen şekerlemeciyi görür görmez neşesini bulmuştu bile.

'— Kâğıt helvalar! İster misiniz? Ben gidip alayım...

- Nasıl da çocuk ruhlu, diye söylendi Paul. Ona karşı sabırlı olmanız gerekecek.

- Endişeniz olmasın, diye söz verdi Aimee, ikimiz onu bütün kötülüklerden koruyacağız. Dehasının hakkı-

184

nı en iyi şekilde verecek. Yirmi beş bin altın gelirim var ve tamamını onun yükselmesi için harcayacağım...

Olmayacak duaları, seyyar satıcının yanlarına gelişiyle yarıda kesilmişti. Adam elindeki kâğıt helvaları onlara uzattı:

- Bunları aşağıdaki bey gönderdi, dedi, başıyla çok uzakta, bahçeler arasından koşarak uzaklaşmakta olan adamı işaret ederek. Hemen ardından ekledi: Kendisini beklememenizi söyledi.

Paris Alfred'e hiç bu kadar büyük ve Tuileries ile Malaquais Rıhtımı arasındaki mesafe hiç bu kadar uzun gelmemişti. İnsanlar yanlarından sanki hayatı buna bağılıymışçasma rüzgâr gibi geçen bu genç adama hayretle bakıyorlardı.

Royal Köprüsü'nü de geçip fişek gibi rıhtıma kıvrıldı. Terden sırlıklam olmuş, yüzü pancar gibi kızarmıştı. Ayakları neredeyse birbirine dolaşacaktı. Öylesine güçsüz kalmıştı ki kapının kütük gibi ağır kanadını ite-meyip bütün ağırlığıyla üstüne abandı.

Binanın içindeydi artık. Başı öyle dönüyordu ki düşmemek için, merdivenleri trabzana tutuna tutuna çıkmak zorunda kaldı. Nihayet kapısında işte. Ansızın böğrüne bir ağrı saplandı ve olduğu yerde iki büklüm oldu. Duyduğu bu acıda, soluksuz koşmuş olmaktan kaynaklanan tükenmişliğin olduğu kadar, duyduğu kaygıyla sıkışan yüreğinin de payı vardı. Kapı çaldı...

185

XIX

Üç gündür evden çıkmadılar. Birbirlerine yetmenin verdiği bu coşku duygusunu daha önce de yaşadıklarını hatırladılar; ilk tanıştıklarında... birlikte *1537'de Bir Komplö'yu* yazarken... O zamanlar henüz adını bile koyamadıkları aşkları lekesiz, tertemizdi. Ama artık öyle değildi. Geçtiği merhaleler, ayrılıklar, kopuşlar, aşklarını bir uğursuzluk aurasıyla çevirmişti; onu gitgide koyulaştıran, büyüten bir aurayla.

Yeniden yakınlaşmalarının ardından bir gece George balkona, Alfred'in yanına gitti. Bir sevişme sonrasıydı, Alfred, gözlerini yıldızlara dikmiş sigarasını içiyordu. Üzerinde yalnızca beline doladığı bir şal vardı. George onun için kaygılandı:

- Üşüteceksin.

Alfred onun yüzüne ciddiyetle baktı:

- Şu andan itibaren başıma hiçbir felaket gelemes artık...

Sesinde ne alay vardı ne de palavracı bir ton; dudaklarından dökülenler yüreğinden kopup gelen sözlerdi...

- Bu kadar acı çekmemiz şart mıydı sanki, diye mırıldandı George'un yüzüne bakarak.

- Belki de aşk bizden intikam alıyordur... Onu yaşıyoruz, kitaplarımızı onunla dolduruyoruz, eh, acısına da biraz katlanmamız gerekecek tabii.

Ama yeni aşklarından duydukları mutluluğun epey hassas bir dokusu vardı; üstelik Alfred de değişken tavırlarıyla onu sık sık tehlikeye atıyordu.

İtiraf edemediği bir kıskançlık yeniden içini kemiriyor, onu, geçmişi hatırlatan her şeye çatmaya itiyordu. Bir keresinde, George'un mor salonu kendini kötü hissetmesine neden oldu; halılar, şallar ve duvar kaplama-

186

lan arasında adeta boğulduğunu iddia ediyor, Delacroix'in Doğü tablolarını anımsatan bu İspanyol-Mağrip tarzı çift çarşısını beğendiği için George'u kınıyordu.

- Bir Chaussee d'Antin kentsoylusununkiler gibi limon ağacından mobilyalarım olsa daha mı iyi olurdu, diye sordu George.

Alfred yanıt vermedi. Odayı süsleyen biblolara bakıyor, içlerinden birini eline alıp inceliyor, sonra onu bırakıp başkasını alıyordu...

- Bütün bu döküntüleri seviyor musun gerçekten? Bunları söylerken şu sahte Etrüsk mallarından birinin tam önünde duruyordu. Konuşmasını sürdürdü:

- Burada nereye baksam o var... sana da öyle gelmiyor mu?

George'un onu anlaması için daha fazla söze gerek yoktu; Alfred'in elindeki heykelciği kaptığı gibi yere fırlattı.

- İşte şimdi yok oldu... Daha önce de hiç var olmamış gibi.

Alfred onu sakın sakın süzdü:

- Bir gün benim arkamdan da böyle konuşacaksın.

- Asla! Bütün o istenmeyen kişileri hayatımızdan çıkaracağız, her şeyi değiştirecek, bütün kötülükleri sileceğiz.

George sözünü tuttu. Bu olaydan birkaç gün sonra, eskiciler, İspanyol-Mağrip tarzı bütün o süsleri yüklenip götürdüler. Kapıcılar eşya görmek için geliyorlardı ama boşuna; mor salonun boşaltıldığı o kadar belli oluyordu ki. Alfred eşyalarını getirtti.

Derken ilk tartışma.

Bir sabah Alfred büyük bir neşeye eve geldi. Savurganlığı tuttuğundan, evdeki bütün şamdanlara yetecek kadar mum satın almıştı. Eski mumların çıkardığı dumanın kendisini Öksürttüğünü iddia ediyordu. Eve geldiğinde George'u piyanosunun başında, daha önce duymadığı bir parçayı çalarken buldu.

187

- Şu çaldığın neyse çok güzel... Sahi, nedir?

- Stradella'dan bir sonat, dedi George biraz durak-sadıktan sonra, hoşuna gitti mi?

- Çoook.

- Bunu ben besteledim, diye itiraf etti George.

Alfred mumlarını çıkarmış olduğu şamdanı şöminenin davlumbazına bırakıp, George'a doğru dönerek acı dolu bir şaşkınlıkla sordu:

- Bunu neden yapıyorsun?

George bir şey anlamamışçasma onun yüzüne bakıyordu.

- Neden yalan söylüyorsun?

- Alçakgönüllülükten.

- Ama sen alçakgönüllü filan değilsin!

- Kendimi zorla övdürmek istemedim, hepsi bu. Sıkılganlığımdan yalan söyledim.

- Toplum içinde yalanın bir yeri var, tamam ama bizim aramızda olmasını istemem. Birbirimize en basit gerçekleri bile söyleyemeyeceksek o halde konuşacak hiçbir şeyimiz yok demektir, diye bitirdi Alfred kahırlı bir edayla.

George piyanonun kapağını indirirken bıkkınlıkla içini çekti.

Yeniden başını kaldırıp Alfred'in yüzüne baktığında, bu kez gözlerinin yaşlarla buğulanmış olduğunu fark etti. Alfred, George acı çektiği için üzüntü duyuyordu, ama buna bir son vermek de onun gücünü aşıyordu.

- Her şeyi trajediye dönüştürmen şart mı, diye sordu George. Birlikte yaşadığımız güzel anları mahvetmekten başka bir şey yaptığın yok. Artık yere in Alfred... Mutlak gerçeklik denen bir şey var! Mutlak aşk, mutlak deha!.. Shakespeare ya da hiç! Önüne olmadık hedefler koyuyorsun sanki, erişemeyeceğinden emin olmak için. Mutlu olmaktan korkar bir halin var. Oysa ben kendimi olayların akışına bırakırım, başıma gelecekler belirsiz ve hatta tehlikeli olsa bile... Mutluluk korkunç basit bir şeydir, biliyor musun...

188

— Dediğin kadar basit olsaydı mutluluğu ararken bu kadar çok acı çekmezdik.

— Haklısın, diye karşılık verdi George, ansızın sesinde öfke belirmişti, biz mutlu değiliz, birlikteyken mutlu olmayı bilmiyoruz... Birbirimizden ayrıldığımızda mutsuz olmayı biliyoruz sadece!

Alfred şapkasını ve eldivenlerini eline aldı. Kapıyı açtı. Çarçabuk merdivene ulaştı. George ona yetişmek için yerinden fırladı, Alfred basamakları üçer beşer iniyordu:

- Ayağını denk al Alfred, her döndüğünde burada olmayacağım!

Alfred iki kat aşağıda bir an durup George'un savurduğu tehdide aynı tarzda yanıt verdi.

- Ayağını denk al George, her zaman dönmeyeceğim!

Ama o hep geri döndü ve her seferinde George oradaydı. Sevinç ve mutlulukla dolup taşan o saatler, mucizevi bir güçle, onlara bütün yaşadıklarını unutturuyordu. Yeniden çalışmaya koyuldular. Alfred *'Aşk Şakaya Gelmez'* bitirirken, George da *'Özel Sekreter'in* provalarını düzeltiyordu. Alfred ilk romanını yazmayı kuruyordu; ikisinin aşk hikâyesini yansıtan, itiraf niteliğinde bir yapıt olmakla birlikte, bir kuşağa ve bir döneme de tanıklık edecekti. George da onun yaptığını yapmış ve Venedik serüvenlerinden aldığı ilhamla, *Cosima* adlı yeni bir tiyatro oyununun taslağını hazırlamaya koyulmuştu. Alfred onu boyuna yüreklendiriyordu: Edebiyatla uğraşmaya yaramayacaksa, yaşamının ne anlamı vardı ki... Bu düşünceye varalı uzunca bir zaman olmuştu: *Aşk Şakaya Gelmez'in* üç ana karakteri de kendisinden, George'dan ve Pagello'dan izler taşımaktaydı...

— Yüreklere peşinden sürükleyen şu meşhur Perdi-can sensin öyleyse, diye ona takıldı George.

- Hayır, diye karşı çıktı Alfred, Perdican sensin... Ben olsam olsam Camille olurum; aşk vurgunu bir densiz... hayatı daha rahat mahvetsin diye...

189

Ortak geçmişlerinde, kaynağını bitmez tükenmek bilmez acılardan alan, bir daha asla silinemeyecek eksiksiz bir şeyler vardı. Venedik muamması Alfred'in kafasını yeniden bulandırmaya başlamıştı; içindeki

kıyıkı onu dürtüklüyor, ruhunun huzura kavuşması için, konunun aydınlanmasını delice istiyordu. Ona her şey boş ve anlamsız gibi geliyordu; bir türlü ulaşamadığı bu gerçeklikten daha çok arzuladığı, daha çok ihtiyaç duyduğu bir şey yoktu artık.

Zaman zaman da isyan eden George oluyordu:

— Şu gerçeklik saplantısının bizi mahvettiğinin farkında değil misin! Gerçek olan seni sevdiğim ve senin aşkımdan deli olduğum! Gene de, elimde olsa seninle hiç karşılaşmamış olmayı yeğledim. Bu hikâyenin bizi nereye sürükleyeceğini bilemiyorum, neye yaraj^acağımı da!

— Yaşamaya, diye karşılık verdi Alfred, böylesine ani ve şaşırtıcı bir itiraf karşısında biraz allak bullak olmuştu... Dinle bak, bana italya'dan neler yazmışsın...

Yeleşinin cebinden bir mektup çıkardı; George o mektubun, başından beri hep orada, Alfred'in yüreğinin üzerinde durduğunu anladı.

— *Bir gün dönüp arkana bakacaksın, diye okumaya başladı Alfred, ve sen de benim söylediklerimi söyleyeceksin: Çoğu zaman acı çektim, kimi zaman aldatıldım ama sevdim. Yaşayan bendim, sıkıntımın ve gururumun yarattığı o sahte varlık değil...*

George bu sözlerin aynısını Perdican'ın ağzından da duyacaktı.

Malaquais Rıhtımı'nda bu keskin mizaçlara ve devamlı yinelenen bu sahnelere uygun bir yalnızlık çökmüştü; ikisinin de içine, bu sahnelerin zamanla kendilerine uğursuzluk getireceği doğuyordu. İnsanlarla düşüp kalkmanın, tam tersine aralarındaki suç ortaklığından kaynaklanan o gizli zevki nasıl da coşturduğunu, kalabalıkla iletişim kurmanın onları nasıl da hemence-

190

çik birbirlerine doğru ittiğini anımsadılar. George artık insan içine çıkmalarına karar verdi. Tam bu sırada genç bir Macar piyanistin Paris'te vereceği ilk resitale davet edildiler.

Alfred'in gelmekten son dakikada vazgeçmesi, Geor-ge'un da onu ikna etmeye uğraşması yüzünden Girardin-lere biraz geç gelmişlerdi.

Resital çoktan başlamıştı. Gerçek bir virtüözün piyanonun başında olduğunu belli eden ustaca ve güçlü akor-lar eşliğinde girişten müzik salonuna kadar yürüdüler.

Şamdanların ışığı, kapkara buklelerle çevrili geniş bir alını aydınlatıyordu. Parisli dinleyicilerin karşısına ilk kez çıkan bu genç virtüöz, tam kendini tanıtacakken ev sahibesinin dudaklarından kendiliğinden, o belenmesi güç ad döküldü: Franz Liszt.

George gözleriyle kalabalığı taradı. Arkadaşlarımız diyebilecekleri, Venedik yıkımının rastlantısal sırdaşları olan, bundan dolayı da aşk hikâyelerinde bir rol oynayacaklarını sanan bütün herkes oradaydı.

Buloz da gelmişti elbette, kambersiz düşün olmazdı. Beuve de, Planche gibi, davete katılanlar arasındaydı. George Planche'ı italya'dan döndüğünden beri hiç görmemişti; daha doğrusu Planche'ın, acı bir kırgınlıkla kendisine birtakım iftiralar attığını öğrendiği zamandan beri... Adının müzikseverlerle birlikte anılması olanaksız gelen Alfred de Tattet de oradaydı; Alfred sefahatlerine eşlik etmeyi bıraktı bırakalı geceleri bir hayli boş geçer olmuştu, o gece de oraya sırf bu yüzden gelmiş olmalıydı...

Resital sona erdi. Genç Macar'ın çok hoş bir selam verme tarzı vardı. Esnek ve bir o kadar da çevik bir hareketle adeta dans eder gibi eğilip doğruldu, etraftan bravo sesleri yükseliyordu.

insanlar, serinletici içeceklerin sunulduğu, yandaki büyük salona geçmeye başladılar.

191

Çok şaşırılmış gibi davranarak yanlarına ilk yanan Tattet oldu:

- Bu, yüzyılın barışması! Söylemişlerdi ama gözümle görmeden inanmam diyordum...

- Eh, gördünüz işte, dedi George. Ses tonunda biraz meydan okuma seziliyordu.

Alfred içinse bu yüzleşme çekilmezdi; kendini iki deli arasında hapsolmuş gibi hissediyor, bundan dolayı da George'a ve ayrıca Tattet'ye kızılıyordu. İçecek bir şeyler alma bahanesiyle yanlarından sıvıştı.

George şimdi gecenin boy hedefi olarak yalnız başınaydı. İnsanlar ona hiç de iyi niyetli olmayan kaçamak bakışlar fırlatıyorlardı. Tattet de durumun farkındaydı ve duruma bir yorum getirmekte gecikmedi:

- Parıltılı dönüşünüze iyi gözle bakmıyorlar... Kendinizi bir de onların yerine koyun: sonu gelmeyen bir aşk, can sıkıcı... üstüne üstlük, şoke edici... Hem zaten siz Venedik'te bir daha görüşmeyeceğinize dair çok sert konuşmamış mıydınız?

- Orası öyle, diye onayladı George, buna kesin karar vermiştik... Ama ne diyebilirim ki, en kökten çözümlerin bile işe yaramadığı durumlar oluyor.

Alfred elinde şampanya kadehleriyle geri geldi.

- O halde kökten çözümlerin azizliğine, diyerek kadeh kaldırdı Tattet.

Tam o sırada Buloz yanlarında bitti, bir hayli coşmuştu. Bir koluna George'u, bir koluna da Alfred'i aldı.

- Çocuklarım, müzik çalarken hep sizi izledim ve aklıma şahane bir fikir geldi! Düşünün bir, bir sonraki derginin kapağında, Delacroix'nin fırçasından ikinizin portresi!

- Dedikodu kaynağı oluruz, dedi George, bu tür bir kışkırtma karşısında herhangi bir rahatsızlık belirtisi göstermeden.

- Korkarım bensiz olacak, dedi Alfred kolunu Bu-loz'dan kurtarıırken... George, kızarmış patateslere kesekâğıdı olmak istiyorsan, ona sözüm yok!

192

Alfred üzerlerine kenetlendiğini hissettiği, Geor-ge'un da davranışlarıyla körüklediği meraklı bakışlardan bir an önce kaçıp kurtulmak istiyordu.

George'un, o akşamki daveti bahane ettiğinden, asıl amacının, yeniden bir araya geldiklerini ele güne gösterip caka satmak olduğundan kuşkulanıyordu. İnsan yüzü görmek istiyorum derken, diye düşünüyordu Alfred, aslında insanların onları görmesini istiyordu.

O ortamdan kaçıp da sığınırım umuduyla, soluğu büyük salonun yanındaki kitaplıkta aldı. Ancak odanın kapısına geldiğinde olduğu yerde kalakaldı, boş olduğunu umduğu odadan konuşmalar geliyordu.

Planche, sırtını kapıya dönmüş, iki genç kadından oluşan bir dinleyici topluluğunu eğlendirmekle meşguldü; kadınlar merakla ağızdan çıkacak sözleri bekliyorlardı. Beuve de oradaydı, fakat zavallı adam duydukları karşısında ne tavır takınacağını bilemiyordu.

- Yandaki odada da İtalyan'a yatak açmış... eh böylesi daha kullanışlı tabii; dikkatinizi çekerim, birinin nabzını almayı bitirince hoop... bu kez öbürüne!..

- Susun, diye karşı çıktı Beuve yarı gücenik yarı eğlenir bir halde, ağızından çıkan kulağınız duymuyor, sarhoşsunuz!

Ne var ki Planche nuh diyor peygamber demiyordu:

- Ülkesine sepetlenmeden önce bunları övüne övüne anlatan İtalyan'ın ta kendisi... Bu kadın sizi şaşırtıyor mu yoksa? Dostum, o halde onu iyi tanıyorsunuz demektir... tek bir mutlulukla yetinecek kadın değildir o...

- Bunu yapabilmek için gerçekten de biraz ahlaksız olmak gerek, diye kıkırdadı genç kadınlardan biri.

- İş o değil, diye devam etti Planche aynı tonda, kadındaki düpedüz hinlik, ayağına çabukluk: Barones Du-devant kıcımdan, kıçımın Baronesi de ön taraftan!

Alfred bir adımda içeri daldı. Onu ilk fark eden Beuve olmuştu, adamın birden beti benzi attı. Ardından Planche da döndü, Alfred'i görür görmez sırtması yüzünde donuverdi.

Aşkın Büyüsü

193/13

- Sizi öldüreceğim Planche, dedi Alfred sakın bir sesle... Kuralları biliyorsunuz, eğer sizin için de uygunsa yarın... Öbür ayrıntılarla tanıklarımız ilgilenirler, diye kestirip attı; tam o sırada içeri giren Tattet'yi süzerek.

Düellonun olmaması için sonuna kadar uğraşılması âdettendi: Buloz, Musset'den özür dilemesi için Planche'ı ikna etmeye uğraşmış, Musset'nin onu affedeceğine dair sözler vermiş; öte yandan Beuve, bir sarhoşun sırnaşıklığının, aldırmazlıktan gelmekten başka bir cezayı hak etmediğini Alfred'in kafasına sokmaya çalışmıştı... Ama bu çabaların hiçbiri işe yaramamış; ne Planche Musset'den özür dilemeyi ne de Musset aldırmaздan gelmeyi kabul etmişti.

- Güzel bir skandali kaçırdınız, dedi Tattet, müzik salonunda Liszt ile tanışmakta olan George'un yanına giderek. Arkadaşınız Planche ile Alfred arasında bir ağız dalaşı yaşandı.

George, soran gözlerinde kaygılı bir ifadeyle onun yüzüne baktı; Tattet açıklamaya başladı:

- Planche size ve Doktor'a sataşıyordu... Alı, evet tamam, bu artık kabak tadı veren eski bir hikâye... Bir tek Alfred açısından, içini yakacak kadar yeni... Artık ona bir şeyleri itiraf etme zamanının geldiğini düşünmüyor musunuz?

George öylesine şaşırmıştı ki, Tattet'ye her an içini dökebilirdi; öte yandan bu adamın düşmanı olduğunu da gayet iyi biliyordu. Tattet onun ne hissettiğini sezmiş, onu konuşması için yüreklendirmeye çalışıyordu:

- Alfred'in size Venedik'te nasıl davrandığını biliyorum, bana her şeyi kendisi anlattı... Onun uygunsuz yaşantısı aranızda bir kopukluk yaratmış... Eh, madem sizi terk etmiş, bu durumda sizin de davranış ve eğilimlerinizde özgür davranmanız doğaldı. Şimdi... neden ona her şeyi anlatıyorsunuz?

- Bunu affetmeyecektir, bunu siz de gayet iyi biliyorsunuz.

194

Bu kapalı sözlerin birer itiraf gibi algılandığını çok genç anlayacaktı George.

- Hiçbir şeyden çekinceniz olmasın, diye onu yatıştırdı Tattet, yüzünde zarif bir zafer gülümsemesi belirmişti, ona bunu söyleyen ben olmayacağım. Ama sizin de susmaj'a hakkınız yok. Yarın düello yapacak... Sırf sizin onurunuzu korumak için.

-Ne!

- Saçma biliyorum, ama öyle olduğunu ona bir tek siz anlatabilirsiniz... Şu anda yan odada...
- Onun aklını başına getirmeye çalışın, dedi Buloz kitaplığın kapısındaki George'u görünce, ben vazgeçtim. Bu arada gidip Planche'la konuşayım bari.

Yalnız ve karşı karşıyadılar işte. Mutluluk için son bir şansları daha kalmışsa, o da işte buydu; birlikte bu evden ve bu insanlardan kaçabilir, Planche'ı da, Tattet'yi de, düelloyu da unutabilirlerdi...

- Benim için çarpışmanı yasaklıyorum, dedi George. Onurumu kurtaracağını söylerken onun sana ait olduğunu ima etmeye çalışıyorsun. Ben senin malın değilim, kendi hesabımı da pekâlâ kendim görebilirim.

- Onurla ilgisi yok, ikimizi de bu salaktan ebediyen kurtaracağım, hepsi bu...
- Onu öldürerek mi?
- Neden olmasın? Çok mu özlersin?
- Delisin sen, bunun hiçbir anlamı yok.

- Haklısın aslında, onu öldürsem bile tabancamın mermisi avın kendisine değil, gölgesine saplanmış olacak. Olan oldu... Doktor Pagello ebediyen aramızda artık... Evet gitti, biliyorum, ama seni değiştirerek, onu sık sık minnetle anmana neden olacak bir şeyler bırakarak.

George onun yüzüne uzun uzun baktı. Bilmeceye benzeyen bu imayı da, döndü döneli içini kemiren o tarifsiz kıskançlığın asıl nedenini anlamak da onu korkutuyordu artık...

195

- Bu da ne demek oluyor, diye sordu George bütün bu saçmalıklara bir son vermek istercesine.

Alfred birdenbire, sanki onu kollarının arasında sıkmak ister gibi, yanına sokuldu. Yüzünde yarı hain yarı alaylı bir ifadeyle onu süzerek, elini karnının tam altına koydu:

- Şu son zamanlardaki zevk alma yeteneğin diyorum, onun hoşça kal hediyesi olmasın?

George dehşet içinde onu itti:

- İğrenç ve çekilmez biri olduğunu biliyordum, dedi, ama sen aynı zamanda bayağıymışm da, bir daha asla...

- Adi olan sensin George, tıpkı romanların gibi! Aşık bir kadın, bütün bu hakaretlere katlanabilirdi

belki, ama bir yazardan bu kadar özveride bulunması beklenemez: Tokat Alfred'in suratında patlayıverdi. George odayı terk ederken seslendi:

- Sen bu oyunu oynayacak başkasını bul Alfred, benden bu kadar!

O daha kaybolur kaybolmaz Tattet soluğu yeniden Alfred'in yanında aldı; olup bitenleri bir an önce öğrenmek istiyordu.

- Eee, ne oldu?

- Hiçbir şey, dedi Musset kuru bir sesle, Planche'a atmayı unuttuğum tokadı ben kendim yedim. Şimdi gidip yatın Tattet, şafak vakti için, size güveniyorum, unutmayın, tanık olarak.

Tattet hayır anlamında başını iki yana salladı:

- Çarpışmayacaksınız. Size anlatacaklarımdan sonra bunu yapmayacaksınız.

196

XX

Bu olaydan birkaç gün sonra George bir sabah evinde otururken, Catherine ona Bay de Musset'nin kendisini görmek istediğini haber verdi. George onu görmek için kapıya koştu, bu kadar törene ne gerek vardı sanki. O akşamki davranışını çoktan affetmişti zaten, fakat onu görememekten eriyip bitiyor da olsa yine de işk adımın ondan gelmesini bekliyordu.

Ne var ki holde George'u bekleyen Alfred değil, Pa-ul'dü.

- Rahatsız etmiyorum ya, dedi Paul. Vaktin hayli erken olduğunun farkındayım.

- Yo hayır, girin lütfen, diye onu davet etti George; duyduğu hayal kırıklığım gizlemeyi tam olarak becere-memişti.

- Buna gerek olduğunu pek sanmıyorum, diye kibarca reddetti Paul elindeki anahtarı George'a uzatarak. Alfred benden bunu size geri vermeme istedi. Nihayet öğütlerimize kulak astı. Eve kapanıp kendini tamamen yazmaya verdi. Eşyalarım gönderme inceliğini gösterirseniz...

Tam o sırada, holün duvarında asılı duran *Kurdeleli Kız* tablosu gözüne ilişti:

- Size bıraktığı Küçük Fragonard'ı da eşyalarının arasına koymayı unutmazsınız öyle değil mi... Annem onu çok sever de...

George tabloyu derhal yerinden çıkarıp Paul'ün eline tutuşturdu:

- Hemen şimdi alın.

Paul onu selamlayıp kapıya doğru yöneldi. Tam çıkıp gidecekken, dönüp son bir tavsiyede bulunma gereğini hissetti:

197

- Olayları gereksiz yere güçleştirmeyin. Bunun kimseye bir yararı olmaz.

George Paul'ün ne demek istediğini tam olarak anlamayarak, bunun acımasızca kurulmuş bir tuzak, sırf ona boyun eğdirmek ve gururunu kırmak için tasarlanmış bir oyun olduğuna inanmak istedi. Sızlanmaların, hayatlarının her gününü karartan tartışmaların ilişkilerini ne hale getireceğini düşünmüyordu. Yo hayır, olay bu değildi! Onları gibi bir aşta mutluluğa yer yoktu.

George, Paul'ün ziyaretinden sonra bir türlü huzur bulamamış, duyduğu kaygı onu en akıl almaz çılgınlıkları yapacak hale getirmişti. Onu mutlaka görmesi gerekiyordu; madem Alfred ona gönderdiği mesajlara cevap vermiyordu, o halde onu görmeye kendisi gidecekti.

Kapıyı yaşlı Larive açtı.

- Bay de Musset'ye Bayan Sand'in geldiğini haber verin.

Yaşlı Larive üzüntüsünü ifade edercesine başını iki yana salladı.

- Bu imkânsız bayan; Bay de Musset burada değil. Derken evin kuytularından bir ses geldi, George bu

sesi tanımıştı, evin uşağına buyuran Bayan de Mus-set'ydi:

- O kadına evde kimsenin olmadığını söyleyin!

- Israr etmeyin bayan, diye öğütledi Larive, çekilin...

George bu eve daha önce bir kez gelmişti; avlunun bir yerinde, dosdoğru Alfred'in odasına çıkan küçük bir merdiven olacaktı... George ne pahasına olursa olsun onu görmeye kararlıydı. Küçük merdiveni tırmanıp kapısını tıklattı. Cevap veren olmadı, ama George odanın içinden hafif bir gürültü geldiğini işitmişti sanki... Bu Alfred olmalıydı, George onu o halini görür gibiydi: Soluğunu tutmuş, ses çıkarmamaya çalışarak kapının arkasında pusuda bekliyordu... Niyeti kendisine yalvarmak-sa, George yalvaracaktı:

198

- Bana kapıyı aç, diye fısıldadı George kapıya doğru, açana kadar buradan gitmeyeceğim... Çekip gitmeyeceğimi biliyorsun, burada kalacağım, gideceğim başka bir yer yok artık. Artık beni istemiyorsan, bunu çıkıp benim yüzüme söylemelisin... Beni gururlu olmakla suçlardın, dedi kapının tam önünde adeta yıkılırcasma yere diz çökerken, işte bitti... Bak ayaklarındayım ve yerimden kalkmayacağım.

Ama Alfred kapıyı yine de açmadı. Nedeniyse... Larive doğruyu söylemişti çünkü; orada değildi, Paris'ten ayrılmıştı neredeyse bir hafta olmuştu.

George ona şunları yazdı:

Otuz yaşındayım ve hâlâ güzelim; daha doğrusu ağlamayı kesebilirim birkaç gün içinde güzelleşeceğime inanıyorum. Liszt bana bu akşam insanın Tanrı'dan başka hiç kimseyi sevemeyeceğini söyledi. Buloz'ysa insanın severken kafası ve hisleriyle hareket ettiğinden, yüreğinin bunda hiçbir rolü olmadığından söz ediyor. Catherine'e bakılırsa erkeklerle sadece oynayıp onları kullanmak gerekiyormuş. Saçmalamayan bir tek insan var, o da Sain-te-Beuve. Ona aşkın ne olduğunu sorduğumda bana şu yanıtı verdi: Gözyaşları; sevmek gözyaşı dökmektir,...

Kimi zaman, kendi acısına isyan ediyordu:

...Ağlayan, sen olmalıydın, ben değil! Beni hayatımın en mutlu ânında, aşkımsın en gerçek, en tutkulu ve en canlı noktasında bırakıp giden bir duygusuzsun...

Sonra kendini yeniden umutsuzluğun kollarına bırakıyordu:

Beni sevmiyorsun artık, sevmiyorsun! Tam on bir gündür her dakikam ümitle seni beklemekle geçti. Her zil sesinde sensin diye yerimden fırlıyorum. Bir daha asla yanımda olmayacağın bu yatakta irkilerek uyanıyorum.

199

Öldüğünü bilsem daha iyiydi; çünkü o zaman en azından bilirdim ki bir daha asla dönmeyeceksin...

En sonunda, her şeyin ya başlangıcı ya da sonu olacağına inandığı şu sözleri yazma cesaretini gösterdi George:

...Seni ebediyen kaybetmek pahasına da olsa, duymayı istediğin o gerçeği sana söyleyeceğim... Evet, Venedik'te sana yalan söyledim. Beni dinleyebilecek durumda olsaydın, daha o zaman sana her şeyi anlatırdım. Ama sen hastaydın ve kendini kaybetmiştin; buna dayanamazdın. Evet sevgilim, sana ihanet ettim, yalan söyledim, yalan söylediğim gün ölmeliydim...

George ortadaki bu apaçık duruma, bu sessizliğe karşın hâlâ ümitliydi. Alfred, bir keresinde, her şey bitmiş gibi gözükürken ona geri dönmüştü... Yazmayı sürdürdüğü bu mektupların içerisinde en nihayet

yüreğine dokunacak, savunma mekanizmalarını sarsacak ve onu almış olduğu kararlardan geri döndürecek tek bir satır-cık, tek bir cümlecik, tek bir kelimecik de mi yoktu?.. Kimbilir, belki de George'un ağlanıp sızlandığı şu anda, o belki de çoktan bir faytona atlamış, özür dilemeye geliyordu... Belki de ona koşuyordu; belki de az sonra kapıyı çalarak bu cehennem azabına son verecekti.

Alfred, arkadaşı Tattet'nin Montmorency'deki şatosunda kaldığından, mektuplar, mührü açılmamış bir halde Paris'teki evde birikmekteydiler. Alfred yazmak için işte buraya kapanmıştı.

Bir gün köyden at gezintisinden döndüğünde, Alf-red'e bir ziyaretçisinin olduğunu ve kendisini odasında beklediğini haber verdiler.

Alfred odaya girdiğinde, şöminesinin önüne diz çökmüş ellerini ısıtmaya çalışan Buloz'yla karşılaştı. Alf-

200

red'den haber alamayacağını anlayan yayıncı, onun bu inzivasına bir son vermeye karar vermişti.

- Sizin köy buz gibi, insan donuyor vallahi, diye sızlandı Buloz ayağa kalkarken; ben de ateşi yaktım, gerçi izin istemedim ama...

Alfred masanın üzerinde darmadağın duran yeni yazılarına bir göz atarak karşılık verdi:

- Kâğıtlarımı karıştırırken de buna gerek duymamışsınız gördüğüm kadarıyla.
- Kendinizi benim yerime koyun, on millik bir yolu bir hiç uğruna tepmiş olmak istemem doğrusu.
- İçiniz rahat etti mi peki?
- Çok erken döndünüz, dedi Buloz, sadece ilk on beş sayfasını okuyabildim...

Ardından bilerek bir an sustuktan sonra konuşmasını sürdürdü:

- Bırakın içimin rahat etmesini, büyülendim!
- Şubatta ya da martta yayınlamaya başlayabilirsiniz sanırım. Bu arada avansa ihtiyacım olacak...
- Anlaşıldı, diye onayladı Buloz. Bir ad koydunuz mu?
- *Bir Yüzyıl Çocuğunun İtirafı*, diye düşünmüştüm ama...

Alfred Buloz'nun koluna girip onu arkadaşı Tattet'nin, romantik zevkin köprülere, köşklere, bahçe kafeslerine, sarmaşıklarla bezenmiş yapay harabelere olan düşkünlüğüne feda ederek Fransız bahçesiyle kaynaştırdığı İngiliz bahçesini görmeye götürdü.

- O burada olduğunuzu biliyor mu, diye sordu Buloz damdan düşer gibi. Böyle küs kalamazsınız, Paris sizin gibi iki başrol oyuncusunun karşılaşmamasını olanaksız kılacak kadar küçük bir sahne dostum.
- Kitabı bitirdiğimde, benim adıma verirsiniz ona. Ben onu bir daha asla görmeyeceğim.
- Hayır, göreceksiniz; sonunda onu affedeceksiniz, hatta en kötüsü, unutacaksınız...
- Onu affedecek kadar çok sevdim, o ise beni hep aldattı...

201

- Bu durumun akşam yemeği davetleri için ne kadar da uygun kaçacağına farkında mısınız, diye yarı alaycı sordu Buloz. Dostlarınız, ikinizi aynı anda davet edemeyeceklerinden, ikinizden birini seçmek

zorunda kalacaklar ve...

- Benim dostum filan yok, dedi Alfred, bana sonunda gerçeği söyleyerek bir düello saçmalığına kalkışmamı engelleyen Tattet dışında tabii... Hepsi bu kadar, Buloz...

- Size laf anlatmanın kolay olduğunu mu sanıyorsunuz?

- Yoksa siz de mi biliyordunuz?

- Bütün Paris biliyordu. Pagello gitmeden önce birtakım itiraflarda bulunmuştu... Sizi ha onunla Venedik'te olduğunuz dönemde aldatmış ha Paris'e döndükten sonra; bu neyi değiştirir sanki? Sonuçta ebediyen size döndükten sonra...

- İhanetinden sonra kendime gelebilirdim belki, ama yalanından sonra asla.

Üzerinden bir sis perdesi yükselen yapay bir gölcüğün kıyısına gelmişlerdi.

- Bakınız, dedi Alfred, edebiyat asla bundan daha güzelini yaratamayacak. Bütün bir Lamartine'i içine almış...

- Size aptalca bir şey söylememi ister misiniz, diye karşılık verdi Buloz, doğanın büyüleyici güzellikleriyle pek ilgilenmezdi. Bu yeşilliklerin size ilham filan verdiği yok, aksine canınızı sıkıyor... Haydi, artık benimle Paris'e dönün...

George, Buloz'nun istediği tabloya tek başına poz vermek üzere Delacroix'nin evindeydi. Kederinden zayıflamış ve yüz hatları gerilmiş de olsa, ilginç bir biçimde, çektiği acılar onu sanki daha da güzelleştirmişti.

202

- Acı çekmek şart mı sanki, diye sordu George. Siz acı çektiğinizde ne yaparsınız Lacroix?

- Ben stoacı değilim, diye karşılık verdi ressam, kendimi bırakır, umutsuzluğa kapılırım. Umutsuzluk, vakti geldiğinde beni terk eder.

Vazonun birinin içinden kırmızı bir kamelya alıp George'a uzattı.

- Bunu alıp saçınıza takın.

O sırada George'un gözüne komodinin üzerinde duran bir makas ilişti. George bunu alıp paravanın arkasına gizlendi.

- Acıya, diye açıkladı Delacroix, bir yandan da tuvalini hazırlıyordu, ona da alışılıyor, tıpkı zamana alışıldığı gibi... gerçi insanda birtakım izler bırakıyor ama bu izlerin de ayrı bir güzelliği var, her biri ayrı bir öykü anlatır... oysa gururlu genç bir yüz, hiçbir şey söylemez, boş bir kitap gibidir... Güzel olan, tam tersine, insanın acıların ortasında yazgısına kavuşmak için gençliğinden sıyrıldığı andır.

George paravanın arkasından çıkıp ona doğru ilerledi. Az önce aldığı kırmızı çiçeği kulağının arkasına ilişti. Kestiği upuzun saçları elindeydi. Delacroix afallamış bir halde ona bakakaldı.

- Ben hazırım, dedi George ressamın karşısına otururken.

George terk edilmişlik duygusuna dayanamayacak hale geldiği, aklını, hatta belki de yaşamını yitirmekten korktuğu bir gece, saatin kaç olduğuna aldırmaksızın soluğu Beuve'ün evinde aldı.

Bu apansız gece ziyareti karşısında allak bullak olan Beuve, onu başında püsküllü uyku bonesi ve sırtında gece hırkasıyla karşıladı. Zilin sesiyle yatağından fırlayarak onlara apar topar kaynamış portakal

çiçeği hazırlayan ihtiyar hizmetçinin gözünden uyku akıyordu.

- Teşekkürler sevgili Ursule, dedi Beuve kadıncağızı bir an evvel yatağına geri göndermeye çalışarak, sen git yat. İkrâm işini ben hallederim.

203

- Kusura bakmayın, dedi George, Ursule odadan çıkar çıkmaz. Gece vakti kalkıp geldim, hem sizi hem de hizmetçinizi uyandırdım. Çekilmez biri olduğumu düşünmüştür herhalde.

- O kendisinden beklenenden çok daha fazlasını anlayabilen esaslı bir kadındır, diye karşılık verdi Beuve salonun ışıklarını yakmaya uğraşırken, halinize acıdı.

- Haklı, dedi George başını sallayarak, acınacak bir haldeyim.

- Kendinize bu kadar haksızlık etmeyin.

- Kendimle pek barışık değilim bu aralar, ondan kaynaklanıyor... Ve bu akşam kendi kendimle baş başa kalmaya dayanamayacağım gibime geldi...

Beuve onun yanına oturup elini avucuna aldı:

- Gizli derdinizi paylaşmak için beni seçmiş olmanıza çok sevindim... Ardından, ağzından kaçırırverdi: Sabahın ikisinde bile olsa.

- Sizden başka kime anlatabilirdim ki, diye mırıldandı George. Terk edilmiş bir kadının duyduğu acıyı gerçekten anlayabilecek olan yine bir kadındır; ama kadınlar yaradılışları gereği kıskançlıktan asla tamamen sıyrılamazlar. Dolayısıyla başınıza bir felaket geldiğini duymak onları her zaman bir parça keyiflendirir... Erkekler o kadar fesat değiller gerçi, ama onların da bildiği tek bir teselli yöntemi var. Sizi terk eden kişinin yerine hemen kendilerini sunmak.

Beuve portakal çiçeğini fincanlara boşaltırken yüzünde buruk bir gülümsemeye George'a takıldı:

- Sadece *kadınlar* ve *erkekler* diye söz ediyorsunuz. Bu durumda alınmaya hakkım var sanırım... Ben neyim peki?

- İçten ve çıkar gütmeyen bir arkadaş, diye karşılık verdi George onun tam gözlerinin içine bakarak. Sahip olmakla gurur duyduğum tek dost belki de... Haksız mıyım?

- Öyle olmadığınızı gayet iyi biliyorsunuz, dedi Beuve, içini ansızın bir coşku sarmıştı.

204

- Beuve, ben ne yaptım ki? Bana neden kızdı? Nedenini bilseydim kendimi aklamaya çalışırdım... en büyük acımasızlığı beni böyle belirsizlikler içinde bırakması.

- Bunu isteyerek yapmadığına eminim, dedi Beuve Musset'yi savunmak istercesine. Yüreğine egemen olan duygu aşk, hınç ya da öfke değil... Karmaşa... Ona bu duygu karmaşasının içinde doğruyu bulması için zaman tanıyın, size geri dönecektir.

- Gerçekten mi, dedi George; yeniden ümitlenmeye başlamıştı bile.

- Elbette!.. Ona anlayış gösterin. Onun gibi erkeklerin dramı budur işte, sahip oldukları dehanın hayatlarının akışında hiçbir faydasını görmezler... Aksine, hayal dünyalarının geniş olması yanlış yargılara varmalarına yol açar... Aptalların bile hemen anlayacağı gün gibi ortada olan gerçekleri fark edebilmeleri için epey uzun bir zaman geçmesi gerekir. Sizin gibi bir kadının terk edilemeyeceğini anlayacaktır.

George ayağa kalkıp sinirle odayı arşınlamaya koyuldu, içindeki sıkıntı bir an bile dinmek bilmiyor, onu devamlı hareket etmeye, gereksiz davranışlarda bulunmaya itiyordu. Biraz sakinleştiğindeyse sanki odanın içinde boğulacak gibi oluyordu.

- Onu bir görebilseydim, dedi, sadece bir dakikacık, birbirimize açıklayabilirdik belki... Nerede olduğunu biliyorum, annesinin evinde...

- Hayır, diye karşı çıktı Beuve içinden geçeni dile getirdi, bu denli küçülemezsiniz! Siz yalvaracaksınız ha!.. Ama yoo, o açıdan içim rahat, kendinize ne derece saygınız olduğunu biliyorum... Son dakikada gururunuz sizi oraya gitmekten alıkoyacaktır...

- Ben oraya gittim bile, diye itiraf etti George. Bana kapıyı açmadı.

Beuve ona, derin bir üzüntünün merhametle karıştığı bir bakış fırlattı:

- Onurunuz ne oldu sizin?

- Ah benim sevgili Beuve'üm, aşta çekilen acılar karşısında insanın özsaygısının nasıl da sıfırlandığını

205

bir bilseniz... Onu sevmekten vazgeçtiğimde hiç kuşkusuz gururumu ve izzetinefsimi yeniden kazanacağım... Ama şimdilik ne yapacağımı bilmiyorum... Kendimi küçültmek bile bana bir tür huzur veriyor. Her şeye hazırım... Beni bir an olsun dinlemesi için onun ayaklarına kapanmaya... Beni son bir kez daha görmeye onu ikna etmeniz için sizin ayaklarınıza kapanmaya, her şeye...

Arkadaşlıklarının hatırına, Beuve'ün, George'un isteğini yerine getirmekten başka çaresi yoktu.

Alfred onu küçük odada karşıladı. Tattet'nin evinde kalmaya başladı başlayalı odadan dışarı adımını hemen hiç atmamıştı. Günleri yazmakla geçiyordu, romanı kaleminden sel gibi akıyordu... İçinde bulunduğu o tarifsiz ruhsal gerilim ona zaman ve iştah kavramlarını neredeyse unutturmuştu. Bu delice çalışmanın sonunda bastırılan yorgunluğun ardından birkaç saatlik bir uyku bastırıyordu. Kendini, tıpkı bir zevk ve eğlence gecesi bitiminde olduğu gibi, öylece yatağın üstüne atıveriyordu.

İlk defa girdiği bu odanın Beuve'ü ilk çarpan yanı ağırlığı ve sadeliği olmuştu. Her şey bembeyaz, her şey tertemizdi. Bu keşif yazarın hücresi, o dönemler pek sevilen, kapı ve pencerelerin aralarını tıkayan şu duvar kaplamalarından nasibini almamıştı. Ya duvarlar... bomboştular; insanın gözünü kamaştıran bir boşluk; genelde genç adamların odalarını süsleyen şu bildik av ya da deniz manzaralarından bir tane bile asmamıştı Alfred. Dikkatli bir göz, bu sadeliğin içinde, Musset'nin kaleminden çıkmış ve yazı masasının birinin arkasına çivilerle tutturulmuş olan çizimleri seçebilirdi. Karikatürle eskiz arası bu figürler, Musset'nin toplum içine çıktığı ender zamanlarda anlık olarak yakaladığı Parisli seçkinleri temsil ediyorlardı.

- Dönemin bütün gladyatörleri de buradaymış, diye haykırdı Beuve, Gautier, Vigny, Miss Smolen... Ya şura-

206

daki, muhteşem Hugo değil mi o, diye sordu sırtarak... Yeleğindeki ve pantolonunun paçalarındaki lekelerle bakarak bile, insan bunun Hugo olduğunu anlayabilir, ayrıntıdan hareketle gerçekliği göstermek gibi bir yeteneğiniz var... Başka bir şeyle meşgul olmasaydınız, Gavar-ni'nin pabucunu dama atacağa benzerdiniz...

Beuve daha sonra bitmiş gibi duran bir resmin önünde durdu; bu George'un yüzünü temsil ediyordu.

- Bu, çizdiğim ilk eskizi, diye açıkladı Alfred, onunla tanışmamızdan birkaç gün sonraydı... Gecenin bir

yarısı uyandım ve... neden bilmem... tuhaf bir itkiyle kafadan onun resmini çizmeye başladım... Üstelik o zamanlar daha aramızda hiçbir şey de yoktu...

- En azından içinize doğmuş, dedi Beuve, kanıtı da bu... Bana yüklenen bu görevi gerçekleştirmeye bayıldığım söylenemez, dedi halinden ne kadar hoşnutsuz olduğunu ifade eden bir ses tonuyla, arkadaşlık duygum bundan kaçınmamı yasaklamasaydı, bilin ki...

Ama Alfred telaşla onun sözünü kesti:

- Kendinize bu kadar işkence etmeyin... Aracılığınızın başarısızlıkla sonuçlandığını kabul edelim önce... Sizden, bana neler söylemenizi istediğini tahmin edebiliyorum... Duygularımda herhangi bir değişme olmayacak, biten bitmiştir... Bunu daha önceden kafama sokmadığıma yanyorum...

- Aslında, diye iç çekti Beuve, aslında size hak veriyorum... Pek bir ortak noktanız yoktu, ikiniz de çok farklı arayışlar içindeydiniz, kumaşınız farklıydı...

Olay apaçık ortadaydı işte. George arabulucu olarak yanlış adam seçmişti. Beuve kaybedilmiş bir davanın kurtarıcısı olamayacak denli inançsız, bir o kadar da uyanıktı. Bütün Paris'i çalkalamaya başlamış olan itirafların durduğu masaya yaklaşarak sordu:

- Kitap ilerliyor mu?

- Neredeyse bitti, diye karşılık verdi Alfred, umarım beğenirsiniz... En azından bizim hikâyemizden esinlenilerek yazılmış bir roman... Her sayfasında o var... Bu romanla onu terk mi ettiğimi, yoksa ona yeniden mi ka-

207

vuştüğümü pek bilemiyorum; bu, çok tuhaf bir duygu... Neden hep sevilenler üzerine yazılır ki? Onları ölümsüzleştirmek için mi? Yoksa kalplerde ölmelerine bir son vermek için mi? Sizin gibi kıvrak zekâlı bir eleştirmenin bu konunun üzerine eğilmesi gerekir...

— Bunun cevabını az önce kendiniz verdiniz sanırım. Beuve yazı masasının üzerine bıraktığı şapkasını aldı ve çıkmadan önce Alfred'e dönüp:

— Madem geriye dönmemekte kesin kararlısınız, o halde bunu sizden duyması daha insancıl olmaz mı?.. Ona veda etmeniz için bir fırsat... Benimle gelmek için ısrar etti. Aşağıda, faytonda bekliyor.

Alfred cevap vermedi, çalışma masasına çoktan kurulmuştu bile. Başını ellerinin arasına aldı. Bu hareketiyle, bıktığını, bu hikâyeye artık bir son verdiğini ifade ediyordu, aradaki dargınlığı gidermek için araya adam sokulmuş olsa bile...

— Haklısınız, dedi Beuve, tutun ki size hiçbir şey

söylemedim.

Ama tam kapıyı kapatırken Alfred arkasından yetiştirdi:

— Bekleyin!

Sandalyenin birine fırlatmış olduğu redingotunu kapıp ve Beuve'ün şaşkın bakışları altında avluya varan küçük merdiveni indi.

Yağmur yağıyordu. George'un, faytonun sular süzülen camının arkasından görünen yeni yüzü, ona sanki gözyaşı perdesinin arkasına gizlenmiş gibi geldi. George Alfred'i karşılamak için herhangi bir harekette bulunmadan, faytonun köşesinde öylece büzülüp kalmıştı. O haliyle Alfred'e, gözlerindeki son hayat kıvılcımı da donmuş, o bitkin veremlileri hatırlatıyordu.

— Değişmişsin, dedi Alfred onu süzerek.

George içgüdüsel bir hareketle elini, kadife şapkasından fırlayan kısacık saçlarında şöyle bir gezdirdi.

— Saçlarını kesmişsin... Tıpkı Matmazel de La Möle gibi.

208

â

italya'ya giderken yazarıyla da tanışma fırsatını buldukları *Kırmızı ve Siyah* 'ı kısa süre önce birlikte okumuşlardı. George ortak geçmişlerini anımsatan bu yakıştırmaya buruk bir gülümsemeyle karşılık verdi.

— Bana öyle bakma, diye yalvardı, görülecek bir güzelliğim kalmadı. Nohant'a dönüyorum, seni son bir kez görmeden gitmek istemedim...

Tek kelime etmeksizin bakıştılar, sonunda George acıyla haykırdı:

— Ah, Alfred! Ne kadar yazık!

Birileri camdan onları seyrediyordu. Paul de Musset Beuve'ün yanına gelmiş, onu paylıyordu:

— Siz ne yaptığının farkında mısınız, sersem adam! Ben size demedim mi, onları yalnız bırakmamak gerek diye! Her şeyin yeniden başlaması an meselesi!

— Yoo, hayır, diye onu yatıştırmaya çalıştı Beuve, vedalaşıyorlar sadece.

— Hiç anlamıyorsunuz, diye duyduğu kaygıyı dile getirdi Paul de Musset, şimdi mektuplardan söz edecekler...

— Hangi mektuplardan?

— Alfred'e yazdığı ve ona verilmeyen o mektuplardan.

— Rahat olun biraz, böyle şeyler konuşmazlar, George çok gururlu bir kadın. Kaybettiğinin farkında. Hem sonra Alfred için gerçek George, değer verdiği George işte şun-ların içinde, dedi, eliyle masanın üzerinde duran kâğıtları göstererek. Aşağıdakiyse faytonda terk edilen herhangi bir kadın, hepsi o kadar... Hayal dünyasını gerçeğe yeğlemeyen bir yazar var mıdır sanıyorsunuz?

Ne var ki, Alfred ansızın arabaya binmeye karar vermişti. Beuve de, onlara acı çektirmekten başka bir şeye yaramayan bu uğursuz aşkın, bu tarifsiz duygunun yüreklerinde, akla, sağduyuya, bir kez daha baskın gelmeyeceğinden o kadar emin değildi artık.

Paul ciyak ciyak bağırmaya başladı:

— İşte bu kadar, onu elde etti gitti!

Aşkın Büyüsü

209/14

- Yoo, hayır, diye karşılık verdi Beuve bir an durak-sadıktan sonra, bakın, faytonun sallandığı filan yok.

- Birbirlerine daha söyleyecek neleri olabilir ki, diye homurdandı Paul, son derece kaygılıydı.

- Bu kadar sabırsız olmayın, diye ona öğüt verdi Beuve, birbirlerine son bir armağan veriyorlar, yazacak malzeme...

210

XXI

1848

Olay Venedik'te geçiyordu. *Cosima*, iki âşğının arasında kalmıştı... Dramın adı da *Cosima'ydı*. Bazı tumturaklı repliklere gülmekle gülmemek arasında gidip gelen az sayıdaki seyircinin karşısında son kez oynanmaktaydı.

Sahne önü bir locada, bir kadın, biri orta yaşlı, öteki delikanlılığa yeni adım atmış iki erkeğin arasında oturmuş, oyunun batışını izliyordu. Bu, yazarın ta kendisiydi.

— Bu oyunu sahnelemek için bu kadar beklememeliydim, diye fısıldadı George, Buloz'nun kulağına eğilerek. On beş sene çekmecelerimde süründü...

Derken, tumturaklı bir sesle, ama adeta kitaptan okurcasına, yüksek sesle repliğini söyleyen kadın oyuncuya kulak vermek için sustu:

Ah, Tanrım, bana bitirmem için güç verin, ilk ve son kez!

Bu acı artık dinmeli... Bitmeli... Bitmeli...

- Onu öldüreceğim! Şuna bakın, şimdi de açıkça doğaçlama yapıyor.

Ama tam o sırada bir görüntü George'un dikkatini apayrı bir yöne çevirmişti. Sonradan gelen üç kişi, sarışın bir kadın ve iki erkek, bir locada karşılıklı oturdular. George'un bakışları bu tanıdık görüntülerin üzerinde kenetlenmişti. Kalbi yerinden fırlayacak gibi çarpıyordu.

211

Kuşku dolu gözlerle, sorarcasına Buloz'ya döndü. Yanılmamıştı. Yayıncı başıyla onayladı:

- Evet, ta kendisi.

- O mu değil mi, karar veremiyor insan, dedi George kederli bir edayla, insan nasıl olur da bu kadar yaşlanabilir?

- Acıların içinden, kaybedilmiş ilhamı bulmaya çalışırken.

George tekrar locaya döndüğünde, bu kez onu göremedi. Sarışın genç kadın ve öbür adam sandalyenin ayaklarına eğilmişler, hareketsiz bir kütleyi yerden kaldırmaya uğraşıyorlardı.

Oyun sürerken, baygın haldeki Alfred'i önce, bomboş kantine kadar taşıyıp bir kanepeye yatırdılar, ardından kravatının düğümünü gevşetip gömleğinin yakasını açtılar. Kesik kesik soluk almaya, yavaş yavaş kendine gelmeye başladı.

George onun yanma gitmek üzere locasından ayrıldı.

Oraya vardığında, sarışın genç kadın, vestiyerdeki görevliden ödünç aldığı yastığı hastanın başının altına yerleştirmeye uğraşıyordu.

- Ona ne oldu?

- Baygınlık geçirdi. Sık sık başına gelir. Kocam bir doktor bulmaya gitti.

Alfred onun sesini işitir işitmez gözlerini açmış, ayağa kalkmaya yeltenmiş, ilk söylediği söz onun adı olmuştu:

- George...

- Kımıldama, diye onu uyardı George elini alınına koyarak, sakın kalkma...

George bir an ağlamaklı oldu, o budala yaşlar gözlerinden aktı akacaktı... Onun enkaza dönmüş olması değil, az önceki dokunuştaki asıl içini burkan. Bir an için geçmişe dönüp buna benzer anılar aradı; uzun zaman önceydi, Venedik'te, o ateşler içinde yanarken başında gecelediği zamanlar...

212

Alfred de aklından aynı şeyler geçiyormuşçasma mırıldandı:

- Senin ne yaman bir hastabakıcı olduğunu unutmuşum... Ardından gözlerini sarışın genç kadına çevirdi:

- Susadım...

- Şuradaki büfeden bir bardak su isteyiverin, diye buyurdu George, çok soğuk olmasın... Ben onunla ilgilenirim.

Sarışın kadın kısa bir kararsızlıktan sonra, söyleneni yaptı. Baş haşaydılar şimdi.

- Seni iyi gördüm, dedi Alfred, benim yüzümden oyununun son perdesini kaçırdın...

George yürekli gözükme için gülümsedi:

- Sonu oyuncularla seyircilere kalmış, her iki taraf da mahvetmek için elinden geleni ardına koymayacaktır.

Derken salondan bir kahkaha tufanı geldi. Alfred'in yüzünde şaşkın bir ifade belirdi:

- Ben bunun bir dram olduğunu sanıyordum?

- Dram de, kaba güldürü de; ne olduğunu artık ben de bilmiyorum...

O sırada Buloz da yanlarına gelmiş, Alfred'in durumunu öğrenmeye çalışıyordu:

- Nesi varmış?

Alfred onun yüzüne bakmak için doğruldu:

- Bir şeyim yok, sıcaktan. Tiyatrolardaki şu yeni gazlı aydınlatma boğuyor insanı.

Buloz George'a döndü:

- Üçüncü perdeye varamayacaklar... dedi, bu bir komplotu.

- Yoo hayır, diye atıldı Alfred, komplotu filan değil, . dikiş tutturamamış bir oyun bu... Daha başka ne bekliyordun ki? İnsan kendi hayatıyla edebiyat yapmaz.

- Birkaç sene önce tam tersini söylüyordun oysa, diye hatırlattı George hafif sinirli bir tonda. Hem yanlış hatırlamıyorsam senin de bir oyunun yuhalanmıştı...

- Haklısın, ama ben daha işin basındaydım. Senin-kiyse çok sonradan geldi... Bizler çaptan düştük artık.

213

Yenilikler ve skandallar yanlısı çılgın gençlerken bugün artık morukladık, ne gülünç, öyle değil mi? *Kemani* savaşının kırmızı yeleği güvelere yem oldu.

— Durumun gittikçe kötüleşiyor, dedi George ayağa kalkarken, ama sende hiç değişiklik yok.

O sırada Paul de Musset yeniden ortaya çıkıp bir doktorun oraya gelmekte olduğunu haber verdi. Ardından, eliyle Buloz'yu itekleyerek söylendi:

— Başına üşüşmeyin, bırakın soluk alsın! George'u orada görmek onu biraz şaşırtmıştı, hafifçe

başını eğerek selam verdi. Ardından bakışlarıyla etrafı şöyle bir kolaçan ederek sordu:

— Aimee yok mu?

— Onu bir bardak su alması için kantine yolladım, dedi George, sarışın genç kadının o meşhur Matmazel d'Alton olduğundan habersizdi. O da geldi zaten...

Aimee su içmesine yardım etmek için Alfred'e yaklaştı. Alfred serin sudan bir yudum aldı, ardından bardağı tutan eli itti. Üzerine eğilmiş kendisini seyreden yüzleri dikkatle inceliyordu şimdi. Yüzünde, onu ansızın gençleştiriveren muzip bir gülümseme belirmişti.

— Komiğimize giden nedir, diye sordu Buloz.

— Biz. Kaderin bizleri bir kez daha böyle bir araya getireceği aklımın köşesinden bile geçmezdi... Bizim şu '*son demler*' toplantısı diyorum; biraz kaçınılmaz bir yazgının ürünü mü dersiniz? Sonu önceden belli değil mi sizce de? Ben bu kadarına bir oyunumda bile cesaret edemezdim doğrusu... Bir eksikimiz var tabii ki... Hafifçe Paul'e dönüp devam etti: Az önce bir doktorun geleceğini söylememiş miydin?

Ansızın patlayan bir gürültü, George'un karşılık vermesine engel oldu. Seyirciler kendilerini açılan loca kapılarından koridora atmaktaydılar. O sırada kulaklarına, uluorta söylenen zehir zemberek yorumlar çalındı: Hepsi de *Cosima*'yla ilgiliydi.

— Bu kadar çabuk mu bitti, diye şaşkınlığını dile getirdi Alfred.

214

Aynı anda sahnenin önündeki bir locadan çıkan genç bir adam yanlarına gelip George'un koluna girdi:

- Perdeyi indirttiler, dedi oyuncuların sesleri artık hiç işitilmiyordu.

- Genç arkadaşınla tanıştı beni, dedi Alfred Geor-ge'a.

- Oğlum, tanımadın mı?

- Maurice mi, dedi Alfred kararsızca. O da beni tanımadı. En son karşılaşmamızda genç adam bendim çünkü.

215

XXII

1857

Birbirlerini bir daha görmediler.

George yoluna devam etti; öyle ki karşısına çıkan hiçbir engel onun sarsılmaz azmi karşısında uzun süre dayanamadı. Nohant'daki konağı yeniden ele geçirdi, çocuklarıyla bir araya geldi ve nafaka karşılığında kocasını kendinden uzaklaştırdı. Başka erkekler, yalan aşklar yaşattılar ona: Sosyalist bir avukat ve sevimsiz bir aydın olan Michel de Bourges'u tanıdı önce; onu zekâsından ötürü sevdi. Bu adam onun siyasi alanda gelişmesini sağladı. Onu Chopin izledi. Aşırı hassas erkeklere duyduğu o eski zaaf, sonunda onu müzisyenin hem sevgilisi hem de hastabakıcısı olmaya itti.

Sayırsız kitap yazdı yazmasına, ama asıl dehasını bu alanda ortaya koymadı. En çok tartışılan yapıtı hayatıydı ve hep de öyle olacaktı. Ellisine geldiğinde, daha sonraki kuşaklara miras kalacak bir simgeydi artık. Geçmişte ona imkânsızmış gibi gelen pek çok şeyin üstesinden gelmişti. Çağdaşlarından bazılarında saygı ve hayranlık uyandırırken, birçoğunun yakıcı nefretini üzerine toplamıştı. Ünü katlanarak büyüyor, adı artık neredeyse efsaneleşiyordu.

Öte yandan her tür başarının beklendiği Alfred, tam tersine yavaş yavaş körelmiş, yaratıcılığın geriye eser kalmamıştı. Otuzuna geldiğinde bütün yapacaklarını yapmıştı. Sürdüğü iç karartıcı ruhsuz sefahat hayatı adeta kanını kurutmuş, onu duygusuz, kupkuru bir yaşama mahkûm etmişti; sonu alçakça, ama görkemli olabilseydi bari... Tıpkı Lorenzaccio'nunki gibi; ama yoo, o

216

bile olmadı; Alfred sonunda akademik örtünün altında diri diri çürüyecekti.

Aşk hikâyeleri de epey iş yapmış ve akıp giden zaman kahramanları değiştirdikçe, o da inanılmaz bir romana dönüşmüştü.

Alfred, açık ifadelerden çok imalarla dolu, bütün Paris'in okuduğu bir romanda gerek Venedik'te uğradığı *'ihaneti'*, gerekse kendisinin gösterdiği şiddeti hiç saklamadan olduğu gibi yazmıştı.

George onun gerçekleri işlemesi konusunda ne düşündüyse düşünmüş, yine de sessizliğini bozmamıştı. Ama şimdi o da olaylar hakkında kendi yorumunu ortaya koymayı düşünüyordu. *Bir Yüzyıl Çocuğunun İtirafı'm* okuyalı yirmi yıl olmuştu. Onu harekete geçiren intikam duygusu değildi.

O meşhur Venedik bölümü onun edebi servetinin sadece başlarında kalmıştı. Alfred buna bir romanında değinmiş, George ise bu olaya sadece *Cosima'da* göndermede bulunmuş, ama o da Alfred'e adadığı bir roman yazmaktan geri kalmamıştı. Onu çok kısa bir süre sonra benzer bir romanla Paul de Musset izlemiş, ardından, daha sonraları şairin akıl hocası olan Louise Collet isminde bir kadın, söyleyecek sözü olduğunu ileri sürerek beklenmedik önemli açıklamalarla ortaya atılmıştı... Onlardan sonra bir de yorumcular çıkmıştı; ardı arkası kesilmeyen yorumcular tayfası...

Projesini tıpkı bir tarihçi titizliğiyle yürütme kaygısı güttüğünden, ya da sırf o zamanlar hissettiği duyguların yoğunluğunu hatırlamak istediğinden, George'un, Alfred'e yazmış olduğu o mektuplara ihtiyacı vardı. Bunları Alfred'den geri alma işi de Buloz'ya düştü.

Buloz, bunları George'a geri vermek için, Nohant'a kadar gitti.

Buloz da heyecanlıydı; edebiyat tarihinin bir parçası olacaklarını sezindiği bu mektupları yolculuk boyunca

217

kalbinin üzerinde taşımıştı. Redingotunun iç cebinden bir tomar mektup çıkarıp George'a uzattı. Zarfları solmuş ve hırpalanmış, üzerlerindeki Avusturya postanelerine ait damgalar neredeyse silinmişti. Bu görünüşleriyle, çok eski zamanlardan kalma kutsal kalıntıları andırıyorlardı.

- Size çok güçlük çıkarmadı umarım, diye sordu George.

- Bana işimi Paul'le halletmemi söyledi; işlerini yoluna koyması için onu görevlendirmiş. Annesi ve karısı onu olumsuz yönde etkilememiş olsalardı, size daha iyi bir malzeme sunabilirdim. Siz bu iki kadına ne yaptınız kuzum?

- Biri oğlunu elinden aldığı mı düşünüyor, öteki de nişanlısını... Yanılıyorlar oysa. Alfred asla onların olduğu kadar benim olmadı. Ancak kendisini mahvedenlere adar o kendini...

- Durumu kötüye gidiyor, haberiniz var mı?

- Yine nesi varmış, diye sordu George dalgın dalgın mektupları karıştırırken.

<-Kalbi sanırım.

- Kalbi mi? Ben onun kalp yerine mürekkep hokkası var sanıyordum.

- Çarpıcı, dedi Buloz, kalp kalbe karşı derlermiş. Onun da sizin için aynı yorumu yaptığını söylesem...

George açtığı mektuplara şöyle bir göz attı; sayfaları karıştırırken sinirli bir sesle söylendi:

- Eksik bunlar... son yazdıklarım yok. Saklamış onları...

- Böyle bir şeye neden gerek duysun ki?

- Bir bilebilsem. Onun gibi bir ahlaksızdan her şey beklenir... Arkadaşlarıyla gülüp dalga geçmek için saklamıştır.

- Benim gördüğümü siz de görmüş olsaydınız, hiç de öyle gülecek halde olmadığını anlardınız.

- Bu kez, onunla konuşmam gerek. Bize bir randevu ayarlayın.

218

George içini döker dökmez kendini ansızın kuş gibi hafif, hatta keyifli hissetti. Neşesinin kaynağını ilk başta kendine itiraf etmek istemedi: Onu tekrar görecekti.

— O halde siz de Petits-Augustins yolunu izleyin, diye buyurdu Buloz sabırsızlıkla.

— Grenelle Sokağı'na buradan hiç çıkılmaz, diye karşı çıktı arabacı, kazı nedeniyle Erfuth yolunu kapattılar...

George altı aylık bir ayrılıktan sonra geldiği Paris'te kendi mahallesini bile tanımakta güçlük çekiyordu. Yeni yönetim başkenti değiştirme işinde epey aceleci davranıyordu. İmparatorluk ileri görüşlüydü; ama şu an için görkemli projeleri, içerisinde en parlak olanı, bir kenar mahalle olan Saint-Germain'in tam göbeğinde bir harabeler meydanı oluşturmaktı. Haussmann'ın yeni bulvarı kazma işiyle görevlendirdiği işçiler, uzun yarıklarla dolu sokakları ve küçülmüş eski konakları arkalarına alarak sağ taraftan ilerliyorlardı.

-Bu daha sadece başlangıç, diye yorumladı Buloz, Concorde Köprüsü'ne kadar sol kıyının tamamını kazmayı düşünüyorlar. Herhangi bir ayaklanma ânında merkezi elde tutabilmek için; bu devasa sokakların her biri, birliğin bir barınaktan bir kışlaya varabilmesi için geçit vazifesi görüyor. Şuradaki bulvar sol kıyıdaki yeni Sevastopol Bulvarı'yla kesiştiğinde, şehrin neredeyse üçte birini bölge bölge ayırmış olacaklar.

— Bu koca hendeklerle çevrildiğinde Paris'in neye benzeyeceğini çok merak ediyorum doğrusu, dedi George. Her ne olursa olsun ulaşım zorlaşacak; baksanıza fayton kımıldamıyor bile!

Hermine, Grenelle Sokağı'ndaki görkemli gül bahçesinden, hastanın odası için çiçek toplamakla meşguldü.

219

Bunlar Alfred'in tahammül edebildiği tek gül çeşidi olan Bengal gülleriydi; kokusuzdular çünkü... Ortalıkta ansızın alışılmadık bir kıpırdanma olduğunu sezen Hermine bakışlarını eve doğru çevirdi. Merdivenden ve koridorlardan telaşlı ayak sesleri ve bağrışlar yükseliyordu. Derken bahçeye açılan sürgülü kapılardan birinin pervazında Aimee belirdi...

Buloz başını faytonun kapısından dışarı uzattı. On-on beş metre ötelerinde, ani bir saldırıya kurban giden bir araba beygiri boylu boyunca yere serilmişti. Cesedi yoldan kaldıracak dört katırın gelmesi bekleniyordu.

— Bir kaza olmuş, diye açıkladı Buloz George'a, ama yol birazdan açılacak... Bu kadar kaygılanmayın, geç kalmadınız.

Sepet Hermine'in ellerinden yere yuvarlandı. Topladığı Bengal gülleri dört bir tarafa saçıldı...

- Yolun kalanını yürürüm, dedi George, artık neredeyse geldik sayılır... Yoo hayır Buloz, bana eşlik etmenize gerek yok, oraya yalnız gitmeyi yeğlerim.

Buloz uzaklaşmakta olan George'un arkasından seslendi; sözlerinin işitilip işitilmediğinden emin değildi...

— Ona karşı hoşgörülü olun; o, o artık...

George yirmi beş sene öncesine geri gitmiş, hayatının o ânını yeniden yaşıyordu sanki. Kapıyı aynı uşak açtı. George onu görür görmez tanıdı. Adamcağız daha o zaman bile yaşlıydı; artık iyice beli bükülmüş, bedeni iğne ipliğe dönmüştü. Titrek elleri ve kan çanağına dönmüş gözleriyle, gizemli bir gücün ağır çekimde yaşatmaya devam ettiği, hayatla neredeyse bütün bağlantıları kopmuş bir insan enkazını andırıyordu.

- Bay de Musset'ye Bayan Sand'in geldiğini haber verebilir misiniz?

220

Ve tıpkı yirmi beş sene önce ki gibi, yaşlı adamın dudaklarından şu sözler döküldü:

— Ama bu imkânsız bayan...

— Bu defa değil, dedi George içeri girmek için ihtiyarı nazikçe iterek; onu görmeye kesin kararlıydı.

— Ama bayan, diye inlercesine homurdandı Larive, sanırım ne demek istediğimi anlamadınız...

Yaşlı adam ansızın fenalaşarak sendeledi, kapının pervazına tutunarak kendini güçlkle bir kanepenin üzerine attı. Hıçkırıklar içinde George'a döndü:

— O öldü bayan... Az önce... Öldü!

George onun yanına çöktü, gözyaşları birbirine karıştı. Duydukları ortak acı onları birbirlerine yaklaştırmıştı; teselliye, içlerindeki kederi birlikte akıtmakta buluyorlardı. Yaşlı adam hiç durmadan kopuk cümleler mırıldanıyor, mih nebiden kalma anıları bir bir sayıp döküyordu. Alfred'in yaptığı yaramazlıklardan söz ediyordu. Hainlik olsun diye çalışma odasında duran denizci haritasını mürekkebe bulayışı, sonra şu meşhur kırmızı terlikleri... Ölüm, yaşamın göz alıcı uçuculuğu içinde yaşanan, böylesi anlamsız anıları canlandırır hep.

Merdivenlere sürünen bir elbisenin sesiyle kederlerini unutup başlarını kaldırdılar.

Aimee de Musset onlara bakıyordu. Bu olaydan çok uzun süre sonra bile üzerinden çıkarmayacağı o süslü püslü yas kıyafetlerine çoktan bürünmüştü; karısı olmayı bir türlü beceremediği adamın yaslı duluymuş gibi gözükmeye çalışıyordu...

Aimee'nin elinde bir tomar mektup vardı, yanlarına yaklaşp bunları George'a uzattı:

— İşte istedikleriniz, dedi George'a, kayınvalidem bunları size vermemi istedi... Ve de bu evi terk etmenizi söylememi...

George mektupları eline aldı. Mühürlerine el sürülmemiştii.

— Onları açmamış bile, dedi George.

221

Eski rakibesine karşı duyduğu ani merhametten mi, yoksa içinde gittikçe büyüyen nefretten mi bilinmez, Ai-mee'nin dudaklarından şu itiraf dökülüverdi:

- Bunlar onun eline hiç geçmedi ki...

Yedi mektubun yedisi de oradaydı. George ilk mektubu alıp mührünü açtı. Yüreğini acıtan, yine de heyecan duyabildiği mucizevi bir andı o; kendini, toprağın altında uzun süre gömülü kalmış, gün ışığına çıkmalarına ramak kala renklerini yitiren o eskiçağ fresklerini keşfe-decekmiş gibi hissediyordu.

Sözcükler, yazıldıkları zaman hissedilenlerin lezzetini saklıyor olmalıydılar... Zaman kavramı bir anda ortadan kalkıverecekti... ya da en azından George o an öyle hissedecekti...

Mektuplar daima yakılmalıydı... Hem de hemen... Özlem, acı ve pişmanlıklara; insanın beynine zehirli tohumlar eken sorulara son vermek adına bu yapılmalı... Alfred bunları okuyabilmiş olsaydı neler değişirdi kim bilir... Ama bu soruyu sormak için artık çok geçti...

George birinci mektubu açtı; rasgele okuduğu ilk cümle, gözlerini buğulandırdı:

Ağlayan sen olmalıydın; beni hayatımın en güzel ânında bırakıp giden bir duygusuzsun...

Ve bir diğeri:

Senden başkasını sevemem ben. Seni çılğınca seviyorum, pervasızca, kimsenin sevemeyeceği kadar, hiç sevmediğim kadar çok.

Bütün bu sitekler, yeminler ve çılğınca ifadeler gençlikte hissedilenlerin ne kadar yakıcı duygular olduklarının birer kanıtıydılar. George'un o gün yaşadıkları ise sessiz sedasız birkaç gönül ilişkisinden öteye gitmiyordu. Mürekkebi çoktan solmuş bu satırlardaki sözleri, öyle bir önseziyle yazmıştı ki... İnsanın hayatı boyunca-

222

ca bütün kalbiyle yalnızca tek bir kişiyi sevebileceğini söyleyen şu romanslardan bir ders çıkarılacak olursa, George için bu kişi hiç kuşkusuz Alfred'di; o artık bunun böyle olduğunu anlamıştı... Bu kez anlamıştı.

SON